

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Duke University Libraries

<http://www.archive.org/details/confutatioidispvt00andr>

Confutatio
DISPUTATIONIS
IOANNIS IACOBI GR
Y.
NÆI, DE CORNA DO-
mini,

Heidelbergæ IIII. Aprilis. 1584.
propositæ.

A V T O R E

*Iacobo Andrea D. Præposi-
to Tubingensi.*

T V B I N G Æ

*Excudebat Georgius Gruppenbachius,
Anno 1584.*

C. 2.

ILLVSTRISSIMIS

Principibus ac Dominis,

Tr. R.
A 556 C1

DOMINO GEORGIO FRIDERICO,
Marchioni Brandenburgensi, Borussia, Sveciæ, Pomerania, Cassubiorum, Silesia, &c. Duci, Burggraui Norinbergensi, & Rigensi Principi, &c.

DOMINO LVDOVICO, DVCI WIR-
embergensi & Teccensi, Comiti Montis Peligardi, &c.

DOMINO LVDOVICO, LANDGRA-
ui Hassia, Comiti in Carzenelbogen, Diecz, Zigenheim, & Nidda, &c.

Palatinatus Electoralis, & Iunioris Principis
Friderici, Filij Palatini Ludouici, &c. Contuto-
ribus.

Gratiam & pacem in Christo.

ON dubium est, Principes Illustrissimi, Domini clementissimi, varia, eaque iniquissima iudicia mihi subeunda & sustinenda fore, quòd impijs conatibus Calvinistarum Theologorum Heidelbergensium me opponam. Qui autoritate Illustrissimi Principis, Ducis Ioannis Casimiri, Palatini, abusi, & Academiam Heidelbergensem, & Ecclesias in Palatinatu Electorali, pietate optimi Principis Ludouici Electoris, foelicis memorię, benè constitutas, cum tanto offendiculo, & iactura plurimarū animarum, perturbare conantur.

E P I S T O L A

**Iudicia quorundā
politicorum de cer-
taminibus Theo-
logicis.**

Inprimis verò prudentes huius seculi quàm pluri viri politici, (qui in nullo aut exiguo discrimine ponunt, quam quisque Religionem profiteatur) vociferabuntur, per Theologorum certamina, & hoc genus scriptionum, Principes committi, & occasionem ad funesta bella dari.

**Falsis doctoribus
resistendum est.**

Quorum clamoribus, non modò testimonium bonæ conscientiæ (quòd pacis & tranquillitatis publicæ studiosissimi sumus) sed etiam expressum Dei verbum opponimus, quod seueriter iubet falsis doctoribus resistere, vt ipsorum ora obstruantur. Id, quàm hoc tempore & loco necessarium sit, res ipsa docet.

**Mutationes Reli-
gionis in Palatinas
tu quatuor.**

Quartā enim, proh dolor, nunc in Palatinatu Electorali, Religionis mutationem publicam, intra paucos annos factam, non sine maximis gemitibus & lachrymis pia corda aspiciunt. Quarum nouissima, si, qua cœpta est viā, processerit, Epicuream tandem festam pariet, qua omnis Religio ludibrio habebitur.

Prima enim sub Ottone Henrico Palatino ad normam verbi Dei incorruptam suscepta, & magna gratulatione subditorum cum constituta esset per Illustrissimum Principem Fridericum tertium, Electorem Palatinum mutata, Zuuingliana, & Caluiniana doctrina, maxima cum perturbatione plurimarum conscientiarum introducta est. Post cuius mortem, quum pietate Principis Ludouici filij, & Ecclesiæ & Scholæ,
A ZVINGLIANA OMNIUM ORDINUM IMPERII
IUDICIO DAMNATA RELIGIONE, repurgatæ es-
sent:

DEDICATORIA.

sent: Nunc contra vltimam voluntatem optimi Principis, prius damnata falsa Religio, non solum denuo instauratur, sed metuendum quoque est, ne filius, Regni heres relictus, contra Testamentum, Imperatoria autoritate confirmatum, & voluntatem vtriusque parentis, in eadem falsa doctrina educetur.

Cum igitur periculosa hæc Religionis mutatio facta, subinde maiora incrementa sumat, mei quoque officij esse existimaui, si publicè testatum facerem, quantum mihi doleret, Ioannis Iacobi Grynæi potissimum operâ, Academiam Heidelbergensem, præclare constitutam, perturbari, qui annis ab hinc viginti, contrariam doctrinam, in Academia nostra Tubingensi, publicè Disputatione propugnauit, & eiusdem confessione, solenni iuramento confirmata, quod in ea constanter perseuerare velit, doctoris Theologi apud nos nomen consecutus est. Cuius nunc eum pudere incipit.

Grynæus perturbator
Academix &
Ecclesiarum Palæ-
stinatus,

Grynæi leuitas &
inconstantia.

Quod si verò tritum illud obijcere voluerit, *δευτέρου προτιδεις σοφωτέρου*: Posteriores cogitationes meliores, seq̄ue decursu tot annorum non parum in doctrina profecisse, quàm infœlix studiorum eius profectus sit, confutatione Disputationis ipsius docere volui, quam Heidelbergæ proximè præterito mense Aprili publicè discutiendam, non magna cum laude & commendatione sui proposuit. Quod testimonium auditorum, in fine confutationis nostræ positum, confirmat, ad quorum iudicium in progressu Disputationis aliquoties prouocauit.

Grynæi infœlix
profectus in stu-
dio Theologico.

Testimonium Aus-
ditorum de Dispu-
tatione Grynæi.

E P I S T O L A

Perfuasio Grynzi.

Falsò autem persuasum ei fuisse existimo, quòd hypocrisi & blandiloquentia sua, quibus se passim insinuat, omnibus imponere possit. Res ipsa verò, & Disputationis exitus declaravit, quàm turpiter spe sua frustratus sit, qui cùm ad argumenta opposita respondendum esset, historias & fabulas narravit.

*Car D. Iacobus
Andree Refuta-
tionem huius Dis-
putationis susce-
perit.*

Cùm igitur intelligerem, refutationem huius Disputationis solidam à multis expecti, quæ tanquam basis & fundamentum mutatæ doctrinæ de cœna Domini, in Palatinatu Electorali, iudicaret, ad cuius normam deformatio Scholæ & Ecclesiarum susciperetur: non potui committere, quin doctorem hunc, olim meum discipulum, officij & conscientiæ suæ commonefacerem, eumque ad tribunal Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi, exemplo sociorum Religionis eius, qui in horribili desperatione perierunt, adducerem: cuius testamentum impia & sacrilega audacia violare, eiusque veram, germanam, & simplicem sententiam, tam flagitiosè corrumpere non est veritus.

Id si vel ipsi, vel patronis eius ingratum est, meminisse debent, non solum nobis, sed etiam ipsi Christo ingratum fuisse, quòd doctrinam Ecclesiarum nostrarum de Cœna Domini piam, synceram, & incorruptam, expressis verbis Testamenti Christi innitentem, sua hypocrisi, & Disputatione impia, flagellare, & publicè insectari, contra testimonium conscientiæ suæ, non erubuit.

Dedicationis causa.

Vobis verò, Principes Illustrissimi, hanc confusionem inscribere, vestroque nomini consecrare volui, quòd

EDICATORIA.

Quædam Celsitudinem vestram hæc pia cura & sollicitudo pertineat, qui Tutores & Curatores quoq; Principis Iunioris filij, ab optimo ac pijsimo Electore Ludouico, foelicis recordationis, cum Duce Ioanne Casimiro, testamento constituti estis, vt Cels. vestrae intelligant, quàm impiam & profanam doctrinam, contra expressa verba & sententiam Testamenti Christi, in Scholas & Ecclesias Palatinatus, Caluiniანი Theologi introducere conentur. Cuius indignitatis seria consideratione excitatę, de via & ratione commoda cogitent, ne præclara illa indoles filij vnici, eius Regni hæredis relictı, tam miserè corrumpatur, & in tenerrima hac ætate, quæ instar ceræ facilè flectitur, impia & sacrilega opinione Zuinglianorum & Caluinistarũ, ad totius Palatinatus perniciem, & multorũ millium animarum interitum æternum, imbuatur.

Nihil enim dubito, Cels. vestras pro sua pietate & sapientia facilè intellecturas, qua ratione tantum malum auertant, & offendiculum, quantum in ipsis est, caueatur, aut tollatur. Quod Filius Dei, de cuius honore & gloria agitur, largiřsima sua benedictione clementer remunerabitur. Cuius Testamentum, vt apud omnes verè pios sanctum, ita inuiolatum vestra quoque pietate, religiosè in hoc Regno conseruandũ est. Quod optimus quoque Princeps Ludouicus vnice exoptauit, qui syncero animo ac pio zelo, quantum in ipso erat, cauere voluit, ne quisquam contrarium facere, aut tentare audeat, quod subditi quoque magnis gemitibus expetunt.

Deus Optimus Maximus, Pater Domini nostri Iesu Christi, furoribus Satanæ resistat, doctrinæ celestis

Tutores & Curatores filij Electoris Palatini, 4.

Pietas & zelus Electoris Palatini Ludouici.

Votum piorum.

EPIST. DEDICAT

stis puritatem in hoc Regno plantatā clementer con-
seruet, & tanta offendicula ad nominis sui gloriam &
Ecclesiæ salutem mitiget & minuat, ac sui illu-
stri aduentu his certaminibus vel tandem
finem faciat, Amen. Bebenhusij

26. Augusti

1584.

Cels. V.

addictissimus

Jacobus Andreæ D.

CONFVTATIO DI-

SPVTATIONIS IOANNIS IA-

COBI GRYNÆI, ANNO 1584. DIE 4.

Aprilis Heidelbergæ propositę.

DIDIT IOANNES IACOBVS GRYNÆ-
us, *Accademiae Basiliensis Professor, de Eu-
charistica controuersia, Capita quaedam (ut ipse
appellat) Doctrinae Theologicae, de quibus
Mandatu Illustrissimi Principis ac Domini, Domini IO-
ANNIS CASIMIRI, COMITIS PALATINI ad Rhe-
num, Tutoris & Administratoris Electoralis Palatinatus,
Bauariae Ducis &c: in Academia Heydelbergensi, ex ver-
bo Dei, fidei orthodoxae rationem interrogantibus, se 4-
Aprilis reddidit promissis.*

*Cum autem facile diuinare potuerit, non de futuros etiã
absentes (quibus breuitate temporis exclusis, quo hæc Dispu-
tatio festinanter proposita fuit, accedere non licuit,) qui eam
oppugnaturi essent: partim in proœmio, partim in fine Dispu-
tationis sibi cauere voluit. Nam aperte scribit: Se non so-
lum neminem ex absentibus prouocare, sed nec animum, nec
oriturum esse ad instituendam π'ο'ρ'ρ'α'β'ε'p' uelitationem ullam: sed
Deum potius pro illis inuocaturum, & charitate, non conui-
tiji certaturum, NEC IN ALIENA SCRIPTA CEN-
SORIAM VIRGVLAM sibi sumpturum. Quibus verbis,
quasi sorex suo se iudicio, hypocrisis, & pessimam conscientiam
cum insigni impudentia coniunctam, prodit.*

*Etenim in prefatione ad Ioannem Casimirum Palati-
num, Ducem, cum rationem dedicationis suae redderet, Celsi-*

A

rud.

Protestatio Grynæi
de suæ Disputatio-
nis Apologia.

2 Confutatio Disput. Ioan. Iacob. Grynæi

iud. eius nomini potissimum inscripsisse testatur, ut exteris Nationibus eius lectio gratior esset.

Si ergo absentes audire, cum illis quoque per scripta conferre recusat, cur sua non modo in Germania, sed etiam in exteris Regnis & Nationibus vult spargi, & ab omnibus legi? Item, si censoriam suam virgulam in aliena scripta sibi temere non vult sumere, cur Lutheri, Herois illius summi, pia, sancta & doctissima scripta (cuius umbram, dum viueret, hic Hypocrita aspicere non ausus fuisset) tam superbe damnat & ridet? Adeo ut etiam eius nomini non pepercerit.

**Aut D. Iacobus
Andræ eius Re-
futationem susce-
perit.**

Exi verò non defuerunt, qui hominem propter insignem leuitatem, inconstantiam, hypocrisim, & omnibus notam perfidiam, indignum iudicarent, ut cum ipso de Capitis Religionis Christianæ scripto conferatur: nequaquam tamen intermittere potui, quin quidquid id est laboris vel molestiæ, propter causas non contemnendas, quibus permotus sum, in me reciperem. Cum enim annis aliquot A D CONFIRMANDA SVA STUDIA (ut ipse loquebatur.) Academia nostra alumnus fuerit, in qua insignem Hypocrisim egit, & Testimonium quoque Doctrinæ publicum sua hypocrisi & strenuis sollicitationibus consecutus esset, officij mei esse arbitratum sum, si qualis esset Ecclesiæ Doctor, quid de ipsius fide & doctrina statuendum sit: & qua conscientia hanc causam agat, omnibus pijs aperirem.

**Conuersatio & cō-
fessio fidei Grynæi
in Academia Tu-
bingensi.**

Etenim cum, ut dixi, superioribus annis sese ad Academia nostram Tubingensem contulisset, & Professorum Theologorum lectiones audiuisset, calore iuuenili, superbiæ & arrogantia stimulis excitatus est, ut publicum Testi-

monium doctrinæ, quod in Schola summum est, Doctoratum appellatæ, ambiret. Quia verò Collegium nostrum gravissimas, easque, quod, pro dolor, euenus docuit, minime vanas causas habebat, cur ipsum à petitione summi huius in Schola honoris repelleret, aut suspenderet, aliquoties me priuatim accedit, & quænam causa huius moræ & diffidentia esset, quò minus ad petitionem honorum admitteretur, sollicitè quærit: ego nulla circutione vsus, rem, ut in rei veritate se habebat, aperitè illi exposebam. Quod videlicet Collegium nostrum suspicetur, ipsum in Doctrina veritatis & Confessionis Ecclesiarum nostrarum non fore constantem. Quæ causa etiam fuit, ut ipsi materiam Disputationis de Persona & Testamento Domini nostri Iesu Christi proponerem, de qua publicè responderet, & hac ratione non solum ingenij vires experiretur, quantum in studio Theologico profecisset, sed simul etiam Confessionem ingenuam de ea parte doctrinæ publicè ederet, in qua Collegio nostro fides eius suspecta & dubia erat. Cum igitur in ea Doctrina, quam per gratiam Dei nunc annis quàm plurimè contra Zuinglianos & Caluinianos, firmissimè Sacrarum literarum testimonijs propugnauimus, se constantem fore, non modò priuatim in Collegio nostro sanctè promitteret: sed etiam in publica renunciatione, solenni iuramento confirmaret, summus hic honos, cum alijs viris ornatissimis, ei collatus est.

Grynæo cur Disputatio publica de Persona Christi in Academia Tubingensi proposita sit.

Ne autem Lector de fide nostra dubitet, aut quam doctrinam in publica Disputatione defendendam suscipere Grynaeus, hæreat: visum est, integram Dispu-

4 Disputatio Ioan. Iacob. Grynæi
cationem, sicut Tubingæ excusa, & quam plurima exempla
passim sparsa sunt, hinc inferere, ut eam deinceps pius Lector
cum Heidelbergensi conferre, & collatione facta iudicare pos-
sit, quàm infeliciter hic insignis Hypocrita, post suum ab
Academia nostra discessum, in sacrarum literarum studio
profecerit.

DISPUTATIO

DE MAIESTATE HOMINIS CHRIS-
TI: deq; vera & substantiali corporis & sanguinis eius in
Eucharistia, præsentia.

IN QVA, ÆTERNO DEO

PATRE DOMINI NOSTRI IESU CHRIS-
TI, iuvante: præside, clarissimo Viro D. Iacobo Andrea, Ec-
clesiæ & Scholæ Tubingensis Prapósito & Cancellario dignis-
simo, ac sacrosanctæ Theologiæ Doctore & Professore cele-
berrimo, patrono & præceptore suo reuerenter colendo.

Ioannes Iacobus Grynæus, pridie nonas Februa-
rius, in auditorio Theologico, re-
spondebit.

Tubingæ, 1564.

PIO ET CHRISTIANO LECTO-
ri, Iacobus Andrea S. D.

HANC DE MAIESTATE HOMI-
nis Christi, veracq; corporis & sanguinis eius, in
eucharistia præsentia, doctrinam, has ob causas
potissimum, hoc tempore visum fuit, publicè
discutiendam proponere. Altera est, quod vi-
deam quosdam nostri temporis Theologos, doctrinæ, quam
nobis

F de Maiestate hominis Christi
per de Universitate Heidelbergensi
invenit deesse in hunc.

*Schmidius dicitur eisdem illis verbis
 hanc notionem accepit de presentia
 in eadem in dicitur de presentia
 in eadem in dicitur de presentia
 in eadem in dicitur de presentia
 in eadem in dicitur de presentia
 in eadem in dicitur de presentia*

nobis Dominus per D. Lutherum explicatam reliquit, pro-
 pmodum oblitos, vt eam incognitam, vel prorsus dament,
 aut saltem iudicent ad explanationem huius controuersie, &
 veræ præsentie corporis & sanguinis Christi in Sacramento
 allertionem nihil pertinere, ab eaq; alienissimam esse dispu-
 rationem, nuper admodum per nos introductam. In qua ta-
 men idem Lutherus, piæ memoriæ, robur sententiæ suæ, ex
 autoritate sacræ scripturæ, contra omnia aduersæ partis ar-
 gumenta, posuerit: eaq; vel sola rationis signimenta refutari, &
 veram corporis & sanguinis Christi præsentiam, alleri & con-
 firmari posse affirmat, si maximè verba Cœnæ, nunquam à
 Christo dicta essent. Altera est, vt hac ipsa repetitione piæ do-
 ctrinæ de Dextra maiestatis Dei & Christi hominis ad eam
 collocari, auditores nostri excitarentur, ad considerationem
 doctrinæ aduersariorum nostrorum paulo accuratorem, qua
 Ecclesiæ Dei certum aliquem ac definitum locum in cœlo, pro
 infinita maiestate Dextræ Dei, obtrudunt: vbi iuxta huma-
 nam naturam suam collocatus, sedeat, stet, & pro liberrima
 sua voluntate ambulet Christus. Quod cum beatitudine cor-
 porum glorificatorum planè pugnat, cum in illa piorum fœ-
 licitate, nullus sit neque locus, neq; motus de loco in locum,
 quia neq; in melius neq; in deterius, sed intra sese omnem bea-
 titudinem, quæ Deuserit, possidentes beati homines, extrà
 nihil requirunt. Postremo vt omnes videant, quàm non sit
 erroris in hac controuersia operculum, homines à definitione
 huius maiestatis, reuocare: quæ ἀόρατος est, & per res natu-
 rales vix adumbrari, nulla verò ratione conuenienter & so-
 lidè explicari potest. Similitudines enim, sicut in persuadendo
 & docendo plurimum valent, ita in disputando non mos-
 do nihil profunt, quin etiam plurimum periculi habere com-
 periuntur, quod omnis similitudo claudicat, & (quod dicitur)
 non quatuor pedibus currat. Longè ergo tutissima ra-
 tio videtur in hac controuersia, vt hac maiestate hominis
 Christi, quantum scriptura nobis aperitur, cognita, eaq; cor-
 poris & sanguinis eius, in cœnæ dispensatione, iuxta institus-
 entis voluntatem, credita, omnes profanas disputationes de
 modo præsentie, abijciamus, & in tanti mysterij considera-
 tione, oculos, mentem, siue vt Apostolus ait: πᾶν νόημα εἰς

τὴν ὑπακοήν τῶν χριστῶ ἀίμα λολήσαντες, simplicissimo verbo Christi, simplicitate fidei nos subiiciamus. Ac si vlla in hac controuersia, quæ plurimis annis Ecclesiam Dei exercuit, & cursum Euangelij non parum impediuit, concordia speranda est, quã vnice omnes vere pij in toto Christiano orbe optant, & audissimè expectunt: hanc nobis ex hac vna maiestatis Dextræ Dei consideratione, expectandam esse existimò. Et Deo viuorum & mortuorum iudici; rationem reddituros non dubito durissimam, qui, perturbatis Ecclesijs, suas carnales cogitationes mordicus retinent: hancq; maiestatem scrutantes magis quàm adorantes, piæ concordix faciendæ defunt. Bene & foeliciter Vale.

DISPUTATIO

DE MAIESTATE HOMINIS CHRIS-

ti: deq; vera & substantiali corporis & sanguinis eius in Eucharistia, præsentia.

P R Æ F A T I O.

EXtat apud Vincentium Lyrensem elegantissima similitudo: Imitetur, inquit, animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum successu, numeros suos euoluant & explicent, eadem tamen, quæ erant, permanent. Et paulo post: Vnde non dubium est, hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc ratum & pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper in grandioribus partes ac formas numerus detexat ætatis, quas in paruulis sapientia creatoris præformauerat. Et horrendum peccatum est, si quis noui dogmatis author existat, vel propagator, cuius Christum, Prophetas & Apostolos non habeat authores. Hanc secuti regulam, quam nobis Prophetæ, Apostoli, primitiuæ Ecclesiæ Patres, Confessores & Martyres, de persona Christi eiusq; maiestate tradiderunt, doctrinam, quæ hoc tempore in controuersiam venit, tanquam noua & eruditæ antiquitati ignota esset, breui disputatione repetere & declarare conabimur: vt quod ab Apostolorum temporibus (sicut idem Lyrenensis loquitur) simpliciter credebatur, hoc idem etiam nostro tempore diligentius crederetur.

Conclu-

CONCLUSIONES.

I.

EST autem hæc pia & Apostolica, contra Arrij, Nestorij, Eutychetis, Photini, Apollinaris, Samosatæni, & similibus hæreticorum doctrina, duas in Christo naturas personaliter vnitas esse, quarum altera, diuina scilicet, cum persona Patris & Spiritus sancti *ouoia* communicat: altera verò humana, de substantia nostra est, caro ex carne nostra, & os ex ossibus nostris.

Ephes. 5.

2. Ratione igitur alterius naturæ, Christus creator, & est, & dicitur, per quæ secula condita & omnia facta sunt, sicut scriptum est: Et sine ipso factum est nihil. Ratione verò alterius creatura est, cuius initium est ex substantia D. virginis Mariæ, per Spiritus sancti virtutem.

Iohan. 1.

Coloss. 1.

Genes. 3.

Lucæ 1.

Hebr. 1.

3. Quemadmodum ergo ex patre æterno, ab æterno natus verus & vnigenitus est æternus Dei Filius: ita idem in tempore plenitudinis, ratione naturæ assumptæ, verè filius hominis factus, non phantasma, aut vmbra humani corporis, vt Marcionitis placuit, sed verum corpus assumpsit, quod cum nostris ratione essentiæ specie vnum est.

4. Non aut duo sunt filij, sed vnus idemq; Christus, & Dei & hominis fili⁹, in vna persona, Iesus Christ⁹.

Lucæ 1.

Coloss. 1.

5. De vnione verò personali harum duarum naturarum in Christo, cum hoc tempore non sit eadem omnium sententia, quam tamen nobis in sacris literis, Spiritus sanctus satis perspicue descripsit, breuiter eam explicare conabimur.

6. Vnionis

6. Vnionis autem, siue vnus quadruplex sese nobis hîc offert ratio, quarum prima est simplicissima & perfectissima, qua tres hypostascs, Patris, Filij & Spiritus sancti, essentia vnum sunt.

7. Altera est Naturalis, qua ex materia & forma, quiddam compositum constituitur, vt ex anima & corpore, homo.

8. Tertia est, qua substantia & accidens, subiecto vnum constituunt, sicut albedo & paries subiecto vnum sunt.

9. Postrema est, qua duæ naturæ, siue substantiæ, vnum personale constituunt, non tanquam compositum ex partibus tertium quoddam *ovoiade*; constituentibus, sed quasi per accidens, vt Scholastici loquuntur, vnum, præter naturas & substantias constituentes, non existente tertia quadam per se substantia, quæ neque Deus neque homo sit. Quandoquidem vtraque natura, de toto Christo in quid prædicatur, quod in compositis naturalibus non item fit. Dicimus enim: Christus est Deus. Item, Christus est homo: qua ratione non possumus dicere: homo est anima, aut: homo est corpus: cum homo sit quiddam ex vtrisque compositum, tertia scilicet quadam *ovoiæ* existens.

10. Est ergo hæc quarta vnionis ratio, inferior prima: Nunquam enim diuinitas & humanitas, essentia sunt vnum, sicut tres hypostascs in diuinitate: & superior quadam ratione secunda, adeoque arctior humanitatis Christi cum diuinitate, quam animæ cum corpore vnio, personam constituens, existit.

Nulla

11. Nulla verò hîc est fingenda crassa conglutinatio, qua res naturales & corporeæ mutuo contactu sibi inuicem extremitatibus iungantur, aut complexu aliquo, inuicem includantur aut misceantur.

12. Deus enim Spiritus est, & simplicissima essentia: quæ vbicunq; esse dicitur, tota est, non habens partem extra partem. 1. Ion. 3.

13. Homo autem, etsi & ipse spiritus est ex parte, qua ratione etiam spiritui facilè coniungitur, non tamen vt Angeli, sola spirituali constat natura, sed etiam corpore: cuius proprium est habere partem extra partem, quod etiam diuinitatem, naturali quodam contactu attingere non potest: etsi ipsum non minus quàm anima in vnitate personæ à verbo sit assumptum. 1. Cor. 1.
Genes. 2.

14. Neque etiam sola præsentia diuinitatis in homine Christo, definiri potest inseparabilis, & perpetua personalis vnio. Deus enim etiam in Angelis & beatis hominibus est, à quibus in æternum non separabitur, sicut scriptum est: Et sic semper cum Domino erimus, cum quibus tamen personaliter vnitus dici non potest. Religio enim & pietas prohibent dicere: Gabriel est Deus, Paulus est Deus, Petrus est Deus, à quorum Spiritu tamen nunquam recedet Deus. 1. Theff. 4.

15. Omnino verò eorum est improbanda opinio, qui hîc Grammaticam tantùm *ἰδιωματων*, naturarum in Christo communicationem introducunt, qua homini Christo, siue humanitati eius, præter Maiestatem nomen nihil tribuunt, veritate rei denegata. Qua ratione nihilo plus dignitatis & eminentiæ in natura hu-

mana Christi ineffet, quàm quibusuis alijs hominibus.

16. Res enim creatæ omnes, cùm visibiles tum invisibiles, & quæ sunt, & quicquid sunt, ex Deo habent, à quo præsentè in ipsis fouentur, & sustentantur.

17. Non minus repudianda est eorum quoque sententia, qui Christo homini magna quidem, multa & præclara, sed non omnia diuinæ Maiestatis dona communicata tribuunt: scilicet in ordinem sanctorum Angelorum aut beatorum hominum cum redigentes, quibus iuxta mensuram donationis Christi quædam, sed non omnia data sunt.

18. Filio autem hominis scriptura testatur, non aliquam aut magnam, sed omnem potestatem datam, iuxta illud: Mihi data est omnis potestas in cælo & in terra. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Constituens eum ad Dextrâ suam in cælestibus supra omnem principatum ac potestatem, & virtutem, & dominium, & omne nomen, quod nominatur, non solùm in hoc seculo, verum etiam in futuro. Et iterum: Non ad mensuram dat Deus Spiritum: Pater diligit Filium, & omnia dat in manus eius.

19. Diligenter verò discernendum est inter idiomata humanæ naturæ, quæ propter vnionem personalem Diuinæ tribuuntur, & idiomata Diuinæ naturæ, quæ propter eandem vnionem humanæ adscribuntur. Humanitas enim diuinitatem non assumpsit, sed ipsa assumpta est à diuinitate in vnitatem personæ, quam infirmam reddere non potest: etsi verè & rectè dicitur persona, quæ Deus & homo est, laborare & mori.

Cùm

Cùm e contra humanitas à diuinitate perficiatur, quæ realiter suas proprietates humanitati communicat, vt fit non modò viua, sed viuificatrix quoque, non potens tantùm, sed etiam omnipotens: humana inquam natura, non sola diuina.

20. Neque imaginanda aut fingenda est alia Dei in Christo, quàm in creaturis reliquis, omnibus quo ad *ὁμοίαν*, diuinitatis, præsentia. Quæ vt in creaturis *ἐνεργεία* discernitur, quòd alia in alijs agat, & operetur: ita in Christum tota effunditur, vt iam extra ipsum nihil, sed in homine, & per hominem Christum omnia in omnibus operetur.

21. Atq; hæc est communicatio plenitudinis omnis Deitatis, de qua idem Apostolus loquitur: In quo, inquit, sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et iterum: In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Coloss. 1.

22. Neque verò hac reali plenitudinis omnis diuinitatis communicatione, natura humana cum diuina miscetur, aut, sicut quibusdam videtur, planè aboletur: sed quod diuine per essentiam est, id humanæ suo modo per accidens communicatur.

23. Quare cum dicitur: vnionem duarum naturarum in Christo factam hypostaticam, seruat is vtriusq; naturæ proprietatibus, sobriè admodum intelligendum est & explicandum.

24. Neq; enim ita diuinitas Verbi suâ energiâ, quæ ipsa est simplicissima, sese intra se continet, vt nullâ in naturâ humanâ quasi trãsfundat perfectionē: quin potius humanitas plenitudinis omnis particeps diuinæ Matth 24.

Coloff. 1. naturæ, duarum naturarum in Christo, hac sola κοινωνία
ιδιομάτωρ, hypostatica vnio definienda est.

25. Hoc sanè modo manet substantia humanæ nature, neque in diuinitatem commutatur, quæ opinio Eutycheti tribuitur: Sed diuinæ naturæ magnificentia ornatur, propterea quòd ad dextram Dei collocata est, & super omnia exaltata.

Actor. 2.
Coloff. 3.

26. Humanitatem enim Christi, diuinitati eius, non οὐσία, sed ἐξουσία, non essentia, sed potentia, non natura, sed gloria, non substantia, sed maiestate exæquamus.

27. Dextra verò Dei non significat certum aliquem locum beatorum in cœlo, vt quidam falsò opinantur. Apud quem neque dextrum est, neque sinistrum (quæ si propriè intelligantur, corporum sunt quædam differentię) sed infinitam Dei & immensam potentiam, sapientiam, virtutem & Maiestatem, sicut scriptum est: Dextra Domini fecit virtutem.

Psal. 118.

28. Deum autem vbique esse, scriptura sacra manifestè testatur. Nunquid non cœlum & terram ego impleo? dicit Dominus.

Iher. 25.

29. Neque verò diuina essentia, ita in rebus creatis esse dicitur, quòd sit earum essentia, sicut Stoicis stultè visum est: sed quia ipse est creator & conseruator omnium. Quoniam sine ipso factū est nihil. Et Christus: Pater meus operatur adhuc, & ego operor.

Ioan. 1.
Ioan 5.

30. Duplex verò est consideratio Dei, quarum vna est ratione suæ essentiæ, qua non nisi tribus in diuinitate hypostasibus est communicabilis, quæ essentia vnum sunt. Et altera, qua est ἐνεργητικὸς creaturarum. Deus enim qua est, sui ipsius οὐσία, ita extra creaturas

omnes

omnes est, vt earum non sit pars aliqua essentiam rei constituens. Causa verò creationis & gubernationis, omnes creature in Deo esse dicuntur, non localiter, non *δυσιοδῶς*, sed *ἐνεργητικῶς*, qua ratione omnia gubernat & conseruat, quæ sunt extra ipsius *ὄνοιαμ*.

31. Hinc etiam intelligi potest, quàm aliena à vero Schuenckfeldianorum sit sententia: qui potentiam Dei in rebus omnibus affirmant esse, essentiam verò extrares collocant: cùm potentia Dei, sit ipsissima Dei & simplicissima essentia.

32. Neque verò affingenda est Deo aliqua corporea magnitudo, qua vbique locorum instar aëris diffundatur.

33. Vbicunque enim Deus est, ibi totus est, nempe *ὅλως ὅλον*, non causâ partium, & propter aliud, quàm ipse sit, cum partes diuiduæ, id est, propter quas totum diuiduum est, aliud sint quàm totum, pro ratione scilicet & definitione Spiritus, sicut scriptum legitur: Ioan. 4.
Deus est Spiritus.

34. Cùm igitur diuinitas in vnitatē personæ assumpserit hominem, cuius ratio & definitio est plenitudo Dei communicatio, in quo omnis Deitas corporaliter habitat: sequitur, ipsam quoque humanitatem Christi vbique præsentē esse. Quod cum hoc tempore in controuersiam venerit, iuxta *ἀναλογίαμ* fidei, & sacrę scripture manifesta testimonia, quantum fieri potest, perspicuè explicandum erit.

35. Triplex autē est vnus & eiusdem corporis Christi consideratio: Altera Physica, qua & ipsum naturalibus proprietatibus & affectionibus subiectum fuit,

Esa. 64. quod patibile appellamus. Altera est, qua iam est &
1. Cor. 2. dicitur impatibile, ratione gloriæ, de qua scriptum est:
Act. 2. Quod oculus non vidit, auris non audiuit, & in cor
 hominis non ascendit. Tertia est Maieftatis, qua in di-
 uinitatis consortium assumptum, in pari gloria est, &
 Maieftate, cum Verbo, à quo in vnitatem personæ as-
 sumptum est.

36. Iuxta modum physicum, neque fuit, neq; est,
 neq; erit vnquam vbique diffusum, sicut supra osten-
 sum est, qua ratione intelligi & explicari debent, om-
 nia scripturæ testimonia, quæ de Christo loquuntur:
Matt. 26. quod mundum reliquerit: Pauperes semper habebit-
Ioan. 16. tis, me autem non semper habebitis. Item: Relinquo
 mundum. Ex quorum numero & hæc sunt: Surrexit
Ioan. 11. non est hic. Gaudeo propter vos vt credatis, quoni-
 am non eram ibi, &c.

37. Neque etiã, qua est gloriosum in cœlo, hæc Ma-
 iestas ei tribuitur, qua etiam nostra ei similia efficien-
 tur, sicut ad Philipenses scriptum est: Qui transfigura-
 bit corpus nostrum humile, vt conforme reddat cor-
 pori suo glorioso, secundũ efficaciam, qua potest eti-
 am subijcere sibi omnia. Neq; enim dilatatur, diffun-
 ditur in immensum, aut multiplicatur, quorũ vtrum-
 que cum veritate humani corporis pugnat.

38. Restat tertia Maieftatis ratio, qua sine corporis
 extensione & diffusionem, humanitas Christi à Verbo
 ita perficitur, vt eadem Maieftate res præsentem habe-
 at, rebusq; præsens sit, qua diuinitas: etsi id alio modo
 fiat in humanitate quàm diuinitate.

39. Humanitas, n. Christi etiam in gloria, creatura
 est & manet, quæ in diuinam nunquam commutatur:
 ideoq;

ideoq; eo modo quo diuinitas, vbiq; esse non potest.

40. Creaturam verò appellamus, cuius aliquod Genes. 41.
Lucæ 11. initium est in tempore, & quod non ab æterno fuit, quoquo modo sit à Deo, vel ex nihilo conditum, vel ex materia aliqua subiecta productum.

41. Hanc Christi hominis Maiestatem, qua rebus omnibus præsens est, omnia cœlestia & terrestriã gubernat, adeoq; ipsum, qui iustissimus etiam cogitationū nostrarū iudex futurus est, nihil latet, seq; pijs cum Luth. Tom. Ges.
3, fol. 501. in verbo tum in Sacramētis fruendū exhibet, Augustinus similitudine capitis, in quo insunt omnes sensus, cum in reliquis membris tantū sit tactus: alij oculi ac visionis & vocis humanæ: alij solis & radiorū eius, explicare voluerunt. Quia verò hæc omnia physica sunt, quæ sensu percipiuntur & intelligi possunt, nulla ratione hanc maiestatem diuinam explicare possunt, quæ *μεταφυσικά καὶ ὑπερτὰ φυσικά* est, & planè ἀρρητῶ: tutissimū iudicamus, & Deo gratissimū, remotis absurdis de extensione & multiplicatione corporis Christi, tam sublime mysterium adorare, quàm cum offensione diuinæ Maiestatis, nostrarumq; animarū periculo, humanis cogitationibus scrutari, & modum alium definire, quàm simplici verbo Christi exprimitur.

42. Neq; verò, dū ab huiusmodi inquisitione curiosã, homines ad omnipotentiã & ad Dextrã Dei collocati Christi Verbū reuocamus, omnino cæcos esse volumus, sed in verbo Dei oculatissimos: quod dum vera fide aspiciunt & apprehendunt fideles, quæ *ὑπόστασις* est rerū sperandarum, & *ἐλεγχῶ τῶν μὴ βλέπομένων*, longè certiorē eius rationē scriptura confirmat, quàm Hebr. 111 quæ hominis intelligentia sibi fabricatur ἑδωλα.

43. Atq;

43. Atque hoc modo nisi se inuerteret interdum, & per interualla, nullus Christianorum toto corporeo Christo, si tamen & hoc modo, frueretur in terris.

Luc. 1.
Esa. 7.
Heb. 1.

44. Eadem fides & religio multa, & numero infinita corpora Christi non admittit. Quod vnum ex semine & substantia diuæ virginis Mariæ in vnitatem personæ assumptum, sine augmento aut decremento, perpetuò in gloria cœlestis regni retinet & conseruat.

45. Crassam ergo qui corporis Christi diffusionem imaginantur, se non tam veritatem humanæ naturæ negare, quàm Ecclesiam & singula eius membra, toto Christo, quòd in ipsis est, priuare sciant.

Matt. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

46. Ad tollendam hanc de corpore Christi vanam, & omnibus modis absurdam opinionem, Christus accumbens, seque loco pro physica ratione sui corporis non mouens, suum verum corpus & verum sanguinem, iuxta modum perfectionis, per vnionem hypostaticam, acquisitum, discipulis suis cum pane & vino distribuit.

47. Sicut igitur homo Christus, à plenitudinis Dei inhabitatione corporali, accepit omnem potestatem supra omnes cœlestes & terrestres creaturas: ita & modum accepit, quo rebus omnibus quibus præest, etiam adfit.

Tom. 3. Ihen.
fol. 395.

48. Atque nihil fingendum est pro ratione & modo creaturarum: sed vt D. Lutherus scriptum reliquit, iuxta naturam & rationem Dextræ Dei: qui modus physicus non est, aut carnalis, sed planè cœlestis & spiritalis, sicut ipsa quoque diuinitas non physica, sed intelligenti-

telligentiæ humanæ imperscrutabili ratione rebus omnibus adest.

49. Testatur enim scriptura, Dextram Dei nihil corporeum, diffusum aut extensum significare. Modus igitur, quo hæc in omnibus locis præsentia Christi describitur, nihil potest esse extensum aut diffusum, ratione quantitatis, aut dimensione corporis distractum: sed perfectio summa, qua corpus Christi in maiestate supra omnes creaturas exaltatum est. Atq; hoc modo non solum ratione eius naturæ, quæ ab æterno Deus est: sed etiam quæ in tempore producta, omni plenitudine diuinitatis, corporaliter communicat, omnibus rebus præsens est, quia scilicet omnes res sibi præsentem habet.

Gal. 4.
Coloss. 1. 2.

50. In hanc sententiam inter tres modos præsentia corporis Christi, D. Lutherus distinguit, quorum primus est corporalis & circumscriptus, sicut in terris ambulauit, vbi iuxta magnitudinem corporis sui loca occupabat. Ad hunc modum, inquit Lutherus, pertinent sententiæ omnes, quæ loquuntur de Christo, quod Mundum reliquerit.

51. Alter præsentia modus, dicitur à Luthero spiritualis, & incircumscriptus, quam Scholastici appellant præsentiam, qua res sit alicubi definitiuè, iuxta quam nulla quidem loca occupat, sed secundum voluntatem suam instar visionis humanique oculi, soni, luminis, & coloris, omnia loca perambulat. Hoc modo per lapidem & sepulchri clausas ianuas iuit: & in pane & vino cœnæ præsens esse potest, si vellet.

Matth. 28.
Ioan. 20.

53. Tertius modus planè cœlestis & diuinus est,

C

quo

quo cum Deo vnam personam constituit, qui modus iam commemoratum secundum longè superat, iuxta quem creaturæ omnes ipsi longè præsentiores sunt, quàm iuxta secundum modum.

53. Quod autem Christi corpus in cœna adesse dicitur, à generali illa maiestatis præsentia, non tam respectu sui, quàm nostri distinguendum est.

54. Quemadmodum enim diuina essentia, nec loco nec tempore diuidua est, energia tamen qua eminet quasi extra se, diuidua est locis & temporibus: ita & hæc hominis Christi maiestas diuina, communicata, in se nec loco nec tempore diuidua est, quæ & vbi-que & semper omnibus rebus creatis adest supereminenter: ratione tamen & modo à se definito, in cœna vel abesse vel adesse corpus eius dicitur: quæ præsentia singularis est, & Sacramentalis dicitur.

55. In cœna igitur Dominica, nō tam præsentiam quàm dispensationem corporis & sanguinis Christi agnoscimus, quæ extra eam neque vbi-que fit, neque semper, sed suis temporibus & locis, quibus cœna Domini vtitur Ecclesia, consuetis.

56. Qua ratione panis & vinum cœnæ, creaturarum reliquarum numero, sicut & aqua Baptismi, eximuntur, quibus non tam iuxta rationem Dextræ Dei (qua ἀρετὸς est) quàm etiam ad consolationem Ecclesiæ Dei, tanquam cibus & potus vult distribui.

57. In cœna igitur ratione qua cibus & potus dicitur, ipsissimū Christi corpus, & ipsissimus eius sanguis, cum pane & vino cœnæ Dominicæ distribuuntur, ad augendam Dei vitam in nobis, & fidem nostram roborandam.

58. Et illud ipsum est essentialè corpus Christi, quoad personam sustinet redemptoris: Et ipsum porrigens non dixit se signum porrigere corporis sui, sed ipsum verū corpus suum. Quoniam articulus ἦ, si apponatur prædicato, non simpliciter prædicatur de subiecto, sed subiectum dicitur esse ipsum prædicatum.

59. Christus igitur his verbis, τὸ πρῶτον ἦ σὰρξ αὐτοῦ, ipsum corpus suum in cœna adesse expressit, rem, inquam, significatam & non signum tantum: & singulare quiddam est, quòd Christus cum omnibus beneficijs suis, se quoque totum nobis in hoc Sacramento communicare voluit.

60. Sed modum ipse definiuit, non quantitate aut alia quadam ratione absoluta, vt qua patibile aut gloriosum corpus. Inquit enim: quod pro vobis datur, Sanguis, qui pro vobis effunditur. Caro mea verè est cibus, quam ego dabo pro mundi vita.

Matt. 26.
Lucæ 22.
Matth 14.
Iohan. 6.

61. Sacramentale verò appellamus hoc Christi corpus, non quòd duo corpora Christi fingamus, sed quòd alio modo idem corpus Christi in cœna præsens sit, quàm quo in cruce passum est.

62. Quare non dubitandum est, hac ratione corpus Christi, cœna vtentibus multò præsentius adesse, quàm ipsum ministrum, per cuius manum hoc Sacramentum dispensatur.

63. Sicut enim diuinitas non extra se res intuetur conditas, quod indigentie esset argumentum, sed in seipsa, in qua etiam sunt, ratione qua earum est causa: Ita & humanitati Christi, eam Maiestatem tribuit sessio ad Dextram Dei, vt non eminus aliquid aspiciat, sed in se præsentem habeat rerum omnium

Galat 4. veritatem, quarum umbram nos tantum aspiciamus, quibus tamen nos longè viciniore, quàm Deum ipsum arbitramur, sicut Apostolus ad Galatas scibit: Postquam cognouistis Deum, quin potius cogniti estis à Deo. Neq; enim homo seipsum tam perfectè cognoscit, quàm à Deo cognoscitur.

Tom. 5. Ger. Ihen.
fol. 500. 498.

64. In huiusmodi explicatione Lutherus similitudine oculi & visionis humanæ utitur: Etsi huius-energia admirandam eius præsentiam nulla ratione æquare potest, quam humanitas Christi ex diuinitate per vnionem hypostaticam accepit.

Luth. Tom. Ger.
Ihen. 3. fol. 478

65. Quò minus etiam verè pios mouere debet, varietas phrasium, quibus in huius mysterij descriptione utimur, dum corpus Christi in pane, cum pane, sub pane, distribui dicitur.

66. Cum enim Dextræ Dei ratio sit ἀρετή, quæ corpori Christi etiam modum ἀρετήσιν tribuit, in summa Maiestate collocato, quæ est supra omnia, in omnibus, & per omnia, humana lingua propter defectum intelligentiæ suæ, hoc modo balbutire cogitur. Quod dum alij ἀκριβώς considerant, & sub specie contradictionis odiosè exagitant, quàm alieni sint ab hominis Christi Maiestatis cognitione, demonstrant. Et dum phrasium tam seueri sunt censores, ipsi viderint, ne fortè D. Paulum inconstantix & vanitatis aliquando arguant. Qui cum ad Romanos scribat, Christum esse Deum in secula, ad Corinthios tamen, quasi huius oblitus, dicat Deum fuisse in Christo: quod aliud certè sonat, quàm Christum esse Deum. Curigitur in Sacramentali hac vnione explicanda, non liceret nobis dicere

dicere cum pane, in pane, sub pane, esse corpus Christi: cum ipse Christus dixerit: Hoc est corpus meum?

67. Sed præstat tam sublime arcanum adorare, quàm huius Maiestatis modum, in angustias rationis nostræ cogere.

68. Prædicationem verò in verbis cœnæ: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus, agnoscimus Sacramentalem, qua panis corpus Christi esse dicitur, quæ scripturæ sacræ neque noua est, neque inusitata.

69. Sicut enim Angeli flamma ignis dicuntur, propter formam, quam ad diuina apud homines subeunda & perficienda ministeria, ad tempus assumunt, cum neque ignis sint, neque flammæ, quemadmodum & Spiritus sanctus columba: Ita & panis ac vinum cœnæ, corpus & sanguis Christi, propter Sacramentalē vniōnem, rectè & verè dicuntur, quòd in dispensatione sanctissimi corporis & sanguinis Christi verè præsentis, sicut flamma ignis præsentium angelorum ministerio, seruit.

Heb. 1.

Luth. To. 3. Ger.
fol. 330. 469.

70. Meritò igitur verborum Christi interpretationem reijcimus, cum sententia & vltima voluntate Christi pugnantem, qua verbum Substantiuum Est, per SIGNIFICAT explicatur, vt absentia corporis & sanguinis eius in cœna stabiliatur.

71. Non minus absurda est & ea, quæ pro veritate, figuram tantùm corporis Christi, intelligit, qua noui Testamenti Sacramentum hoc augustissimum, infra veteris instrumenti figuras collocatur.

72. Neque enim Christus signo aut figura corporis sui & sanguinis, cum discipulis ludere voluit, quæ

nihil præstare possunt natura sua ad vitam spiritualem in nobis conseruandam, sed verum corpus & sanguinem sicut in prima, ita & omnibus temporibus, celebrata cœna Dominica ab ipso instituta, exhibere, & nos ad immortalitatem pascere voluit.

73. Hæc loquendi forma, qua ῥ ἑνώσιον verborum Christi retinemus, *συνειδοχῆ* appellatur, scripturæ sacre vsitata & familiaris, qua tamē non res absentes, sed præsentēs, & in verbo promissæ cum externis signis in Cœna vescentibus verè exhibentur.

74. Hac Christi hominis maiestate vtcunq; adumbrata, & per fidem cognita, qua in parte multis modis, in negotio cœnæ Dominicæ hæctenus erratū sit, facillè intelligi potest. Absurda est imprimis Anabaptistarū opinio, quæ nuda fractione panis, & memoria mortis Christi, cœnam Domini celebrari posse affirmat. Sermo enim Christi est de vero cibo & potu vitæ æternæ: quod elementa panis & vini præstare nequeunt. Sed verum corpus & verus sanguis Christi, quæ & verè adsunt, & dispensata in credentibus alimoniā vitæ æternæ præstant. Hæc accepta & hausta, inquit Hilarius, ficiunt, vt Christus sit in nobis & nos in illo.

75. Absurdissimi verò omnium sunt Papistæ, qui Ecclesiæ nouum Deum, ex substantia panis & vini fabricatum, obtrudunt: qui tamen è vestigio iterum auolet, priusquàm cibum in sumentibus Sacramentum præstet. Sic enim verba Glossæ sonant. *Distin. 2. C. tribus generibus.* Certum est, inquit Glossa, quòd species, quàm cito dentibus teritur, tam citò in cœlum rapitur corpus Christi.

76. Scriptura autem loquitur de Christo in nobis permanente, dum carnem filij hominis in spiritualem alimoniam nobis cibum & potum pollicetur.

77. Et magicam prorsus agnoscimus Pontificiorum consecrationem, qua sacrificuli recitatione & vi verborum institutionis se Christum è cœlo (quod fingunt) elicere & detrahere posse, opinantur.

78. Eoque maior hæc est superstitio, quòd verbis Christi sua assuunt, quæ neq; apud Euangelistas, aut D. Paulū leguntur, quibus nō minus virtutis adscribunt.

79. Notæ enim sunt disputationes Sophistarum, de vocula ENIM, pro qua retinenda, scripturæ verba depravant, quæ ab Apostolo descripta sunt. In Ecclesia malo quinq; verba mea mente loqui, quàm decem millia verborum lingua. Quod quidem de his quinq; verbis intelligunt: Hoc est enim corpus meum.

80. Neque verò propterea nullam aut vanam Ministrorum Ecclesiæ consecrationem esse, sentiendum est, qua panis & vinum in corpus & sanguinem Christi consecrantur: non pontificia quadam incantatione, aut transubstantiatione, aut locali aliqua inclusione, cum corpus Christi in cœlo, sine physico loco, omnia in se modo cœlesti præsentia habeat. Sed cum Elementa panis & vini semel à Christo cōsecrata, hoc est, à Christo in hunc sacrū vsum destinata sint, vt in Cœna Dominica dispensationi corporis & sanguinis sui seruiant, verè Sacra actio est. Et minister consecrare dicitur, cum verborū institutionis recitatione, primam consecrationem, ab ipso Christo factam, Ecclesiæ in memoriam reuocat, cuius vis perpetuò durat, sicut & verbi huius: Germinet terra herbam virentem.

Matth. 26.

1. Cor. II.

Gene. I.

81. Dispensationis enim hæc sunt verba, ratione cuius in cœna vel adesse vel abesse dicitur corpus Christi. Et rectè dictum est: Extra usum à Christo institutum, nihil habere rationem Sacramenti.

82. Et qui usum Sacramenti, quo eius substantia definitur, contra voluntatem instituentis peruertunt, Sacramentum aut corpus Christi tractare falsò dicuntur.

83. Schuenckfeldianorum quoque non minus absurdæ, & ab institutione Christi aliena est opinio, qui dispensationem corporis & sanguinis Christi planè negant, quæ in distributione panis & calicis sacra-
fiat: Sed dispensationis verba, concionem esse volunt tantùm, de corpore & sanguine Christi: quòd videlicet sint hoc, quod panis & vinum, id est, cibus & potus. Ideoque verborum Christi contextum planè inuertunt, vt ῥῶμα subiecti, ἐστὶ τὸ πρᾶξι locum obtineat. Cuius vanitatem D. Paulus in I. Cor. II. refutat, vbi τὸ πρᾶξι coniungit cum subiecto ποτηρίῳ. Sic enim sonant verba eius: τὸ πρᾶξι ἢ ποτηρίῳ ἢ καὶ διὰ τὴν ἐστὶν ἡμῶν αἵματι, vt testaretur, hac Pronominis demonstratiui, & articuli cum poculo connexionem, ipsissimum sanguinẽ Christi in cœna nobis communicari.

84. Etenim Ioannis sexto capite Christus de sua carne & sanguine prolixè concionatur, quòd verè sint cibus & potus æternæ vitæ. In Cœna autem Domini-
ca, hunc cibum & potum cum pane & vino dispensari Sacramentaliter, ipsa institutio clarè docet.

85. Neque verò quenquã offendat, externis & terrenis elementis, hæc cœlestia & spiritualia dispensari.

86. Est enim hominis nihil aliud quàm *διακονία*, cui adest ipse filius Dei & hominis, Christus, per manus ministri ipse verè exhibens corpus & sanguinem suum, Sicut in aspersione aquæ, quæ per ministrum fit, suo spiritu regenerat, & prædicationi verbi vocalis, æternus λόγος ad docendos homines adest.

87. Quare vsus panis & vini, non modò gratiarum actioni inseruit, de qua Schuenckfeldiani concionantur, sed dispensationi corporis & sanguinis Christi mysticæ, quam gratiarum actio spiritali refectioe facta, in Sacramento comitatur.

88. Non minus hallucinātur Cingliani omnes, qui solius diuinitatis Christi præsentiam in Cœna Domini, corporis verè & sanguinis eius, non nisi symbolicam & figuratam significationem admittunt, corpus Christi, propter visibilem in cœlum ascensum, ita in certo cœli loco physica locatione collocantes, vbi sedeat, stet vel ambulet, vt iuxta humanam naturam, nobiscum in terris commorantibus nihil negocij habeat.

89. Error hic perniciosus ex ignorantia maiestatis hominis Christi ortus est, quo Christum instar beatorum reliquorum hominū, ita infra Deum collocant, vt plenitudine diuinitatis, quæ est æqualis maiestas, gloria & potentia cum Verbo excludatur.

90. Scriptura verò sacra testatur, maiestatē hanc, siue omnis diuinitatis plenitudinis communicationem, homini Christo eam gloriam tribuere, qua super omnes visibiles & inuisibiles creaturas euectus, omnibus rebus adsit: easque non modò vt Deus, sed etiam

D vt ho-

96. Fruuntur autem beneficio Christi, soli, qui in hoc sacro conuiuio, vera fide præditi Sacramento vtuntur. Etsi enim ore corporis corpus Christi non sentiant, qui sensus prodesset tantum, quantum crucifixoribus, si in eo solo homo hæreret: fide tamen sentiunt, quæ non est nuda de absente Christi corpore speculatio, sed præsentis & inhabitantis Christi vera fructio.

97. Qui verò sine fide, aut vera poenitentia, mensam DOMINI accedunt, siue hypocritæ, siue manifestè scelerati (qui tamè Ecclesiastica censura arcèdi erant,) accipiunt non nudum panem, aut vinum bibunt absente Christo, quin ipsis quoque præsens est Christus corpore & sanguine suo, adeoque propior, quàm ipsi sibi sunt, iudex seuerissimus, sicut pijs salus & vita.

98. Neque enim Christus in eam Maiestatem collocatus est, vt sit tantùm saluator piorum, sed etiam vt de ingratis supplicium sumat. Sicut scriptum est: *Iohan. 3.* Pater neminem iudicat, sed omne iudicium dedit Filio, & potestatem dedit ei iudicandi quoq; , quia Filius hominis est. Quod iudicium cum non sit extra impios, sed etiam in recessu & spiritu impiorum, ijs quoque Christum adesse iudicantem, & iudicium in ipsis exercere præsentem, non nisi maiestatem Christi ignorant, negare possunt, sicut scriptum est: Cum sancto sanctus eris, & cum peruersis peruersus eris, non naturâ suâ sed vitio impiorum.

99. Etsi verò impoenitentes iudicium hoc nõ sentiunt, tamen cum excaecatio & induratio sint summa poena in hac vita, quam Christus gratiæ suæ contem-

proribus infligit, iudicium hoc, sicut & peccatum in foribus dormit, quod tandem desperationem in ultimo agone parit. Iudicium autem, quod in cœna manducatur, sicut reprobis æternum est: ita electis in bonum cedit, quemadmodum Apostolus monet: Cum iudicamur, à Domino corripimur, ne cum mundo damnemur.

100. Neminem verò vsus vocabulorum corporaliter & essentialiter, offendat, quibus authores in hoc negotio vsi, sicut & Apologiæ Augustanæ confessionis inserta sunt.

101. Neq; enim quidquam iuxta huius seculi rationem significant, sed ipsius veræ humanitatis corporis & sanguinis Christi præsentiam, iuxta modum à diuinitate communicatum, nobis incognitum, quem ut cunque similibus quibusdam rebus adumbrare possumus, quo contenti esse debemus.

102. Et cœlestis tota est actio hæc, quæ in cœlo peragitur, non illo Emyreico aut Thalmudico, ad quod imperiti quidam nos nostris cogitationibus ablegare conantur, quod longissimo loci interuallo à nobis distet: sed quod nullo loco physico, solius gratiæ Dei communicatione definitur.

103. Et cum ipsi quoque ex sententia Lutheri vocabulo SPIRITUALITER vsi simus, non ea tamen significatione accipimus, qua nostri in hac controuersia aduersarij. Reuera enim fidem solam adesse sentiunt, non corpus & sanguinem Christi, sed horû symbola tantum, panem & vinum: Fides verò sua cogitatione,

tatione ascendat in remotissimum cœli Empyreï locum, in quo corpus Christi collocatum sit. Quæ ratione plus virtutis ei tribuunt, quàm corpori Christi: quòd illa in remotissima loca ascendere, hoc verò se se ad nos in terram demittere non possit.

104. Nos verò per vocabulum (SPIRITUALITER) modum intelligimus cœlestem, & alterius sæculi, qui omnibus Physicis & terrenis opponatur, quo Christus corpore & sanguine suo verè præsens, in electis ad salutem, in reprobis iudicium operatur.

105. Neque veteres per sursum corda, aliud voluerunt, quàm quòd mens nostra extra res aspectabiles, in diuinæ maiestatis, eiusque præsentis gratiæ considerationem, reuocanda sit.

106. Atq; hæc est Confessionis Augustanæ & Apologiæ, nostrarumq; Ecclesiarum breuis, perspicua, vera & simplex de Cœna Domini explicatio, qua vera & substantialis corporis & sanguinis Christi præsentia & dispensatio asseritur: quam nobis præter institutionis verba, hæc hominis Christi ad Dextram Dei collocati Maiestatis consideratio confirmat.

107. Hanc doctrinam ideo retineri satagimus, non tam vt præsentia corporis & sanguinis eius in Cœna, conseruetur, quàm etiam vt Deum ipsam in omnibus rebus aduersis, in vera inuocatione, denique in morte ipsa, præsentem liberatorem retineamus. Cum enim non possimus Deum accedere, eumq; inuocare, nisi mediante homine Christo, necessarium est, vt eum semper præsentem in cordibus nostris habeamus: qui idcirco ascendit in cœlum & omnia implet, vt semper Hebr. 9.
cõpareat in conspectu patris, & interpellat pro nobis. Rom. 8.

*H*ec sunt Capita Disputationis Grynzi, publicè in Academia Tubingensi proposita, & ab ipso quoq; ex verbo Domini, eo tempore in publico cætu Scholastico, defensa. Quam fidem etiam professus est, quamdiu Rôtelane Ecclesie in Marchionatu Badensi præfuit. Unde ad Præceptores & alios amicos suos non semel, sed sæpè scripsit, & de suo cum Ecclesijs nostris consensu non obscure est testatus.

Confessio Grynzi
Pastoris Rôtelani.

Spes de Grynæo
Basileam vocato

Inde cum Basileam vocatus esset, & Ecclesie & Scholæ eius loci gratulabamur, quòd non mediocrem spem conciperemus, per gratiam Dei fore, ut aliquando non solum in clytæ illius Urbis Ecclesia, cum nostris in pia & sincera Confessione Doctrinæ celestis consensiret, & se publicè coniungeret: verum etiam via pararetur, ut etiam Helueticæ reliquæ Ecclesie, qua iugum & Tyrannidem Pontificiam abiecerant, adducerentur: cum eiusmodi doctrinam & fidem de Cæna Domini profiterentur à Zyuinglio traditam, cuius FUNDAMENTVM ipse Zyuinglius se per somnium a SPIRITV didicisse, publicè scribit: de quo, *ATER AN ALBVS FVERIT, non meminerit. Sed spe & expectatione nostra nos frustratos esse, res ipsa docet. Esi enim cum aliquandiu Basileæ ageret, nihil minus quàm ipsius Apostasiam turpissimam à veritatis doctrina semel agnita, & in solenni publica Disputatione professæ & propugnata, cogitaremus: tamè præter expectationè nostram varij rumores de illo ad nos perferuntur, eum in partes Zyuinglianorũ & Calvinianorum inclinare, & tandem etiam fama spargitur, quòd Præceptores suos, quos Tubingæ Theologos habuerat, & qui ei publicum Doctrinæ testimonium tribuerunt, non solum privatim, sed etiam in lectionibus publicis contumeliosè & flagitiosè perstringeret. Qua de re cum admonitus essem, ad viros doctos & pios Collegas eius scripsi:*

Fundamentũ opionis Zyuing, de Cæna Domini.

Zyuingl. in subfudio de Eucharistia, in 2. To. operum Zyuing fol. 249.

Apostasia Grynzi à doctrina veritatis.

Impietas & ingratitude Grynzi erga suos Præceptores Tubingæ.

qui re-

qui responderunt, ita cum illo actum esse, ut nihil tale amplius ab eo expectandum sit, illorum consilio acquievi.

Cum igitur toto hoc tempore, quo Basilea fuit, Disputatione Tubingæ publicè propositam, & ab ipso defensam, non solum nullo verbo in publico scripto expressa eius mentione facta retractaret, ut ostenderet, se interea melius in doctrina pietatis institutum esse: sed ea per silentium dissimulata, conerariam, eamque impiam & blasphemam, & quidem in aliena Schola proponere non sit veritus: committere non potui, quin de ea, cum publicè exeret, etiam publicè Ecclesiam commonescerem, & Hypocritæ impietatem omnibus patefacerem.

Etsi enim ferè omnia, quæ in illius Disputationis Capitibus continentur, in Refutatione Cacodoxi Consensus Zvinglianorum & Calvinianorum, quem illi Orthodoxum Scripturæ Sacræ & Patrum consensum falsò appellant, nomine Theologorum Wirtembergicorum nuper in lucem edita, solidè sint confutata, quæ hic Hypocrita ex illo desumpsit & descripsit: tamen operæ pretium me facturum existimaui, si quoque seorsim ea breviter refutarentur, ac simul etiam pius Lector admoneretur, ex quo loco Refutationis Cacodoxi consensus singula petenda sint, quò brevitatis causa ipsum remitteamus.

Ac ne conqueri possit, à nobis quidquàm silentio studiosè præteritum esse, Theses ipsius in integras huic Refutationi inferemus, & ad omnia & singula respondebimus, ut collatione facta, Christianus Lector facile indicare possit, vera pars verbo Domini expresso & indubitato, aut humanis cogitationibus & opinionibus nitatur. Deus optimus Maximus, Pater Domini nostri Iesu Christi faxit, ut ad gloriam nominis ipsius divini, ad confirmationem simplicis fidei piorum, & ad reducendas errantes ovculas quàm plurimas in Ovile Christi faciat, Amen.

Primum,

Disputatio Grynci
in Cacodoxi Con-
sensus Refutatio-
ne confutata.

A 2. fa. 1.

I.

Hypocritica que-
rela Grynæi con-
tra suos Aduer-
sarios.

Primum, quod Hypocritæ in dedicatoria Epistola ad Du-
cem Ioannem Casimirum, quam etiam examinare visum, à que-
rela exorditur, quæ in Psalm. 120. Davidis exeat: Vetus, in-
quit, est militantis in hoc mundo Ecclesiæ Domini
nostri Iesu Christi, & singulorum etiam piorum que-
rela: Heu mihi quod exulo in Mesech, & habito in
tabernaculis Kedar. Diu habitavit Anima mea cum
hostibus pacis. Ego pacem expeto, sed dum lo-
quor, ipsi ad bellum se comparant: *animum & iudi-
cium suum de nostris Ecclesijs, earumq; pijs Doctoribus prodit,*
*quos cum Mesech & Kedar, hoc est, cum Armenijs & Arabi-
bus, eo tempore populis barbaris confere, quod perinde est, ac si
nostro tempore Turcas & Moscovitas nomines. Eosq; tanquam
hostes pacis proclamat, qui perpetuas turbas & bellum contra
Ecclesiam Dei meditentur. Imitatur autem Hypocritæ noster
incendiarios astutos, qui cum domum incenderunt, alios adre-
stinguendum ignem lamentabili voce exhortantur..*

Cum enim ab initio per Lutherum instaurata Doctrina Eu-
angelij sancta pax & concordia inter Doctores & auditores esset,
qui Romani Antichristi Idolomania renunciauerunt, per spiritum
excitatus Zvinglius, de quo ATER AN ALBVS FVERIT,
non meminere, Concordiam hanc sanctam miserè perturbavit,
& Ecclesijs Evangelicis, quæ contra Pontificios in castris con-
stitutæ perpetuas excubias egerunt, nouum bellum indicitur. In
quo Lutherus tanquam crassus Papisia accusatur, qui Eccle-
sia Dei in Eucharistia impanatum Deum oberudat. Hic sibi
alios quoque coniunxerit erroneæ Opinionis socios, qui deinceps
Zvingliani ab eodem exemplo veteris Ecclesiæ, sicut ab Ar-
rio, Nestorio, Arriani & Nestoriani, RECTE denominati sunt,
qui hactenus non modò pacem Ecclesiarum turbârunt falsa &
peruer-

peruersa doctrina: sed etiam horribilium motuum & tristissimorum bellorum causa non fuerunt postrema, quae aliquot Regnis & prouincijs exitium attulerunt: bipenni Ecclesias, quae ad illarum curam minimè pertinebant, non legitime vocati, non modò deformantes, sed à fundamento quoque euercentes, insignem gloriam & nominis celebritatem se consecutos existimant. Quos tanquam acerrimos hostes rectè Decumanis fluctibus contuleris, in quorum vlnis multa millia hominū iactitata tandem miserrimè perierunt. Et hoc adeò manifestum est, vt Hypocrita noster nullo modo negare possit. Malitiā ergo insignis sit, necesse est, culpam horum motuum in eos reijcere, qui vel pro veritate pugnarunt, aut aliàs illorum illegitimus & furciferis conatibus resistunt. Sic enim fur aut latro Patris familiās & domesticorum vita & fortunis insidias, si repellatur, turbarum causam à se remouere, & in Patrem familiās Zvingliana hac & hypocritica lamentatione deriuare posse.

II.

Translatio offensidiculi dissensionis in innocentes veritatis assertores.

Quapropter cum nusquam venerint Zvingliani Doctores (plerunque per insidias sine legitima vocatione ingressi) vbi turbas non dederint, Spiritum, quo agitantur, non modò veritatis, sed pacis quoque & tranquillitatis publicae hostem & perturbatorem, ideoq; non Spiritum sanctum, sed ipsissimum Diabolum esse, nemo pius dubitare debet.

Spiritus Zvingli-
turbulentus.

Nullam autem nobis gratiam facit Hypocrita, quod correctionis loco, addit: Non omnes, qui eos affligunt, eodem loco habendos. Nam resisterere erroribus & prohibere aditum in Ecclesiam falsis Doctoribus, Zvingliani quidem afflictio est. Nos verò sic iudicamus, eos crudeles esse, & vel ignorantia, vel negligentia peccare, qui non pro viribus, legitime tamen, huic atro spiritui, veritatis & pacis perturbatori, se non constanter & inrepedè opposuerint, iuxta illud Apostoli: VINAM EXCINDANTVR, qui vos conturbant.

III.

Spiritui Zvingli-
anorum resistendum.

Gal. 5.

E

Mimi-

III.

Doctrina & opera
Zuing. Deo non
placent.

Minimè verò ad illorum malam causam illud Salomonis accommodari potest: Si hominis opera Deo placuerint; etiam inimicorum corda ad pacem conuertentur. Ipsorum enim neque Doctrinam, neque opera Deo probari, certum est, qui tanquam manifesti falsarii Testamenti Christi, & in Maiestatem ipsius ad Dexteram virtutis & maiestatis Dei secundum carnem exaltari, summe blasphemi deprehensi & conuerti sunt: ad quos nemo accedere potest, nisi prius à verbo Dei turpiter deficiat.

V.

Ibidem.

Summa Refutatio
onis Disputationis
Grynæi.

Cum autem Hypocrita addat: Tùm demum (vt iam de controuersijs domesticorù, de Religione, loquar) opera nostra Domino Deo nostro placebunt, si bonæ causæ optima posuerimus fundamenta: si bonam causam benè egerimus: si deniq; modestiã, lenitatē, studiũ veritatis, pacisque re ipsa daclarauerimus: Nos hac breui refutatione aperitè demonstrabimus, ipsos neque bonã causam fouere, neque vllis bonis fundamentis niti, neque benè ab ipsis agi, neque modestiã aut lenitatem, multò minus veritatis & pacis studium illis inesse.

VI.

Ibidem.

Verba Testamen
ti Christi non possunt esse fundamētum opinionis Zuinglianorum.

Quod igitur primò omnium scribit: Cause Eucharistiæ, & sententiæ nostræ, cuius nomine quidã litem nobis intendūt, basis adamantina sunt institutionis cœnæ Domini verba, quæ Paulus Apostolus numero cõplexus est, quando scripsit: Poculũ benedictionis, cui benedicimus, nonnè cõmunio sanguinis Christi est? Panis, quẽ frangimus, nonnè cõmunio corporis Christi est. I. COR. IO. 16. Respondeo, verba institutionis, seu Testamenti Christi NEQVAQVAM posse basim, aut fundamētũ esse opinionis Zuinglianorũ de cœna Domini. Christus enim expressè & perspicuè dicit: HOC EST corpus meum: HIC EST sanguis meus: sed Zuingliani dicunt: HOC SIGNIFICAT CORPUS MEVM: HOC SIGNIFICAT SANGVINEM CHRISTI.

Pluri-

Plurimum siquidem differunt, EST & SIGNIFICAT. Nec facile creditor sibi satisfieri poteretur, si debitor centum florenos debens, illi per significationem sine pecunia satisfacere cuperet, Verba Testamenti sunt: ideo non permutanda, aut alia in illorum locum reponenda sunt.

Præterea Bullingerus in suo contumelioso & venenatissimo scripto contra me in lucem edito, aperte testatur: Ex verbis cænae Dominicæ nihil probari, neq. loco fundamenti aut basis Doctrinæ nostræ in hac disceptatione collocari posse, quia in controuersia sine, id quod etiam falso dictus Orthodoxus Consensus confirmat, Si igitur basis & fundamentum Doctrinæ Zwinglianorum iuxta huius Hypocritæ opinionem sunt verba Institutionis: prius cum suis Tygurinis & authoribus Cæcodoxi ipsorum Consensus vesperationibus transigat, necesse erit, ut si opus sit, in acri hac pugna socios habeat, ad quorū auxiliū et præsidium confugere possit.

Sic Pauli quoque verba, hic ab Hypocrita recitata, Calix benedictionis, &c. nequaquam Basis & fundamentum Zwinglianæ opinionis esse possunt. Infrà enim aperte fatentur, se A SCRIPTO horum verborum recedere, & hoc nomine nos tanquam Capernaitas, seu Papistas accusant, quod SCRIPTVM, seu $\rho\epsilon\mu\lambda\pi$ vrgeamus. Idem etiam Res ipsa confirmat. Non enim ait Paulus: Panis, quem frangimus SIGNIFICAT CORPVS CHRISTI: Calix benedictionis SIGNIFICAT SANGVINEM CHRISTI: sed EST COMMVNIO SEV COMMVNICATIO corporis & sanguinis Christi: quibus corpus Christi, & sanguis eius communicatur. Conterà verò hæc ipsa verba Testamenti Christi & Apostoli Pauli manifesta & apertissima fundamenta sunt nostræ Doctrinæ & assertionis, quibus nihil addimus, nihil detrahimus, sed SCRIPTVM, seu $\rho\epsilon\mu\lambda\pi$ precinemus & vrgemus, & simplici fide tanquam FILII DEI

Bullingerus in scripto contra D. Jacobum Andreae.

Fol. 116. b. 161. b.

Pauli verba cum opinione Zwingii pugnans. Theſi 26.

Verba Testamenti Christi & Pauli fundamenta nostræ fidei & Confessionis.

omnipotentis & veracis verba honoramus, nihil dubitantes, quin in hoc Mysterio prestare possit, quod perspicuis verbis promissit.

VII.

Ibidem fac. 2.

Zving. omnipo-
tentia Dei negant.

Quod verò addit: Non autem iam quæritur: sit ne Christus Iesus omnipotens, verax, omnipræsens, adorandus: de his enim nefarium est dubitare. Respondeo: Imò maximè hoc quæritur, & à parte nostra affirmatur, à Zvingliatorum autem parte aperè & impiè negatur. Nam manifestè scripsit Petrus Mareyr: Nulla vi diuina fieri posse, vi verum & naturale corpus simul & semel sit in pluribus locis. An verò hoc non est aperè omnipotentiam Christi negare? Contra illud

Luc. 1.

Angeli: Apud Deum non est impossibile vllum verbum. Ideoque etiam Zvingliani scripserunt: Christum non plura promississe, quam potuerit prestare. Non posse autem prestare, vi corpus suum simul sit in cælo & in terra præsens, quia implicet (ipso- rum opinione) conradictionem. Quapropter Christum realem sui corporis in pane præsentiā nequaquam promississe. Quod etiam Cacadoxus Zvingliatorum Consensus confirmat, sic ergo Christo simul & omnipotentia & veritas derogatur, quando id, quod Christus affirmat, illi pertinaciter negant. Nam Christus ait: Hoc est corpus meum. Zvingliani contrà dicunt: HOC NON EST CORPVS Christi: HOC NON EST sanguis Christi. Quam impietatem & blasphemiam in Christum, Puer septem annorum intelligere potest.

Bullingerus cōtra
Brentium. Item in
Animaduersioni-
bus super librum
Concordiæ Gene-
uz.

Quod absolute ad omnipræsentiā attinet, nulla quæstio inter nos fuit: An Diuinitas Christi omnipræsens sit? Etsi haud ita pridem etiam hoc negare inceperint Zvingliani, qui dicunt: virtutem Diuinitatis ubique præsentiā esse, non autem essentiā Diuinitatis, quæ in cælo sit. Sed de assumpta Natura humana Christi quæritur. Cum igitur Christus non sit sola Diuinitas, nec sola humanitas, sed simul Deus & homo: si Christum

omni-

omnipræsentem dixeris, nusquam à dō yō humanitatem assumptam personaliter abesse consideri necesse est. Quod Zvingliani perniciter negant, Lutherani constanter affirmant. Sic de adoratione Christi manifesta est Calvinianæ sectæ Patroni Lamperti Danæi horrenda blasphemia, qui ore & calamo blasphemio affirmare audeat: Quisquis NON SOLVM ad diuinitatem, sed quoque ad humanitatem Christi etiam in ipsa Vnione permanentem, tanquam ad obiectum, suam inuocationem & adorationem dirigat, cum ex oro Dei maledictum, blasphemum, Idolatram, damnatum esse.

Quæ cum ita se habeant, quanta ergo impudentia huius Hypocrita est, qui affirmare audeat, nullam Questionem esse, si ne Christus Iesus omnipotens, verax, omnipræsens, adorandus. De his enim (inquit) nefarium foret dubitare. Impium ergo contradicere & damnare, quod Calvinistas & Zvinglianos facere nunc ostendimus, & in Refutatione Cacodoxi ipsorum Consensus à VVirtembergicis Theologis ad oculum demonstratum est.

Ceterum ad eiusdem Cacodoxi Consensus Compilatores Hypocritam nostrum remittimus, quando scribit: Sed de verborum institutionis Cœnæ Domini germana interpretatione, quæstio est: quandoquidem nos quidem sententiam, quam analogia fidei & omnium Sacramentorū ratio, & collatio docent, bona conscientia, nobis sequendā ducimus: alij verò SCRIPTVM in verbis cœnæ retinere malunt: illud interim non animaduertentes, Pontificiæ Transsubstantiationi, quam suæ Consubstantiationi, illud magis seruire. Nam resperditiones illi, qui in causa deplorata sua nomina edere & profiteri non sunt ausi, aperte describunt: Questionem nequaquam esse de sen-

VIII.

IX.

Status controuersie in Doctrina de Cœna Domini,

rentia verborum Institutionis, sed de opinione Lutheri: cum quibus denuo transigendum Grynæo erit, si socios opinionis sue, & patronos eos retinere voluerit, qui magno & incredibili studio & labore hunc Consensum se compilasse gloriantur, à quo recedere Grynæo religio erit.

Sed ne de nobis, tanquam minus aequis Censoribus conquere possit, contra Compilatores omnes Grynæo ad stipulamur & facemur: Questionem de Germana verborum Institutionis cœnæ Domini sententia esse, modò Christianus Lector animaduertat, quàm egregie Zwingliani & Calviniani dogmatis propugnatores inter se consentiant: quorum alter affirmat, alter negat in eo, quod contra nos propugnandum susceperunt.

Opinionem autem Aduersariorum, qua verba Testamenti Christi deprauant, & ipsi sensum contra manifestam literam affurgunt, quòd videlicet verborum Christi: Hoc est corpus meum, sensus sit, HOC SIGNIFICAT corpus meum: nequaquam ex analogia fidei & omnium Sacramentorum ratione & collatione probari posse suo loco ad oculos demonstrabimus. Interim pius lector diligenter obseruet, quod Hypocrita fateatur: N O S SCRIPTVM IN VERBIS COENÆ RETINERE, hoc est, verba Christi intelligere & accipere. SICVT sonant, neq; à sensu literali, ve vocant, recedere. Hac n. illorum Confessio de nobis, inquit Lutherus, plus quàm dimidia pars victoriae est contra Zwinglianos. Et sic quoq; iurissimi sumus, cum Christo veritate & omnipotentia laudem tribuimus, ve qui non mentiat, & tanquam omnipotens Deus præstare possit, quod verba eius aperte promittunt, ve maxime capium intellectus humani excedant.

X.

Lutherani scriptū
in verbis cœnæ Do-
mini retinent.

XI.

Scriptum verborū
cœnæ Domini nō
confirmat Trans-
substantiationem.

Somnium autem est Grynæi, quòd fingit: hac assertio-
ne nos magis Pontificiæ Transsubstantiationi, quàm
nostræ Consubstantiationi seruire. Cum enim docemus:

Christum

Christum pronomine (Hoc) panem demonstrasse, qui Panis sua substantia permansit, sensum licet a, hoc est, vocabuli (Hoc) verum, proprium & germanum retinemus, & Transsubstantiationem Aſinorum Thomisticorum aperte damnamus, qui fingunt per nullâ potentiam hanc propositionem verificari posse, si per Pronomen (Hoc) Panis substantia intelligatur, seu demonstretur, quod ea facilitate negatur, quâ à Thomisticis Aſinis affirmatur. Cû prædicatio neq; visitata, neq; figurata, sed inusitata & Sacramentalis sit, quâdo panis de corpore Christi propter unionem Sacramentalem, sicut homo de Deo, vel Deus de homine personaliter in Christo prædicatur.

Error Thomisticorum Aſinorum.

Prædicatio inusitata Sacramentalis.

Sic quoq; nulla Consubstantiatio à nobis docetur: (quam hoc loco, Hypocrita nostris affingit) cû præsentia corporis Christi non sit physica, aut naturalis, sed supernaturalis, diuina & ecclesiastica, cuius modum sola fides intelligit, sicut infra docetur.

Contra Consubstantiationis signum.

Benè autem (quod ait Hypocrita) bonam nostram causam tum demum agemus, si in hac Disputatione mediam, regiamq; ingressi viam, neq; ad dexteram, neq; ad sinistram nimium deflexerimus. *Vinam & ipse & socij erroris eius facerent*: Sic enim neq; Pontificiam Transsubstantiationem approbarent, nec peculiarem suum errorem de significatione & representatione duntaxat corporis & sanguinis Christi profiterentur. Regia enim & media via hæc est, quando SCRIPTVM in verbis cœnæ Domini retinemus, & neq; ad dexteram, neq; ad sinistram deflectimus: sed iuxta Chrysostomi piam admonitionem ubique Deo credimus, etiamsi sensus & ratio reclamant, quæ fallere possunt, verba autem Christi, inquit, FALLERE NON POSSUNT. Quia ergo dixit: Hoc est corpus meum: CREDAMVS. Sic panis substantia retinetur, & præsentia vera & realis corporis & sanguinis Christi in Mysterio hoc asseritur, sicut verba Testamenti Christi habent. Hoc inquam est media & regia via incedere.

XII.

Regia via in dijudicanda controversia de cœnâ Domini.

Homilia 60. ad populum Antiochenum.

Quin-

In Consensu Or-
thodoxo fol. 98.
150. 116. b.

Zyuingliani verò tantum abest, ut in hac via Regia consistant, quin aperè & impudenter affirmant, ex verbis Testamenti Christi germanum sensum percipi non posse, sed ALIUD COGITANDVM ESSE, ut germana sententia eliciatur, ut textus verborum Christi hæc sit sententia: Hoc significat corpus meum: Hoc est figura corporis mei. An verò hoc sit regia via incedere, intelligentis Lectoris iudicio committimus. Item: Manifestus abusus est (inquunt Compilatores Cæcodoxi Consensus) VERBORVM COENÆ, in probando eo, QVOD EX VERBIS IN QVÆSTIONE & controuersia est.

Multiplex autem vanitas verbis Hypocritæ, qua sequuntur, inest, cum ait: Quicumque seu Transsubstantiationem, seu consubstantiationem profitentur, Christum mundi affigunt Elementis, & ex Sacramentis totidem Idola faciunt, cisque alij indissimulanter, alij tacitè, iustificandi quandam vim tribuunt. Hi nimium ad dexteram feruntur: nec quare Sacramenta sigilla, non causæ iustitiæ fidei dicantur, satis perpendunt. Nos enim neq; Transsubstantiatione neque Consubstantiationem asserere paulò antè diximus. Nec Christum Elementis Mundi affigimus, qui nullam physicam, localem præsentiam docemus: sed in mysterio corpus Christi verè & realiter adesse iuxta verba Testamenti Christi aperèssimè, HOC EST CORPVS MEVM, constanter, intrepide & bona ac læta conscientia asserimus. Quod autem ex Sacramentis eoridem Idola facere nos ait Hypocrita: blasphemiam esse dicimus, qua mysterium hoc conculcat, quam Dominus suo tempore in profanatoribus Sacramenti & Testamenti sui horribiliter vindicabit. Nos IN PANE (cum Augustino) dicimus, nobis dari, QVOD PERENDIT in cruce, videlicet corpus Christi, quod nequaquam Idolum, sed

Qualis præsentia
corporis Christi in
Sacramento asse-
ratur.

Blasphemia de
Idolis in Sacra-
mento.

λύτρον & precium redemptionis nostræ eſt, ſicut Patres loquuntur.

Neque verò tacitè, aut indiſſimulante Sacramentis vim iuſtificandi tribuimus, ſed per Sacramentorum legitimum uſum, iuſtificationem fidei obſignari, & fidem in ipſum Chriſtum in nobis confirmari conſtancer aſſerimus. Quod panis & vinum cum nominibus & appellacionibus corporis & ſanguinis Chriſti, eorumq; repræſentacione, aut ſignificacione nequaquam efficere poſſunt.

Qua ratione nequaquam nimium ad dexteram ferimur, ve qui non adeo ſtupidi ſumus, ve nobis Hypocrità hoc tanquam Præceptore opus ſit, qui nos doceat: Sacramenta ſigilla, non cauſas iuſtificationis eſſe. Quamvis nequaquam eos errare dicimus, qui ſano intellectu & hanc ob cauſam Sacramenta cauſas iuſtificationis noſtræ dicunt, quòd per Sacramenta Deus gratiam ſuam iuſtificancem, qua ſola per fidem iuſtificamur & ſaluamur, confeſſerat, ſicut verba promiſſionis eius ſonant: Qui crediderit ET BAPTIZATUS FVERIT, ſaluus erit. Vnde Baptiſmus Lauacrum Regenerationis & Renouacionis in Spiritu ſancto ab Apoſtolo dicitur, qui non ſignificat duntaxat hoc Lauacrum, ſicut Zvingliani ſomniant, & non minus periculòſè ac turpiter de Baptiſmo, quàm de cæna Domini errant: ſed EST LAVACRUM Regenerationis, EST inquam, & non ſignificat tantum. Quod cum negent Zvingliani, circa extrema laborant, & non regia viæ inſiſtunt, ve falſò gloriantur.

Qui verò Sacramenta (inquit Hypocrita) fingunt nudas & externas profeſſionis Chriſtiane teſſeras tantum eſſe, vt Catabaptiſtæ, nimium deſlectunt ad finiſtram, Sacramenta videlicet euacuantes. Quàm libenter Hypocrita à ſe, ſuisq; ſocijs opinionem de nudis ſignis remoueret, quam in Catabaptiſtas transferre conatur? Sed obſtat Colloqui-

An Sacramentis vis iuſtificandi tribuatur.

Quomodo Sacramenta cauſæ iuſtificationis.

Error Zvinglianorum de Baptiſmo.

XIV. Ibidem.

Eadè Catabaptiſtarum & Caluini anorum de cæna Domini opinio.

um à Caluinianis Theologis Palatinatus Electoralis cum Anabaptistis superioribus annis habitum, in quo Catapapista constanter affirmant, quòd EANDEM opinionem cum ipsis de cœna Domini profiteantur. Qua ratione etiam, tanquam eiusdem Confessionis socios de cœna Domini Anabaptistas repellere non poterunt, ut maximè id facere summo studio conati sint, ne propter Anabaptistas apud aduersarios suos hoc nomine malè audire cogantur. Id quod Acta illius colloquij confirmant.

XV.

Metonymica regia
via Zvingliano-
rum.

Sed videamus, quaeso, regiam viam, qua se sui que Erroris socios ingredi gloriatur Hypocrita noster: Nos, inquit, verborum Christi sententiæ insistentes, hanc propositionem, METONYMICAM, in qua signo tribuitur rei signatæ (quæ fidelibus verè confertur in vsu S. cœnæ) NOMEN: panis Eucharistiæ est corpus Christi, sic interpretamur, quemadmodum Paulus Apostolus, quum dicit: Panem esse communionem corporis Christi.

Zvingliana interpretatio verborum Testamenti Christi.

Hæc scilicet media & regia est via, qua Hypocrita noster cum suis Zvinglianis incedit, & docet, per figuram Grammaticam Metonymiam videlicet, PANI tribui NOMEN corporis Christi. Mirum sanè, si Salomon illi vniuersa sua sapientia non assurgat, & pro tanta reuelatione, & Cherubica atq; Seraphica interpretatione verborum Testamenti Christi gratias agat. Sensus enim verborum Christi (Hoc est corpus meum) secundum Hypocritam nostri explicationem hic est: Accipite, manducate, Hoc est Panis, qui habet nomen dumtaxat corporis Christi, quod nomen cum pane vobis exhibetur. Sed quis fidelium Christi sibi vnquam persuaderi poterit, Christum, in tanto mysterio & Testamento suo, figurâ Grammaticâ ludere voluisse.

XVI.

Quòd autem Hypocrita per parentheses addit: Rem signatam fidelibus verè conferrî in vsu sacræ cœnæ: præstigiæ verborum sunt adeoq; manifesta fraus & deceptio, ut simplices

plices circumueniat. Non enim credit aut docet IN PANE, SVB vel CVM PANE corpus Christi in cœna Domini exhiberi & distribui, sicut Patres locuti sunt: qui hoc solum nomine Mystrium illud summè celebrarunt: sed intelligit hæc de cogitatione fidei, qua creditur, corpus Christi pro nobis traditum esse in mortem, per quam fidem in credentibus Christus gratiam operetur. Quod tam exera vsus, quàm in vsu huius cœnæ fieri potest.

Longè verò alia verborum D. Pauli sententia est, quam inquit: Panem esse communionem corporis Christi, quæ verba Metonymiam illam Zvinglianam nequaquam admittunt, quasi communicatio corporis Christi in eo consistat, quòd Panis duntaxat nomen corporis Christi sortiatur, sed quòd CVM illo Pane sacramento corpus Christi VERE adsit in Mysterio, & distribuatur. Hæc inquam verborum Pauli vera & germana est sententia, quæ sine Metonymia (rudi atque indocto vulgo prorsus ignota, quibus non minus, ac eruditis hoc Sacramentum Christus instituit) ex ipsis verbis, eorundem propria & minimè figurata significatione sumitur.

Hæc autem fraus & deceptio ex his, quæ sequuntur, Hypocritæ verbis magis elucet: Nec enim uerò, inquit, dubium nobis est, SOLOS fideles corporis Christi participes fieri, quando illos solos Christi insititios & mēbra esse, ac proinde viuificari, Christo teste, audimus. Cum autem non tantum fideles, sed etiam multi infideles & Hypocritæ ad sacram cœnam Domini accedant, si verè crederet in vsu S. cœnæ corpus Christi cum pane distribui, utique etiam facteri necesse esset, NON SOLOS fideles, sed etiam malos Hypocritas, qui pœnitentiam simulant, corp. Christi participes fieri, quod hîc aperte negat. Ex quo manifestum est, nos Hypocritæ nostro nihil per calumniã affingere, sed verba eius ingenue & cãdide interpretari, dũ fraudes ipsius pio lectori mōstramus. Apertè verò conerariũ Apostolus Paulus testatur, videlicet in vsu S. cœnæ

Quomodo res significata in vsu cœnæ conferatur secundu dũ Zvinglianos.

Corporis Christi communicatio quomodo apud Paulũ accipitur, 1. Cor. 10.

XVII.

Infideles etiã corporis Christi participes.

non solum fideles, sed etiam indignos & impænitentes corporis Christi participes fieri. Non autem ad viuificationem, sed ad iudicium, quos in vsu huius Sacramenti reos fieri dicit corporis & sanguinis Christi, quia NON DIJUDICENT CORPUS DOMINI. Non ait, quia non dijudicant hunc panem ab alio pane, sed non dijudicant corpus Domini. Sicut suo loco de hoc plura dicentur.

XVIII.

Quam vanum autem sit, quod subiungit: Quanquam (inquit) autem, & de consensu Orthodoxæ vetustatis verè gloriari possumus: in solida Refutatione Cacodoxi Zwinglianorum & Calvinianorum consensus à Theologis VVirtembergicis apertè demonstratum est. Etenim tota Orthodoxa vetustas (vt Compilatores nominant) cum ipsorum errore dic discipulorum & ex Diametro pugnat. Et verè affirmare possum, in totorum illorum Compilatorum Cacodoxo Consensu nullam sententiam Doctrinæ & Confessioni nostræ opponi, quæ non aut manifestè pro nobis faciat, aut per crimen falsi corruptam esse, aut eum ea pugnare videatur. Quo nomine ad ipsos Orthodoxorum Patrum codices prouocamus. Usque adeo nullus ex Orthodoxis Patribus Zwinglianorum errori patrocinator.

Orthodoxa vetustas pugnat cum erroribus Zwinglianorum.

Testimonia Patrum in Cacodoxo Consensu allata,

XIX.

Accipimus autem pro confesso, quod addit Grynæus: vt tamen fidem nostram SOLIUS EXPRESSO DEI VERBO NITI ostendamus, NON NISI EX HOC VNO SACRAMENTUM instituire fert animus. Quo stante, ex parte nostra certissima victoria est. Si enim fides nostra solius Dei expresso verbo nititur, vbi quæso in verbo Testamenti Christi scriptum legimus: HOC SIGNIFICAT CORPUS MEUM? HOC SIGNIFICAT SANGVINEM MEUM? HOC EST FIGURA MEI CORPORIS? Vbi expressum Dei verbum? Hæc vestrorum somnia sunt (à spiritu reuelata, de quo Zwinglius vester, ATER AN ALBUS FVERIT, non meminit) quibus

Fides nostra solo verbo Dei niti debet.

nos ab expresso Testamenti Christi verbo reuocare & auertere conamini, qui dixit: HOC EST CORPVS MEVM: HIC EST SANGVIS MEVS. Ab hoc expresso verbo Christi, quia verbum Testamenti Filij Dei est, ne pilum quidem recedere, aut vllum ex his permutare, aut aliud in eius locum reponere licet. In his verbis SIMPLEX FIDES tuta, quieta, securæ est, quæ intellectum humanum captiuum ducit in obsequium Christi.

Ab expresso Dei verbo non recedendum.

Contra verò Zvinglius sua opinione, quam illi spiritus per somniã reuelauit, & confirmauit, de quo non meminere ATER AN ALBVS fuerit, nullius hominis conscientiam aut cor quietum & pacatum reddere potest, quin perpetuò dubitet: An verum sit, quòd verborum Testamenti Christi non alia sententia sit, quàm panem SIGNIFICARE duntaxat corpus Christi. Quo nomine ad omnium piorum hominum iudicia prouoco, quod etiam grauissima tentationes docebunt.

Zvinglianorum doctrina non potest conscientiam reddere quietam.

Nihil verò præter hypocrisin spirare, quæ in sequentibus sub specie humilitatis superbè pollicetur Hypocrita. Porro quum necesse sit contentiosè cum tùm agere, tùm loqui, qui malè causæ patrociniū suscepit: dabo operã, vt sim memor præcepti Pauli Apostoli, quod vt in tota vita, sic etiam in defensione veritatis, pijs omnibus cordi esse debet. Quæcunque, inquit ille, sunt VERA, quæcunque VENERANDA, quæcunque iusta, quæcunque pura, quæcunque amabilia, quæcunque boni nominis, si qua virtus, & si qua laus est, hæc cogitate, Phil. 4. 8.

XX.
A. 3. fac. 7.

Minimè enim vera cogitare & propugnare aduersarium nostrum, nunc parèim ostendimus, parèim verò in sequentibus longè apercius demonstrabimus. Sic nequaquam veneranda, pura, aut amabilis ipsorum est de cœna Domini opinio, sed manifesta Testamenti Christi profanatio, sicut suo loco ostendemus.

Grynæus non docet vera.

Opinio eius non veneranda.

XXI.

Causa Grynzæi pessima.

Oratio eius sub hypocritâ dentata.

Grynzæi malæ conscientiæ certum argumentum.

1. Pet. 3.

Benedictio Grynzæi qualis sit.
Rom. 16, 18.

NB.
Aufcultâ Grynzæi.

Quapropter impudens oratio est, quam subiungit: Optima enim & sanctissima causa est, inquit, quam non dentata charta cum absentibus (quorum neminem prouocamus, parati potius benè tum precari, tum facere ijs, qui nobis professionis huius causa minus equi sunt.) Sed placido & erudito colloquio coram agere cum ijs, qui veritatis & concordia studium pie cõiunxerunt: parati sumus. Non. n. optimam & sanctissimam, sed pessimam causam, eamq; maxime profanã, & in Christum blasphemã esse, in Refutatione huius Disputationis docebimus, quam hic Hypocritæ cum suis Zuinglianis defendendam suscepit. Et quam dentata charta sit huius Hypocritæ in hac ipsa Disputatione, cum eò peruentum fuerit, demonstrabimus.

Pessimã autem conscientia & causæ indicium esse, quod cum absentibus agere recusat, ad quos tamen sua charta perferri et legi operat, omnes mediocriter instituti intelligunt, sicut paulò antè ostendimus. Quisquis. n. de rebus sacris aliquid publicis scriptis proponit, eundem etiã paratum esse oportet ad Apologiam, si peritus fuerit, ut respondeat, & sua defendat, iuxta illud Petri: Estote SEMPER parati ad respondendum OMNI perenti ratione eius spei, quæ in vobis est, cum omni lenitate & reuerentia. Id cum Grynzæus Hypocritæ recusat, pessimam causam cum pessima conscientia coniunctam prodit.

Quod verò de dentata charta scribit, mirum est, quod Apostolo Paulo pepercit, qui in exagrandis Pseudoapostolis non edentulus fuit, sed valde dentatus. Ideoq; quod loco Disputationis, aduersarijs suis benè precari & benefacere cupit, illud eiusdè Apostoli Pauli in ipsum Hypocritam maxime competit: Precor autem vos fratres (inquit) ut speculemini dissidiorum & scandalorum auctores, PRÆTER DOCTRINAM, QUAM VOS DIDICISTIS, ET DECLINATE AB EIS. Nam qui eiusmodi sunt, Domino nostro Iesu Christo non seruiunt, sed suo veniri, & per BLAN-

DIL-

DILOQUENTIAM & BENEDICTIONEM corda hominum
minimè malorum SEDUCUNT. An verò his verbis Pauli Hy-
pocritæ noster non egregiè descriptus ac depictus est?

Quis.n. negare potest dissidij & scandali autores esse Zuing-
gianos & Caluiniatos, qui præter doctrinã (quã iuxta expressa
verba Testamenti Christi magna Concordia nostri Doctores prius
suis auditoribus tradiderunt) aliã doctrinã adferunt, quæ rationi
humane consentanea est. Deinde addunt blandiloquentiã & bene-
dictiones, quib. etiã non malorum corda seducunt. In aduersarijs
aut suis, studiũ contendendi & litigandi accusant; qui contentiosè
agant, & alios damnent, quod malæ causæ euidentissimũ argumen-
tum sit. Sed contrà Paulus non modò doctrina, sed etiã exemplo suo
pugnat & hos blandiloquos Doctores nõ Christo, sed ventri seruire
ait, nec amandos sed declinandos docet, quib. non benedicit, sed eos
apertè damnat. Ex quorũ numero est Hymenæus & Alexander,

Zuing. & Calui-
niani dissidorum
authores.

Fistula dulces ca-
nit, volucrè dum
decipit Auceps.

1. Tim. 2.
Tit. 1.

QVOS TRADIDI SATANÆ, vt discant nõ blasphemare. Item
ad Tit. 1. Sũt. n. multi inobediẽtes, vaniloqui & SEDUCTORES,
maximè qui de circũcisione sunt, QVOS OPORTET REDARE
GVI, qui vniuersas domus subuertũt docentes, quæ nõ oportet, tur-
pis lurci gratia, &c. Quã ob causam INCREPA EOS DVRE.

Falsi Doctores du-
rè increpandi &
Satanæ tradendi.

Hæc & similia si à nobis in illos dicuntur, contentiosè nos agere
& in leges charitatis, mansuetudinis & lenitatis Christi ane graui-
ter peccare vociferantur. Sed exẽplo Apostoli Pauli cõfirmati, fal-
sos doctores, maximè Coryphæos et Anefiguanos nõ clementer tra-
ctandos, sed durè increpandos & damnãdos, & populũ ex verbo Dei
diligenter monendum dicimus, vt ab illis tanquam lupis & sedu-
ctoribus DECLINENT, sicut Apostolus loquitur. Talis
cum sit etiã insignis Hypocrita noster, nemo miretur, quòd mi-
nus clementer ipsius blandiloquentiam & benedictiones accipias
mus. Non enim benedictiones, sed maledictiones sunt, specie ouis
na Lupus rapacissimus reclus, qui nulla spiricus ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩ

Grynæus non len-
iter sed durè tras-
ctandus.

confir-

Grynæi hypocritarum benedictio num causa, eiusdem mala conscientia.

confirmatus, sed morsu conscientia vulneratus confidenter cum hostibus & aduersarijs erronea ipsius opinionis congregari non audeat, quam Tubingæ ante annos 20. publicè tanquam hæreticam & impiam damnauit, nunc mala conscientia propugnare infelicitè tentat.

XXII.

Collatio sententiarum, cum quibus grata & utilis.

Eiusdem farina sunt, quæ sequuntur etiam ipsius verba: Delectamur enim crudita & amabili sententiarum collatione, ac sæpe nobis in mentem venit illud Platonis dictum: Μανδίτοι οἱ ἐπιήκοοι τῶν ἐν τῷ σωφρονεῖν & σομάτῳ ἰοντῶν λόγων: Felices sunt, quibus datur audire sermones è sobrio ore, prudentis nimirum mentis interprete, prodeuntes.

Quidem Platonis sapientia ad hoc Mysterium, cui stulticia sunt, quæcunque de mysterijs sacris scripta exant: Sed mirum non est, Platonis dicta allegari, cum infra rationem humanam in rebus diuinis & cælestibus extollat, & nos vehementer hoc nomine accuset, qui iudicium intellectus humani, sine ratione abijciamus, & in rebus spiritualibus cognoscendis tragicè exagitemus: de quo suo loco plura. Nos contra dicimus eos BEATOS, qui ex ore fidelium Ministrorum purum & incorruptum Dei verbum, & eiusdem minimè corruptas & deprauatas interpretationes audiunt.

XXIII.

Preces piorum ad successum Disputationis Grynæi coniungi non possunt.

Quod verò addit: Speramus etiam futurum, vt ij, quibus cordi est Ecclesiæ Dei ædificatio, pijs votis ad Deum pro felici successu Disputationis istius Theologicæ, nobis adsint, & vt minimè sint ἀντιβολοι & mutæ personæ in publico congressu, sed conferant suum quoque μέρος ἐπιβάλλον. Respondemus, Quemadmodum nemo pius, cui ædificatio Ecclesiæ cordi est, hanc Disputationem probare: sic etiam preces quoque coniungere potest, quæ non ad adi-

ad edificationem, sed ad destructionem piè, rectèq; constituta Ecclesia & Schola suscepta & instituta est. Quapropter nemo felicem eius euentum & successum vel optare, vel precari potest: sed eam deestari, & se illi pro virili sua simul omnes pios oponere decet: ut coram Deo & hominibus hic Hypocrita cum suis socijs & pæronis confundatur. Quod nos ex parte nostra fideliter facimus.

Disputatio Gry-
næi detestanda.

Non minus hypocriteica & profana est apostrophe & admonitio, quam ad literatam nobilitatem, & alios Iuvenes instituit:

De literata autem, inquit, Nobilitate, stemmatum, virtutum & ingenij laude florente: de què alijs honestissimis & egregia doctrina perpolitus Iuuenibus, qui cum Musis suis Gratias feliciter coniunxerunt, nobis pollicemur, dignam natalium splendore & ingenijs ipsorum, alacritatem, studiū veri, odium falsi, discendi doctrinam veram & necessariam, liberale desiderium & fauorem. Est enim verè ab Antisthene dictum:

XXIIII.

Apostrophe Gry-
næi ad literatam
Iuuentutem.

ὄνς αὐτῶσ ἐν γυνῆσ ἔναι, τῶσ καὶ ἐναπέτῃσ. Itaque virtutum, ac inter has veritatis studio, generosas suas naturas, egregiè testabuntur. Videtur quidem multis res minime reprehendenda, quòd professione Christiani & Doctores Theologi Idolorum Ethnicorum appellationibus & seipso, sibiq; concreditam Iuuentutem oblectent. Sed cum Dominus per Prophetam Osee testetur, sibi etiam ea nomina displicere, quibus aliquando Deus appellatus, postea ad Idola translata sunt: Ausferam, inquit, nomina Baalim de ore eius, & non recordabitur amplius nominis eorum. Sic etiam Musarum & Gratiarum nomina iam pridem inter Christianos explosa esse debebant. Cum Spiritus sanctus ea conferat & efficiat, quæ Ethnici Musis & Gratijs suis ignozis adscripserunt. Quæ admonitio studiosis vehementer ne-

Ab Idolorū Eth-
nicorum nomini-
bus Christianis
Doctozibus absti-
nendum.

cessaria est, ut sciant, in oculis Dei abominationem esse, si quas Spiritus sancti dona sunt, Musis & Idolis tribuant, aut horum nominibus & appellationibus honori & vero Dei cultui detrahant.

Delectus Academicarum habendus, ad quas liberi à parentibus mittuntur.

Deinde Nobilium & studiosa Iuuentutis parentes quoque diligenter monendi sunt, qui liberos suos ad Academias mittunt, ut prudenter agant, & in primis pietatis ac purioris Religionis curam precipuam habeant, ne ab ineunte aetate peruersa aliqua & heretica opinione imbuantur, & hypocrisis ac blandiloquentia falsorum Doctorum seducantur, ne deinceps difficulter, aut nulla prorsus remedia amplius admittant. Quod in primis propter hanc de cæna Domini controuersiam necessarium est, de qua tenerrimis animis opiniones instillantur, quæ rationi humanæ sunt consentaneæ, in quibus nulla opus est fide, nulla peculiari gratia S. sancti, virtute & operatione, quam in hoc Mysterio Orthodoxi Patres tantopere commendant. Si enim ex Grammatica Puræ figuram didiceris, quæ METONYMIA dicitur, qua signo nomen rei signata tribuitur, totius Mysterij cæne Domini rationem (secundum huius Hypocritæ & reliquorum Zvinglianorum opinionem) planè didicit. Nec quidquam reliquum est, quàm ut in Lutheranos tanquam νετροφαγος, σαχροφαγος, Αυροποφαγος, Cyclophas, Tyestas, impanatum Deum, inuehatur, eosque tanquam crassos Papistas proclamet, quibus non tantum sit cerebri, ut intelligere possint, panem et vinum ESSE & permanere panem & vinum. Hæc, ita me Deus bene amet, est Zvinglianorum & Caluianorum Theologia, quam deinceps Philosophia & lumine rationis humana confirmant, quæ sit radius diuinæ sapientiæ, homini à Deo inditus, ut eius beneficio etiã in rebus spiritalibus intelligendis (postquam homo regeneratus est) utatur, minimeque eam contemnat, aut Tragicè in illam inuehatur. Inde fit, quo quis maiore acumine ingenij præditus est, eò etiam magis hæc Zvingliana & Caluiana opinio seipsum oblectet, sibique placeat.

Ad Zvinglianas & Caluinianæ Scholæ liberi non mittendi.

Theologia Caluianorum & Zvinglianorum.

Ingeniosos homines cur Caluinismo delectentur.

Cæterum

Ceterum quod nomine Illustrissimi Principis, Ducis Ioannis Casimiri Palatini, Theologicam hanc Disputationem ornare se voluisse testatur, tum quia post Deum Opt. Maximum, Celsitudinis eius ductu & auspicijs felicissimis, in gratiam eorum, qui veritatis cognoscendæ serio ducuntur studio, in Heidelbergensi Academia, Tutelæ Celsitudinis eius hoc tempore commissa, illa instituta sit: tum etiam, **VT NON SOLVM GERMANICÆ GENTI: sed etiam EXTERIS populis, eundem vnà nobiscum Iesum Christum crucifixum agnoscentibus, GRATIOR ESSET EIVS LECTIO.** Non enim ignorent, nec etiam diffiteantur, tam nostri, quàm exteri fideles, quantum heroicæ pietati & virtuti eius debeat Respublica & Ecclesia Christiana: cui vt Celsitudinem ipsius, tanquam benignissimum nutritium gloria, beneficentia, præsidij & successibus florentem, Dominus Iesus Christus, Regum Rex, diu superstitem esse velit, toto pectore orat. *Committere non potui, quin ipse quoq; aliquid Coronidis loco adderem. Sic enim de Epistola sua Dedicatoria, quasi aliàs per me mutilata nihil con- queri poterit: & grata occasio mihi oblata est, qua de periculo admonerem, in quod Calviniani & Zvingliani Doctores, homines leuissimi, Principes & Respublicas adducunt, quorū animos peruersa sua opinione semel occupauerint. De quo serio cogitare poterint, & pia, ac salutaria consilia continere & abijcere nō debent. Quomodo. n. queso pius Princeps suo Illustrissimo nomine ad hominis leuissimi Disputationē, eamq; in nomē, gloriā, maiest. ac, personā & Testamentū D. N. Iesu Christi blaphemam abuti patietur? Quæ non ad cognitionem & propagationem (vt Hypocrita iactat) sed ad oppressionem veritatis Doctrinæ cælestis instituta est.*

XXV.
Dedicationis cau-
sa.

Admonitio de De-
dicatione.

Disputatio Grynaei
ad oppressionem
veritatis instituta.

Abusus nominis
Illustrissimorum
principum ad ve-
ritatem Doctrinae
caelestis opprimē-
dam.

Daniel Tossanus
Aulicus concio-
nator.

Historia de Danie-
li Tossani fide
& Confessione.

*Quam pia & sancta recordationis Dux Ludovicus Palatinus
Electoꝝ, pia cura & sollicitudine instaurari curavit, & ut Princi-
pes quatuor Tuores constituti eam sanctam, sectam, inuiolatamq̃
conseruare studeant, donec filius adoleuerit, ut paternis insistentes
uestigijs ipse quoque pium Ecclesia nutritium praestet, Testamen-
to curauit. Qua igitur ratione, sine diminutione nominis & ho-
noris Ducis Casimiri, sub auspicio nominis celsitudinis eius, non
solum per vniuersam Germaniã, sed etiã ab exteris populis legeretur
haec Disputatio, cuius patrocinium contra absentes Auctor suscipere
recusat? Quapropter quisquis gloriae & nominis sui honori pie
consilare cupit, eiusmodi Disputationum patrocinium ut suscipi-
at, sibi persuaderi non patiat, nec suo illustri nomine abuti hu-
ius farinae hominibus amplius permittat. Neq̃, vero vnum Gry-
naum tantum hunc peruersum Doctorem nunc habet Electoralis
Palatinatus: sed non minus insignem Hypocritam Tossanum
habet, qui impudentia & malitia alteri in longè superat. Cum enim
Mompelgardensi Ecclesia superioribus annis aliquãdiu praesset,
& apud Tuores Illustrissimi Principis Friderici Comitis VVir-
tembergensis & Mompelgardensis, nomine Zvinglianissimi &
Caluinianissimi accusatus esset, eundemque summus eo tempore
Praefectus eius Hypocritis deceptus cū Consiliarijs reliquis, dili-
genter apud commemoratos Principes excusasset, missis eò Lega-
tis politicis & Ecclesiasticis viris, veritatem cognoscere volue-
runt. Vocatus igitur Tossanus Mompelgardi in conspectum
Commissariorum, praesente summo Praefecto VWilhelmo Kranz,
viro generis nobilitate, sapientia & rerum vsu praestantissimo,
& Religionis sinceræ amantissimo, &c. reliquisq̃ eius loci Con-
siliarijs, ut sua fidei & Confessionis rationem redderet: se per om-
nia Augustana Confessionis in Articulo de caena Domini assentiri,
neque aliam doctrinam amplecti intrepide affirmabat. Cum vero*

urgere.

urgeretur, id eum non serîo dicere, sed contrariam opinionem in corde suo fouere, constanter semper negauit. Nihil autem remittentibus Theologis, qui à Principibus Curatoribus Comitû Friderici, &c. missi erant, cum subinde magis, magisq; ad ingenuam, minimeq; simulatam Confessionem edendam apud ipsum instarent, & colloquium in tertiam ferè vsque horam pomeridianam extraheretur, eandem cum magno gemitu in hæc verba erupit: Quandoquidem omninò scire vultis, qua sit mea sententia, fateor me vobiscum minime sentire. Cuius contrarium tamen tribus ferè integris horis Commissarijs persuadere conabatur. Qua Confessione non sine indignatione, & magna animi per turbatione audita, primarius Præfectus cum ex consilio discedere iussit. Quo absente Commissarios ac reliquos Consiliarios allocutus est his verbis: Ego omnes & singulos vos viros bonos & veraces esse minime dubito: sed hoc ingenuè fateor, si quis mihi etiam iuramento confirmasset, Tossanum hæc dixisse, nisi ex ipsius ore proprio audiuisset, me nunquam crediturum fuisse. Cuius causa paucis deinceps interiectis diebus pater eius Petrus Tossanus nos Theologos alloquitur, & rogat, ut humaniter cum filio ipsius agamus: Ipsum enim facile posse motum in vrbe excitare. Cui cum nos diceremus, num hanc pietatem ab ipso didicisset? Respondit Pater cum gemitu, & contractis vertebra: TALI EST INGENTIO. Et vera me scribere, testes sunt adhuc viui viri boni & fide dignissimi, quod etiam ipsa Acta loquuntur. Num verò Princeps Illustrissimus eiusmodi hominibus suam, suorumq; animam, æternamq; salutem committeret? Eosq; Ecclesias & Scholas sub nominis sui autoritate perturbare permitteret? De quibus nullo priuato affectu, aut carnali, & priuato odio eiusmodi scribo: sed pietatis & officij mei rationes id à me exigere nihil dubitavi, cum non modo ad perturbandas Ecclesias in Palatinatu piè & sanctè consti-

Oratio V Vilhelmi Krantz de Tossano.

Confessio Petri Tossani de filio Daniele Tossano.

turas accesserit, sed nostrarum Ecclesiarum, quae vicinae sunt, doctrinam & piam Concordiam cum Palatinatus Ministris, sanctae memoriae viuo Electore Ludouico, pie coluerunt, apud Ducem Ioannem Casimirum non modò suspectam, sed tanquam falsam, haereticam & damnatam, plane exosam reddere studeant. Opera pretium igitur & Celsitudini ipsius minimè ingratum officium me facturum existimaui, si haec duo lumina, ut sibi videntur, Calviniana & Zuinglianae sectae, breuiter suis veris Elogijs ornarem, ut quales sint, si Celsitudo ipsius nondum sciat, querere, & deinceps sibi ab illis cauere possit, ac mutationem illam Ecclesiae & Scholae Palatinatus periculorū & offendiculorum plenissimam sibi persuaderi non sinat, quam hi duo per Amanum illum Celsitudini ipsius inspirant. Quo nomine Celsitudo eius mihi non irascetur, si negotij veritatem rectè cognouerit, nihil dubito. Amore enim aeternae Celsitud. ipsius, suorumq̄, adeoq̄, totius inclyti Palatinatus salutis hunc laborem in me recepi, ut ex refutatione absurdissimae huius Disputationis intelligere incipiant, quam miserè ab his Hypocritis decepti sint. Qui nullum felicem successum sibi, eanquam in causa mala & deplorata promittere possunt. Quod non prius credant Lectores, quàm perspicua & solida Refutatione huius Disputationis ad oculos per gratiam Dei demonstrauero. Et haec ad Refutationem Prooemij Disputationis huius sufficiant.

Ne autem Hypocrita Grynaeus conqueri possit, ipsius Disputationis capitibus Heidelbergae 4. Aprilis propositis, quidquam à me vel additum, vel detractum, & ut Lectori sententiarum facilius collatio esset: primùm ipsius verba, sicut Heidelbergae impressa sunt, bona fide descripta recitabo. Deinceps singulis Capitibus ordine Refutationem breuem & solidam subiungam, & iudicio pij Lectoris totum negotium ex verbo Domini diiudicandum committam.

DE Controuersia circa Rem Eucharisticam Capita quædam, ideo proposita, vt de ijs placida & erudita collatio e DIVINIS potissimum Scripturis instituat.

Titulus Disputa-
tionis Grynzæ.

I A C O B V S A N D R E Æ .

REst ab initio monet Grynzæus, Collationem potissimum e DIVINIS SCRIPTURIS institucendam esse. Nam sola Scriptura sacra vnicum est fidei nostra fundamentum, qua fides vera nititur. Que etiam ad sui explicationem sufficit, nec aliunde veritatis explicatio petenda est. Ex quo constat, cum circa Doctrinam de cœna Domini in Scriptura nihil habeamus, quàm verba Testamenti Christi, & quæ de his Apostolus Paulus scripsit, ex his potissimum veram & germanam sententiam petendam esse.

Cur è diuinis Scri-
pturis potissimum
collatio instituen-
da sit.

Vnde dijudicatio
controuersie de
cœna Domini su-
menda sit.

Perperam ergo faciunt Cacodoxi Consensus Compilatores, qui non ad verba Testamenti respiciendum, sed aliud cogitandum esse docent, vt veram Sacramenti Cœna Domini sententiam assequamur. Item: Explicationem veritatis in scriptis Orthodoxorum Patrum inquirendam, & ex ijs petendam esse, de qua etiam nemo rectè statuere possit, nisi illorum scripta consuluerit, & perspecta habeat. Cuius contrarium Theodorus Beza primarius huius sectæ propugnator scripsit: Alij, inquit, ad ORTHODOXORVM PATRVM, vt vocant, scripta confugiunt, sed quos tandem quæso ex tanto numero deligemus? Ego affirmo, vix posse QVENVQVAM illorum dari, QVI NON ET SECVM IPSE & ab ALIIS MVLTIS in rebus, & ijs maximi momenti dissentiat. Item, EX SOLO SCRIPTO VERBO sapere nos oportet, NEC ALIVNDE quidem VLLA VERBI

Orthodoxi Consensus Compilato-
rum opinio de di-
iudicatione huius
controuersie.

Fol. 98.

In Præfatione
super nouum
Testamentum.
Theodori Beze
testimoniũ de
Patribus Ortho-
doxis & illorũ
scriptis.

INTERPRETATIO PETENDA EST. *Hactenus verba Bezae. Quae quomodo cum Compilatorum Cacodoxi Consensus opinione consistant, quem laborem et amorem summè commendauit Beza, ipsi viderint.*

G R Y N Æ V S.

1. Quum Sanctorum communio à nobis postulet, vt itidem simus affecti, eandem charitatē habeamus, vt vnanimis, & sententijs vni simus, nihilque geramus per contentionem, aut per inanem gloriam, sed ex modestia alios nobis præstantiores existimemus, Phil. 2. 3. 4. 5. illud initid testamur, testatumque esse volumus, hanc, de re Eucharistica, Disputationem Theologicam, non aliam ob causam à nobis esse institutam, quàm vt ea primùm quidem Ecclesiæ ædificationi: & piæ ac ingeniosæ Iuuentutis (veritatis cognoscendæ liberali studio flagrantis) institutioni: deinde verò, Dei æterni, & magni Domini nostri Iesu Christi gloriæ, seruiat. Oramus itaque eundem omnipotentem, veracem, æternum Dei filium, qui dixit: Vbi sunt duo, vel tres coacti in nomine meo, illic sum in medio eorum: Matth. 18. 20. vt ille Theologicæ isti τῆ συντηρήσει, velut Epistates interesse & præesse, & sancto suo Spiritu Xystarcha, cogitationes, dictaque nostra omnia moderari, inque omnem veritatem nos ducere, dignetur. Pios verò omnes, quibus φιλαλλία
2. **Attestatio Grynæi de sua Disputatione.**
Causæ finales Disputationis Grynæanz, scilicet.
Phil. 2. 3. 4. 5. illud initid testamur, testatumque esse volumus, hanc, de re Eucharistica, Disputationem Theologicam, non aliam ob causam à nobis esse institutam, quàm vt ea primùm quidem Ecclesiæ ædificationi: & piæ ac ingeniosæ Iuuentutis (veritatis cognoscendæ liberali studio flagrantis) institutioni: deinde verò, Dei æterni, & magni Domini nostri Iesu Christi gloriæ, seruiat. Oramus itaque eundem omnipotentem, veracem, æternum Dei filium, qui dixit: Vbi sunt duo, vel tres coacti in nomine meo, illic sum in medio eorum: Matth. 18. 20. vt ille Theologicæ isti τῆ συντηρήσει, velut Epistates interesse & præesse, & sancto suo Spiritu Xystarcha, cogitationes, dictaque nostra omnia moderari, inque omnem veritatem nos ducere, dignetur. Pios verò omnes, quibus φιλαλλία
3. **Inuocatio numinis diuini.**
Oramus itaque eundem omnipotentem, veracem, æternum Dei filium, qui dixit: Vbi sunt duo, vel tres coacti in nomine meo, illic sum in medio eorum: Matth. 18. 20. vt ille Theologicæ isti τῆ συντηρήσει, velut Epistates interesse & præesse, & sancto suo Spiritu Xystarcha, cogitationes, dictaque nostra omnia moderari, inque omnem veritatem nos ducere, dignetur. Pios verò omnes, quibus φιλαλλία
4. **Adhortatio ad fratres.**
Oramus itaque eundem omnipotentem, veracem, æternum Dei filium, qui dixit: Vbi sunt duo, vel tres coacti in nomine meo, illic sum in medio eorum: Matth. 18. 20. vt ille Theologicæ isti τῆ συντηρήσει, velut Epistates interesse & præesse, & sancto suo Spiritu Xystarcha, cogitationes, dictaque nostra omnia moderari, inque omnem veritatem nos ducere, dignetur. Pios verò omnes, quibus φιλαλλία

Quot-

Quotquot itaque perfecti sumus, hoc sentiamus: quòd si quid aliter sentitis, hoc quoque Deus vobis reterget. Attamen in eo, ad quod peruenimus, eadem incedamus regula, & itidē simus affecti, Phil. 3. v. 15. 16.

IACOBVS ANDREÆ.

Salomon inquit: *Quomodo, si Spina ingreditur in manum remulenti: sic parabola est in ore stultorum. Idem de Præfatione huius Disputationis quoq; sentiendum est. In qua Gryneus concionatur, quid à nobis communio sanctorum postulet, videlicet ut itidem sentiamus, vnanimes & sententijs vni simus. Id si verè ex animo & corde sentiat, cur à simplicitate verborum Testamenti Christi & eius simplici sententia recedit, in qua ante morum Sacramentarium certamen vnanimes nostri fuerunt? Cur nobis de ea licet mouet? Re ipsa verò demonstrabimus, hanc Disputationem ipsius minimè Theologicam, sed profanam & impiam, neque adificationi Ecclesiæ, neq; piæ Iuuentutis institutioni, neque gloria Christi seruire. Quapropter quòd orat, ut Christus huic Disputationi intersit & præsit iuxta promissionem suam: Vbi duo, vel tres, &c. sciat, ad ipsos & socios erroris sui, hanc promissionē nihil pertinere. Non. n. in nomine. sed in abusu nominis Christi, & non ad nominis ipsius gloriam. sed contra eius gloriam hic cæcus coactus est, ut error perniciosus & damnatus innocenti Iuuentuti ex parte ipsius instilletur. Eesi nihilominus Christū affuisse nihil dubito, ut per synceros Doctores hic Hypocrita publicè corā vniuerso cætu Scholastico confundatur, & posito supercilio se denuo ad eos recipiat, quibus hæc ipsius nugæ gratæ sunt. Pessimè etiam D. Pauli ad Philippenses verba suo instituto accommodat Hypocrita, qua Apostolus non ad seductores, & in errore pertinaciter*

I.
Prouerb. 26.

Hypocritica simulatio studij pacis & concordie in Gryneo.

2.
Disputatio Grynei minimè Theologica.

3.
Oratio & Inuocatio Grynei inutilis.

4.

H per se-

- perseuerantes, sed ad suos γνωσίους, filios & discipulos synceros in doctrina Christi scripsit, quibus Deus reuelat, si quid aliter sentiant, qui rectè monentibus & veritatem monstrantibus se non opponunt, sed iuxta eius Apostoli dictum, spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sint. De ijs verò, qui semel acque iterum admoniti & erroris conuicti cedere nolunt, ad Titum scribit: Hæreticum hominem possit vnā & alteram admonitionem REIISCE, ut qui noris EVERSVM ESSE eum, qui sit eiusmodi, & peccare, ut qui suo iudicio sit damnatus. Nam modus etiam esse debet admonitionum apud eos, qui semper discunt, & nunquam ad intelligentiā veritatis perueniunt, ut Apostolus loquitur.
1. Cor. 12. Tit. 3. Modus in Disputationibus, admonitionibus & colloquijs esse debet.
2. Tim. 3.

G R Y N Æ V S.

I I.

- Propositio.
1. De sacrosancta Domini nostri Iesu Christi cœna, quum non idem omnibus, qui Euangelium profitentur, & è Babylone occidentali egressi, à Pontificiorum matæologia alieni sunt, VIDEATUR. Propositum nobis est, placidè & verè ostendere, tum de quibus eius doctrinæ capitibus, & quatenus conueniat ijs, qui cæteroquin sententijs dissident: tum de quibus omnino non conueniat. Ita enim futurum est, ut nobis citra Andabaptismum, & præiudicia iniqua, conferre in Domino liceat: & ut candida sententiarum partis vtriusque collatio, seruiat CHARITATI declarandæ, & illustrandæ veritati, de qua præclare pronunciauit Clemens Alexandrinus: Ἀνικητὸν ἢ ἀλύθῃα, ψευδοῦς οὐκ ἐκκαταλύεται. Inuicta est veritas, falsa autem opinio dissoluitur.
  - 2.
  - 3.
  - 4.
  - 5.

IACOBVS ANDREÆ.

Quanta πληροφία Spiritus & fiducia causa sit in Grynæo, suo Aristotelico δοκῆ ostendit. Non enim quæ ex verbo Domini asserimus, nobis VIDENTVR, sed SVNT VERA, & ea verissima esse firmiter credimus & statuimus, iuxta Apostoli: ἡνικαὶ ἡ sua Mens SATIS faciat, hoc est, de sua sententia quicquid certus sit, minimequid dubitet. Hoc enim verè & propriè est Credere. Sed Hypocrita noster pro sua, quam Christianam prædicat, modestia, ἐποχὴν Academicam laudat, qua ita sententiam nostram asseramus, ne eam aduersariam, ei quæ contrariam opinionem contra charitatem fraternam damnemus. Siquidem contraria huius opinionis assercores è Babilone egressi, Euangelium quoque profiteantur. Sed Euangelium minime ab illis prædicari, qui manifestos errores defendunt, & secum alios in errore adducunt, Paulus ad Galat. aperit docet: Μιμωρ, inquit, vos ita citò, deserere eo, qui vocat vos in gratiam Christi, et transferri in ALIUD EVANGELIUM. Quod non est aliud, sed NONNULLI vos turbant, & volunt inuercere Euangelium Christi. Quibus verbis Apostolus docet, falsos Doctores INVERSUM EVANGELIUM habere, quod prædicant, in cuius fide nemini salutem promittit, sed gratia Christi excidissè monet, quotquot falsis Doctoribus fidem habent.

Sic non omnes qui è Babylone occidentali egressi sunt, verum Euangelium, sed INVERSUM proficuntur, erroribus & barefibus contaminatum. De quibus Apostolus: Opera carnis, inquit, manifesta sunt, quæ sunt adulterium, scortatio, &c. inter quas & HÆRESES numerat, & addit: Qui talia agant, Regni Dei non fore hæredes. Et Christus ipse: Vae vobis scribae & Pharisei Hypocrita quoniam circumicitis mare, & aridam, ve-

Grynæi Academica Epoche in contro- ue. sia de cœna Domini.

Rom 14.

ΕΠΟΧΗ in rebus fidei non habet locum.

ΕΠΟΧΗ Grynæana & Zvingliana.

Zvingliani & Caluimiani non prædicant Euangelium, Gal. 1.

Falsi Doctores non prædicant verum Euangelium de Christo.

Non omnes sunt Euangelici, qui Papæ Idolatriæ renunciant, Gal. 5.

Dura conditio
Zuing. & Calui-
nistarum coram
Deo.

faciatis unum profelytum, & cum fuerit factus, faciatis eum filium Gehennæ duplo magis, quàm vos sitis. Sic rectè in Zuinglianos & Calvinistas accommodatur hæc Christi sententia: *Ve vobis Zuingliani & Calvinista Hypocrita, qui circumicis mare & aridam, ve ex Papista faciatis Zuinglianum vel Calvinistam: & cum factus fuerit, faciatis eum filium Gehennæ duplo magis, quàm vos estis. Prius enim humanis traditionibus fascinati, claritatem & gloriam Christi non rectè perspicere potuerunt: Nunc autem à Calvinianis & Zuinglianis seducti, longè horribilius in Christum Iesum, eiusq; Maiestatem & Testamentum sanctissimum sunt blasphemii, eius omnipotentia & veritati derogantes, & Sacramenta profanantes, quàm in & sub Patris unquam fuerunt.*

Vehementer enim & toto cælo errant, qui existimant, salutis portum attingisse eos, qui iugum & Tyrannidem Pontificiam excusserunt. Ioannes inquit: Antichristi multi sunt. Non vnus tantùm est Antichristus, Romanus videlicet: sed illi quoque

Zuingliani & Calviniani etiam Antichristi.

In maiore Confessione de cœna Dozmini.

Effugium Caluistarum.

Refutatio eiusdè.

Antichristi sunt, qui se Maieitati Christi & sacrosancto ipsius Testamento opponunt, eumq; in suis verbis mendacij & vanitatis arguunt, quia mysterium hoc suo humano intellectu capere non possunt, quod sola fides intelligit. Ideoque Lutherus seridoptauit, Zuinglium adhuc Papistam fuisse, cum contra ipsum scriberet. Sic enim maiorem spem conuersionis & salutis eius habiturum, quòd facilius in viam veritatis reduci posset. Et frustra effugium in eo quærunt, quòd in vna atque altera duntaxat parte à nobis dissentiant. Siquidem nullus hereticorum omnes articulos fidei negauit, sed singuli vnum atque alterum duntaxat impugnarunt, in reliquis omnibus cum Catholicis consentientes, qui tamen nihilominus tanquam heretici damnati, neq; illorum doctrina tanquam Evangelica prædicata aut recepta fuit.

Sed

Sed videmus, de quibus Doctrina capitibus in articulo de Cœna Domini nobiscum consensiant, & in quibus à nobis dissentiant, quod Aduersarius noster se ostensurum promittit, & ea fide præstat, qua coram causam agit. Inprimis verò ipsum admittit vclumus, ne, quam hęc prædicat, Clementis Alexandrini sententiæ obliuiscatur, videlicet, quòd veritas inuicta sit, falsa autem opinio dissoluatur. Cum enim Christus ipse sit veritas, qui hæc verba locutus est: Hoc est corpus meum, inuicti etiam perpetuò permanebunt, qui simplici sententiæ horum verborum insistentes, ne ad pilum ab illis se ad humanam glossam abduci patiuntur. Zuinglianorum autem falsa opinio iam pridem varijs modis dissoluta est, quòd suis diuersis, imò contradictorijs interpretationibus verborum Testamenti Christi, alter alterius fundamenta euertit, sicut infra dicitur. Nec Andabatorum more pugnabimus, aut iniquis præiudicijs quenquam grauare cupimus, sed veritati illustranda vnice incumbemus. Quòd verò de charitate declaranda subinde concionatur Hypocrita noster, eamq; illustrationi veritatis hęc præmittit, sciat, contra eam minimè peccari, si iuxta Apostoli admonitionem seductores DVRTER reprehendantur, eorumq; opinio aperte & confidenter damnetur, quòd huic Hypocritæ, suiq; erroris socijs minimè gratum est, qui teneras aures habent, & facile offenduntur, scilicet, si ipsorum Errores seriò perstringantur, & seueriter damnentur.

- 2.
3. Veritas inuicta, falsitas dissoluetur.
Doctrina Ecclesiarum nostrarum de cœna Domini inuicta.
4. Doctrina Zuinglianorum dissoluta.
5. Dura reprehensio fallorum Doctorū non pugnat cum charitate Christiana.

G R I N Æ V S.

III.

Controuersia de S. Eucharistia (quæ tametsi durtè Ecclesiam longo tempore exercuit: & Papiſtis magnæ, illiberali tamen, voluptati fuit: HOC TAMEN BONI HABET, quòd ad vindicandam sacrosanctam

- 1.
- 2.
- 3.

De quibus nulla
sit controuersia.

4.

Christi Iesu cœnam ab ἀπολατρεία Missæ, & ad veritatem illustrandam plurimùm fecit) hætenus non est de cœnæ Domini principijs externis & internis: si, inquam, ea rectè considerentur, de quibus hæc nostra διέξοδος, quam subiungimus, verè & perspicuè agit.

IACOBVS ANDREÆ.

1. *Controuersiam Sacramentariam sacis longo tempore Ecclesiam Dei duriter exercuisse omnibus notum est. Sed qui eius causa fuerint, & Zuingliani ipsi viderint, quid ad illud Christi in nouissimo die responsuri sint: Væ homini, per quem veniunt offensa.*
2. *Quorum iudicium eò maius & durius futurum, quòd huius controuersie nullum modum aut finem adhuc videamus: sed subinde lès ex lite oriatur, & in alias plures partes doctrinæ Christianæ subinde latius diffundatur. Cuius vel causam, vel culpam Aduersarij nostri NULLO modo in nos deriuare possunt, qui in simplicitate fidei verborum Testamenti Christi permanemus, nec ab ea tantillum nos abduci patimur. Hanc simplicitatem dum Zuingliani perturbare nō desinunt, iudiciū suum habiurunt, quod eos effugere, & simplicitati fidei seipos subijcere optaremus.*
3. *Quòd autem hoc boni cereamen Sacramentarium habuisse Hypocrita affirmat, quia per hoc cœna Domini ab ἀπολατρεία Missæ vindicata sit, vanissimum Hypocrita commentum est. Nam Anno, &c. 22. priusquam hæc controuersia mota est, Lutherus contra Sophistas Pontificios, inprimis verò contra Regem Angliæ, & Afinos Thomisticos grauius pugnauit, & obtinuit: per Pronomen (Hoc) in verbis Testamenti panem demonstrari, & Papticam adorationem, aperuis verbis, peculiari libello edito refutauit & damnauit, vt ad illustrationem veritatis infelicitati,*

Attolatria nō per certamen de cœna Domini sublata. De captiuitate Babilonica Tom. 2. lat. fol. 227. Item contra Regē Angliæ eodem Tom. fol. 558. b. 559. a

est, & pernicioso hoc certamine minimè opus fuerit. Deinde ex parte Zvinglianorum veritas Doctrina de cœna Domini nequaquam illustrata, sed turpissimè & flagitiosè corrupta & depravata est: contra verò à Luthero ita explicata & confirmata est, ut in alijs Doctrina Christiana partibus explicandis non maiorem sibi fidem habendam aperte testatus sit, quàm in illustratione & confirmatione veræ Doctrina de cœna Domini contra Zvinglianos & Sacramentarios omnes probauerit: vsque adeo de certitudine Doctrinae suae in hac parte nihil Heros ille insignis dubitavit, sicut infrà dicitur.

Doctrina de cœna Domini à Zving. non illustrata, sed corrupta.

Ad Capita verò quod accinet, in quibus hætenus consensus sit, videlicet, de externis & internis principijs (ut noster Hypocrixa appellat) quoniam propria Conscientia ipsum accusat, ἐπινοῶντων addit: si, inquam, ea rectè considerentur. Intellegit autem, si sensu Zvingliano accipiantur. Quapropter accuratum examen eorum quoque suscipiemus.

4.

G R I N Æ V S.

IV.

Nam si spectes principia externa, videlicet causas efficientes & finales sacre Eucharistiæ, controuersia nulla est inter eos, qui diligunt veritatem & pacem, nec quod dici solet, in scirpo nodum quærunt.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Quemadmodum Zvingliani & Calviniani Doctores neque pacem, neque veritatem diligunt: sed mendacium sequuntur, & ybique locorum, quòcunque perueniunt, turbas dant: sic etiam de causa efficiente, hoc est, de persona D. N. Iesu Christi nulla quidem disceptatio est, quòd cœnam Dominicam instituerit, sed de ipsa

de ipsa persona summa inter nos & illos conuerſa est, in cuius vera agnitione uita & salus nostra consistat; sicut scriptum est: *Hæc est uita æterna, ut te Patrem cognoscant solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum: ad quam conuerſiam hanc de cœna Domini deuolutam iri tandem Lutherus ante annos quinquaginta prædixit. Sed ut singula suo loco tractentur, quomodo consensum de causa efficiente Hypocrita explicet, videamus.*

G R Y N Æ V S.

V.

De efficiente causa quatenus conueniat.

De cœnæ Dominicæ causa efficiente PRINCIPE, hoc est, de eius auctore, conuenit alioquin dissidentibus de hisce aphorismis omnibus.

I. Cœna Domini instituta est à Filio Dei, Domino nostro Iesu Christo.

II. Qui etiam verè adest & præest legitimæ dispensationi uerbi sui & Sacramentorum.

III. Verba institutionis vera & immota sunt: summaque τῆ πληροφορίας, hoc est, certitudine, amplectenda sunt.

IV. Iesus Christus est omnipotens, & ipsa ad eò omnipotentia: nam si λόγον respicias, est Iehouah, natura Deus: æternus, immensus.

V. Omnia, quæcunque & cœnam instituens, & aliàs quoque nobis pollicitus est Dominus noster Iesus Christus, ea sanctissimè præstat.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Vanitas Gryn. 1.

Sicut de eo nulla conuerſa est, quòd Christus & non alius auctor sit Eucharistia, à quo Cœna Domini instituta est: Sic

AN VERE adsit. Item, quomodo verba institutionis vera & immota sint, & summa πλῆροφoγία, hoc est, certitudine amplectenda sint. Item: Christus quomodo omnipotens esse dicatur, & easanctissime præster, quæ in Eucharistia promiserit, inter nos & Zvinglianos atq; Calumnianos acerrimum certamen est.

Nam quod ad præsentiam Christi in cœna Dominica attinet, cum Christus ex duabus naturis, diuina & humana constet, quarum neutra Christus est, sed quemadmodum Athanasius in suo Symbolo loquitur: Sicut caro & anima rationalis est vnus homo: sic Deus & homo vnus est Christus: Ita etiam cum de præsentia Christi in S. cœna quæritur, aut differitur, non de sola diuina Natura, quæ non est totus Christus: sed etiam de humana Natura & maxime de corporis & sanguinis eius præsentia sermo est: An secundum verba Testamenti Christi: HOC EST CORPUS MEVM: HIC EST SANGVIS MEVS, &c. verè adsint. Tum enim verè Christus adesse dicitur, quando non solum secundum Diuinitatem, verum etiam secundum Humanitatem suam adesse creditur: cum non sint duo, alter Deus, alter homo: sed vnus, idemque Christus in vna indiuisa & inseparabili persona Deus & homo.

In hac Controuersia Lutherani, quos sic vocant, cuius nominis ramentum nos minime pudeat, cum eius Doctrinæ nos non pudeat, affirmatiuam tenent, & firmiter credunt ac confitentur, quòd TOTVS CHRISTVS, Deus & homo, in sacra sua cœna, suo vero corpore & sanguine REALITER adsit, & omnibus vescentibus in S. cœna, in Mystero distribuatur, dignis ad vitam, indignis ad iudicium.

Zvingliani verò & Caluiniani negatiuam defendere conantur, videlicet, Christum quidem Diuinitate adesse, sed sua humanitate à pane & vino cœnæ abesse, quantum summum cæ-

lum ab infima terra distat. Qualis igitur consensus inter nos & aduersarios nostros sit de vera presentia Christi in dispersione Sacramentorum, quem hoc loco Hypocrita tantopere predicat, ipse viderit.

3.
Zuingliani verba
Christi tanquam
immota & vera nō
amplectuntur.

Vitam verò tanta πλῆροφωτῆ & certitudine verba institutionis vera & immota amplecterentur Aduersarij nostri, quanta hoc loco à Grynæo predicatur. Sic enim omnis controuersia de Cœna Domini sublata esset. Nam, ve Damascenus inquit, de hoc Mysterio nihil aliud habemus, quàm quòd verbum Christi est & verum, omnipotens, & efficax, modus autem inscrutabilis. Quibus quisquis simpliciter crediderit, nemini licem mouebit, & seipsum ab infinitis absurdis, minimequē necessarijs questionibus liberabit, quibus superba & curiosa ingenia se inuoluunt, quæ mysterium hoc humano intellectu comprehendere, non sola fide intelligere volunt.

4.
Blasphema doctrina
Caluinistarum
de omnipotentia
Christi.

Nullus consensus
de omnipotentia
Christi.

SIC IESVM CHRISTVM omnipotentem esse, nobiscum ore quidem fatentur: quando autem ad explicationem omnipotentia peruentum est, idem, quod hoc loco Hypocrita noster, respondent: Non solum omnipotentem, sed ipsam omnipotentiam esse, videlicet si λόγῳ respicias, qui est Iehouah, naturâ Deus, æternus, immensus. Si verò ulterius quaratur: Cum CHRISTVS non solum sit Deus, verum etiam homo: Anhumanitas in vnitatem persona Filij Dei assumpta, etiam realiter facta sit particeps omnipotentia, atque hac participatione omnipotens facta? Ibi aut alium est silentium, ve suam Nestorianam impietatem, quibus possunt rationibus & phrasibus ambiguus & flexilocus regant: aut blasphemio ore enomunt: quòd humana Natura assumpta in vnitatem persona Filij Dei, omnipotentia Dei in omnem æternitatem neque capax,

capax, neque particeps facta sit, aut fieri possit: habeat autem creatam potestatem, mediam inter potentiam Dei & Angelorum, ac reliquorum beatorum hominum. Hic scilicet etiam consensus est de omnipotentia Christi, quem hoc loco Hypocrita apud imperitos vafre & astute prædicat, ne ulterius in ipsorum impiam, blasphemam & Nestorianam opinionem de persona Christi inquiretur.

Accedit ad hanc blasphemiam alia quoque non minus horrenda, quæ ex illa nascitur, videlicet, quod dicere non verentur: Christum non plura promississe, quam præstare possit. Cum autem nulla vi diuina fieri possit, ut unum & idem numero corpus sit simul & semel in pluribus diuersis locis præsens: ideo Christum quoque sui corporis Realem præsentiam in terris in Eucharistia non promississe. Quapropter in verbis Testamenti Christi vocabulum EST, (iuxta reuelationem Zuinglio à Spiritu (ATRO) factam in somno) per SIGNIFICAT interpretandum esse.

Ex quibus omnibus constat de causa efficiente, hoc esse, de autore cænæ Dominicæ adeo nullum inter nos & Aduersarios nostros consensum esse, ut si maximè hæc de Eucharistia mota controuersia componeretur, nulla tamen Concordia in æternum cum Zuinglianis & Calvinianis bona & illæsa conscientia & inuiolata veritate & gloria Christi, iniri posset; nisi horrendas suas blasphemias, quas ore & scriptis in Christi personam euomuerunt, agnoscant, reuocent, & Christo saluatori nostro suum honorem restituant. Nam Christo auctori suam potentiam & Maiestatem derogant, personam diuidunt, & separatione Naturarum facta, aperti Nestoriani sunt.

Blasphemia contra potentiam Christi.

Petrus Martyr.

De causis famulā-
tibus, quatenus
conueniat.

De eiusdem mysticæ cœnæ causis famulantibus, hi quoque aphorismi extra controuersiam, inter eos, qui non sunt planè contentiosi, habentur.

I. Ministri Verbi legitimè vocati, dum suo munere in Verbi & Sacramentorum liturgia & dispensatione funguntur, Dei cooperarij, seu administri sunt. 1. Cor. 3. 9.

II. Eos itaque solos præconio Verbi Dei & Sacramentorum liturgia in Ecclesia defungi oportet: quum sint dispensatores mysteriorum Dei, & Ministri Christi. 1. Cor. 4. 11. Matth. 28. 19.

III. Fidis hęc D. nostri Iesu Christi Ministri, quando λειτουργούτες, suas in Ecclesia partes decenter & ordine obeunt, non discedendum est, vel latum vnguem, à Domini Iesu præcepto & exemplo. 1. Corin. II. 23.

III. Sunt autem illi Ministri spiritus viuificantis, non occidentis literę, 2. Cor. 3. 6. Meminerint autem pij, Ministerio externo eius cohonestandi ergò, phrasi Sacramentali effectum Ministerij interni hoc Pauli dicto, alijsque similibus, tribui.

I A C O B V S A N D R E Æ .

Esti que in tribus Aphorismis hęc ponit Gryneus, per se verasunt: tamen aliquid eum sub his occultare, vel hoc indicio se prodit, quod in Thesi sexta ponit: hos aphorismos extra controuersiam INTER EOS, QUI NON planè contentiosi sint, haberi.

Nam de ordinario Ministerio omnia verè & rectè dicuntur.

In ca-

In casu autem necessitatis, quando Ministri Ecclesiæ absunt, vel haberi non possunt, sicut concionari illis, quibus ordinariè Ministerium in Ecclesia non est commendatum, non modò licitum, sed etiam præceptum est: ita etiam Sacramenta administrare posse, nihil dubitamus. Sic tempore necessitatis absentibus viris, licitum est mulieribus infantes baptizare, quod minimè licere Calviniani cum Zvinglianis opinantur. Sicut enim in cæna Domini nihil aliud, quàm panem & vinum (quæ nomina corporis & sanguinis Christi sortita, eadem duntaxat significant & representent) manu ministri dispensari docent: Sic Baptismum quoque regenerationem duntaxat significare, obsignare & confirmare, non autem conferre falsò putant, & peruersè docent. Ideoque parùm referre arbitrantur in eiusmodi casu necessitatis, siue infans baptizetur, siue sine Baptismo decedat. Cum autem populus noui Testamenti non sit ad cereum tempus alligatus, sicut Israelitarum circumcissioni octauus dies destinatus fuit: & promissio exiet: Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: piè & rectè faciunt fideles Parentes, quòd Baptismum recens natorum non differunt, & periculo mortis præsentè baptizant, ne sine Baptismo decedant. Quo testificantur, quanti faciant fœdus Domini nostri Iesu Christi, quod nobiscum & cum liberis nostris iniuit.

Quid verò & quàm magnificè Hypocrita noster de Sacramentis credat & sentiat, quarto Aphorismo huius sextæ Theos haud obscurè indicat. Cùm enim mentionem faceret Spiritus viuificantis, & litera occidentis, addit: Meminerint autem pij, Ministerio externo eius cohonestandi ergo, phrasi Sacramentali, effectum Ministerij interni hoc Pauli dicto, alijsque similibus, tribui. Quibus verbis manifestum errorem suum prodit, qui ex ignorantia veræ & germanæ sententiæ verborum D. Pauli natus est, qua

Error Zvinglianorum de Baptismo.

Rectè fit, quòd infantes citò, postquam nati sunt, baptizantur.

Fœdus Domini per Baptismum nobiscum initum.

Quàm magnificè Grynæus de Sacramentis sentiat.

Depravatio sententiæ verborum Pauli de Spiritu & litera.

2. Cor. 3.

Litera quid apud Paulum significet.

Lex cur litera dicatur.

Rom. 7.

Quomodo Lex sine Evangelio homines coram Deo deteriores faciat.

ad Corinthios extant: *Litera occidit: Spiritus autem vivificat. Nam per literam intelligit Hypocrita noster Res externas, Ceremonias & Elementa externi Ministerij, sicut infra Thesi vigesima prima aperte scribit: quod à mente & sententia verborum Pauli alienissimum est. Etenim Paulus per vocabulum (L I T E R A) intelligit Legem seu Decalogum, quem ideo literam vocat, quod fuerit literis descripta, in tabulis lapideis. Et nisi alia doctrina accedat, manet Litera, hoc est, non reddit homines coram Deo meliores, sed deteriores, & occidit. Vbi enim non est Lex, ibi quoque non est transgressio. Et concupiscentiam, (inquit Paulus) nesciebam, nisi Lex diceret, non concupisces. Sed peccatum occasione accepta, genuit in me omnem concupiscentiam PER ILLUD MANDATUM. Nam absque lege, peccatum est mortuum. Ego enim vivus eram sine Lege quondam. Mandati autem illius aduentu peccatum reuixit. At ego mortuus sum, & repertum est illud mandatum, quod (institutum) erat ad vitam, mihi cedere ad mortem. His verbis sui ipsius optimus interpres est Paulus Apostolus, ex quibus manifestum est, quod per L I T E R A M intelligat Legem: quæ neminem vivificat, sed occidit: quæ non tollit, sed auget peccatum: non occidit, sed excitat quasi à mortuis peccatum, ut reuiuifcat. Quò enim magis peccatum prohibet, eò plus naturæ cupiditas aduersus Deum & Legem eius excitatur, iuxta illud vulgare: Nimirum in vitium semper, cupimus hanc negata.*

Hæc cum non modò ignoraret, sed etiam turpissimè contemneret Hypocrita noster, ut qui à Luthero horum verborum Diui Pauli optimo interprete nihil discere, sed si viueret, eum docere cuperet, quemadmodum etiam inflato Spiritu ad Academiã nostram accessit, non ut à Professoribus Theologis, tan-

*is, tanquam à Præceptoribus aliquid disceret, sed UT SVA
STVDIA CONFIRMARET, sicut semper loqui solebat, Error Grynzi de
factum est, ut in eum errorem delabereur: quo per litteram ex- Littera.
ternas Ceremonias intellexit, phantasmatà Origenis secutus,
qui ad hunc modum in sacris literis lusse.*

*Horribilis verò error sub his verbis Ecclesiæ Dei per Hypocritam propinatur, quòd ait: Ministerio externo EIVS
COHONESTANDI ERGO, PHRASI SACRAMENTALI EFFECTVM ministerij interni, hoc
Pauli dicto tribui. Nam sicut infra audiemus, Phrases Sacramentales secundum opinionem Zvinglij per SIGNIFICAT
intelligenda & accipienda sunt, videlicet per, Meconymiam, qua signa rerum signatarum nomina & appellationes duntaxat
fortiuntur. Qua ratione Euangelium prædicatum, quod sonat in auribus auditorum, non ERIT potentia Dei ad salutem
omni credenti, sed iuxta opinionem Hypocrite nostri, significabit tantum potentiam Dei, cuius COHONESTANDI
TANTVM ERGO hæc potentia ei tribuitur, non autem reuerasie.*

Sacramētales phra
ses quomodo à
Zvinglianis in-
telligantur.

*Hinc vides, Christiane Lector, quò tandem Diabolus hos Hypocritas perducatur. Simulane hi Doctores, se Schruenckfeldij doctrinam minime probare: sed quid is quæso aliud egit, quam ut ad hunc modum Ministerium verbi & Sacramentorum euacuaret? eiꝰ omnem vim diuinam, quam ex ordinatione & institutione Christi habet, detraheret? eamq; soli Spiritui sancto ita tribuit, ut qui per egena illa Elementa diuinas & spirituales Res in Electis suis non operetur, sed relinquat hominibus externa administranda & exhibenda: ipse verò seipso diuina & spiritualia operetur. Quid quæso aliud Hypoc. noster scribit? de quo infra in
Thesis*

Thesis 21. refutatione plura dicemus. Nunc admonuisse sufficiat, quàm turpiter manifesta verba Pauli deprauet, eorumq̄ verum & genuinum sensum peruerat, ut ad suum errorem aliquo modo detorqueere possit.

Præterea & hoc valdè ineptum est, quòd Spiritus sancti virtutem, & quæ per Sacramenta operatur, MINISTERIVM in-terius, superbus Hypocrita appellat. Dominus enim & non minister est Christus cum Spiritu sancto, qui non ministrat nunc, sed per nostrum Ministerium potenter operatur, quod in verbo promissit. Sed forte assis nouitate sermonis Lectorem oblectari, & opinionem de tanti viri eruditione CONFIRMARI sperauit, sicut ipse quandoque studia sua confirmauit.

G R Y N Æ V S.

V I I.

De finibus, quate-
nus conueniat.

Iam verò, si de finibus sacre Eucharistiæ cogites, neutri eorum, quibus Dominus nondum dedit ἢ αὐτῷ φρονεῖν, seu id ipsum per omnia sapere, de hisce capitibus, litigant.

I. Cœnâ Domini est efficax Sacramentum nostræ cum Christo Iesu consociationis. I. Cor. 10. 16.

II. Homo internus spiritualem alimoniam in S. cœna percipit: quandoquidem in ea cibus non ventris, sed mentis, fidelibus exhibetur.

III. Mors Domini nostri Iesu Christi per fidem, cœnâ hac vtentibus, est annuncianda, Luc. 22. 19. I. Cor. 11. 25. 26.

IV. Vnus panis & vnum corpus multi sumus: nam omnes vnus panis sumus participes, I. Cor. 10. 17. Ideo diligendi sunt nobis ὁμοσπύργοι καὶ ὁμοτραπέζοι, id est, Mensæ eiusdem consortes fratres.

V. Tàm

V. Tam Verbum & Sacramenta foris, quàm Spiritus sanctus intus testantur, nos iam per fidem incedere, & non per aspectum. 2. Cor. 5. vers. 7. inhabitare Christum per fidem in cordibus nostris, Ephes. 3. v. 17.

IACOBVS ANDREÆ.

Tanta est audacia & impudentia Hypocritæ nostri operculo simulata industria & humilitatis cæca, ut per persuasum habeat, neminem de veritate sermonis ipsius dubitaturum: sed quæcumq; dixerit, aut scripserit, omnes statim credituros, cum res longè aliter se habeat. Nam quod cemerè & contra conscientiam affirmat, neutros de Aphorismis litigare, quos septima Thesi subiunxit, de tribus potissimum contrarium res ipsa loquitur.

Etenim quod ad primum aphorismum attinet, cænam Domini esse efficax Sacramentum nostræ cum Christo consociationis, quis Sacramentariæ controuersie tam ignarus est, ut nesciat, de hac ipsa efficacia Sacramenti & consociatione litigari? Nam est in eo conuenit, quòd cæna Domini sit Sacramentum nostræ cum Christo consociationis: In eo tamen non conuenit, qualis sit illa consociatio. Maxime verò de germana sententia verborum D. Pauli 1. Cor. 10. controuertitur: Panis quem frangimus, nonnè communicatio corporis Christi est? Quæ verba Zuingliani longè aliter, quàm nostri, intelligunt & interpretantur, qui nullam aliam Consociationem norunt, aut nouisse volunt, quàm illam, quòd Filius Dei factus sit homo, & nostram humanam Naturam in vnitatem suæ Personæ assumpserit. Carnem autem & sanguinem suum in Mysterio per Sacramentum Realiter nobis, CVM, IN, vel SVB pane communicari, & supernaturali ac cælesti modo nos cum illo consociari, pertinaciter negant: sicut

K

Compi-

Pag 1.2. cap. 1. & 6.

Compilatores cacodoxi consensus quoque contra Consensum Orthodoxorum Patrum acrius contendunt. Nam post incarnationem nullam carnis Christi cum carne nostra realem consociationem nouerunt, quæ Sacramenti propria est: sed duntaxat spiritualem illam per fidem, quam sola communicatione beneficiorum Christi definiunt, quæ nobis sua carne & sanguine per passionem & mortem suam meruerit. Longè verò aliter ex sententia verborum Christi & Apostoli eius de mystica illa consociatione in usu huius cælestis mysterij locuti sunt Orthodoxi Patres, quod & nos sentimus & credimus, de quo suo loco plura dicemus.

2.

Caro Christi quo modo esca mentis non ventris sit.

Sic consensus quidem, si verba spectes, quoque in hoc est, quòd dicit: Hominem internâ spiritualem alimoniam percipere, quandoquidem in ea cibus non ventris, sed mentis fidelibus exhibeatur. Sed quod ad sententiam attinet, plurimum à nobis dissentiunt. Nam si de spiritali alimonia queras, sibi ipsi non constant. Aliàs enim dicunt panem & vinum esse illam alimoniam spiritualem, quia sortiantur nomen & appellationem corporis & sanguinis Christi, quæ representent: Aliàs dicunt esse corpus & sanguinem Christi, quatenus pro nobis in mortem tradita sunt, adeoque omnia ipsius merita: Aliàs gratiam Spiritus sancti, quam in fidelibus in usu huius S. cœnæ operetur. Esse autem ipsum Christi corpus in pane, cælesti & supernaturali modo præsens, quod nos spiritualem alimoniam appellamus & intelligimus, hoc neque credunt, neque docent, sed pertinaciter oppugnant. Ideoque etiam nec percipi docent. Quod enim non adest, id quoque non percipitur: siquidem præsentia accipimus, absentia autem expectamus, & de illis cogitamus, donec præsentia fiant.

Et longè alio sensu quoque Orthodoxi Patres, quos semper in ore habent aduersarij nostri, spiritualem illam alimoniam mentis, non ventris cibum appellant, quam Zuingliani & Caluiniiani intelligunt & interpretantur. Sicut enim non solum mens, sed

sed etiam *uenter*, hoc est, *uniuersum corpus*, adeoque non altera tantum pars hominis, sed totus homo redemptus est *corpore & sanguine Christi, Filij Dei*: sic etiam corpus & sanguis eius totius hominis *Animæ & corporis, spiritualis alimoniæ* est. unde corporibus nostris, quæ *Eucharistiam* in fide accipiunt, læta expectatio & spes resurrectionis nostri corporis confirmatur, sicut *Irenæus* præclare concionatur. Inde verò nequaquam sequitur, quod instar alterius cibi in ventrem traiciatur, digeratur, & in uniuersum corpus dispenseetur. Hæc enim in mysterio fiunt, de quibus nihil carnale imaginandum est: sicut *Orthodoxi Patres* sæpè monent, de quo pius *Lector* plura in *Refutatione Cæcodoxi Consensus* videre potest, pag. 136. 386. 388.

Corpus & sanguis Christi quomodo nō solum mentis, sed totius hominis spiritualis ei^{us} bus sit.

Caro Christi quomodo non sit ventris cibus.

Sic quoque quod ad sententiam & explicationem verborum *Pauli*: *Vnus panis & unum corpus multi sumus*: non vna & eadem, sed longè diuersissima est interpretatio & intelligentia. *Quingliani* enim de *spirituali vnitæte & coniunctione* intelligunt, quæ duntaxat fit per fidem in participatione beneficiorum *Christi, sine reali præsentia corporis & sanguinis Christi*, & quæ solos fideles comprehendat: Nos contra de externo cætu & societate intelligimus, & sic etiam de illis, qui non sunt vera & viuæ membra *Christi*, sicut contextus verborum *Pauli* aperte confirmat, maxime sequentia verba, cum addit: *Nam OMNES VNIVS PANIS PARTICIPES SVMVS*, inter quos sanè multi sunt indigni, mali, & non verè penitentes, qui non minus mysteriorum *Dei* participes fiunt, quàm verè fideles, sed ad iudicium. De quo in *Refutatione Cæcodoxi Consensus* plura: pag. 107. 160. 175. 303. 569. 570. 658. 660.

Vnus panis, & vnū corp. multi, quomodo intelligendum.

Quintus aphorismus etiam apertè errorè continet, quo *Hypocritæ* verbū & *Sacramenta sine S.* definit: quasi verbū & *Sacram.* nihil aliud sint, quàm *Res externa sine spiritu*. Contra verò nos cū *Ecclesia Dei* vera docemus, *Sacramenta* nō solum externis signis,

Error de Sacramētis sine Spiritu.

Baptismus duobus constat.

Ioan. 3.

Eucharistia duobus rebus constat.

Pag. 158. 169.

Christus Totus nobis adest in Sacramentis.

Zwingliani dimidium Christum in Sacramentis præsentem docent. Causa huius Erroris.

Fol. 4. a.

sed etiam internis & spiritualibus rebus constare. Sic Baptismi aqua sine Spiritu sancto non est Baptismus: sed aqua cum spiritu, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cælorum. Similiter panis & vinum Eucharistia sine corpore & sanguine Christi, non sunt Sacramenta. Quapropter nisi errorem suum prodere voluisset Hypocrita, loco vocabuli (Sacramenta) signa externa dicere debuisset, quæ sunt pars Sacramentorum, non ipsa integra Sacramenta. De quo plura in Refutatione Cacodoxi Consensus Lector videre potest.

Etsi verò nunc per fidem incedimus, non tamen simpliciter à Christo absumus, aut ille abest à nobis, ut in Sacramentis tantum corporis & sanguinis illius typus & figura nobis offeratur. Fides enim externam formam panis & vini operum Christi corpus & sanguinem verè præsentem intuetur: ut Augustinus loquitur. Sic per fidem in nostris cordibus habitat Christus totus, Deus & Homo, non figuratiuè, Symbolicè, sed Realiter & verè. Quod Zwingliani minimè credunt, sed de spiritu Christi duntaxat intelligunt & interpretantur. Cum de corpore Christi non aliter cogitare possent, quam de alterius hominis corpore, & sic in suo cacodoxo consensu loquuntur: Non aliter quam veritas corporis iubet. Quibus cogitationibus ipsos Capernaitas superant, sicut infra dicitur.

G R Y N Æ V S.

VIII.

Porro si pia mens considerabit sacrosanctæ istius cœnæ principia interna, animaduertet, ne quidem de hisce δις διὰ πᾶσιν, id est bis per omnia differre aduersarias alioquin sententias, sed de nonnullis capitibus conuenire dissidentibus: ijs, inquam, qui lugent contri-

contritionem Iosephi, & Ecclesię paci consultum esse cupiunt.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Δις διὰ πᾶσῶν, hoc est, bis per omnia Zvinglianorum & Lutheranorum hac de re sententias differre in explicatione & Refutatione sequentis Thesıs docēbimus. Frustrā autem tacitē cordatis & syncteris Ecclesię Doctoribus, qui se erroribus Zvinglianorum opponunt, obijcit Hypocrita, quasi contritionem Iosephi non lugeans. Imò ex animo nobis dolet, non minus quòd illorum cum vera Ecclesia consensus per errores Zvinglianorum perturbatur, quàm quòd dirisissimas persecutiones Papistarum sustinent. Cum ab illis plus periculi, æternæ videlicet salutis, eis impendeat, dum errorem fugientes, in contrarios & non minus perniciosos & blasphemos incurrunt, quo nomine illorum Animabus parum consultum est, sicut supra monuimus.

Dissensio Zving. & Lutheranorum.

Dolor super contritione Iosephi,

G R I N Æ V S.

I X.

Enimuerò si Materialem causam spectes, Eucharistiam duabus rebus, Terrena & cœlesti constare, Ireneo Martyri subscribentes, vtrique confitentur. Ac illam quidem αἰσθητὴν, sensibilem: hanc verò νοητὴν, intelligibilem, quæ per fidem intelligatur, rectè omnes censent. Res enim terrenę, panis, inquam, & vinum Domini, etiam externis sensibus & organis dignoscuntur & discernuntur: Cœlestes autem, videlicet corpus & sanguis Christi per fidem tùm intelliguntur, tùm percipiuntur. Nec enim de istarum rerum participatione, quicquam constare posset, nisi fide intelligeremus, non panis & vini solùm, sed etiam

De correlatiuis quatenus conueniat.

IACOBVS ANDREÆ.

Diffensio de partibus substantialibus cœnæ Domini-
cæ.

Vide in Refutatione cacodoxi consensus pag. 24. 58.

Quid per Res sensibiles Patres intellexerint.

Vide in Refutatione cacodoxi consensus.

Hic maliciæ, an verò impudentia Hypocritæ magis accusanda sit, dubito. Nam quod ad partes substantiales Eucharistiæ attinet, quas ille Materiales appellat, ei minimè ignozum est: Quingianos ratione Materia de re cœlesti, seu corpore & sanguine Christi, quod nusquam in terris, sed SOLVM IN COELO SIT: In terris verò, ubicunque cœna Domini celebratur, nihil præter panem & vinum statuere, cum Relatione ad corpus & sanguinem Christi. Quæ Relatio consistat in eo, quòd panis & vinum duntaxat nomen & appellationem corporis & sanguinis Christi sortiantur, eaque significant atque representent. Nec quidquam me fingere hac in parte, ipsorum scilicet Orthodoxus Consensus confirmat, in quo millies hac opinio perversa, quasi vera de Eucharistia doctrina, inculcatur. Quanta igitur impudentia est, quòd Hypocrita tam audacter asserere audeat, de Materiali causa Eucharistiæ inter partes litigantes consensus esse? Si enim rei cœlestis veram præsentiam crederent, omnis conerouersia de cœna Domini sublata esset, quòd minimè faciunt, de quo in Refutatione Cacodoxi consensus pag. 24. 58.

Deinde malitia & astucia in eo quoque conspicitur, quòd phrasim loquendi, qua primitiue Ecclesiæ Patres vsi sunt, longè aliter accipiat, quam illorum mens fuerit. Rectè. n. illi dixerunt: Rem terrenam sensibilem: cœlestem autem intelligibilem esse. Item per fidem intelligi & percipi: sed non eo sensu, quo Hypocrita accipit. Illi. n. hoc dicere voluerunt, quomodo corpus Christi sit IN PANE. Item: quòd EXTERIVS panis, INTERIVS corpus Christi sit: hoc non ratione humana, aut sensibus percipi posse: sed per solam fidem intelligi, quæ verbis Testamèti credit, idq. S. S. virtutem POTENTIALITER operari in hoc Mystero, quòd omnem

omnem humani ingenij capere excedat. Hypocrita autem noster cum suis Zvinglianis per Rem intelligibilem, non corpus & sanguinem Christi, sed nihil aliud, quam Relationem iam commemoratâ panis & vini ad significationem & representationem corporis & sanguinis Christi intelligit, sicut paulò post apertis verbis declarabit. Quapropter malitiosa fraus & deceptio est, dum nobiscum & cum antiquis Doctoribus loquitur, & novos errores sub illorum verbis occultat, res in Theologo detestanda.

Sic, quæ sequuntur verba, cui malitia huius Hypocritæ ignota est, quis fraudem & errorem subesse cogitare possit? Neq. n. nobis de istarum rerum participatione quidquam constare possit, nisi fide intelligeremus, non panis & vini SOLVM, sed etiam corporis & sanguinis Christi nos in mystico hoc Epulo magis magisq. participes fieri. Syncerus igitur Theologus, si à sincero & candido Theologo hæc scripta essent, sic acciperet, sicut verba sonant, videlicet, quotquot panem & vinum Eucharistie accipiunt, eosdem etiam accipere corpus & sanguinem Christi, propter quæ hoc mysticum Epulum appellatur, quod cum pane & vino corpus & sanguis Christi in mysterio distribuatur & accipiantur. Verum nihil minus his verbis vult aut credit Hypocrita noster, sed planè contrarium, videlicet, neq. IN PANE, neq. SVB, vel CVM pane corpus & sanguinem Christi adesse. Quisquis enim hoc credat, eum tot Idola fabricare dicit, quotquot panis in Mensa Domini positi sunt: Sed duntaxat panem & vinum esse docet, quibus dum vescitur comunicans, sibi in memoriam reuocat, corpus Christi pro nobis in mortem traditum, & sanguinem eius pro peccatis nostris effusum esse. Et hoc modo hunc panem & vinum confirmare fides sumentis, per quam beneficiorum Christi particeps fiat: nequaquam verò corpus Christi adesse, aut manibus Ministri dispensari, & ore vescendum sumi, sicut paulò post aperitissimis verbis dicit.

Mysticum Epulum cur cœna Domini dicta.

Falsa opinio Zvinglianorum de Eucharistia.

Quo-

Quomodo autem in sententia Irenæi de substantia & definitione Eucharistia ludant Zuingliani & Calviniani ex Resolutione Cacodoxi ipsorum Consensus pio Lectori petere licebit, ubi hæc copiosè explicata, & illorum manifesta fraus & deceptio aperè demonstrata est.

Pag. 164. 172. 177.
186. 207. 431. 562.

Cum enim negare non possint de sententia Orthodoxorum Patrum, DVO ad integritatem Sacramenti requiri, videlicet REM terrenam & REM cælestem, tanquam partes ad integram Sacramenti RATIONEM pertinentes: illud tamen ad finem Sacramenti duntaxat referunt, nullam autem REALEM coniunctionem harum rerum credunt, aut docent: sed relationem tantùm intelligunt, qua Terrena res cælestem significet, & representet, eiusq̄ nomen sortiatur, non autem in mysterio realiter concineat.

G R Y N Æ V S.

X.

De rebus Terrenis in Eucharistia, vtrique negare non possunt vera esse, quæ hi Aphorismi indicant.

I. Panis & vinum Domini, tanquam ἀνάπτυα adhiberi in cœna debent.

II. Quum ad illa Elementa Verbum Dei accedat, & vsu illa sanctificentur, nequaquam eodem, quo profana, loco haberi possunt.

III. Ceterum in solo legitimo vsu, quem sua auctoritate fanciuit Christus Iesus, non autem extracum, Sacramenti rationem habent,

III. Detestanda est Papistica tum Transsubstantiatio, tum ἀπολατρεία: quia non substantiarum, sed finium ratione mutantur, id est, Sacramenta corporis & sanguinis Christi, panis ille Domini, vinumque eius, fiunt: nec vlla Creatura, etiamsi ea sacris piorum vsibus

vſibus diuiniſtè deſtinata inſeruiat, adorari debet.

V. Sacramenta, non tanquam pharmaca virtute naturali neceſſariò agunt: ſed inſtitutionis diuinæ & pacti nomine, vſu ſeruiunt fidelibus, quum in ijs κατ' ἰδίῃ & ſigillatim, etiam viſibilibus ſignis adhibitis, fidei in Chriſtum crucifixum certitudo confirmatur & obſignatur.

VI. Sacramenta ex opere operato, ſine fide, bonoué vtentium motu, non tantum non profunt ijs, nimirum abutentibus, ſed etiam eis cedunt ad iudicium. Luc. 10. 16. I. Cor. 11. 29.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Nihil minus quoq; verum eſt, quàm quod hoc loco Hypocriſta de conſenſu noſtrorum cum Zvinglianis prædicat. In ſingulis enim propemodum Aphoriſmſis ſuis (quos ſic ad imitationem Hypocriſtæ apellat Sophiſta, foreaſis ab eiſdem Professore mutuatus, Eraſto, qui illi per Alembicum Galeni opinionem hanc de Doctrina ipſa inſudit & inſpirauit) errorem occultat, quem noſtri conſtanter oppugnârunt & refutârunt.

Nam quod ad primum Aphoriſmum attinet, Chriſtus panem & vinum nequaquam in cœna tanquam anticypa adhiberi voluit, quæ corpus & ſanguinem ſuum ſignificarent & repræſentarent duntaxat, ſicut Zvingliani docent: ſed vt rei cœleſtis realiter nunc in hoc ſacro epulo præſentis diſpenſationi ſeruirent. Quæ eſi quidam ex veuſtis Doctõribus anticypa appellârunt, ſi inter ſe res terrena & cœleſtis conferantur, rectè tamen Damascenus & Theophylactus docent: Chriſtum non dixiſſe, hoc eſt cyprus ſeu figura corporis mei, ſed: HOC EST CORPUS MEVM. Figura enim, cypri, vmbra veteris ſunt Teſtamenti, res

Pag. 229.
Antitypa quid
Grynæo signifi-
cent.

Collatio Sacramē-
torum veteris &
noui Testamenti,
ratione significa-
tionis & repræsen-
tationis.

ti, res verò & corpus in nouo Testamento, abolitis typhis, figuris, umbris, in Mystero præsens est, sicut in Resurrectione Cæcodoxi Consensus copiosè explicatum est. Quando igitur Hypocrita noster antitypa appellat, sciat lector, eum nihil aliud intelligere, quàm panem & vinum in cæna Domini adesse, quæ habeant Relationem ad corpus & sanguinem Christi, propter appellationem nouam, & significationē, quæ ei adhaeret, quod est falsissimum.

Præterea etiam hoc verum est: Cum typhi veteris Testamenti magnam similitudinem cum Arche typo, ratione significationis & repræsentationis habuerint, quales fuerunt Agni Paschalis, & reliquorum sacrificiorum propitiacionis immolatio, quibus verus Dei Agnus, verumq; atq; vnicum sacrificium propitiatorium, Filij hominis saluatoris nostri Iesu Christi adumbratum fuit: (caro enim carnem, sanguis sanguinem, mactatio hostiæ & effusio sanguinis, mactationem & effusionem sanguinis Christi puerissime repræsentabat) nihil horum in Sacramento Eucharistiæ simile esse manifestum est. Quæ enim similitudo panis & vini, cum corpore & sanguine Christi? quod ad repræsentationem attinet: maxime cum ad memoriã mortis ipsius hoc Sacramentum institutum sit, qualis fuit sacrificiorum veteris Testamenti? Quapropter panem & vinum Eucharistiæ non tanquam typos ordinauit Dominus, ut DVNTAXAT FIGVRARENT, hoc est significarene corpus & sanguinem Christi, sed ut cum illis in mysterio corpus & sanguis ipsius, secundum expressa verba Testamenti eius distribuerentur, cum inquit: HOC EST CORPVS MEVM, & non ait: hoc est typhus, seu antitypon corporis mei, sicut Damascenus & Theophylactus pie & rectè vrgent contra eos, qui loco corporis & sanguinis Christi typos, figuras, & antitypa Ecclesiæ Dei obrudere conantur. In quorum testimonijs alligandis, cum ex Diametro conera errorem Zuinglianorum aperte & manifestè pugna-

pugnarent, Compilatores Cacodoxi Consensus Zyuinglianorum & Caluinianorum crimen falsi committere non erubuerint, inſerendo voculam (TANTVM) qua in Theophylacti Græco exemplo, ſed in translatione duntaxat latina Oecolampadij reperitur, in Græco autem non habetur, nec cum ſententia verborum conſentit, qua eo loco in Theophylacto ponuntur. Sic enim eius verba ſonant: οὐ γὰρ ἀντίτυπὸ τῆς κυριακῆς σάρκατος ἐστὶ μὲν ὁ ἀρτός, ἀλλ' εἰς αὐτὸν μεταβάλλεται τὸ σῶμα τῆς χρεῖσθ. Καὶ ὁ κύριος εἶπεν, γὰρ λέγει, ὁ ἀρτός, ὅρ ἐγὼ δώσω, ἢ σάξ μὲν ἐστὶν, ἔκ ἐπερ, ἀντίτυπὸ ἐστὶ τῆς σαρκὸς μὲν, ἀλλὰ ἢ σάξ μὲν ἐστὶ. Id est: Non enim figura est corporis Domini panis, sed in hoc ipsum corpus Christi mutatur. Etenim Dominus dicit, panis, quem ego dabo, est caro mea, non dixit, est FIGVRA carnis meæ, sed EST CARO MEA. Hactenus Theophylacti verba, in Mar. c. 14.

In secundo aphorismo ponit Hypocrita: Elementa vsu ſanctificari, quando ad illa verbum Dei accedat, quod etiam absurdum est. Nam SOLO verbo ſanctificantur, NON vsu: ſed in hoc vsu ſumentes Sacramentum ſanctificantur, non vsus elementa ſanctificat. Præterea, quod dicit: Propter hanc ſanctificationem factam, elementa nequaquam eodem, quo profana, loco haberi poſſe, hoc eorum tantum de ſignificatione & repræſentatione corporis Chriſti intelligit & interpretatur. Qua ratione, quod ſubſtantiale & primarium in hoc Sacramento eſt, ſubrahitur.

Sic etiam tertium aphoriſmum longè aliter intelligunt et interpretantur Zyuingliani & Caluiniani, quàm à nobis exponitur. Nam per LEGITIMVM vsVM intelligunt illi ſpiritualē vsum, quiſit PER SOLAM FIDEM, videlicet, quando communicans cogitat per fidem de corpore Chriſti in mortem tradito, & de ſanguine Chriſti pro peccatis noſtris effuſo. Quis quis. n. hanc fidem nō habuerit, illū nihil aliud, quàm panē et vinū manducare & bibere.

II.

Elementa non vsu, ſed verbo Dei ſanctificantur.

III.

Per legitimum vsum in Sacramentis quid intelligatur.

Regula de legitimo
usu Sacramenti.

qua non sunt Sacramentum integrū, sed pars duntaxat Sacramenti, eaq; minus principalis. Nos contra dicimus: hanc Regulam (nihil habet rationem Sacramenti extra legitimum usum) duntaxat Papistis, ipsorumq; Idolatrico sacrificio oppositam esse, quo fingunt corpus Christi pro peccatis vivorum & mortuorum in Missa offerri, circumgestari, includi, adorari. Hęc inquam hęc Regula locum habet. Eam autem Zvingliani ad fidem communicantium referunt: ut, si quis fide careat, non habeat integrum Sacramentum, sed externa duntaxat Elementa, quod falsum est. Sacramentorum enim integritas non à dignitate, vel indignitate distribuendum, aut sumendum pendet, sed in verbo Testamenti Christi consistit, sicut ex sententia etiam Orthodoxorum Patrum in Refutatione Cacodoxi Consensus demonstratur: & D. Pauli verba manifeste docent atq; confirmant.

Sacramentorū integritas unde pendat.

Pag. 460.

IIII.

De mutatione panis & vini in Eucharistia.

Mutatio Elementorum quomodo ratione finis facta intelligatur.

Similiter in quarto Aphorismo suo Gryneus errorem occultat, quum scribit: Quod panis & vinum Domini, non substantiarum, sed finium ratione mutantur, hoc est, Sacramenta corporis & sanguinis Christi fiant. Sicut enim Transsubstantiatio aperte à nobis quoque rejicitur, & constanter docemus, panis & vini substantiam non mutari in substantiam corporis & sanguinis Christi: sic etiam falsum esse dicimus, quod tantum ratione EIVS finis mutantur, de quo Zvingliani loquuntur, videlicet, ut significant & representent duntaxat corpus & sanguinem Christi. Sed cum Orthodoxa antiquitate docemus & intelligimus de eo sine, quod realis unio fiat corporis Christi cum pane, & sanguinis eius cum vino cœnae, Sacramentalis, non physica, naturalis aut carnalis, sed quæ mysterium est, caput humani ingenij excedens. Cuius unionis finis est præcipuus, ut fides nostram in Christum hoc pignore confirmetur, quod pro peccatis nostris satisfecerit. Quapropter tanquam perniciosum errorem, & cum verbis

verbis Testamenti Christi aperte pugnantem damnamus, quòd Zuingliani Sacramenta tantùm ratione huius finis definiunt, ut nullius rei substantiam adesse credant quàm panis & vinum, quibus hic finis seu respectus & relatio (ut ipsi appellant) adhaereat, quòd corpus & sanguinem Christi significant. Nos verò unione Rei terrenæ & cœlestis Reali, Sacramentali tamen, hoc est, quæ fit in Mysterio, Sacramenti substantiam definimus, sicut Orthodoxos Patres fecisse in Refutatione Cœdodoxi Consensus Lectori ad oculum demonstrauimus. Ideo quæ quàm fraudulenter errorem suorum hoc loco Hypocrita tegat, pius Lector diligenter attendat.

Eadem etiam in quinto Aphorismo conspicua est. Vbi primum tacite nostros accusat, quasi doceant: Sacramenta tanquam pharmaca, virtute naturali, necessario agere, quod minimè faciunt. Intelligit enim errorem illum Pontificium, quem nostris quoque eribuit: Sacramenta ex opere operato conferre gratiam. Cum ne quidem ipsi Papiæ tam crasse locuti sint, aut senserint, quin addiderint: in his, QUI NON PONUNT OBICEM.

Cæterum cum certum sit: Christum in legitimo usu cœnæ Domini adesse, ideo quoque certum est, eum non otiosum adesse, siue pijs, siue impijs accedant, sed aut iudicium, aut vitam operari, quæ naturalis vis est Christi, quatenus Deus, & donata, quatenus homo, quæ utrumque NECESSARIO operatur pro Naturâ eorum, qui ad cœnam Domini vel vera fide, vel sine fide accedunt. Quorum neutrum corpori & sanguini Christi eribuit Hypocrita noster: sed omnem vim Sacramenti (quo vocabulo corpus & sanguinem Christi nequaquam, sed panem duntaxat & vinum, cum Relatione ad corpus & sanguinem Christi intelligit) ad panem & vinum refert, tanquam ad sigilla, quibus certitudo fidei nostræ in Christum crucifixum confirmetur & obsignetur. Quod falsum

Error Zuinglianorum de substantia Eucharistiæ.

Pag. 166.

V.

Calumnia de virtute naturali Sacramentorum.

Naturalis vis Christi in Sacramento præsentis.

Fides nostra non
pane & vino, sed
corpore & sangui-
ne Christi obli-
gnata.

& verbis Testamenti Christi minimè consentaneum esse dicimus: Non enim pane & vino dimittat, sed suo corpore & sanguine in Mystero præsentæ, tanquam preciosissimo pignore promissionem remissionis peccatorum obsignare, & fidem nostram confirmare voluit: sicut ipse aperta verba sonant: Hoc est corpus meum, &c. Hic est sanguis meus novi Testamenti.

G R Y N Æ V S.

X I.

De cœlesti autem re, cuius in sacra cœnatio præcipua haberi debet, consentitur vtrique.

I. Rem Sacramenti esse corpus Christi pro nobis traditum: & sanguinem Christi pro nobis effusum.

II. Corpus & sanguinem Christi in S. cœna verè adesse & exhiberi: verùm nec localiter, nec vlllo modo terreno, aut sensibili.

III. Per fidem nos intelligere, in sacro hoc epulo, nobis, qui in Christum Iesum credimus, etiam cœlestia illa dona verè exhiberi & donari.

IIII. Non solùm τῆς ὁσίας essentia, viuifici corporis Christi nos fieri participes: sed etiam τῆς ἐνεργείας, efficacitatis, cuius effectus est viuificatio. Ioannis 6. 54.

V. Pium esse Canonem Niceni Concilij: in diuina illa mensa, ne rursus humiliter (quasi in hæc præcipuè defixis oculis) attendamus in panem propositum, & in poculum: sed exaltantes cogitationem mentis nostræ, fide intelligamus & statuamus iacere in sacra illa mensa Agnum illum Dei, qui peccatum Mundi tollit: sine immolatione à sacerdotibus oblatum.

tum. Honorabile, quin etiam ipsius corpus & sanguinem VERE percipientes, credamus hæc esse resurrectionis nostræ symbola. Tantum illud interpretatio- nis causa monemus, nihil in sacris istis mysterijs tam VERE adesse & percipi, quàm quod Spiritus sancti virtute exhibitum, fide percipitur: sed spiritualiter, puroque corde.

Confessio Patrum
Niceni concilij de
coena Domini,

IACOBVS ANDREA.

Falsum est, minimeque verum, quod Hypocrita ait: De re cœlesti in Eucharistia iam commemoratos ipsius Aphorismos veramque partem, confiteri, nullamque de his controuersiam esse. Nam quod ad primum Aphorismum attinet, ubi dicit: Rem Sacramenti esse corpus Christi pro nobis traditum: & sanguinem Christi pro nobis effusum, Zuingliani & Caluiniani hæc verba longè aliter intelligunt & interpretantur, quàm nos facimus. Illi enim duntaxat opus respiciunt, videlicet, quatenus corpus Christi sit pro nobis traditum, & sanguis eius pro peccatis nostris effusus: Hoc, inquam, opus, eiusque consideratio, illis est res Sacramenti, non ipsum corpus, & ipse sanguis Christi. Nobis verò res Sacramenti non est opus corporis & sanguinis Christi, seu illius effectus, sed ipsum corpus Christi, quod pro nobis traditum est, & ipse sanguis Christi in mysterio verè & realiter præsens, qui pro nobis effusus est. Sic nobiscum loquitur Hypocrita, sed aliam sententiam occultat, quam apertè profiteri non audeat.

I.

Res Sacramenti se-
cundum opinionem
Zuing. & Calui-
nianorum quid?

Res Sacramenti
quid verè sit.

Similiter in Aphorismo secundo, adeo nullus est consensus, ut hic status sit controuersie & fuerit semper: An corpus Christi & sanguis eius in sacra cena VERE adsint & exhibeantur? cuius præcipuè causa Heluetij, & quæ cum ipsis faciebant Ciuitates quatuor Imperiales peculiarem CONFSSIONEM

Status controuer-
sæ inter Sacramen-
tarios & Luthera-
nos.

Carolo

Confessio Sacra-
mentariorum An-
no Domini 1530.
Imperatorii Caro-
lo V. exhibitæ.

Confessio Augu-
stana de cœna Do-
mini.

Confessio Zvui-
glij de cœna Do-
mini.

Caloro V. in comitijs Augustanis Anno 1530. obiulerunt, quòd
Articulum decimum in Principum Confessione non probarent,
qui sic sonat: De cœna Domini docent: Quòd corpus & sanguis
Christi VERE ADSINT, & distribuuntur vescentibus in cœna

Domini, & improbant secus docentes. Conrà Zouinglius per-
tinaciter asseruit: Corpus Christi non verè & realiter adesse, sed

SIGNIFICARI DVNDAXAT per panem Eucharistia, I N
COELO tantùm existens, & permanens vsque ad nouissimũ diẽ.
Qua propter insignis impudentia sit necesse est, quòd Hypocrita
noster asserere audeat, Consensum inter vtramq; partem esse: Quòd
corpus Christi in S. cœna VERE ADSIT & DISTRIBVA-
TUR, quod scie non esse verum. De quo plura in Refutatione
Orthodoxi, sic falsò dicti, Consensus, pag. 24. 58.

Deinde cū diu, multumq; ab vtraq; parte pugnātũ, & per Bu-
cerũ, & quarundam Ciuitatũ superioris Germania Ministros,
Concordia cū Luthero facta esset, qui prius Luthero crassam opi-
niõnẽ imputarunt, quasi locale, physicam & Capernaicã presen-
tiã & Manducationẽ carnis Christi, & impanationem, vt ipsi ap-
pellabant, doceret & assereret, qua illi nunquã in mentẽ venit, ex-
presse testatus est Lutherus, nec localiter, nec yllõ modo terreno,
aut sensibili corpus Christi adesse, sed modo spiritali supernatu-
rali, diuino & celesti, qui omnẽ humani ingenij capreum excedat.
Verũ Helueticij huic pie & ex parte Lutheri sincera Concordia
nunquam subscripserunt, quod inprimis Tigurini Ministri im-
pedierunt, sicut Bucerus apertè testatur, quos ad Concordiam
male dispositos fuisse scripsit, qui manibus & pedibus repugna-
uerint, ne controuersia, propter quam componendam ipse cum
D. VVolffgango Capitone & aliarum Ciuitatum Helueticarum
Legatis aderat, CORAM LEGATIS excuteretur. Vnam, in-
quit, Bullingerus, NON SEIPSVN & SVOS stolidè & PA-

In Epistola ad
Comandrum.

Tigurini Con-
cordiã cum Lus-
thero incundam
impediuerunt.

”
”
”
”

RVM CHRISTIANE REVERERETVR, *populiq; SVI IV-
DICIVM non plus equo metueret. Nam si ipsis non obstarer*
ET HIC METVS, ET SVI, SVORVMQVE ALIQVORVM
ADMIRATIO NIMIA, *in verissima ratione, et sanctissima Cons-
fessione, quam toties nobis confirmarunt, CONSTANTIVS per-
sticisset. Faxit Christus, ne istis importunis studijs, Ecclesijs
magnum malum dent IPSI CONSTANTES IN PERTVR-
BANDIS ECCLESIIS HOMINES. Hactenus Buceri ver-
ba de Tygurinorum erga veritatem & piam concordiam animo,
ipsorumq; egregia constantia scilicet, non in assertione veritatis,
sed in perturbandis Ecclesijs: de quo in Refutatione Cacodoxi
Consensus plura, pag. 521. 522.*

*Sic in tertio Aphorismo, quod dicit: per fidem nos intellige-
re in sacro hoc epulo, nobis, qui in Christum lesum credimus, eti-
am cœlestia illa dona VERE exhiberi & donari, nobiscum quo-
que loquitur Hypocrita, sed sub his verbis suum & suorum
Zwinglianorum errorem occultat, & planè contrarium doctri-
na nostræ sentit. Nam & nos docemus, per solam fidem intelligi,
quòd in hoc conuiuio sacro cœlestia dona verè & realiter presen-
tia, nobis verè exhibeantur ac donentur: de quo plura in Refu-
tatione Cacodoxi Consensus pag. 224. 393. 425. 487. Hoc enim
verba Testamenti Christi loquuntur, quibus fides pij hominis ni-
titur, recunqueratio humana & sensus reclamant. Hypocrita
verò noster, cum suis socijs longè aliud intelligit; videlicet in hoc
sacro epulo nequaquam cœlestia illa dona, corpus & sanguinem
Christi, verè & realiter presencia exhiberi & donari, quoniam
hoc cum veritate humani corporis pugnet: sed corpus & sangui-
nem Christi donari, sicut Rex literis suis Regnum dat. Item:
corpus Christi in PANE ESSE, ve domus vel potestas eius
in traditione clavis, sicut Oecolampadius in suo Antisyngram-*

Buceri de Bula-
lingero & Tygu-
rinis Theologis
iudicium.

NB.
Attende Hypo-
crita Grynæ.

¶
Pium votū Bus-
ceri de Tyguti-
nis.

NB.
Tygurini constans
tes perturbatores
Ecclesiarum.

III.

Quomodo in Sa-
cramento cœlestia
dona verè offerân-
tur & exhibeantur.

In Refutatione
Cacodoxi Consensus
pag 22.

mate loquitur. *Hæc, inquam, est verborum Hypocrita nostræ sententia, quam tamen, quibus potest modis, occultare conatur, ut videatur nobiscum sentire, & ut suis persuadeat, certamen magis in verbis, quam in rebus consistere, cum nihil minus in corde suo sentiat. Nam fide exhiberi & donari cœlestia illa dona, sic intelligunt, quod videlicet meritum corporis Christi & sanguinis eius nobis doneatur & exhibeatur. Ideo addunt: NOBIS, qui in Iesum Christum credimus. Nam reliquis cœlestia hæc dona minimè exhiberi docent: sed eos dumtaxat panem & vinum accipere, neque etiam amplius illis dari: quod de beneficijs Christi verum, sed de Sacramentali exhibitione corporis & sanguinis Christi, falsum est. De quo in Refutatione Cacodoxi Consensus, pag. 224. 393. 425. 487. Ex quibus manifestum est, qualis prestigator sit Hypocrita noster, qui consensum esse hominibus persuadere conatur, in quibus novit partes disputantes di; diὰ πᾶσιν, bis per omnia dissentire.*

Maiorem verò impudentiã in quarto Aphorismo prodit, ubi asserit: In eo quoq; consensum esse, nos non solum *σώας* essentia viusfici corporis Christi fieri participes, sed etiam τῆς ἐνεργείας efficacitatis, cuius effectum sit viuificatio. Contrarium. n. in frã Thesi 19. expresse ponit: Verba eius sic sonant: Nos corporis pro nobis traditi, & sanguinis Christi pro nobis effusi (Christo ipso, quo ad carnẽ attinet, iam gloriosè super cœlos, NON IN TERRIS, NEC ALIBI VSQVAM SITO) præsentia modum *ΜΕΡΕ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟῦ, ἢ ἘΝΕΡΓΗΤΙΚΟῦ*, hoc est, verum quidem, sed merè spiritualem, & huc tendentem profiteamur, non ut aliquo contactu reali corpora credentiũ cum corpore Christi carne coalescant: sed ut spirituali PER FIDEM cum ipso copulatione OMNIA CHRISTI BENEFICIA, ac tandem ipsa quoq;

quoq; vita æterna in nos spiritualia ipsius membra & palmites deriuetur. *Has tenus opinatoris nostri verba. Quibus manifestè asserit, Christum quoad carnem, iam gloriôsè super cælos, non in terris NEC ALIBI VSQVAM SITVM esse, & modum præsentia MERE Πνευματικῶν καὶ ἐνεργητικῶν per fidem, qua Christi beneficia in spiritualia membra deriuentur. Hic nulla fit mentio participationis οὐοίς sed ἐνεργείας tantum, quam non de substantia corporis Christi, sed de omnibus beneficijs Christi explicat, quorum sit spiritualis participatio, per coniunctionem cum Christo, quæ fit per fidem, qua credimus, quòd corpus ipsius pro nobis traditum, & sanguis eius pro nobis effusus sit, per quã fidem æquè adfuerit Patribus in veteri Testamento, quàm nobis in noui Testamenti Sacramentis adsit. Cùm tempore Patrũ veteris Testamēti nōdum Filius Dei incarnatus, seu Verbũ caro factum fuerit. Merè ergo verborum præstigia sunt, quod hoc loco Ἵποκριτὰ de participatione οὐοίς seu essentia corporis Christi asserit, cū de sola ἐνεργητικῇ loquatur, & quidem tali, quæ fuerit Patribus nobiscū cōmunis, sicut infra audiemus.*

Quod ad Canonem Niceni Concilij attinet, prius esse, nemo rectè sentiens & verbis Christi fidem habens, negare potest, qui græcè sic sonat: ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κ' ἀνταῦθα, μὴ τῷ προσκειμένῳ ἄρτῳ, καὶ τῷ ποτηρίῳ, ταπεινῶς προσέχωμεν, ἀλλὰ ὑψώσαντες τὴν διάνοιαν, πίσει νοήσωμεν κείδωαι ἐπὶ τῆς ἱεράς ἐκείνης τραπέζης ἕρ ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἀφροντα τῆρ ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου, ἀβύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων, θυόμενον καὶ τὸ τίμιον αὐτῶ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντασ ἡμᾶς πίσειν, ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἀϊασιῶσεως ἡμετέρεας σύμβολα. Διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον· ἵνα γινῶμεν, ὅτι οὐκ ἐς πληρομονίῳ, ἀλλ' ἐς ἀγίασμόν: id est, in hac rursus diuina Mensa, non in propositum

Agnus Dei positus
in Altari.

panem & calicem humiliter intenci sumus, sed mente in altum sublata, fide cogitemus in hac sacra Mensa POSITVM ESSE AGNV M ILLVM DEI, qui peccata Mundi tollit, & à sacerdotibus incruento sacrificio offertur. Et pretiosum EIVS CORPVS & SANGVINEM SVMENTES, credere oportet, hæc esse resurrectionis nostræ symbola. Ideo non multum, sed parum accipimus, QVIA NON AD SATVRITATEM, SED AD SANCTIFICATIONEM faciunt.

I.
Corruptela & de-
prauatio Canonis
Concilij Nicæni
duplex.

- In hoc Canone recitando Hypocrita duo committit reprehensione digna. Alterum, quòd non integrum Canonem recitat, sed in fine refecat, quod ipsius instituto seruire non videbatur, videlicet hæc verba: Ideo non multum, sed parum accipimus, quia non ad saturitatem, sed ad sanctificationem. Quæ nequaquam de pane & poculo duntaxat intelligi possunt, cum hæc non sanctificens: sed de corpore & sanguine Christi, quæ sumentes fideles sanctificant. Deinde assuit suam interpretationem, quæ germanam sententiam verborum Canonis aperte deprauat. Tantum, inquit, illud interpretationis causa monemus, nihil in sacris Mysterijs tam VERE adesse & percipi, quàm quod Spiritus sancti virtute exhibitum, FIDE PERCIPITVR, sed spiritaliter, puroq; corde. Nam Canon aperte dicit: In sacra mensa duo proposita esse, quæ reuera adsint, videlicet, panem & poculum. Deinde ipsum AGNV M DEI IN ALTARI IACERE, & pretiosum corpus & sanguinem eius verè percipi iuxta verba Christi, accipite, manducate, quod sit ore: idq; fide intelligi, quod videlicet, Agnus Dei iaceat in sacra illa Mensa. Nam ratio humana, & sensus humani reclamant. Qui nihil aliud sentiunt, quàm panem & vinum, sed fides respiciens in verba Testamenti Christi, Hoc est corpus meum, &c. Hic est sanguis meus, aliquid amplius videt & intelligit, videlicet, etiam corpus

corpus & sanguinẽ Christi, adeoq; ipsum Agnum Dei in hoc My-
 sterio adesse. Hæc verba Canonis aperte Hypocrita noster pe-
 culanter sua interpretatione deprauat, cui FIDE INTELLI-
 GERE, est PER FIDEM PERCIPERE. Quod Canon non
 dicit, sed contrarium habet. Nam perceptionem & fidem man-
 festè discernit, cum ait: Honorabile ipsius corpus & sanguinem
 PERCIPIENTES CREDAMVS hæc esse nostra resurrectionis
 symbola. Non, inquit, per fidem percipimus, sicut Hypocri-
 ta noster ei affingit, sed ore percipientes, credunt hæc esse symbo-
 la nostra resurrectionis.

Fide intelligere &
 fide percipere,
 quomodo disse-
 rant.

Ex Canone ergo isto manifestum est, non solum panem &
 vinum, sed etiam corpus & sanguinem Christi in Eucharistia vere
 adesse, distribui & ore percipi. Quod non ratione humana aut
 sensibus, sed sola fide intelligitur, qua in verbum Christi omni-
 tens respicit, cui se fides humiliter subijcit, & humanum intelle-
 ctum & sensus in obsequium Christi captiuos ducit.

Canone Concilij
 Niceni, Realis cor-
 poris Christi præ-
 sentia in Eucharis-
 tia confirmata.

Sic quoq; vocabulo (spiritualiter) ludit aduersarius noster,
 quod nos de modo spirituali intelligimus, hoc est, diuino, cele-
 sti, & supernaturali, quo corpus Christi in Mysterio, & à re-
 scensibus in cæna percipitur, siue sint digni, siue indigni, fideles
 aut infideles. Cum Sacramenti integritas & hæc corporis & san-
 guinis Christi præsentia non à fide & dignitate distribuuntis, aut
 sumentis, sed à verbo Testamenti Christi omnipotente & veraci
 dependeat. Hypocrita autem noster per vocabulum (spirituali-
 ter) intelligit cogitationem fidei, qua fidelis homo de absente cor-
 pore Christi cogitat. Si enim crederet, virtute Spiritus sancti
 corpus Christi verè adesse & exhiberi, nullam licem nobis in po-
 sterioribus Theſibus, imprimis ipsi Luthero intenderet. Nam
 Lutherus & nostri constanter semper docuerunt, virtute Spiritus
 sancti verè adesse corpus & sanguinem Christi in S. cæna Do-
 mini,

Vocabulum SPI-
 RITUALIS
 TER ὁμῶνυμop.

1.
 Quomodo Luthe-
 rani intelligant &
 vsurpent.
2.
 Vocabulo (spiri-
 tualiter) quomo-
 do Zvingliani
 vtantur.

mini, sed non sola fide percipi (quod Zvingliani dicunt) verum etiam MORE IN MYSTERIO sumi, quo modo Patribus in veteri Testamento non adsuit. Hanc vocabuli (SPIRITUALITER) ὁμοθυμία, eiusque dissimilem & variam significationem ac sum pius lector diligenter obseruet, cum equiuocationibus vocabulorum, & ambiguis dictis maxime delectentur Zvingliani & Caluiniani, ut ab illorum fraudibus sibi maiori studio cauere discat.

G R Y N Æ V S.

XII.

Hactenus etiam de Correlatiuis, siue ut alij loquuntur de essentialibus sacre Eucharistiæ partibus egimus: reliquum est, ut quatenus conueniat de formali causa, candidè & breuiter in gratiam veritatis & virtutis studiosorum, exponamus.

De forma quatenus conueniat.

I. Conuenit, alioquin dissidentibus, ac forma: quæ *ὁυσαιτική*, seu constituens dicitur, ac Sacramentis omnibus est communis.

Quis enim sanus & intelligens dubitat, Sacramento visibili & re Sacramenti inuisibili Eucharistiam sic constare, ut horum sit vnio quædam non physica aut essentialis: nec artificiosa aut localis: non etiam personalis: sed Sacramentalis: qualis in circumcisione quidem, inter præputij & cordis circumcisionem: in Baptismo verò, inter aquam eius, & inter sanguinem Christi, ac inter vtriusque asperisionem intercedit?

II. Hactenus autem & de forma *διαιρητική* (quæ Eucharistiæ propria est, & eam à Baptismo discriminat) dissidentibus conuenit, videlicet, nos adhibitis

Elemen-

Elementis & Ritibus à Christo Iesù præscriptis edere corpus Christi & bibere sanguinẽ Christi: quum cœna Domini iure optimo dicatur cibus Animæ, nouum hominem alens atque corroborans: & Christus velit esse cibus noster, & pascere animam solam, quandoquidem fides nullam aliam vitam requirit, vt etiam D. Lutherus p. m. in Catechismo maiore & in Paschali suo hymno, piè pronunciauit.

IACOBVS ANDREÆ.

Quemadmodum Hypocrita noster perperam essentielles partes Sacramenti Eucharistiæ, & contra mentem & sententiam verborum Testamenti Christi explicauit: sic formam quoq; Sacramentorum in genere & Eucharistiæ in specie explicat, vt imperito lectori persuadeat, quasi de ea quæque inter Ecclesiarum nostrarum Doctores & Zuinglianos atq; Caluianos conueniat.

Nam quod ait: Conuenire alioquin disidentibus de forma, quæ *ὄυσαιτιν* seu constituens dicitur, ac Sacramenti omnibus cõmunis est: generale & ambiguum est, quod non vno modo intelligi potest. Si enim intelligatur de signo & verbo addito signis, rectè dicitur, quòd hæc duo constituant Sacramentum, quæ ratio omnibus Sacramentis veteris & noui Testamenti communis est. Sed longè aliter Hypocrita noster hanc rationem *ὄυσαιτιν* explicat in sequentibus suis Aphorismis Hypocritæ, hypocriticis dicere volebã.

Etenim partes essentielles, & earum vnionem explicare conatur, cum formalis causa exponenda esset. Idq; adeo infeliciter facit, vt quid dicat, vel ipse quoq; non intelligat, vel à nemine intelligi velit. Etsi verò hæc cœlestia Regni Dei Mystera, regulis Dialecticis difficulter includantur: Rectè tamè dicemus, in verbo Dei, quo Sacram. instituta sunt, Sacramentorũ formam etiam compre-

I.
Quomodo ratio
ὄυσαιτιν
omnibus Sacramentis communis.

Forma Sacramentorum in verbo Dei comprehensa.

comprehensam esse. Si enim à verbo *cancellum* recedatur, forma Sacramenti mutata est, neque etiam res amplius his contineri verè affixatur. Verùm huius causæ formalis superbus Hypocrita noster, opinione eruditionis turgens, prorsus nullam mentionem in explicacione causæ formalis facit: sed indoctè & insulsè de unione Sacramenti visibilis & rei Sacramenti inuisibilis NARRATIONEM instituit, quibus Eucharistiam constare dicit. Quasi verò Sacramentum sine re Sacramenti sit Sacramentum, aut verè Sacramentum dici possit: cum iuxta communem rationem omnium Sacramentorum, omne Sacramentum duabus rebus constet, videlicet terrena & celesti, seu spiritali. Si ergo rectè & Orthodoxis Patribus conscienter loqui voluisset Hypocrita, de quorum consensu tantopere gloriantur Zuingliani, signum visibile, & rem inuisibilem Sacramentorum dicere debuisset, quibus Sacramentum Eucharistiæ constat, tanquam suis partibus. Cui Sacramento VERBUM TESTAMENTI CHRISTI formam tribuit, ut videlicet hoc Sacramentum, quod pane & corpore, vino & sanguine Christi constat, accipiamus, edamus, bibamus, & mortem Domini annunciemus, donec ad iudicium venerit.

Sed longè aliter sentit Hypocrita, videlicet Sacramentum esse duntaxat externum visibile signum, cum relatione quadam significatiua & representatiua corporis & sanguinis Christi, sicut in Aphorismo secundo de forma dicitur docet, quòd Sacramentum ore accipiat, sine corpore & sanguine Christi. Et quòd nihilominus sit integrum Sacramentum, si ab Hypocritis & non verè credentibus, sine corpore & sanguine Christi accipiat, cum duntaxat pars sit Sacramenti, sicut paulò postè clarius explicabitur.

Cæterum

Cæterum quod ad Vnionem attinet, signi, & signati, panis & vini cum corpore & sanguine Christi, recte dicitur: horum vnionem non esse physicam, aut essentialem: nec artificiosam aut localem: non etiam personalem. Non enim physico seu naturali modo vnuntur, nec vnâ essentiam constituunt, sicut res naturales ex materia & forma constituta, vna essentia sunt: sed per se & in proprietate sua natura permanent, & duæ distinctæ essentia sunt, panis & corporis, vini & sanguinis Christi: sic nulla quoque artificiosa est vnio, quales per artifices fieri potest: neque etiam localis, vt localiter, hoc est, physico modo ibi sit corpus & sanguis Christi, vbi adest panis & vinum Eucharistia, modo circumscriptiuo. Sic quoque non est personalis vnio, qualis est vnio Filij Dei cum assumpta naturâ humana, in vnitatē personæ ipsius, quæ singularis modus est vnionis, cuius nullum in rerum naturâ simile exemplum extat. Sed vnio est Sacramentalis: quæ à personali dependet Vnionis virtute, quæ corpus Christi in mysterio præsens cum pane, & sanguis eius cum vino Eucharistia per verbum institutionis virtute Spiritus sancti vnitur, vt ad confirmationem fidei nostræ, tanquam cibus & potus æternæ vitæ, cum pane & vino dispensentur & verè percipiuntur in mysterio. Quæ Vnio vt maximè realis sit: non tamen vel externis sensibus sentitur, vel ratione humana capitur, sed SOLA FIDE intelligitur: [de qua nihil habemus (vt Damascenus loquitur) quàm Christi verbum OMNIPOTENS, EFFICAX, VERVM: Modus autem inscrutabilis est.]

Occultat autem Hypocrita errorem suum sub duobus vocabulis, videlicet (essentialis & localis) quod etiam respertitiones, hoc est, Cacodoxi Consensus Compilatores faciunt. Nam illi dum negant: Localiter corpus Christi cum pane Eucharistia vniri: hoc intelligunt, corpus Christi eo loco non ad se, vbi panis est, quod falsum est. Nam sic quoque de Deo dici posset,

N quod

Vnio panis cum corpore Christi non physica, essentialis, artificiosa, localis aut personalis est.

Vnio panis & vini Sacramentalis.

“ Damasceni patrum dictum.

Occultatio erroris sub vocabulis (ESSENTIALIS et LOCALIS)

Abusus vocabuli: localiter.

quòd non adsit in terris, quia non localiter adsit. Aliud autem est, eo loco participatione Maiestatis propria adesse, ubi panis est, & aliud ibi localiter adesse. Prius affirmamus, quia corpus Dei est, in Maiestatem Deitatis propriam assumptum. Posterius negamus, quia presentia physica non est: sicut in Refutatione Cacodoxi Zuinglianorum & Calvinianorum consensus prolixè explicatum est.

Quomodo non sit essentialis unio panis cum corpore Christi.

Sic quoque sub vocabulo (ESSENTIALIS) opinionem suam occultat, dum negat: corpus Christi cum pane Eucharistiae essentialiter uniri. Intelligit enim, essentialiter seu Realiter non adesse, quod ipsum quoque falsum est. Plurimum enim differunt, si dicatur: aliquid essentialiter adesse: & aliquid cum altero essentialiter uniri, ut cum eo unam essentiam constituant: sicut quae ex Materia & forma, res naturales essentialiter constituta dicuntur. Hic enim Realis unio est, quae neque essentialis, neque accidentalis, sed Sacramentalis unio est, Mysterium regulis Grammaticis aut Dialecticis & Philosophicis non subiectum.

Exemplorum, quibus unio Sacramentalem explicat, Examien.

Hanc unionem dum exemplis explicare nititur Hypocrita, adeo absurdus est, ut facile ostendat, se, quid res sit, prorsus ignorare. Nam exempli causa circumcisionem & Baptismum proponit: ubi circumcisionem praeputij & cordis, tanquam Sacramentum, & rem Sacramenti unitam esse dicit. In Baptismo vero aquam & sanguinem Christi, quae exempla longè dissimilima sunt.

Circumcisio

Nam circumcisio duabus rebus constat, videlicet externa caeremonia, & verbo annexo, in quo verbo, foedus inter Deum & hominem circumcisum, comprehensum est, quòd Deus illi propitius sit. Quale autem est verbum, talis quoque est res Sacramenti. Hic nequaquam circumcisio cordis, res Sacramenti circumcisionis fuit, sicut hoc loco inconsideratè asserit Hypocrita, sed est effectus eius. Quos enim Deus in gratiam recepit, eorum etiam sorda circumcidit. Res autem Sacramenti huius fuit semen Mulieris,

lieris, seu Christus adumbratus, propter quem circumcissus in gratiam receptus est. Cuius Gratia consequens est, circumcisio cordis.

Sic in Baptismo est unio aquæ cum sanguine Christi non adumbrato, sicut in circumcissione: sed realiter nunc presente, quo baptizandus in Mystero huius Sacramenti verè aspergitur, dum in Christi mortem baptizatur. Cuius effectus est Regeneratio & renouatio Spiritus sancti, hoc est, quam S. S. per sanguinem Christi operatur. Quomodo autem & quatenus forma conueniant Baptismus & circumcisio, in Refutatione Cacodoxi Consensus demonstratum est. pag. 151. 442. 488. 489.

Baptismus.

Similiter quoque panis & vini cum corpore & sanguine Christi est unio, qualem verbum Testamenti Christi signo externo additum indicat, cum de pane & vino S. cæna inquit: Hoc est corpus meum, &c. Hic est sanguis meus. Quæ unio non est duntaxat relatio, quæ in significatione, aut representatione consistat: sed est realis, quæ in mysterio hæc realiter uniantur, adfunt, dispensantur & percipiuntur: quod Mysterium creditur, non intelligitur.

Eucharistia.

Vnio Sacramentalis.

Quod autem de forma διακρίτην scribit: quæ Eucharistiæ propria sit, & eam à Baptismo discriminet, de qua etiam dissidentibus conueniat, Delio natatore opus esset, qui nobis exponeret, quid sibi his verbis velit Hypocrita. Si enim per formam διακρίτην intelligit eam, quæ signa externa à rebus signatis discernuntur: Eucharistia nequaquam hac distinctione à Baptismo discriminetur, cum hoc nomine eadem sic verius quæ ratio: de quo in Refutat. Cacodoxi Consensus, pag. 151. 442. 488. 489. videre licet.

De forma διακρίτην.

Sin verò in ipso vsu Sacramenti hæc diuidit & separat, quod per formam διακρίτην intelligere videtur, toto celo errat. Nam panis sine corpore Christi, & vinum sine sanguine Christi non est Eucharistia, sed panis & corpus, vinum & sanguis, sunt vnum

Nulla separatio signi & signati in Eucharistiæ vsu facienda.

Signum & signatum vnum sacramentale in Eucharistia.

Aqua & Spiritus in
Baptismo Sacra-
mentale vnum.

Zvingliani natu-
ras in Christo sua
formâ diuidentur
separant.

Causa separatio-
nis signi & signati.

Pag 229 280. 492
537. 663.

Post vnionem Sas-
cramentalem nul-
la separatio in vsu
Sacramenti faci-
enda est.

NB.

Sacramentale, sine respectu fidei aut incredulitatis sumentium, quorum alterum sine altero Eucharistia, seu Sacramentum non est. Quemadmodum etiam aqua Baptismi sine spiritu, neq. S. S. sine aqua Baptismi Sacramentum est: sed hæc duo coniuncta ad Baptismi integritatem requiruntur, quæ duo verbum institutionis veriusq. Sacramenti in Mysterio copulat & coniungit.

Quemadmodum autem in persona Christi naturas non solum diiungunt, sed diuidunt & separant, dum realem communicationem Idiomaticam negant & impugnant Zvingliani & Calviniani: sic etiam signum & signatum in Sacramento Eucharistia diuidunt & separant, quod propria Elementorum propter vnionem Sacramentalem rei Sacramenti, hoc est, corpori & sanguini Christi tribuere nolunt, & corpus Christi manibus ministrorum distribui, & ore vescientium in cæna accipi dicatur. Qui error non solum cum verbis Testamenti Christi: sed etiam cum vniuerso Orthodoxorum Patrum Consensu pugnat, sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus demonstratum est. Quemadmodum enim post vnionem personalem nulla naturarum diuisio aut separatio locum habet: sed sicut Leo loquitur, vna forma agit cum

COMMUNICATIONE alterius naturæ, quod suum proprium est: sic etiam in vsu cæna Domini post factam vnionem Sacramentalem, nulla fingenda aut docenda est forma diuidentium, hoc est, separatio aut diuisio, quam hæc Hypocrita noster fingit, quæ cum Sacramenti vnitate & integritate pugnat: vt Minister nihil aliud distribuere dicatur, quàm panem & vinum: Christus autem corpus & sanguinem suum. Sed PER MANVM MINISTRI CVM PANE ET VINO Christus suum corpus & sanguinem communicat, & in mysterio distribuit, de quo infra plura.

Verùm Hypocrita noster hoc loco tam obscure & inuolue loquitur, vt aliquo modo ipsa phrasi nostris satisfacere videatur, nec tamen à semel concepto errore discedat, cum ait: Nos, adhibis

bicis Elementis & ritibus à Christo Iesu præscriptis, edere corpus Christi, & bibere sanguinem Christi. Quæ verba homo simplex, & huius conerousiæ & fraudium Zvingliatorum ignarus, sic acciperet: Christum corpus & sanguinem suum CVM externis Elementis pane & vino distribuere, & ore manducari & bibi in mysterio. Sed hanc non esse Hypocritæ nostri sententiam infra Infrà thesi 19.
manifestè ostendit, vbi aperte damnat formulam loquendi, CVM PANE dari corpus Christi.

Sensus autem horum verborum, secundum mentem & sententiam Autoris, hic est, quem haud dubiè non Calviniani omnes probabunt: Corpus Christi edere, & sanguinem ipsius bibere NIHIL ALIUD EST, QVAM CREDERE; corpus Christi pro nobis traditum, & sanguinem pro peccatis nostris effusum esse. Hac dum cogitant pij & fideles, accedunt externa Elementa & ritus à Christo præscriptos, vbi Elementa DVNTAXAT à Ministro distribuuntur, & ore infidelium quoque sumuntur, NEQVAQVAM verò corpus & sanguis Christi. Longè verò aliter Chrysostomus & Augustinus, qui dicunt, corpus Christi non panem duntaxat, MANIBVS Sacerdotum tractari, SANGVINEM Christi in ora sumentium INFVNDI, non vinum tantum: sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus ostensum est.

Nihil verò hanc falsam διαιτητικὴν formam confirmat, quòd Cæna Domini iure optimo à Luthero cibus Anima dicitur. Etsi enim sola Anima sentit hunc spiritualem cibum, corpus minime: non tamen propterea SOLIVS Anima cibus est, quòd etiam Lutherus non dicit: sed ad corpus quoque pertinet, sicut Irenæus loquitur, cuius participatio corporibus nostris immortalitatem tribuit. Ad hanc igitur verborum suorum depravationem cauendam & præueniendam, si quid aduersus morsum Calumniatoris tutum esse & satis muniri posset, addidit Luthe-

Explicatio Zvinglianz sententiæ.

Corpus & sanguis Christi manibus Sacerdotum tractari, &c.
 Pag. 153. 18. 126.
 183. 457.

Cæna Domini quomodo cibus Animæ dicatur.

Corpus Christi quomodo etiam corporis cibus.

Corpus & sanguis
Christi cibus & po-
tus TOTIVS
noui hominis.

Depravatio ver-
borum Lutheri in
hymno Paschali.

therus: Nouum hominem alens atq; corroborans. Nouus autem homo non tantum Animam significat, sed corpus quoq; completitur. Quamuis enim renouatio hominis à mente incipit, tamen non modò omnes potencias Animæ occupat: sed etiam membra corporis reformat, vt tanquam arma IUSTITIÆ inseruiant, sicut prius iniustitiæ subministrata sunt: vt non modò noua Mens, sed etiam nouum cor, adeoq; totus homo nouus sit, primitias spiritus accipiens, qui inchoat renouationem in hoc seculo, sed decimas in alterum seculum referuat. Qua ratione corpus & sanguis Christi, tanquam spiritalis cibus, sunt hominis spiritalis TOTIVS, non Anima duntaxat, sicut Hypocrita falsò loquitur.

Non minus malitiosa deprauatio verborum Lutheri est, quæ ex Hymno Paschali recitat Opinator noster, vbi canitur, quòd Christus velit esse cibus noster, & pascere Animam SOLVS. Vbi Hypocrita SOLAM pro SOLVS posuit. Nam sententia verborum Lutheri est, quòd Christus SOLVS possit Animam nostram pascere, quòd sequentia verba aperte docent: quandoquidem inquit fides NULLAM ALIAM vitam requirit, cum ita canit: Christus will die Koste sein / vnd speissen die Seel allein / der Glaub will keins andern lebens. hoc est, Christus vult cibus esse & solus cibare animam, Fides non aliam vitam requirit, quasi diceret: Cum animam nihil pascere possit, ad vitam æternam, præterquam Christus: ideo ipse SOLVS vel SOLVM Animam verus cibus est, nec aliã fides requirit vitam, quàm ipsum Christum, qui est vita fidei, per quàm Christus in fidelibus viuit, sicut Apostolus loquitur: viuo non iam ego, sed qui in me est, Christus, quo etiam nos viuificamur. Ex quo manifestum est, quàm laboriosa res sit impieetas, quæ in simplicitate verbi Dei non vult acquiescere, sed vndique corradit quicquid potest, vt errorem & mendacium ornet, & pro veritate sub aliqua specie veri simplicibus & rudibus obrudat.

G R Y N Æ V S.

XIII.

Speramus eos, quibus non est propositum, litem **Transitio.**
 ex lite serendo, Ecclesias & pias mentes turbare, παν- **1.**
 αρονιαρ, seu dulcissimum concentum, & consensum,
 de ijs, quę iam adduximus, ita, vt sanctos decet, non
 solum iam agnoscere, & eius causa religioso affici
 gaudio: sed etiam pro sua tum pietate, tum doctrina,
 alia quoque capita, de quibus ij, qui non sunt planē
 ισχυρογνωμονεις, & contumaces, non contendunt, quum **2.**
 erit opus, addituros esse, vt ceteri quoque experian-
 tur, illis nihil magis esse cordi, quàm veritatem (quę
 scientibus facilis, ignorantibus difficilis est, Lactantij **3.**
 sententiâ) & charitatem (quę Thessera est fidelium)
 ac optima conscientia nos quidem in toto hoc nego-
 tio, illa duo potissimùm, veluti Cynosuram Christi-
 norum, respicere.

Postulat autem instituti nostri ratio, vt pro talenti,
 quod nobis diuina gratia largita est, modulo, secundo
 loco, bona fide, indicemus, in quo potissimùm car- **Controuersia**
 dine, controuersia de re Sacramentaria, vertatur. **cardo.**
 Hic verò amantissimè, tanquam in Domini vinea
 conferui, rogamus eos, qui diuersam à nobis senti-
 tiâ profitentur, vt hoc sibi persuadeant, hanc à nobis
 pugnantium sententiarum Antithesin, tantùm veri-
 tatis illustrandę gratia esse institutam, (contraria enim
 iuxta se posita illustriora fiunt) ac nos veri studio &
 conscientia confirmatos, citra contumeliam ab illis
 dissentire: habereque nostrę erga illos beneuolentię,
 Dominum Iesum Christum καριστωσιν, omnium
 exopta-

106   Confutatio Disput. Ioan. Iacob. Grynæi
extoptatissimum, non testem solùm, sed etiam iudicem: cuius præsentia & gratia freti, in publica Disputatione, veritatem à nostris stare partibus, nos solidè demonstraturos, confidimus.

IACOBVS ANDREÆ.

Grynæi impudentia.

I.

Triumphum ante victoriam eanie Hypocrita noster, in quo sibi ipsi blanditur, quasi vera sint, adeoq̃ omnibus persuasa, de quibus in præcedentibus Thesis dixit. Qui iam non solum agnoscant πᾶσα ἀπορία, dulcissimum consensum & concensum de ijs, quæ iam adduxerat, & eius causa religioso affici gaudio, sed propediem in reliquis capitibus ad illorum opinionem quæque accessuros esse. Arbitror autem, quænta sit vanitas & impudentia eius, satis demonstratum esse. Qui tanta mentis cecitate à Domino propter superbum hypocriticum spiritum percussus est, & in illis Consensum asserere audeat, in quibus cardo controversiæ huius vertitur.

2.

Superba accutatio hypocritæ contra nostros tanquam turbatores pietûmentium.

In primis verò reprehensione dignum est, quòd eos, qui simplici fide verbis Testamenti Christi inherentes, humanâ & falsam glossam Zuinglianorum, contra apertam literam in Ecclesiam DEI inuenerunt, pio zelo oppugnant, & huius erroris propugnatoribus se grauitè opponunt, tanquam Ecclesiæ & piarum mentium turbatores proclamant, qui licet ex lite serendo ἰσχυροῦς & ἀκατακτάτους peruitaces & concumaces contendant, adeoq̃ veritatis & pacis obliti, dulcissimum concensum & consensum perturbent. Quæ calumnia tam altis in quorundam animis radices egit, & veritatis nulla ratione habita, etiam cum eiusdem iactura certamina illa sublata optent: aut ea moderatione tractari, & quadam ἐπιποθή Academicâ omnes suspensi teneantur, vera pars rectè sentiat, iudicium Christo iusto iudici relinquendum, & interea temporis à

Epicuræa multorum opinio de controversiâ in cœna Domini.

ris à

ris à mutuis condemnationibus abstinentum esse, ne contra pacem & charitatem Christianam facere videamur.

Verùm hac ratione Christus cum suis Apostolis, & Prophetæ, adeoq; omnes veteris Ecclesiæ pij & synceri Doctores, tanquam Ecclesiæ pacis & tranquillitatis publicæ (quod absit) perturbatores censendi erunt, & ἰσχυρογνώμονες, peritaces & propositi renaces, qui ad pilum aduersarijs suis Pseudoprophetis, Pseudoapostolis, Phariseis & scribis non cesserunt. Imò Apostolus quoq; arguendus erit, tanquam ἰσχυρογνώμων, qui non solum illis ne ad momentum quidem cessit, qui ad explorandam libertatem Christianorum, Antiochiam venerant, quam pij habent in Christo: sed Timotheum & Titum etiam hortatur ut idem ipsi quoque faciant, & ut sint potentes & validi, ut conuincant contradicentes, & illis os obstruant.

Gal. 2.

1. Timoth. 2.

Tit. 3.

Et sanè filij huius seculi, qui tamen nolunt pro infidelibus & Epicureis haberi, eiusmodi Theologiam optant, & huius farinae Doctoribus delectantur, qui cum aduersarijs non contendunt, nullius doctrinam damnant, ut maximè ab eo dissentiant, sed ita, quod verum est, doceant, ne alios tamen acerbè reprehendant, ne fortè pax publica perturbetur: si quis secus fecerit, & se falsis doctoribus exposuerit, statim apud illos vir rixarum, contumax, ἰσχυρογνώμων, contentiosus audit, quibus idem accidit, quod aliàs quoq; euenire solet, ut parem gratiam reportent, qui sordes expurgant, cum illis, qui sordium & fœcoris causæ & auctores sunt.

Quales Doctores Theologos Epicuræ expectant,

Et huius generis homines passim in Aulis Principum reperiuntur, qui cum pietate magnam prudentiam coniunxisse sibi videntur, qui metuunt ne cælum ruat, si falsi doctores pro meritis, à fidis ministris excipiantur, & paulò durius tractentur.

Verùm exempla Christi, Apostolorum, Prophetarum, piorumq; Doctorum primitiue Ecclesiæ, longè aliud faciendum esse monent, qui se falsæ doctrinæ eiusq; doctoribus, serio, grauiter &

Falsi doctores dure & grauiter corripendi sunt.

constanter opposuerunt, eosdemque zelo pio & ardenti redarguerunt & corripuerunt. Qui eadem Hypocrisi, qua Hypocrita noster de studio veritatis, & charitate, plurima concionabatur, sub qua mendacium propagare, & piam ac sanctam pacem conscientiarum perturbare (quod commemorati Epicuræi non tanti faciunt, quanti politicam externam pacem aestimant) conabantur, quibus larua deprehenda esset, ut spiritus tenebrarum in illis cognoscatur, à quo sibi deinceps alij cauere queant. Sic Dauid quoque in Psalmo loquitur: Nonne qui oderunt te Domine, oderam? Perfecto odio oderam illos. Sicut enim spiritus tenebrarum non sunt amandi, sed odio persequendi: sic quoque emissarij horum spirituum falsi doctores, iterum atque iterum admoniti, & erroris conuicti, non respicientes, sed in errore perinaciter persistentes, nequaquam amandi sed odio persequendi sunt, quibus parcere esset in legem charitatis, in Deum ipsum & salutem fidelium horribiliter peccare. Non enim nostri, sed Dei & veritatis hostes sunt. Charitas inquit Petrus ex Salomone, operit multitudinem peccatorum, sed vitæ duntaxat, non doctrinam, qua non tegenda aut dissimulanda, sed reuelanda, & cum suis perinacibus Doctoribus aperte damnanda sunt. Nam, Apostolo teste, falsa doctrina, propter naturam humanam corruptionem, & indefessum studium Sathanæ, sicut Cancer serpit. Et quantum malum Ecclesia dederit, quod non maiori studio patronis huius impietatis quibusdam in locis se quidam opposuerunt, quod facere debebant, res ipsa loquitur.

Pfal. 139.
Falsis Doctoribus
non parcendum.

Charitas quousque
extendenda.

3.
Vanitas Grynæi. Cum igitur ceruum sit, Hypocritam nostrum nequaquam veritatem proponere, sed errores propugnare impios, & in Testamentum atque in personam Domini nostri Iesu Christi blasphemus: vanum esset, quod gloriatur: se optima conscientia (qua caueriata est, & in hypocrisi mendacium loquitur) in toto hoc negotio, ad illa duo, videlicet, ad veritatem & charitatem respicere.

Sic enim

Si enim veritas illi cordi esset, in verbis Testamenti Christi simplici fide acquiesceret, quæ scientibus, per fidem, facilis est: quoniam dixit & facta sunt. Ignorantibus verò (opinionem autem suam doctissimus & sapientissimus) Mysterium scrutantibus difficilis, imò accessu impossibilis est. Et huc illud de Scriptura Sacra vulgò notum & egregium dictum pertinet, quòd sit mare, in quo Agnus pediat, Elephas natat.

In Gynæo nullū
studium veritatis.

Deinde charitatem quidem Tesseram esse scimus fidelium. Cùm autem falsi & peruersi doctores non sint verè fideles, sed infideles: (hæreticus enim ab infideli hoc nomine nihil differt) quæ ratione charitatem erga illos à nobis exigere audent? Dolet quidem verè pijs & fidelibus interitus Animarum etiam eorum, qui pereunt. Neque nobis ignotum est etiam inimicos diligendos, falsos autem Doctores diligere, nusquam à fidelibus in sacra scriptura Spiritus sanctus exigit. Et omnia tolerare potest charitas, præterquam corruptelam doctrine cælestis.

Nulla charitas erga hæreticos exercenda, in Doctrina dissimulanda.

Falsos Doctores nusquam scriptura docet diligendos esse.

Quapropter obtestatio, quam hoc loco autor Disputationis ponit, hypocriticam, non pietatis & iudicij, sed malæ causæ, & pessimæ conscientie argumentum est, & indicium infallibile, ut qui causæ suæ diffidens, de beneuolentia sua sub inuocatione numinis Diuini, eiusque iudicij pœna erga nos, tam sollicitè & tam magnificè verbis testatur, quos Martionitas, Eutybianos, alijsq; peruersis opinionibus imbutos esse, vociferantur Zuingliani & Caluiniани. Si enim tales sumus, quomodo quæso hos lupos conseruos in vinea Domini appellare, eosq; amare & diligere possunt? Sin verò lupi non sumus, etiam ipsorum iudicio: cur à nobis desiciunt: & calumnijs suis nos grauanti?

Protestatio Grynæi
Hypocritica.

Veritatem autè à partibus Grynæi & sociorū eius non stare, sed subinde maiorib; & horribiliorib; errorib; inuolui & implicari,

110 Confutatio Disput. Ioan. Iacob. Grynæi
pariim in precedentibus demonstracumeſt, & pariim Refutatio
reliques parriſ diſputationis huius docebit.

G R Y N Æ V
XIIII.

De captiuitate Baſ
byl D. Luth p. m.

- I. Intelligent autem eruditi & prudentes viri, gra-
uiſſimè & veriſſimè dictum ab Irenæo Martyre: Co-
guntur multa malè interpretari, qui nolunt vnum re-
ctè intelligere. Id etiam in hac controuerſia videre li-
cet. Etenim, cùm ſemel nonnullis viſum eſſet, pro
2. Tranſubſtantiatione Papiftica, conſubſtantiationem
Cardinali Cameraceniſ infoeliciter probatam, in Ec-
cleſiam introducere: pro tuenda hac, Eccleſiæ iam
longo tempore, proh dolor, funeſta theſi: corpus
3. Chriſti corporaliter IN CVM & SVB PANE LATENS,
& ſanguis eiufdem IN CVM & SVB VINO, oraliter,
percipiuntur ab omnibus, qui vtuntur Cœna Domi-
ni, tam fidelibus, quàm infidelibus (quandoquidem
verum, vnum & ſimplex eſt: falſum autem multiplex
4. & ſibiipſi non conſtans) ea abſurda patronis eiuf the-
ſeos, admittenda & propugnanda fuerunt, à quibus
alioquin piæ & liberaliter inſtitutę mentes, magnis de
cauſis maximoperè abhorrere poterant. Vt autem
5. $\delta\acute{o}\xi\alpha\ \beta\iota\acute{\alpha}\zeta\epsilon\tau\alpha\iota\ \tau\omega\ \alpha\lambda\theta\epsilon\alpha\mu$, opinio vim facit veritati: ſic
6. illa parit multa abſurda: vt eſt videre in Cadmea the-
ſeos de conſubſtantiatione deſenſione, quæ confu-
ſionem Articulorum fidei, & alios errores peperit,
7. & triſte contentionis pomum Eccleſię obicit.

I A C O E V S A N D R E E .

- I. Nunc demum verum certamen ingreditur Hypocrita, à di-
cto Irenæi exorſus; ſicut Compilatores quoque Eacodoxi Z yuin-
gliano-

glianorum & Calvinianorum Consensus quoq; fecerunt, unde hæc sua Opinator noster desumpsit. Id quomodo in Sacramentarios re-
 Et. Simè retorqueri possit, in Refutatione iam dicti consensus de-
 monstratum est. Certamen enim est de vera, propria, & germa-
 na verborum Testamenti Christi sententia: HOC EST COR-
 PVS MEVM: HIC EST SANGVIS MEVS: Horum verbo-
 rum literalem, vt vocant, sensum, retinuit Lutherus, nec tantil-
 lum ab illorum verborum propria & germana sententia & si-
 gnificatione recessit, videlicet, quòd per Pronomen (HOC) Chri-
 stus monstauerit panem, & dixerit: ESSE CORPVS SVVM,
 quibus verbis nihil addidit, nihil detraxit. Ad hoc verbum Chri-
 sti verum, omnipotens, efficax, vt Damascenus loquitur, omnes
 suos auditores remisit Lutherus, huic fidem habendam, neque de
 eius veritate dubitandum aut quærendum: quomodo panis possit
 esse corpus Christi, piè & sanctè semper mouit Lutherus. Nam
 ex solo verbo Testamenti, de hoc Mysterio iudicandum est, quod
 locutus est, qui ipsa veritas est & omnipotentia.

Hoc dum facere recusant Zvingliani & Calviniani, &
 aperte restantur, se à SCRIPTO verborum Testamenti Christi re-
 cedere, sicut infra Thesi 26. demonstrabitur, non modò suis inter-
 pretationibus se inuicem oppugnant, sed etiam alia quamplurima
 scriptura loca, inprimis verò germanam sententiam Articulo-
 rum fidei corrumpunt & in horrendos errores delabuntur. No-
 tum enim est Carolstadium omne præsidium opinionis suæ in vo-
 cabulo (TSTO HOC) posuisse, quo contendit, Christum non panem,
 sed corpus suum discumbens demonstrasse, & germanam senten-
 tiam vocabulorum (EST & CORPORIS) retinens. Contra
 Zvinglius verbum (EST) per SIGNIFICAT interpretatus
 est, contendens contra Carolstadij opinionem: Christum per Pro-
 nomen (HOC) non suum corpus, sed panem duntaxat demonstras-
 se, qui significet corpus Christi absens. Oecolampadius verig, con-

Fol. 1. fac. 1.

Pag. 56.

Explicatio verbo-
 rum Testamenti
 Christi secundum
 Lutherum.

Zvingliani à scri-
 pto verborū Chri-
 sti recedunt.

Zvingliani & Cal-
 uiniani suis inter-
 pretationibus se-
 ipfos oppugnant.

1.
Carolstadius.
2.
Zvinglius.

3. *radicens, contra Carolstadium per Pronomen (HOC) panem, non corpus Christi significari: & vocabulum (EST) contra Zwinglium, ὑπαρτικῶς accipiendum coniecit. Corpus autem FIGURAM corporis Christi, cui sua explicatione vicissim Carolstadius & Zwinglius conradixerunt. Accessit quartus Ioan. Calvinus, qui se his tribus opposuit, & ipsorū interpretationem reiecit, per corpus intelligens vim & efficaciam corporis, quam instar radiorum solis è cælo emittat. Quintus Caspar Schvuenckfeld us Silesius cōtrariam commemoratas quatuor interpretationes, quintam sibi ex reuelatione spiritus factam inuenit, & ordinem verborum Christi inuertit, predicatum (corpus meum) loco subiecti (HOC) & subiectum (HOC) loco predicati (corpus) reponens, hunc verborum Christi sensum esse dixit: corpus meum EST HOC, videlicet spiritalis cibus. Hunc sequuntur sexto loco Discipuli C. Schvuenckfeldij, qui ad hunc modum verba Testamenti Christi exposuerunt, Accipite, manducate, quod pro vobis traditur, Hoc est corpus meum. Septimus ait: Hoc est corpus meum ad memoriam, hoc est, Accipite, manducate, Hæc est corporis mei memoria, Nominatiuum corpus, per Genitiuum corporis exponendo, quod pro vobis traditur. Octauus Ioan. Campanus: Accipite, manducate, Hoc est corpus meum, ve corpus significet panem, ve sit sensus: panis quem ego do vobis, est per se corpus, non viuum & naturale meum corpus: sed mortuum inanimatum corpus, sicut lapis, lignum, corpus est. Sed quoniam panis est mea creatura, ideo etiam est meum corpus, quod ego creauit. Hos nono loco secuti Compilatores Cæcodoxi Consensus, QVOD pro QVATENVVS interpretantur: Hoc est corpus meum, QVOD, id est, QVATENVVS pro nobis traditur. Hæc scilicet est & sibi consentiens germana verborum Testamenti Christi sententia, si Sacramentarijs credimus. Qui in hoc simul omnes contra aperta verba Testamenti Christi*

Christi

Christi consentiunt: corpus Christi in pane cœnæ Domini non adesse. Cum autem Hypocrita hîc aperte dicat: verum VNUM ET SIMPLEX esse: falsum autem multiplex & sibi ipsi non constans, an non proprio gladio iugulatur? Non enim vna & simplex, sed multiplex, verborum Testamenti Christi interpretatio est, quæ simul omnes se inuicem iugulant, & simul consistere non possunt: sicut nunc ostensum est. Quapropter si nihil aliud esset, vel hoc vnum piæ mentes veritatis doctrinæ cœlestis amantes, à consensu Sacramentariorum deterrere debebat, qui tam monstrôsè in explicatio-
ne verborum Testamenti Christi, & eorum germano sensu aperte dissentiant, & se ipsos iugulant.

Grynæus proprio gladio iugulatur.

Neq; verò se hoc effugio tueri possunt, quòd dicunt, eòdem recidere omnes interpretationes, videlicet, duntaxat panem & vinum, non autem corpus & sanguinem Christi adesse. Sensus enim germanus ex verbis Christi eliciendus est, quod dum singuli facere tentant, alter alterius interpretationem tanquam falsam iugulat, quod Hypocritanos ter negare nullo modo potest.

Effugium Sacramentariorum.

Causa verò harum diuersissimarum interpretationum aper-
tissimorum verborum Testamēti, rationis humana, quam sequun-
tur, cæcitas est, quod in omnium istorum fanaticorum hominum oculis & iudicio, res non solum absurda, sed etiam impossibilis vi-
detur, ut hæc propositio verificetur: Hoc est corpus meum, si
singulorum vocabulorum germana & propria significatio reti-
neatur. Quapropter à verbis apertis & eorum propria signifi-
catione aperte recedentes, in tam absurdas & sibi inuicem con-
trarias, & secum ipsis è diametro pugnantes interpretationes
delabuntur, quod euidentissimum falsitatis & erroris argumen-
tum est.

Causa diuersarum & contrariarum interpretationum verborum Testamēti Christi.

Sed quæ audacia vel temeritas seu potius quæ impietas est, affirmare: per nullam potentiam Dei fieri posse, ut manente
substan-

Audacia & impietas hominū Deo se opponentium.

Substantia panis, & per Pronomen (HOC) demonstrato pane, vera sit hæc propositio: HOC EST CORPUS MEVM? An verò Deus omnipotens non est? & apud quem nullum verbum, hoc est, nulla res impossibilis est, quis modum & finem potentie Dei nouit? ve sic blasphemus ore illi obstrepere audeat? Hic tota antiquitas clamat: sensus & rationem humanam captiuam ducendam in obsequium Christi: & Christi verbis simplicissima fide inherendum, & NVLLO MODO DVBITANDVM, quia hoc dixerit omnipotens & verax Dei Filius: sicut suo loco illorum testimonia recitabimus.

Lutheri doctrina simplex, firma, immota, scripto innotens.

Lutherus suam doctrinam non à Cardinali Cameracensi habet.

Contra ergo omnes iam falsas & confictas interpretationes, Lutherus simplicem & literalem sententiam verborum Testamenti Christi retinuit, & omnipotentie Dei commisit, quomodo id verificari possit, quod verba Testamenti Christi promittunt. Quam sententiam non à Cameracensi Cardinali habet, sicut hoc loco hypocrita nugatur, sed verba Christi eam suppeditarunt, à quibus verbis cum & Papistæ sua conficta transsubstantiatione, & Zuingliani sua SIGNIFICATIONE recedant, veriusque partis opinionem, tanquam verbis Christi non consentientem rectè damnavit. Nam de pane, non de accidentibus panis Christus dixit: hoc EST corpus meum. Et non dixit: panis desit esse panis, neque etiam dixit: Hoc significat corpus meum, sed EST. Quomodo autem sit, ratione humana scrutari non iussit, sed credere. Sic turissimus ibis.

2.

Nulla consubstantiatio à nostris docetur.

Neque verò hæc consubstantiatio est, quam Luthero & eius sententiæ assertoribus, Hypocrita cum suis socijs falso eribuit, sed præsentia corporis Christi cum pane, quæ fit in MYSTERIO, quod captum humani ingenij omnem excedit, sicut Orthodoxi Patres pie monuerunt. Sicut enim nulla est Dei cum creaturis consubstantiatio, quibus omnibus & singulis essentialiter, suaque essentia realiter adest: sic etiam nulla consubstantiatio corporis & sanguinis

sanguinis Christi cum pane & vino cœna Domini est, quando in Mystero adesse dicuntur, quod humani ingenij capum excedit, & cuius modus ignoratur. De quo nihil nisi verbum Christi verum, omnipotens, efficax habemus, ut Damascenus loquitur.

Quod autem *EVNESTAM THESIN* appellat, quam Lutherus in Ecclesiam introduxerit: corpus Christi corporaliter, IN, CVM, SVB PANE latens, & sanguis eiusdem, IN, CVM, SVB VINO oraliter percipiuntur ab omnibus, qui utuntur cœna Domini, tam fidelibus quàm infidelibus: imbecillitatis memoriæ Hypocritam nostrum, seu potius vulgaris dicti illius admonendum duximus: MENDACEM OPORTET ESSE MEMOREM. Nam infra testatur, se in aliena scripta censoriam temerè virgulam sibi non sumpturum. Hic verò contrarium facit, ubi & nomen Lutheri & scripta eius, de captiuitate Babylonica, ad marginem annotauit, contra quod superbo supercilio, & auctoritate iudicandi, censoriam virgam suam temerariam & indoctam usurpat. Quod tamen in eo minus culpandum esset, si modò verum diceret.

Nam quod ad hanc *Thesim* attinet, neq; à Luthero, neq; à Cardinali Cameracensi in Ecclesiam introductam, sed ab Orthodoxis Patribus 1200. annis constanter assertam, priusquàm Thomistica & Aristotelica illa Scholasticorum Theologia de Transsubstantiatione nota esset, certum est. Quemadmodum etiam particula IN, SVB, CVM PANE, non à Luthero aut Lutheranis, ut vocant, excogitatae sunt, sed ab Orthodoxis Patribus usurpatas esse in Cacodoxi Zvinglianorum & Calvinianorum Consensus Refutatione, aperte demonstratum est. Corpus enim Christi IN, SVB, CVM pane in Eucharistia præsens esse, idque omnipotenti Spiritus sancti virtute effici, supra naturam, omnes Orthodoxi Patres vno ore & vnanimi consensu docent. Quod autem Hypocrita assertionem de Reali præsentia corporis

Lutherus nouam doctrinam in Ecclesiam non inuenit.

Pag. 299.

P & san-

& sanguinis Christi, ex eo falsam esse concludit, cum verū, vnum & simplex: falsum autem multiplex & sibiipso non constans sit, quod alij transubstantiationem, alij consubstantiationem docuerint. Respondeo, prorsus nullum certamen de præsentia corporis & sanguinis Christi fuisse, sed de panis duntaxat substantia & permanentia. Contrà verò manifesta falsitatis conuicti sunt Sacramentarij, qui nouencuplicem interpretationem verborum cœnæ Domini confinxerunt: quod erroris euidentissimum argumentum est, & infallibile spiritus vertiginis indicium.

Vsq; adeò verò his particulis, IN, SVB, CVM pane, non additus fuit Lutherus, vt in Maiore de cœna Domini confessione expressè testatus sit: de his se nolle cum quoquam contendere, modò quis ingenuè & candidè fateatur, non solum panem & vinum, sed etiam corpus & sanguinem Christi verè & Realiter adesse, distribui, & sumi ab omnibus, qui in cœna, panem & vinum accipiunt sacramentum. Eius verba sic sonant: [Quod autem mendax ille spiritus nobis impuat, nos ipsos à forma verborum Christi recedere, nec vnā & eandem retinere sententiam, cum dicamus: hæc verba: (HOC EST CORPVS MEVM) ita intelligenda, SVB pane est corpus meum, vel, IN pane est corpus meum, & sic nos inter nos ipsos dissentire. Respondeo. Mendax ille spiritus nouit, nobis hîc luculentam iniuriam fieri, & hæc in nos euomere, vt nos in odium aliorum adducat & exosos reddat, & mendacium apud suos palliat. Optime enim nouit, nos acriter pro his verbis (Hoc est corpus meum) dimicare, & illorum verborum sententiam, prout verba sonant, simplicissimè intelligendam esse, neque ex vno textu varias comminiscimur interpretationes, sicut ipsi.

Hoc quidem dixi in meo libello, illos qui hæc vsitata loquendi formula vrantur: SVB pane est corpus Christi, vel, In pane est corpus Christi, non damnandos esse, propterea, quòd his verbis

suam

suam testentur fidem, Christi corpus verè in cœna præsens esse. “
 Inde verò nullum novum comminiscuntur textum, nec volunt “
 hæc ipsorum verba & phrasin, ipsum textum esse, sed textum “
 Christi mordicus retinent. Etenim Paulus ipse inquit, Christus “ Rom 9.
 est Deus. Et rursus: Deus erat in Christo, & tamen ambo hi loci “ 2. Cor. 5.
 in sua significatione certissimi & verissimi sunt, nec sibi invicem “
 contrarij. Sed Suuermorum textus vno in loco sibi ipsi contra- “
 riuus est. Quòd si verò ita insidiosè nobiscum agere voluerint, “
 & calumniari, ipsum verborum Christi contextum (Hoc est cor- “
 pus meum) nostram interpretationem ferre non posse, plurimum “
 enim referre, ut sententia horum verborum mordicus retinea- “
 tur, nec ferre voluerint, ut alibi dicamus: In cœna est corpus “
 Christi: parati sumus hæc omnia & recantare & retractare, nec “
 hisce vocabulis amplius utemur, sed simplicissimè dicemus, Hoc “
 est corpus meum, sicut ipse textus sonat, Modò illi idem agant “
 & consentiant. Neque verò ullus piorum ad hæc verba nos ita “
 alligabit, ut in omnibus sermonibus & colloquijs, in quibus de “
 cœna Domini verba sunt, mordicus his verbis (Hoc est cor- “
 pus meum) inhereamus, neque aliter loqui liceat, cum, ubi de “
 cœna agitur, nos textum, prout simplicissimè verba sonant, obser- “
 uabimus, modò nobis extra negotium cœnæ Dominica permise- “
 rint loqui, In pane, cum pane, sub pane est corpus Christi, Item: “
 In cœna corpus Christi verè præsens ade est.] Hactenus verba “
 Lutheri. Usque adeo autem D. Lutherus suæ doctrinæ, neque “
 Cameracensem, neq, ullum alium Doctorem Ecclesiæ autorem “
 habere voluit, quorū auctoritate se à novitatis crimine vindicare “
 potuisset: ut in dicto libro de captivitate Babilonica, ad solū DEI “
 Verbū lectorè remisisset. Eius verba sic sonant: [Sed ne nimitū phi- “
 losophemur. Nonné Christus videtur huic curiositati pulchrè oc- “
 currisse, cum non de vino dixerit: Hoc est sanguis meum, sed: “

Lutherus suam
 doctrinā de cœ-
 na Domini non
 à Cardinali Ca-
 meracensi habet.

In Tom. Ihen. lat.
 2. fol. 278.

„ *Hic est sanguis meus. Et multò clarius, cum calicis miscet no-*
 „ *men, dicens: Hic calix noui Testamenti in meo sanguine. Non-*
 „ *nè videatur nos voluisse in simplici FIDE CONTINERE, tan-*
 NB. „ *tum vt. crederemus, sanguinem suum esse in calice? Ego sanè si*
 „ *non possum consequi, quomodo panis sit corpus Christi, capi-*
 „ *uabo tamen intellectum meum in obsequium Christi, & VERBIS*
 „ *EIVS SIMPLICITER INHÆRENS, credo firmiter: Non*
 „ *modò corpus Christi esse in pane, sed panem esse corpus Christi,*
 „ *SIC ENIM ME SERVAVNT VERBA, vbi dicit: Accipite*
 „ *panem, gratias agens, fregit & dixit: Accipite, manducate,*
 „ *HOC (id est, panis, quem acceperat & fregerat) est corpus meum.*
 „ *Et Paulus: Nonne panis quem frangimus, participatio corpo-*
 „ *ris Christi est? Non dicit: IN pane est: sed ipse panis est par-*
 „ *ticipatio corporis Christi. Quid si Philosophia hæc non capit?*
 „ *Maiores est Spiritus sanctus, quàm Aristoteles. Nunquid capit*
 „ *Transubstantiationem illorum? cùm & ipsi fateantur, hinc vni-*
 „ *uersam Philosophiam ruerè? Quòd autem in Græco & Latino*
 „ *Pronomen (HOC) ad corpus refertur, facit similitudo generis,*
 „ *sed in Hebræo, vbi Neutrum genus non est, refertur ad panem,*
 „ *vt sic liceat dicere: HIC EST CORPUS MEVM, quod &*
 „ *ipse vsus loquendi & sensus communis probat, subiectum scilicet*
 „ *esse monstratiuum panis & non corporis, dum dicit: Hoc est cor-*
 „ *pus meum, Das ist mein Leib/ id est, Iste panis est corpus*
 „ *meum. Sicut ergo in Christo se res habet, ita & in Sacramento.*
 „ *Non enim ad corporalem inhabitationem Diuinitatis necesse est*
 „ *Transubstantiari humanam naturam, vt Diuinitas sub acciden-*
 „ *tibus humane Naturæ teneatur. Sed integrâ verâque Naturâ*
 „ *verè dicitur: Hic homo est Deus. Hic Deus est homo. Quod*
 „ *etsi Philosophia non capit, fides tamen capit. ET MAIOR EST*
 NB. „ *VERBI DEI AVTORITAS, QUAM NOSTRI INGENII*
 „ *CAPACITAS. Ita in Sacramento, vt verum corpus, verusq;*
 „ *sanguis.*

sanguis sit, non est necesse, panem & vinum transsubstantiari, ut Christus sub accidentibus teneatur: sed verò, simul manente, verè dicitur: Hic panis est corpus meum. Hoc vinum est sanguis meus, & è contrà. SIC INTERIM SAPIAM PRO HONORE SANCTORVM VERBORVM DEI, quibus PER HUMANAS RATIONCVLAS NON PATIAR VIM FIERI, & ea in alienas significaciones torqueri.] Hactenus verba Lutheri. Ex quibus pius Lector facile videre potest, humanam ne Cameracensis, vel vllius alterius interpretis, aut Diuinam Christi auctoritatem & verba sit secutus Lutherus. Qui nullam vim vult fieri verbis Christi, opinione aut ratiunculis humanis, sed docet his, tanquam Dei verbis, inhaerendum. Quamuis enim ratio & Philosophia hæc non capiat, maiorem tamen esse Spiritus sancti, quàm Aristotelis auctoritatem: & maiorem verbi DEI auctoritatem, quàm nostri ingenij capacitatem.

Potuisset ergo superbus & inflatus Hypocrita noster suam virgam censoriam in doctrina & scriptis Lutheri condemmandis tam diu suspendere, donec dedicisset, Lutherum suam de cæna Domini doctrinam non à Cardinali Cameracensi didicisse, sed ex verbis aperçissimis Testamenti Christi hausisse. Etsi enim quondam, cum Theologiam Scholasticam tractaret, Cardinalem Cameracensem lib. 4. sententiarum acutissimè disputantem, occasione sibi dedisse dicit Lutherus COGITANDI, multò probabilius esse, & minus superfluum miraculorum poni, si in Altari verus panis verumq; vinum, non autem sola accidentia esse astruerentur, nisi Ecclesia determinasset contrarium: non tamen illius auctoritatem secutus est, sed fidem piorum in hoc Mysterio, SOLO DEI VERBO, sicut in omnibus alijs partibus doctrinæ Christianæ, nisi voluit: [Est autem inquit, MEÆ SENTENTIÆ RATIO MAGNA, in primis illa, QVOD VERBIS DIVINIS NON EST VLLA VIS FACIENDA, neque

NB.

Lutherus Diuicā non humanam auctoritatem secutus. Ausculta Grynæ.

Quomodo Cardinalis Cameracensis Lutheri occasionem dedidit.

Ibidem. Fol. 277.

„ per hominem, neque per Angelum, sed quantum fieri potest, IN
 „ SIMPLICISSIMA SIGNIFICATIONE SERVAN-
 „ DA SVNT. Et nisi manifesta circumstantia cogat, EXTRA
 „ GRAMMATICAM ET PROPRIAM SIGNIFICATIO-
 „ NEM ACCIPIENDA NON SVNT, ne decur aduersarijs
 „ occasio vniuersam scripturam eludendi. Quo consilio rectè Orige-
 „ nes olim repudiatus est, &c.]

4. *Hæc verba Lutheri diligenter si expendisset Hypocrita
 noster, vel legisset salcèm, Luthero & qui cum ipso faciunt, sua
 superba censoria virga minimè illud tritium & vulgatum obiecis-
 set, δόξα βωδῆται τῷ ἀληθείᾳ, Opinio vim facit veritati. Cum
 enim verbum Dei sit veritas, Ioan. 17. huic soli veritati Luthe-
 rus vult inherere omnes pios, nec VLLAM EI FIERI VIM,
 neq; per HOMINEM: Zwinglium, Oecolampadium, Carolsta-
 dium, C. Schvuenckfeldium, Calvinum, Campanum, Thomam,
 Scorum. Neq; PER ANGELVM, qui Zwinglio per somnium
 reuelauit verbum (EST) in Testamento Christi, per (SIGNI-
 FICAT) interpretandum esse.*

Lutherus non fe-
 cit vim veritati.

5. *Quòd verò Hypocrita dicit: Patronis huius doctrine, ea
 absurda admittenda & propugnanda esse, à quibus pia & libera-
 liter instituta mentes, magnis de causis maximoperè abhorre-
 re poterant, quæ opinio confusionem articulorū fidei, & alios errores
 pepererit, adeoq; criste contencionis pomum Ecclesiæ obiecerit:
 Respondeo, eiusmodi absurda esse, quæ in sensus humanos, & cæ-
 cum humanæ rationis & captus iudicium incurrunt, quæ pij ho-
 mines non attendunt, sed in verbum Dei respicientes, νόημα &
 intellectum suum in obsequium Christi captiuum ducunt. PER-
 LIBERALITER autem INSTITVTOS, si Hypocrita in-
 telligat, in Mathematica & humana Philosophia eruditos, qui
 nihil credunt, quod Philosophicis principijs repugnat: mirum
 non est, quòd in doctrina de hoc Mystério à nobis dissentiant.*

Abfurda à Zvui-
 glianis obiecta.

Abfurda rationis
 non fidei in Myste-
 rijs Sacramento-
 rum.

Liberaliter institu-
 ti Discipuli Grynæi
 qui sint,

Quin potius mirum est, si vllum Articulum fidei credant, & amplectantur, quin pariter omnes rationi humanæ eiusque iudicio repugnant. Quæ autem absurda quæso sunt alia, quàm illud vnum: Si corpus Christi simul in cælo & in terra præsens esse dicatur, non posse esse verum & Naturale corpus: sicquidem iuxta Aristotelis doctrinam, corpus verum & Naturale non potest simul & semel in pluribus aut omnibus locis esse præsens. Hoc vnum absurdum est, totius Zvingliana hæreseos fundamentum vnicum, sicut Lutherus verè de illis scripsit, ex quo deinceps, pro liberali sua institutione hypocritica, infinita alia, tanquam ex equo Troiano producunt. Verùm si Aristoteles viueret, pessimam ab illo gratiam accepturi fuissent: quòd extra fines professionis suæ, principia Philosophiæ naturalis, ad cælestem illam & Diuinam Philosophiam sophisticè transferre audeant. Aristoteles enim de corpore hominis Naturali duntaxat disputat, qui corpus DEIFICATVM IGNORAVIT. Cuius alia sunt proprietates & conditiones respectu aliorum hominum, quàm corporis duntaxat naturalis. Quod si credidisset, corpus Christi nequaquam proprietatibus duntaxat corporis naturalis meritus esset. Illiberalis ergo minimeque liberalis institutio est Gryneiana illa, quæ cælestia terrestribus, & Diuinam Philosophiam humana subjicere docet. Quod Hypocritam nostrum facere infra perspicuè ostendemus; ut maxime id facere minime vult videri.

Zvingliana doctrina opinionis de cœna Domini fundamentum vnicum.

Abusus Philosophiæ Aristotelicæ.

Institutio Gryneiana illiberalis.

De confusione Articulorum fidei, quod loquitur Hypocritæ, quæ ex assertionem doctrinæ Lutheri sequatur, ad ea omnia copiosè & solide in Refutatione Cacodoxi Consensus Zvinglianorum responsum est, ubi etiam de quibus hîc nugatur Hypocritæ, omnia diligenter exposita & confutata sunt, quòd pium lectorem breuitatis causa remitto.

Confusio Articulorum fidei ex doctrina Lutheri non sequitur.

Pag. 33. 59. 60. 61.

Singu-

Simplex, propriis,
germana sententia
articulorum sym-
boli de Christo.

Singulos enim Symboli Apostolici Articulos, in simplici propria & germana sententia retinemus de Christo Dei Filio, quod per incarnationem non putatiuam aut phantasticam, ve Martionia somniarunt, sed veram humanam Naturam, ratios ne substantiæ & essentiæ atq; etiam essentialium proprietatum, excepto peccato, nostra Natura per omnia similem, in unitatem suæ personæ assumpserit, secundum quam verè & non putatiuè sit passus, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexerit, ascenderit ad cælos, sedeat ad dextram Patris, vnde ad iudicium rediturus sit.

Quomodo per do-
ctrinam de exalta-
tione Christi Arti-
culi symboli non
confundantur.

Caro Christi, per
vniõnem persona-
lem in vtero Mat-
tris summè exal-
tata.

Rom. 1.
Christus post resur-
rectionem decla-
ratus est, Non fa-
ctus Filius Dei aut
Dominus.

Sedere quid in Ar-
ticulo Symboli
Apostolici signifi-
cet.

Quando autem docemus, assumptam Naturam per incarnationem in vtero Matris SUMME EXALTATAM, adeo quidem, ve post resurrectionem altius exaltari non potuerit, nequaquam errorem docemus, vel Articulum incarnationis cum Articulo de sessione ad Dexteram Dei confundimus. Deum enim altissimum esse, adeoq; ipsis cælis altiozem, nemo sanus negabit. Vnde sequitur, carnem assumptam, quia cum altissimo Deo personale vnum facta est, eoq; ipso summè exaltatam, atq; ipsis cælis altiozem factam esse, de quo in Epistola ad Hebr. cap. 7. Quia verò propter redemptione generis humani hanc Maiestatem vsq; ad resurrectionem carnis formæ serui assumpta rexit, post resurrectionem hac formæ serui deposita, ad Dexteram virtutis & Maiestatis collocatus, hoc est, ve Apostolus interpretatur, declaratus est Filius Dei potenter, secundum spiritum sanctificationis per resurrectionem à mortuis, Iesus Christus Dominus noster. Non enim post resurrectionem demum cepit esse, aut factus est Filius Dei, Mariæ Filius Iesus Christus, sed declaratus est, qui erat à puncto conceptionis suæ: Declaratus inquam, quia confedit ad Dexteram virtutis & Maiestatis Dei. Sedere autem iuxta Grammaticam Spiritus sancti, hoc loco non significat locationem physicam, sicut Zuingliani somniant, in supremo cælo:

*cælo: sed significat REGNARE CVM DEO ubiq; in cælo & in terra. Quo regno Christus Iesus Filius Mariæ se abdicauerat, donec genus humanum redimeret, non quòd non haberet (nam quòd quis non habet, eo abdicare se non potest,) sed quia non ostendauerat & vsurpauerat, quòd tamen habebat, cum in forma Dei esset, & non rapinam arbitraretur, se esse æqualem Deo, Phil. 2. Sic veròq; Articulo, videlicet per incarnationem & sessionem ad Dexteram Dei, Christo homini tribuitur Maiestas sine omni confusione Articulorum Symboli, quarum altera d'vici-
pæ, hoc est, potentia, altera verò actu definitur, ut scholæ lo-
quuntur. Sic infans in cunis iacens, potentiâ rationalis creatura
est, ut maximè beneficio rationis non possit viti, qua ratione pulli
gallinarum infantes superant, quòd statim, postquam ex ovo pro-
dierunt, cibum & puluerem discernere possunt, quòd infans non
potest. Nec postquam adoleuerit INFANS, aliam mentem vel
Animam acquirit, sed numero una est Anima, quam infans
habuit, qua tamen nunc demum actu intelligit: sic Christus non
simulauit formam serui, qua alijs infantibus similis fuit: nec si-
mulauit se proficere sapientia: sed propter depositum vsum Maie-
statis spontaneum, reuera & actualiter profecit coram Deo &
hominibus: & post resurrectionem acquisiuit, quòd secundum
carnem seu assumptam naturam humanam prius actu non habe-
bat Dominium & Regnum, sed potentiâ tantum. Non autem
necessitate Naturæ, sicut Infantes, sed voluntate sua, ut non si-
mulata humiliatio, passio, & mors eius esset, sed vera & Realis,
quibus etiam non simulatè sed verè & Realiter redempri sumus.*

*Hæc cum ita se habeant, inde perulans & malitiosum fig-
mentum Quinglianorum & Calvinianorum conspici potest,
quòd nobis hoc loco Hypocrita noster de confusione Artic-
ulorum fidei, & erroribus obijcit, quos inde falsò colligunt &
contra conscienciam nostris tribuunt.*

Quomodo Chris-
tus se regno abdi-
cauerit.

Maiestas Christo
homini dupliciter
collata dicitur.

Simile de infante.

Similitudinis ap-
plicatio ad perso-
nam Christi.

7.
Calumnia de Cad-
mea defensione
doctrinae Lutheri.

Nomine Cadmeae defensionis huius doctrinae Lutheri, de qua hęc Hypocrita loquitur, eamq̄ sine concumelia, spiritu lenitatis scilicet, Vipera venenatissima, exagitat, diffensionem veterae, quam nostris obijciunt, quod omnes quidem in eo consentiant: corpus & sanguinem Christi, cum pane & vino adesse, sed alios sanctorum ex verbis Testamenti Christi pugnare, nec certamen de Maiestate Christi ingredi, sed simplicissimis verbis Testamenti Christi contentos esse, quæ nulla humana glossa indigeant: Alios vero ex hac ipsa Maiestate demonstrare, nulla necessitate nos urgeri, ut à simplici sententia verborum Testamenti Christi recedamus. Ad quod simpliciter respondemus. Quisquis simplicissimis & aper tissimis verbis Christi simpliciter fidem habet, & à sententia literæ, seu SCRIPTO verborum, non recedit: cum eo nemo in defensione huius doctrinae litigabit, si ulteriorem probationem assertionis suae non requirat. Quod Lutherum quoq̄ facturum fuisse constat, nisi impertunitate aduersariorum adactus, probandum sibi instare vidisset, posse Deum efficere, ut corpus Christi simul & semel sit in pluribus locis praesens, quod duobus grauissimis scriptis Polemicis, altero de verbis cænae, altero de ipsa cæna, Maiore videlicet Confessione praestitit. Vbi doctrinae suae fundamenta talia posuit, aduersus quæ portæ inferorum non praeualebunt. Quod autem quidam de Maiestate Christi disputant, peculiaris est Symboli Articulus, cuius fides non minus ad salutem necessaria est, quàm fides Sacramenti.

G R Y N A E I.

XV.

De capitibus igitur, quæ superius à nobis adducta sunt, & si ita ut dictum est, hætenus conuenit: tamen cum non satis sit fidem voce duntaxat confiteri, ni-

teri, nisi rectè eam quoque interpreteris, vt olim Synodus Ephesina ad Nestorium scripsit: **FATENDUM EST**, de quorundam verborum explicacione, seriam esse controuersiam, quæ vt à pijs omnibus prudenter dijudicari possit: pollicemur nos *καταλαιδώσαστες* acturos, primùm de Sacrosancti istius conuiuij causis & circumstantijs quibusdam: Deinde verò de fundamentis aduersariarum sententiarum, eorumque estimatione. Faxit Christus, vt ea tantùm quæ vera sunt, vt proindè paci Ecclesiæ seruiunt, rectè profiteamur.

IACOBVS ANDREÆ.

Quemadmodum Hypocrita vanitatem suam in eo prodit, quòd impudenter affirmat, de capitibus supra adductis hætenus conuenire, in quibus ferè omnibus dissentire partes controuertentes, apertè demonstrauit: sic in sequentibus lectori libenter persuaderet, controuersiam magis DE QVORVNDAM VERBORVM INTERPRETATIONE, & explicacione, adeoque λογωμαχίαν potius, quàm certamen de rebus ipsis esse. Quod Compilatores Cacodoxi consensus, vnde Hypocrita noster pleraque suæ Disputationis capita desumpsit, haud obscure indicant. Quæ si seria ipsorum sententia esset, modis omnibus grauius reprehendendi essent, quòd propter rem tam leuem, vt ipsis videatur, vbi magis de verbis quàm rebus ipsis contendatur, tantas turbas in Ecclesia excitent, quæ prius in simplicitate fidei quæta & tranquilla fuit.

Grynæi vanitas.

Zvuingliani controuersiam Sacramentariam in λογωμαχίαν conuertunt.

Ac ne quis de vanitate Hypocrite dubitet, seipsum eius arguit & conuincit, cum in hac Thesi apertè fatetur, non satis esse fidem duntaxat voce confiteri, nisi rectè quoq; eam interpreteris.

Vanitas & malitia Grynæi.

Quod si verum est, sicut est, qua fronte ausus est dicere, consensum in illis **CAPITIBVS** doctrinæ esse, in quibus verbis duntaxat iisdem cum synceris doctoribus seductores **Zyuingliani & Calviniani** videntur, sub quibus suum venenum & damnatos errores occultant? Aut si ingenue agere voluisset Hypocrita, cur non addit in verbis duntaxat consensum esse, sed in rebus ipsis dissentire?

Zyuingliani & Calviniani sunt Nestoriani.

Nestorij hæresis.

Rectè autem, & in loco, Nestorij, & Sinodi Ephesinae meminuit, cum eundem errorem cum Nestorio, Zyuingliani & Calviniani manifestè profiteantur. Nam sicut Nestorius ore quidem confessus est: Christum Mariæ Filium, verum Deum esse, negavit autem Mariam Dei matrem & Deiparam, aut Iudeos Deum crucifixisse: Noli, inquit, gloriari Iudæ; quia non Deum, sed hominem crucifixisti. Unde Synodus Ephesina permoza, Nestorium separationis & divisionis naturarum in persona Christi accusavit, & hæreseos rectè damnavit, ut qui duas personas in Christo constitueret, alteram hominè à Maria natum, & à Iudæis crucifixum; alteram Deū non à Maria natū, neque à Iudæis crucifixum; nulla ratione habita; quòd **VNAM SINGVLAREM PERSONAM** in Christo confiteretur: sic Zyuingliani & Calviniani, etsi nobiscum fatentur, Christum hominem, Mariæ Filium, omnipotentem, omniscientem, omnipresentem, tamen cum eo peruentum est, ut queratur: An huius diuina Maiestatis, qua Filij Dei propria est, assumpta Natura humana, **REIPSA** particeps quoque facta sit, non minus aperte negant, quàm Nestorius negavit, Iudæos Deum crucifixisse: eamq; in æternum eius participem fieri posse, blasphemio ore pronunciant. Quæ ratione & ipsi in Christo Naturas separant & duas personas constituunt. Alteram omnipotentem, alteram multipotentem. Alteram omniscientem, alteram multa scientem. Alteram omnipresentem, alteram in vno duntaxat loco presentem. Quo nomine,

Zyuingliani in Christo naturas separant.

ipso

ipso Nestorio deteriores sunt. Nam proprietates humanitatis (quales sunt, à muliere nasci, à Iudæis crucifigi, bimestrem, trimestrem esse) Filio Dei indignas, eiusq; Maiestati diuina derogare arbitratus est. Ideo dixit: Deum bimestrem & trimestrem nunquam dicam. Zvingliani verò & Caluiniiani, Christo Filio hominis, Maiestatem diuinitatis, ad quam ad Dexteram Dei, iuxta Articulum fidei nostræ Christianæ, exaltatus est, detrahunt, eiq; duntaxat creata & finita dona tribuunt, & ab infinitis donis prorsus excludunt. Qua ratione etiam personam Christi, cum Nestorio aperte diuidunt, & duas personas constituunt, ut maximè glorientur, se in Christo vnâ personam & vnum ὁμοούσιον asserere, quod Nestorius quoque fecit, sicut ipsius epistola aperta verba sonant: Quoniam enim Christus memoriam mortis facturus erat, ne Deum Verbum ex hoc quisquam passibile suspicetur, ponit Christū tanquā IMPASSIBILIS & PASSIBILIS SVBSTANTIÆ, IN SINGVLARI PERSONA appellationum significatiua, quatenus & impassibilis Christus, & passibilis sine periculo vocetur. Impassibilis quidē Deitate, passibilis autē corporis Naturâ. Et paulò post: In quo naturarū quidē laudabam diuisionem (diuisionis vocabulum pro distinctione positum sequentiâ quoque verba docent) secundum humanationis & Deitatis rationem, ET EARVM IN VNIVS PERSONA CONIUNCTIONEM, & Deum Verbum, secunda ex muliere dicerent non eguisse natiuitate, & passionis incapabilem profiteri Deitatem. Hactenus Nestorij verba, ex ipsius epistola Tom. Concil. 2. pag. 662. descripta. Ex quibus constat, quod eundem prorsus cum Zvinglianis & Caluiniianis errorem de persona Christi sic professus.

Zvingliani quos-
modo Nestorio
deteriores sunt.

Confessio Nestorij
de persona Christi
Zvingliana.

Quod autem controuerſi am hanc à pijs prudenter dijudicandam opteat, ne fortè Hypocrita nostro calumniari videar, $\epsilon\pi\omicron\chi\eta$ Academica, seu potius fide Zvinglianorū doctorum, ad tempus

Controuerſia Sa-
cramentaria, qua
prudencia dijudi-
cāda sit iuxta Gry-
næi opinionem.

meum iudicium suspendam, donec Hypocrita noster exponat, quid per vocabulum (PRVDENTER) intelligat. Non enim ignorat, duplicem prudentiam esse. Alteram carnis, politicam illam, de qua Aristoteles in *Ethicis* agit, qua omnia secundum iudicium rationis humana geruntur, QVAM AD OPTIMA INCLINARE, ARISTOTELIS REGVLA EST PERPETVA: Alteram Ecclesiasticam seu Christianam, QVÆ VERBO DOMINI REGITVR. Si igitur Hypocrita noster intelligit prudentiam carnis nobis agnatam, quod illum facere infra docebimus, toto cælo errat. Sin verò de spiritali prudentia loquitur, longè aliter illam accipit, quàm Apostolus Paulus intelligit, qui iubet etiam Regeneratorum vōm̄ & captiuum ducere in obsequium Christi. Sed haud dubiè Hypocrita eò respicit, vt pij homines tanquã prudentes, & lumine RATIONIS HVMANÆ perspicientes, principium Philosophicum DE VERITATE HVMANI CORPORIS considerent: Quòd verum & Naturale corpus, simul & semel non possit esse in pluribus locis. Cuiusmodi corpus cum Filius Dei in vnitatem suæ personæ assumpserit, iudicant carnales illi homines, qui spiritalissimi videri volunt, corpus Christi ita naturales suas proprietates retinuisse, vt nullas insuper & longè illis excellentiores nouas acquisuerit, quod falsissimum esse supra docui, & Refutatione Consensus Cacodoxi demonstratum est. Quantum enim discrimen est inter corpus Animatum & Deificatum: tantum differt corpus Christi à corporibus nostris. Quanta autem temeritas & audacia, ne dicam impudentia, & impietas est, corporis Deificati propria non solum corporis animati proprijs subijcere, sed etiam aperte negare? Non enim ignorat, aut saltem non ignorare debebat Hypocrita noster, tanquã Philosophiæ Naturalis studiosus (in qua tamens forte assis tam nihil didicit in Academia nostra, quàm in Theologia, cuius errorum, quos animo conceptos ad nos fortassis attulit,

Fig. 129. 72. 94.
190. 197. 327. 459.
629. 566.

Excellentia corporis Christi respectu nostrorū corporū.

Grynæus Philosophiæ Aristotelicæ ignarus.

ratie, confirmandi causa etiam ad nos accessit) qua propria sunt Anima, corpori animato, per essentialem unionem Animæ cum corpore communicata esse. Si igitur cum Gregorio Nazianzeno & Damasceno, corpus Christi Deificatum esse credit: qua ratione, aut quo colore Realem proprietatem Deitatis communicationem assumptæ Naturæ factam negabit? Quod cum prudentia humana in persona Christi intelligere non possit, nec credere velit: an Hypocrita noster non victoriam sibi polliceri possit, si pij iuxta ipsius opinionem PRUDENTER, hoc est, ductu rationis & Philosophiæ humanæ, in hac controuersia iudicent? Hinc adeo fit, ut prudentes & sapientes iuxta carnem, maxime Zuinglianorum, & Calvinianorum doctrinâ delectentur, eamque amplectantur. De quibus Apostolus: Non multos sapientes secundum carnem: verum, quæ STULTA sunt in mundo, elegit DOMINVS, ut pudefaciat sapientes. Quod non solum intelligendum est de illis, qui sunt extra Ecclesiam, & professi Christiani nominis ac doctrinæ Christianæ hostes: sed de illis quoque, qui in cætu Ecclesiæ versantur, & laude ingenij ac doctrinæ commendati sunt, qui haud ita pridem de religionis Christianæ veritate dubitare cœperunt, quod eius dogmata cum iudicio rationis & sensuum aperte pugnent. Hinc adeo factum est, & adhuc fieri videmus, cum prætextu & nomine Euangelij impietas Zuingliana vendicetur, quod maximum applausum habeat: cui deinceps nulla aut difficili ratione, medela adhiberi potest. Quo enim semel imbuta est recens, seruabit odorem, TESTA DIV.

Et duæ efficacissimæ causæ, in errore semel sub Titulo verbi Dei suscepto concurrunt, Diabolus, pater Mendacij: & deprauata ac corrupta Natura humana, qua in rebus Diuinis cæca, & DEO inimica est. Ideo miram non est, quod passim doctrinam veritatis sitientes, etiam pie mentes sub Euangelij nomine sibi hunc errorem persuaderi patiuntur, de quo nunquam

Cur eruditi & ingeniosi Calvinianorum dogma præ alijs amplectantur.
1. Cor. 1.

Causæ erroris Calviniani & Zuingliani efficacissimæ duæ.

nunquam cogitarunt. Quæ fore asis causa quoque fuit, quòd Hypocritica nos̄ter κεραιαυωδ ω̄ς sibi agendum existimauerit, ne forte & malam causam, & pessimam conscientiam magis prodat, si accuratam totius negotij explanationem suscepisset ac promississet. Nam bonâ vel illasâ conscientia hanc causam agere Hypocritam nemo bonus, & huius controuersia mediocriter intelligens credere, aut saltem opinari potest.

Sequemur autem & nos ordinem in refutando, què aduersarius in erroribus suis asserendis secutus est. Qui duo potissimum capita complectitur. Alterum de Sacrosancti huius conuiuij causis & circumstantijs quibusdam. Alterum de fundamentis nostræ doctrinae, & eorum estimatione. Et faxit Christus, cum demonstrauerimus ea minimè vera esse, quæ & verbis Christi & doctrinae nostræ contraria sunt, & paci Ecclesiae minimè seruiunt: aduersarius de his admonitus, abiciat, & porrò Ecclesias & scholas sua hypocrisis perturbare desinat.

G R Y N Æ V S.

XVI.

Συζυγία
& collatio externi
& interni ministerij.

Quum autem pijs rectè iudicantibus valdè probetur illa amabilis, & Verbo Dei modis omnibus consentanea Συζυγία & collatio Ministerij externi & interni: Rei terrenæ & cœlestis: Hominis externi & interni seu noui: Oris animæ & corporis, eius sententiam breuiter exponemus.

Quemadmodum in Baptismo (in quo Christo inserti coaluimus, Rom. 6. 5. & Christum induimus, Gal. 3. 27.) Minister externus aqua corpus perfundendo aut immergendo, abluit: Christus Iesus autem, cuius est adiunctum proprium spiritu & igni baptizare, Matth. 3. 11. sanguinis sui aspersione, corda nostra expiauit

expiauit & sanctificauit: vt iam nostri muneris sit, nouâ vitâ ambulare. Rom. 6. 4. sic etiam in sacra coena, Minister externus, homini externo, panem vinumque Domini, hoc est, Sacramenta, ore corporis percipienda, manu sua porrigit: Pater autem cœlestis, homini interno seu nouo, panem illum verè cœlestem, qui dat mundo vitam, hoc est, corpus & sanguinem Christi, Ioan. 6. 32. ore animæ percipiendum, verè exhibet, vt videlicet eundem viuificet.

Enimuerò si, vt scitè dixit alicubi Chrysofomus, natura nostra tota spiritualis esset, instar Angelicæ: non nisi spiritualia dona nobis in mysterijs istis exhiberet Christus: sed quia partim spiritu intelligente & immortalis, partim corpore organico constamus: illi quidem spiritualia καὶ νοητὰ, intelligibilia: huic autem corporalia καὶ αἰσθητὰ, sensibilia, exhibet: ea tamen lege, vt fructus nostræ cum Christo coalitionis, totis nobis instaurandis, seruiat. Spiritualia igitur cum ijs, quæ spiritualia sunt, coniungentes I. Cor. 2. 13. dicimus, non minus absurdum esse (rerum videlicet ordine inuerso) dicere, ore corporis, non solum Sacramentum, sed etiam ipsam corporis Christi substantiam corporaliter manducari: quàm inconueniens est dicere, panem & vinum, seu res terrenas, ore animæ manducari: aut oculis nos audire, cernere verò auribus. Vident piæ mentes nostræ sententiæ aduersariam hypallagen, ordini diuinitus sancito è diametro repugnare: & manifestè absurdam esse.

IACOBVS ANDREÆ.

Collatione Ministerij externi & interni (vt nouus hic Theologus loquitur) Rei terrænæ & cœlestis, hominis externi & interni

R

interni

Analogia Baptismi
ad Eucharistiam.

interni: oris corporis & anima; Hypocrita noster contra aperta
verba Testamenti Christi, & contra consensum omnium Ortho-
doxorum Patrum, suum errorem stabilire conatur, videlicet,
ore corporis in Eucharistia non sumi corpus & sanguinem Chri-
sti. Idq; Analogia Baptismi ad Eucharistiam agere tentat.
Quemadmodum enim in Baptismo Minister aquâ corpus per-
fundendo abluat: Christus autem spiritu & igni baptizet: qui
sanguinis sui aspersione corda nostra expiauerit, & sanctificauerit:
sic in cæna Domini, Ministrum externum, homini externo,
panem vinumq; Domini, HOC EST, SACRAMENTA,
ore corporis percipienda, manu sua porrigere. Patrem autem
cælestem homini interno panem illum cælestem dare, corpus &
sanguinem Christi.

Sym-bola tantum
non sunt Sacra-
menta,

Fol. 41. b.

Duo ad integritatem
Sacramenti
requiruntur.

Sed heus tu Hypocrite, vnde didicisti, aquam, panem & vi-
num Domini duntaxat, esse Sacramenta? Vbi hic consensus Pa-
trum orthodoxorum? An verò non meministi cacodoxi Compila-
torem vestri consensus, Tiguri impressi, verba? ex quo pleraq;
tua descripsisti: visibilem formam & inuisibilem gratiam:
Rem terrenam & rem cælestem: figuram significancem & rem si-
gnificatam: RES SENSIBILES seu corporalia Sym-bola, &
spiritualia atq; intelligibilia dona, &c. PASSIM A PATRI-
BUS, QVASI PARTES AD INTEGRAM SACRA-
MENTI RATIONEM CONIUNGI. Hac si vera sunt,
quæ negare non potes, & verbis Testamenti Christi consentanea,
de quo minime dubitamus: quomodo affirmare, & quo ore asse-
re audes, Ministrum duntaxat aquam in Baptismo, & panem ac
vinum in cæna Domini ministrare, & Sacramento vescentes non
amplius ore accipere? Num Baptismus nihil aliud est, quàm
aqua? Num Eucharistia nihil aliud est, quàm panis & vinum?
An verò Eucharistia non duabus rebus constat? terrenâ & cæ-
lesti, sed duntaxat vnâ eâq; infirmâ, terrenâ scilicet? An verò ad-
huc

Minister quid ex-
hibeat & distri-
buat in Sacramen-
tis.

huc dubitas, te in errore versari, & Orthodoxæ eruditiæ vetustati, quam prædicas, aperte contradicere?

Ex quo manifestum est, in Analogia Baptismi ad Eucharistiam, Hypocritam nostrum toto cælo à veritate doctrinæ Sacramentorū aberrare. Nam eisi verū est, Christū Spiritu baptizate: tamen ex verbis Christi constat, PER MANVM MINISTRI id facere, ut non sit separata actio Ministri à Spiritu S. virtute, qui præsens est, & non absens in administratione Baptismi. Sic quoq; verū est, quòd pater dei nobis panem illum cælestem, corpus & sanguinē Christi, sed non solum hac ratione, quòd semel in hunc mundū, Filiū suū dilectum & unigenitū, ad expianda peccata hominū miserit, sed quòd nunc quoq; hoc ipsum corpus & sanguinē, IN PANE ET VINO nobis in Mysterio manducandum ac bibendum verè & realiter exhibeat. Hinc D. Augustinus: HOC ACCIPITE IN PANE, quod pependit in cruce. Hoc bibite ex calice, quod fluxit ex Christi latere. Et aūe panis ille, quem Minister Ecclesiæ distribuit, & potus, quē in ora priorū reponit, IN HOC PANE, dicit Augustinus accipiendū, quod in cruce pependit. Item Chrysostomus ait: Corpus Christi manibus Sacerdotū crastari: Hac cum neget Hypocrita noster, manifestum est, quòd loco Sacramenti integri, unam dumtaxat partē, putamina videlicet Ecclesiæ Dei in hoc Mysterio relinquat. Id verò, ne facere videatur, verbis ambiguis & flexiloquis ludit, cum inquit: Christū sanguinis sui aspersione corda nostra expiasse & sanctificasse: ubi pius lector, tempus præteritū in viroq; verbo diligenter obseruet, quibus Hypocrita respicit opus redemptionis humani generis in cruce consummatum, quo intelligit, nostra corda expiari & sanctificari, sed quòd in presenti actione Baptismi, sanguine Christi realiter aspergamur & sanctificemur: hoc neq; expresse loquitur, neq; intelligit Sophista.

Sic in cæna Domini, cum ait: Quod Pater cælestis panem illum cælestem dei ore animæ percipiendum: nequaquam

Vide Cacodoxi Consensus Resolutionem pag. 163. 222 242. 487. 493. 558 545 582.

Christus per manū Ministri baptizat.

Christus dat cælestem panem per manum Ministri.

In Serm. ad Neophytos.

Quomodo in Baptismo aspersione sanguinis Christi expiatur & sanctificemur secundum Zvinglianos.

Quom: ori animæ corpus Christi percipiendū detur secundū Zvingli.

hoc vult, quòd Orthodoxi Patres intellexerunt, videlicet in pane & vino cœnæ, Christum dare suum corpus & sanguinem, sed quòd pater miserit in hunc Mundum Filium suum, ut sua obedientia passione & moree genus humanum redimeret. Ore autem fidei, hunc cœlestem panem sic percipi intelligit, si credamus, quòd corpus ipsius sit pro nobis in mortem traditum, & sanguis eius

Corpus & sanguinem Christi edere & bibere.

Fol. 17. 393. 287.

pro peccatis nostris effusus. Hoc credere, esse corpus Christi edere, & sanguinem eius bibere. Longè verò aliter Orthodoxos Patres & loqui & sentire, de quorum consensu tantopere gloriantur in Refutatione Zuingliani & Calviniani Consensus demonstratum est. Quoniam simul omnes agnoscunt, non solum ore Animæ, sed etiam ore corporis ipsum Christi corpus in Mysterio, & non panem duntaxat manibus ministrorum distribui & ore accipi, quorum saltem quaedam illustria testimonia recitabimus. Augu-

Testimonia quædam Orthodoxorum Patrum de mâdicatione corporis Christi, Lib. 2. cap. 9.

„stinus ad Neophytos : [Hoc accipite IN PANE, quod
„pendit in cruce. Hoc accipite in calice quod effusum est
„est CHRISTI latere.] Idem contra Aduersarium legis : [Nos
„mediatorem Dei & hominum, Iesum Christum, carnem suam
„manducandam, bibendumq; sanguinem dantem, FIDEI CORDE

In Epistola ad Iacuum, 118.

„ & ORE suscipimus.] Idem : [Placuit Spiritui sancto, ut in honorem TANTI Sacramenti IN OS Christiani hominis prius
„DOMINICVM CORPVS intraret, quàm exteri tibi.] Chry-

Hom. 60. ad populū Antiochenum,

„sostomus. [O quot modò dicunt, vellem formam & speciem eius
„videre, vellem vestimenta ipsa, vellem calceamena videre.

Vide Cacodoxi Consensus Refutatione pag. 128. 129.

„ Ipsum igitur vides, IPSVM TANGIS, IPSVM COMEDIS.
„ Tu vestimenta eius desideras videre, ipse verò seipsum tibi tradidit, non ut videas solum, verùm etiam ut TANGAS ET IN

NB.

„ TE HABEAS.] Et paulò post : [Non sufficit ipsi, hominem fieri, flagellis cædi, sed nos secum, ut ita dicam, IN VNAM MASSAM reducit. NEQVE ID SOLVM FIDE (atende Hypocrita) SED REIPSA, nos suum corpus facit. Quai-

„tur re

cur re mundiorẽ esse non oportet eum, qui hoc sacrificio parti-
cipaturus est? quos radios solares non deberet excedere MA-
NVS ILLA, quæ hanc coronam pertractat, OS, QVOD igne
impletur spiritali, LINGVA, quæ CRVENTATUR HOC
ADMIRABILI SANGVINE. Idem, Hoc facis cum ad men-
sam Domini accubueris, illa ipsa die, qua dignus habitus es
CARNEM EIVS LINGVA ATTINGERE. Ne igitur hæc
fiant, purifica Dexteram tuam. LABIA TVA QVÆ FACTA
SVNT VESTIBVLVM, per quod aditum ad nos facit Christus.]
Leo. [Sic sacra mensæ communicare debetis, VT NIHIL pror-
sus de veritate corporis & sanguinis Domini ambigatis. HOC
enim ORE sumitur, QVOD FIDE CREDITVR.] Tertullia-
nus. [Caro corpore & sanguine Christi VESCITVR, vt & Ani-
ma à Deo saginetur.] Ambrosius. [Quomodo huiusmodi manibus
suscipies sanctum Domini corpus? Qua temeritate ORE TVO
poculum præciosi sanguinis percipies?] Hæc Orthodoxorum Pa-
trum testimonia longè aliter, quàm verba Hypocritæ nostri, so-
nant. Quæ ad eò manifesta sunt, vt Compilatores Cacodoxi Con-
sensus, cum viderent suo errori minimè patrocinari, non veriti
sint impudenter scribere: Orthodoxos Patres sua grandiloquen-
tia & hyperbolicis locutionibus de hoc mysterio errori pontificio
occasionem dedisse, qui apertè testantur, non solùm fide, seu ore
anima, sed ore etiam corporis percipi corpus & sanguinem Chri-
sti. Quorum tamen auctoritate nequaquam nitimur, sed hæc ex
verbis Testamenti Christi Patres hausisse, scimus, qui dixit: Ac-
cipite, manducate: HOC EST CORPVS MEVM.

Ea verò est Vanitas Hypocritæ nostri, vt Chrysofomi
verba, ex quibus contra nos ratiocinatur, bona fide recitare non
possit. Etenim non modò rescindit, quæ præcedunt, quibus Sacra-
menti huius veritas explicatur & cõmendatur à Chrysofomo: sed
etiam recitatis eius verbis sententiam affingit, quæ non modò

NB.
Non solùm fi-
de, SED & RE
IPSA cū Chri-
sto in vnâ mat-
sam redigimur.
Manus tractat
corpus Christi.
Os accipit cor-
pus Christi:
Hom. 27.
1. Cor. 11.
Caro Christi
lingua attingi-
tur.
Christus labia
nostra ingredi-
tur.
In Serm. 6 de
Ieiunio.
De Resurrectione
carnis.
Ad Theodosium
Imperatorem.

Hom. 60. ad po-
pulu Antioche-
num Tom. 5.
Col. 395.

Certitudo verbi
Dei.

Sensibilia & intel-
ligibilia simul ex-
hibentur & perci-
piuntur in Eucha-
ristia.

cum mente, sed etiã cum allegatis ipsis apertis verbis Chryso-
pugnatur. Sic. n. verba Chryso-
stomi, Bernb. Brixiano interprete, so-
nar: [In omnib. itaq. Deo pareamus, neq. contradicamus: licet co-
gitationibus nostris aduersari videatur & oculis. QVOD DI-
CITVR. Sed sit & cogitationibus & visui DIGNIOR IPSIVS
SERMO. Sic & in Mysterijs agamus. Nec solum præ oculis
posita respiciamus, sed ipsius verba contineamus. IPSIVS enim
sermo INFALLIBILIS, SENSVS AVTEM NOSTER SE-
DUCI FACILIS: ILLE NVNQVAM DECIPIT. HIC
AVTEM VT PLVRIMVM ERRAT. Quoniam igitur ver-
bum dicit: Hoc est CORPVS MEVM, & pareamus & CRE-
DAMVS, & INTELLECTVALIBVS oculis ipsum inueamur.
NIHIL enim SENSIBILE nobis Christus tradidit. Sed res qui-
dem sensibiles, OMNES AVTEM INTELLIGIBILES. Idem
& in Baptismate, per rem, nemp: sensibilem aquam, dñum con-
feritur. Intelligibile verò, quod perficitur, regeneratio & reno-
uatio. Si enim incorporeus esset, nuda & incorporea tibi dedisset
ipsa dona. Sed quoniam Anima corpori conferebatur, IN SEN-
SIBILIBVS INTELLIGIBILIA tibi præbet.] Hactenus
Chryso-
stomi verba, quæ diligenter obseruanda sunt. Nam Chry-
so-
stomus inquit: IN SENSIBILIBVS intelligibilia præbet.
Hypocrita verò noster: illi quidē spiritalia & verò intelligi-
bilia: Huic autem corporalia & admodum sensibilia exhibet,
quod Chryso-
stomus non facit. Sed PER sensibilia præberi intel-
ligibilia ait. Sic non seorsim corpori aquam in Baptismo, & pa-
nem ac vinum in Eucharistia: Anima verò regenerationem, cor-
pus & sanguinem Christi eriduunt scriptores Ecclesiastici: sed
TOTI HOMINI, qui anima & corpore constat, ut, non solum
Anima, sed corpus quoq., os & ipsa labia corpus & sanguinem
Christi percipere expressè scribunt, sicut iam commemorata testi-
monia Patrum apertè confirmant. Ac ne humana auctoritate
niti videamur, hac quoq. simplex & germana verborum Testa-
menti

menti Christi est sententia, cum panem accipiens inquit: Accipere, manducate, hoc est corpus meum. Non enim seorsim dicit: Manducate panem ore corporis, & corpus meum fide, sed loquitur duntaxat de manducatione, quæ fit ore, nec ullam mentionem fidei sub vocabulo manducationis facit, aut sub ea intelligit. Loquitur enim de Sacramentali manducatione, quæ ore fit, non quæ fit fide, sed ad confirmationem Manducationis fidei factæ (quæ continet fit) à Christo instituta est, & etiam ab infidelibus, sed ad iudicium fieri potest. Quæ cum ita se habeant, quantum ignorantia Mysteriorum huius, & Consensus Orthodoxorum Patrum laboret Hypocrita noster, omnes mediocriter in hac controversia instituti intelligere possunt, quam sequentibus verbis manifestè prodit: Spiritualia (inquit) cum ijs quæ spiritualia sunt coniungentes. I. Cor. 2. 23. dicimus, non minus absurdum esse (rerum videlicet ordine inuerso) dicere: Ore corporis, non solum Sacramentum, sed etiã ipsam corporis Christi substantiam corporaliter manducari: quàm inconueniens est dicere, panem & vinum seu res terrenas, ore animæ manducari, aut oculis nos audire, cernere verò auribus. Nam hæc causa summæ admirationis Patrum in hoc Mystero est, quòd hoc Mystrium neq; sensuum neq; rationis humane iudicio metiri aut comprehendere poterint, quòd SOLA FIDES IN VERBO INTELLIGIT. Quomodo videlicet corpus Christi IN PANE adsit, & percipiatur, quemadmodum ex calice sanguis Christi bibatur, sicut supra commemorata testimonia Orthodoxorum Patrum confirmat. Sed Zuingliani & Calviniani nihil credunt, nisi quòd oculis vident & manibus palpant.

Manducatio Sacramentalis manducationis fidei confirmatio est.

Quapropter vanum est, quòd dicit Hypocrita, Hypallagen illam, quæ spiritualia ore corporis percipi dicuntur, ordini Diuinitus instituto repugnare. Nam Diuinus ordo à Christo institutus est, ut ore accipiamus non solum panem, sed corpus ipsius, cum

Hypallage in Mystero Eucharistia.

Rationis humana
non fidei absurdi-
tas.

1. Cor. 3. 13.

cum panem accipiens dixit: *Accipite, manducate: HOC EST*
CORPVS MEVM. *Et si verò hæc rationi humana & sensibus*
absurda sunt, Fidei tamen minimè absurda sunt, quæ in verbum
Testamenti Christi respicit, & intellectum humanum in obsequium
eius captiuum ducit, sicut in omnibus Mysterijs regni Dei &
Symboli Apostolici Articulis faciendum est, nisi vniuersam reli-
gionem Christianam abijcere velimus, iuxta illud Apostoli: Ani-
malis homo non est capax eorum, quæ sunt spiritus Dei. Sunt
enim ei stulticia, nec posse ea cognoscere, quia spiritualiter di-
iudicantur.

Quapropter quòd dicit, hypallagen illam manifestè absur-
dam esse: intelligendum de absurditate tantum, quæ in sensus &
intellectum humanum incurrit. Cui aliam falsam hypallagen ad-
iungit, videlicet tam absurdum esse, ore corporis percipere corpus
Christi, quàm absurdum sit, panem & vinum seu res terrenas ore
Animæ manducare, aut oculis nos audire, cernere verò auri-
bus. Nam hæc posteriora non ordinauit Dominus, sicut contra,
nos manifestè demonstrauius, Christum ordinasse, ut ipsius cor-
pus ore accipiamus. Cum in cæna Domini nulla fidei sed oris
tantum manducationis vel ipso etiam Caluino teste, mentio fiat.

Error Grynæi in
vocabulo & re Sa-
cramenti.

Præterea sæpe nunc diximus: Hypocritam nostrum in eo
errare, quòd opinatur, panem & vinum sine corpore Christi &
& eius sanguine Sacramentum esse: quæ opinio cum Orthodoxy-
orum Patrum Consensu, & verbis Testamenti Christi è diametro
pugnat. Terrena enim elementa, panis & vinum, pars dumtaxat
sunt Sacramenti, eaq; minima, non ipsum Sacramentum.

(Corporaliter)
quomodo accipi-
endum.

Sed obiter hoc quoque monendum est, cum de sententia no-
strorum dicit: substantiam corporis Christi CORPORALITER
manducari, ne forte carnalem & physicam, manducationem car-
nis Christi per calumniam nostris affingat: qui hoc vocabulum
CORPORALITER, nequaquam de carnali manducatione in-
telligunt,

relligunt, quasi caro Christi instar alterius carnis masticeatur in hoc sacro conuiuio. Sed opponunt illud Orthodoxi Paeres (à quibus nos hanc phrasin accepimus) sicut nos quoq; falsa opinioni aduersariorum, qui Christum sua diuinitate solum in hoc Sacramento adesse dicunt: NULLO AUTEM MODO, quantumuis spiritu-ali, suo corpore adesse posse, quòd cælo contineatur, vsq; ad diem ultimi iudicij, vnde venurus sit. Conterà nostri Theologi, secundum verba Testamenti Christi: Hoc est corpus meum, cum Orthodoxorum Patrum unanimi consensu credunt & docent: corpus Christi verè adesse. De quo nihil habeamus, quàm quòd verbum Christi sit VERVM, EFFICAX, OMNIPOTENS: MO-DVS AUTEM INSCRVTABILIS, vt Damascenus loquitur.

G R Y N Æ V S.

XVII.

Iam verò ordine de Συνοχασίας istius capitibus primarijs, agemus, initio factò à Ministris.

I. Nos solos verbi Dei ministros, Ecclesiæ resti-
tuto ministerio, cœnam Domini administrare debe-
re, nec sacrificulos Missaticos ad eius liturgiam adhi-
bendos esse, ideo statuimus, quia verbi & Sacramen-
torum dispensationem illis demum demandatam sci-
mus, Matth. 28. 19. 20. I. Cor. I. 17.

Aduersa autem in hoc negotio pars, non dubita-
uit affirmare: Malle se, vel à sacrificio Papistico, cœ-
nam sibi administrari, quàm citra eius vsum è viuus
decedere. Quum etiam Baptisum à mulierculis (in-
commenticio necessitatis casu) administrari velint,
quid nî eadem licentia, cœnæ administrandæ ius eis-
dem quoque permiserint: quando vt res ipsa loquitur,
illis non venit in mentem commemorabilis

S illa

illa sententia: Damnat, non priuatio, sed contemptus Sacramenti?

II. Nos verbi Dei Ministros, verbum externum prædicare. 1. Cor. 3. 6. Aqua baptizare. Matt. 3. 11. Panem vinumq; Domini in S. cœna præbere dicimus.

Alij è contra, cum manibus Ministrorum etiam rem Sacramenti, quæ nullo tamen externo sensu percipitur, hoc est, ipsum corpus Christi, & sanguinem eius tradi, & in ora hominum poni, ineruditè aiunt: non vident, se eadem ratione Baptisma spiritus, & interni verbi præconium, quo nemo alius, quàm Christi spiritus defungitur, sibi falsò arrogare. Eiusdem enim est, isthæc omnia, ad instaurationem saluandorum præstare.

IACOBVS ANDREÆ.

Duas hoc loco Antitheses ponit Hypocrita. In priore, quòs Sacramenta administrare, & à quibus percipere oporteat. In posteriore, quid Ministri Ecclesie dispensent.

Quod ad priorem questionem accinet, nulla controversia de eo est, si ordinarium Ministerium respicias, solos verbi Dei Ministros cœnam Domini administrare debere. Si verò accidat, ut aliquis eo loco constitutus sit, in quo Papatus adhuc dominaretur, Minister verò paratus esset secundum Christi institutionem morieturo cœnam Domini administrare: num propter ministri impietatem in alijs doctrinæ partibus se tanto Thesaurò, & verè spirituali viatico spoliare deberet? Aut ipsius sacrificuli impietate se in usu legitimo Eucharistia pollueret: cum neq; substantia, neq; virtus Sacramentorū à dignitate Ministrorum pendeat, sicut Donacista sentiebant, sed à voluntate instituentis. Et à sacrificuli baptizatos, rectè baptizatos, nec rebaptizandos esse, eorum est. Et non ignota est Historia de Athanasio puero, qui adoram

ad oram maris, aliquot Catechumenos baptizavit, de quibus Alexander cum concilio Clericorum statuisse traditur, illis, quibus integris interrogacionib. & responsionibus aqua suoras infusa, iterari Baptisimū non debere. Teste Ruffino in Eccles. Hist. l. i. c. 14.

Sic in casu necessitatis minime cōmentitio, cū defuncti non modo Ministri, sed etiam viri, quis prohiberet mulieres baptizare? Nam quod Apostolus inquit, Mulier in Ecclesia taceat, Apostolus nomine Ecclesie intelligit cœcum ex verōq. sexu, viris & mulieribus coactum, vbi mulieres à viris discere, & non viros docere conveniens est. Quando autem mulieres duntaxat congregatæ sunt, sicut in talibus casibus fieri solet, longè alia ratio est. Quemadmodum enim mulieri inter mulieres (quod maius est) concionari, & reliquas verbo Domini, consolari minime prohibitum est: quid prohibet: quò minus etiam in tali casu Baptisimum administrare possit?

Longè verò alia, et dissimilima ratio est, quod ad cœnā Domini attinet, in cuius usu talis casus necessitatis locū nō habet, cū nō semel, sed sæpe valentes ea usi sint, qui agrotant, & in illas angustias non rediguntur. Vbi illud commemorabile dictum locum habet: Damnat, non priuatio, sed contemptus Sacramentorum.

Quod autē hæc damnat Hypocrita cum suæ opinionis socijs, & cōmentitium casum necessitatis appellat: eo ipso etiam produnt, quanti Sacramentum Baptisimi faciant. Quem dicunt esse aquam, sicut Eucharistiā panem & vinū: ideoq. non multū ratione salutis æternæ referre, si his quidam priuentur, cū Minister suo Ministerio non plus conferat Sacramentum sumenti, quam aquam, panem & vinum, sicuti posterior impia Antithesis docet. In qua Hypocrita noster, sicut hactenus crassum Zvinglianum, ita etiam Schvuenckfeldianum nunc egregium se exhibet, vbi asserit: verbi Dei ministros verbum externum prædicare, aqua baptizare, & panem vinumq. Domini in S. cœna præbere.

De Baptismo in casu necessitatis per mulieres administrato.

Gryn. Schvuenckfeldianus.

Et si verò sequenti Antithesi docet, quòd intelligat: Ministros nihil aliud, quàm aquam, panem & vinum præbere: non tam n ausus est addere voculam DVNTAXAT, vel, TANTVM, quòd animaduerteret, non benè sonare in auribus lectoris vel auditoris: Nihil nisi aquam in Baptismo, & panem & vinum in cœna Domini dispensari & præberi. Quapropter ne lectorem offenderet, in thesi omittenda, sed in Antithesin referuanda esse censuit, vbi minùs durè sonare videatur.

Confes. Schvüeckfeldiana de Sacramentis.

Certum autem est, etiam ipsorum propria confessione, quòd per Sacramentum nihil aliud intelligant, quàm aquam: item panem & vinum, cum relatione seu fine suo, quæ exteriori homini seruiant: nihil verò ad interiorem hominem pertineant, quæ omnia Spiritus sanctus operetur. Sed qui in Schvüeckfeldij scriptis mediocriter versati sunt, intelligunt, hunc ipsum eius errorem esse, quo passim plurimorum conscientias perturbauit. Dum pro Ecclesiæ ministros accusat, quòd sibi arrogant, quæ SOLIVS Spiritus sancti, & ipsius Christi, Regis gloria propria. Vnde etiam Sacramentorum contemptus natus est apud ipsos, quòd Schvüeckfeldiano errore correpti Ministri, liberos aut prorsus non baptizent, aut aquam non adhibeant. Item à cœna Domini prorsus abstineant. Quod sine Animarum periculo fieri existimant. Siquidem exterior Baptismus nihil aliud sit, quàm aquæ Elementaris aspersio, & in cœna Domini panis & vinum, quæ gratiarum actionis loco celebretur, postquam fideles sine hoc Sacramento spiritualiter per fidem, spirituali cibo, corpore & sanguine Christi refecti sint. Nequaquam verò spiritualis hic cibus & potus, IN, CVM, SVB vel PER illa externa Sacramenta dispensari & communicari, quòd Christo & ipsius Regno spirituali (ipsorum opinione) res indignissima esset.

Eleuatio & contemptus externi Ministerij.

Cum hoc Schvüeckfeldij errore perniciosissimo, si conferas verba Hypocritæ hoc loco posita, in quibus reprehendit nostratium Ecclesiarum Confessionem, videlicet, manibus Ministeriorum, etiam

rem Sacramenti, qua nullo tamen sensu percipitur, hoc est, ipsum corpus Christi & sanguinem eius tradi, & in ora hominum poni, reipsa deprehendes, idem planè & sentire & dicere, quod Schvucckfeldius dicit & scribit. Quod ex eo magis apparet, quoniam Baptismum negant esse lauacrum regenerationis, sed eius duntaxat signum, regenerationem verò non nisi in Electis fieri, idq; extra Baptismum, interdum in senectâ demum, qui tamen in infantia baptizati sunt.

Sed quid quæso ad Patrum supra recitata & similia eorum testimonia respondebit Hypocrita? qui hoc aperè fatentur, & minimè scrutandum aut inquirendum, sed admirandum & credendum hortantur, quòd in hoc sacro conuiuio manibus sacerdotum corpus Christi tradatur, ora hominum percipiant, & sanguine Christi lingua cruentetur. Fortassis hîc ad Orthodoxi Consensus Compilatorum & Zvinglianorum præsidium confugiet, qui eâ impudentiâ sunt, ut dicant, hæc minimè de corpore & sanguine Christi intelligenda esse, sed de pane duntaxat & vino Eucharistia, quæ sortita sint NOMEN ET APPELLATIONEM corporis & sanguinis Christi, propter cuius NOMINIS, non autem IPSIVS REI COMMUNICATIONEM, hæc de pane & vino prædicentur. Quæ impudencia cum in Refutatione solidâ Cacodoxi illius Consensus sufficienter confutata sit, eò leetorem breuitatis causa remittimus. Nam orthodoxis patribus nunquam in mentem venit hoc Zvinglianorum somnium, quòd videlicet nomen corporis & sanguinis Christi, cum pane & vino, ori priorum imponatur. Quin de Reipsa intelligunt, & ideo Mysterium adorandum dicunt, quod omnem humani ingenij caput excedat.

Nequaquam verò sequitur, quod Hypocrita inde colligit: si manibus ministrorum, & rebus externis, pane & vino, ipsum corpus & sanguis Christi tradantur, & in ora hominum imponantur:

Effugium Zvinglianorum.

Refutatio eiusdem. Pag 152. 468. 469. 637. 638.

Per Ministerium
hominum, nihil
Spiritus sancti pre-
conio detrahatur.

zur: eadem ratione *Baptisma spiritus, & interni verbi praconi-
um, sibi falso arrogare Ministros, quo nemo alius, quàm Christi
spiritus perfungatur. Nihil enim sibi arrogant Ministri, sed
dum se Ministros agnoscunt Dei praesentis, omnia Deo adscri-
bunt, etiam hoc ipsum, quòd indigni Ministri sunt, ve ex Deo sit
omnis illorum inærotus, cui omnis gloria & honos debetur.
Quemadmodum enim Christus Saluatoris nomen solus sustinet,
unde Iesus appellatus est: nihilominus tamen verum est,
quod D. Paulus ad Timotheum scripsit: Accende tibi ipsi & do-
trinae, & persiste in istis. Id enim si feceris, & te ipsum SERVA-
bis, & eos, qui te audierint. Vbi idem vocabulum σωσται, salua-
bis, quod in Euangelista Matthæo de Christo ponitur, ipse serua-
bit (σωσται) populum suum à peccatis ipsius. Non enim Paulus
vel Timotheus est, qui loquitur, sed SPIRITVS Patris, qui per
illos loquitur. Hinc Paulus Apostolus de Euangelio pradicato:
Non pudet me Euangelij. Est enim potentia Dei ad salutem
omni credenti. Vbi Hypocrita noster, DVCE Schruenckfeldio,
dicit, hoc nequaquam de externo verbo intelligendum esse. Nam
potentia Dei, est ipse Deus, non verbum vocals. Ideoq̃ falso vo-
calsi seu pradicato verbo praconium interni verbi eribuitur.
Ad eò verum est, quod Lutherus de Sacramentarijs scripsit:
Caudis quidem instar vulpium Samsonis in eo coniunctos esse,
quòd simul omnes simplicem, veram & germanam sententiam ver-
borum Testamenti Christi, peruertere & oppugnare: inter se autem
capitibus diuisos, in diuersissimos errores iusto Dei iudicio, delabi.
Quandoquidem etiam Hypocrità nostro non contradicente, ve-
rum, vnum & simplex, falsum autem multiplex, & sibi ipsi non con-
stans est.*

Sed ve ad institutum redeamus, etsi Spiritus Christi est
hæc omnia ad instauracionem saluandorum prestare, quod nemo
negat: non tamen (de ordine loquimur diuinitus instituto) sine
externis organis & medijs ab ipso ordinatis prestat, sed per illa
efficit,

efficit, propter quem ordinem diuinitus sancitum Ministro & Ministerio tribuitur, quod DOMINVS per Ministerium prestat.

G R I N A V S.

XVIII.

Secundò, si consideres conuiuas Filij Dei in hac cœna, diuersitas sententiæ nostræ & opinionis, quæ eidem reclamationat, in hisce capitibus consistit: de quibus iudicium permittimus pijs omnibus.

I. Nos disertè testamur: Eos demum esse Domini Iesu verè ὁμοῦταιπέζες & conuiuas, & corporis sanguinisque eius verè participes, qui vnum cum eo sunt, quosque ipse viuificat: tametsi horum magna interdum est infirmitas.

Alij è contra, quasi impiorum & infidelium patrocinium suscepissent, probant hanc tristissimam & veteri orthodoxe Ecclesiæ inauditam vocem: Panis est naturale corpus Christi, quod Iudas ille proditor, & omnes impij cœna vtentes, non minùs oraliter manducant, quàm Petrus & omnes sancti. An ne autem pia mens, illud sibi vnquam persuaderi parietur, tantisper, donec sanctum (nihil autem sanctius corporis & sanguinis Iesu Christi communionem) canibus minimè dari: Matth. 7. 6. & partem fidei cum infideli nullam esse, 2. Cor. 6. 15. certò persuasum habebit?

II. Nos externum hominem, in sacra cœna, res externas physicè: internum verò hominem, res cœlestes, corpus videlicet & sanguinem Christi, spiritualiter per fidem percipere, ideò credimus, quia quod in verbo promissionis adest & offertur, idem non nisi per fidem percipitur.

Alij

Alij contrà, hominem externum, IN, CVM, & SVB terrenis rebus, cœlestia dona, ore corporis, percipere & manducare contendunt: quod equidem non minùs est inconueniens, quàm si quis dicat, in circumcissione ordinaria, in, cum, & sub præputio, cordis quoque præputium, manu eiusdem administri, eodemque instrumento, olim fuisse præcisum.

IACOBVS ANDREA.

1.
Doctrina Grynæi opinio est, non vera sententia.

Quòd Hypocritea sententiam nostram de conuiuio Filij Dei, opinionem, suum verò & suorum errorem de iisdem, sententiam appellat, tamdiu illi permittendum est, donec error ipsius & sociorum eius deegatur: ubi manifestum erit omnibus, opinionem, hoc est, doctrinam non modo incertam, sed etiam manifestè falsam, Opinatore[m] hunc, Ecclesia Dei oberudere.

2.
Conuiuæ Christi in sacro conuiuio non solum pij, sed etiam impij sunt.

Nam eos duntaxat Domini Iesu ὁμοπαρέτες & conuiuas, & corporis Christi sanguinisq[ue] eius verè participes esse OPINATUR, qui vnum cum eo sunt, quosq[ue] ipse viuificat. Quod falsissimum esse & historia Euangelica de Iuda proditore, & D. Paulus exemplo Corinthiorum aperte demonstrat. De quo in Refutatione Cacodoxi Zyuinglianorum Consensus copiosè dictum est. Quod etiam vnanimis orthodoxorum Patrum consensus confirmat, quorum testimonia iam citato loco recitata sunt.

Vide Refutationem pag. 545. 573. 584. 570. 596. 606. 613. 572. 580.

Cur manducatio indignorum contra Sacramentarios viceatur.

Quod verò Hypocritea ait: Manducationem impiorum à nobis ita vrgeri, quasi impiorum & infidelium patrocinium suscepissimus, sarcasum Diaboli cognoscimus. Non enim ignorat, id nequaquam propter impios fieri, sed vt mens & sententia verborum Pauli Apostoli vera recineatur, & demonstretur: Sacramenti integritatem non à fide & dignitate vel distribuendum
vel

vel sumentium, sed ab institutione S. Cœnæ, & verbis Testamenti Christi pendere. Aliàs nunquam certi esse possemus, nos Sacramentum habere, aut S. Domini cœnam celebrare. Fuit sanè Iudas conuiuia Christi, quod nullo modo negare poterit Hypocrita. Et habuit D. Paulus conuiuas, non paulò antè, aut paulò post, sed in ipso actu S. Cœnæ, ebrios, quos Deus etiam grauiter puniuit. Quomodo ergo Hypocrita tam audacter asserere audeat, conuiuas Christi eos duntaxat esse in hoc sacro conuiuio, qui cum eo vnum sine, & quos viuificet? Cum Iudas neq; vnum cum Christo fuerit, neq; ab eo viuificatus sit, sicut & Corinthij, & nisi pœnitentiam veram egerint, in morbo inflicto, etiam in æternum perierunt.

Sed dicet fortassis Hypocrita, Iudæ, & ebrijs Corinthijs, non Christi corpus, sed duntaxat panem & vinum proposita fuisse. Cui respondemus, ne quidem iunius, sobrijs & pijs, de sententia Hypocrita, & sociorum opinionis eius, aliquid amplius apponi, qui Sacramenta definiunt duntaxat pane & vino, cum relatione ad corpus Christi in cælo tam absens permanens, quàm procul summum cælum ab infima terra abesse, & nullo modo realiter præsens sit, siue quis pius, siue impius sit.

Sacramentarij nõ modò impijs, sed etiam pijs, nihil nisi panem & vinum apponi docent.

Cum igitur de sententia Zvinglianorum, loco integri Sacramenti, panis & vinum duntaxat, cum relatione ad corpus & sanguinem Christi absentem, in S. Cœna Domini, proponatur, quæ conuiujs Sacramento communicantibus, communia sunt: quomodo pios tantùm veros conuiuas, & eos solùm corporis & sanguinis Christi participes esse dicet Hypocrita?

Sin verò respondebit: Corpus Christi manducare, & eius in hoc conuiuio participem fieri eos duntaxat, qui verè in Christum credunt: Nos vicissim ex eodem querimus, ve nobis vnamlitteram, vnamsyllabam, vnum verbum, in verbis Testamenti monstret, quòd in illis verbum MANDUCARE, significet credere in

Obiectio.
Responsio.

T
Chri-

Manducare in ver-
bis Testamenti
Christi quid signi-
ficet.

Compilerum
Cacodoxi Con-
sensus communis
error.

Corpus Christi
naturale, hoc est,
verum adest in S.
Cœna.

Idem Iudæ, quod
reliquis vndecim
Apostolis distri-
buit Christus.

Pag. 572, 580. 613.

Christum. Quod si vrgere aut impudenter instare volueris, Ioan. 6. capite sic accipi: eundem ad Caluini commentarium in Ioan- nem ablegamus, qui eos toto celo errare affirmat, qui Ioan. 6. Christum de cœna Domini concionatum, aut de Sacramentali manducatione corporis Christi locutum esse affirmant. Vsq; adeo constans & firmus est istorum Opinatorum consensus, ut nihil dicam de Orthodoxi, scilicet, ipsorum Consensus Compileribus, Vesperilionibus, qui vnam manducationem corporis Christi, Ioan. 6. & in S. Cœna Domini à Christo commendatam esse impudenter vrgent, quos ad refutationem eius solidam ablegamus.

Quod verò ait: Tristissimam & orthodoxæ Eccle- siæ veteri inauditam vocem esse: Panem esse naturale corpus Christi, quod Iudas ille proditor, & omnes impij cœna vtentes, non minùs oraliter manducant, quàm Petrus & omnes sancti: Reipsa docet, quàm nihil, aut infœliciter in lectione scriptorum orthodoxorum Patrum versa- tus sit Hypocrita. Num verò aliud corpus Christus habet, quàm naturale illud verum corpus, quod ex substantia D. virginis Mariae assumpsit? Hoc ne corpus D. Augustinus, cum reliquis Doctoribus, non aperte dicit etiam Iudam accepisse? Quorum testimonia in Cacodoxi vestri Consensus postremis duobus capi- tibus allata, à deprauatione & manifesta corruptela Compilerum vindicata sunt. Num verò in S. Cœna institutione, Christus alio instrumento manducare docuit aut precepit, quàm ore? cum inquit: Accipite, manducate, HOC EST CORPVS MEVM. Num verò dixit: Panem manducate ore, corpus autem meum fide? Vbi quaeso hoc dixit Christus? Quis Euangelistarum hoc scripsit? in quo Euangelio, aut in qua Epistola reperies illud? aut vbi seorsim dixit Petro: Tu cum decem fratribus manduca, non solum ore panem, sed etiam fide corpus meum? Tu verò Iuda manduca tantum panem, quia non potes meum corpus manduca- re, cum non verè in me credas, nec vnum es mecum? Vide Hy- poci-

procreta, quàm nudus, quàm confusus hîc astes, nec quidquam habeas, quod respondere, aut quo te vel verbis Christi, vel Pauli, vel verustatis orthodoxæ testimonijs, tueri possis.

Nam quod ex Euangelista Matthæo, & Paulo Apostolo Matth. 7.

adducit: pias mentes sibi hoc tantisper non persuaderi passuras, donec sanctum (nihil autem sanctius corporis & sanguinis Christi communionem) canibus minime dari, & partem fidei cum infidei nullam esse certò persuasum habebunt: viramq; sententiam deprauari

& falso à te allegari manifestum est. Etenim Christus Matth. 7. discipulos suos instruit, ut in prædicatione Euangelij prudenter agant, & sciant pernicaces Euangelij hostes eius prædicatione indignos esse, apud quos non modò nihil proficiant, sed simul etiam se in periculum vitæ adducant: Ideò hortatur eos, ut eiusmodi porcis & canibus, sanctum & margaritas non proiciant. Vera sententia verborum Christi de porcis & canibus,

Inquam sententiam & Paulus Tuum instruit, cum scribit: Hæreticum hominem post unam & alteram admonitionem deuita, &c. Ideoq; Christus non dicit, sanctum canibus non dari, sed ait, non dandum esse. Sic Paulus quoq; fideles à conuersatione infidelium reuocat, quòd contraria sine illorum studia, voluntates & actiones. Sed quid hæc ad institutum? quod Augustini potius, quàm

nostris verbis refellere libuit: [De VNO PANE Petrus & Iudas accepit, & tamen quæ pars fidei cum infidei? Petrus enim accepit ad vitam, Iudas ad mortem. Quomodo enim odor ille sic ille Tract. in Ioan. 50.

le cibus bonus. Sicut ergo odor bonus, ita & cibus bonus bonos viuificat, malos MORTIFICAT. Panis quem frangimus, inquit Paulus, non ne communicatio corporis Christi est? Item vnus panis, vnum corpus multi sumus. NAM OMNES VNVS PANIS. FIMVS PARTICIPES.] Hactenus Augustinus.

Hæc certè de spiritali cõmunionem nō possunt intelligi. QUÆ FIT PER FIDEM. Quia etiam infideles & mali de illo pane edere & eius participes fieri possunt. Sicut in Refutatione Cæcodoxi, Consensus copiosè explicatū & demonstratū est. T 2 Sic

Sic Christus sciebat, quis & qualis Iudas esset, cui aliquoties concionatus fuit: Mundi estis, sed non omnes. Unus ex vobis me proditorus est. Sed eius nulla ratione habita, coram ipso procumbit, pedes illi lauat, & Sacramentum, quod non solo pane & vino, sed corpore & sanguine Christi constat, illi exhibet. Num verò hoc factum contra suam ipsius doctrinam peccauit? quod ei sanctum dedit?

Vide Refutat. Ca-
codoxi Consensus
pag. 545. 570. 573.
580. 584. 596. 606.
613.

In 1. Cor. II.

Contra Fulgen-
tium Donauistā.

Epistola. 162.

Contra Donat.
lib. 5. cap. 8.

Dedisse autem etiam Iuda proditori, ex Luca manifestū, qui statim post celebratam cœnam Domini, sequentia verba subiungit: Veruntamen, ecce manus eius qui me prodit, MECUM EST IN MENSA. Inde Patres orthodoxi disertis verbis scripserunt, Christum suo proditori, SVVM CORPVS non minus, quam reli-
quis undecim discipulis dedisse. Chrysostomus. [Proditor cum Christo & cæteris discipulis discubuit; Christus proditorem à cœ-
na non depulit, quia illi cibos obtulit, & DIVINORVM MVNE-
RVM PARTICIPEM FECIT.] Gregorius. [Cibus dulcis est
CORPVS ET SANGVIS CHRISTI, quod Iudas accepit in-
dignus.] Augustinus. [Nam & Iudas proditor, bonū corpus, &
Simon Magus, bonū Baptisma Christi percepit.] Idem. [Tolerat
ipse Dominus Iudā, Diabolum, furem, & venditorem suum, sine
accipere inter innocentes discipulos, QVOD FIDELIS NO-
RVNT PRECIVM NOSTRVM.] Idem. [Christus eraditorem
suum, qui iam precium eius acceperat, vsq; ad vltimum pacis oscu-
lum, inter innocentes secum esse permissus est.] Item: [Corpus
Domini, & sanguis Domini nihilominus etiā erat, quibus dicebat
Apostolus, qui manducat indignè, iudiciū sibi manducat & bibit.]

Quæ cum ita in rei veritate se habeāt, quæ temeritas & audacia est asserere, quòd vox inaudita sit: Panem esse naturale corpus Christi, quòd Iudas proditor oraliter non minus quam Petrus manducauerit? Quæ cum Compilatores Cacodoxi ipsorum Consensus negare nō possent: alio atq; magis specioso, vano eam effugio vsi sunt, nugantes: Per corpus Christi non verum corpus ipsius,

sed

sed panem dumtaxat intelligendum esse, qui habeat nomen, & appellationem corporis Christi. Hunc inquam panem dedisse Iudæ proditori: quo tamen æquè non elabuntur. Non enim peculiari sermone ad Iudam proditorem in dispensatione huius sacri cibi usus est, sed similiter cum illo, sicut cum alijs Discipulis locutus est: Accipite, manducate: HOC EST CORPUS MEVM. Fuit ergo non minus Iudæ corpus Domini, quàm Petro, sed non ita ei profuit sicut Petro. Iudas enim panem Domini contra Dominum, Petrus autem panem Dominum manducauit. De quo in Refutatione Orebodoxi Consensus plura. Nam per panem Domini, Sacramentum intelligit Augustinus, quod duabus rebus constat, terrena & cælesti, videlicet pane & vino Elementari, & corpore ac sanguine Christi. Panis autem Dominus, non significat Sacramentum, sed ipsum Christum, sine respectu Sacramenti, qua ratione panem DOMINVM edere, non est Sacramentum manducare, sed credere in Christum, quòd corpus ipsius pro nobis eradicum, & sanguis eius pro nobis effusus sit, sicut supra quoq; dictum est.

Quod verò ad alteram Antichesin attinet, cum dicit Hypocrita: Externum hominem res terrenas physicè: internum verò hominem res cælestes, corpus & sanguinem Christi SPIRITUALITER PER FIDEM percipere, idq; eos ideo credere, quia quod in verbo promissionis adesse & offertur, idem non nisi per fidem percipitur. Respondeo, Opinatore nostrum, vocabulo (spiritualiter) ludere. Quod nos de modo spiritali, Diuino, & cælesti, & supernaturali accipimus, & sola fide intelligimus, quo adesse corpus Christi, iuxta verba Testamenti Christi creditur. Hypocrita verò noster cum suis Opinatoribus, nõ de intelligentia fidei sed de apprehensione beneficiorũ Christi interpretatur, quæ sit fide, ve spiritaliter per fidem accipere corpus Christi sit, credere in Christum pro nobis mortuum, sine reali ipsius in Mysterio præ-

Pag. 570. 571. 572.
Explicatio sententiæ Augustini de pane Domini, & pane Domino.

3.

De externi & interni hominis manducatione.

Vocabulum (SPIRITUALITER) ὁμῶν μόνον.

Refutatio erroris
Grynæi.

Corpus & sanguis
non solo verbo of-
fertur.

sencia. Erroris autem huius causam aperitis verbis sequentibus ostendit, dum opinionis suæ rationem offert: hoc ideo ipsos credere, quia quod in verbo promissionis adesse & offerri, idem non nisi per fidem percipitur. Quæ ratio locum haberet, si SOLO VERBO promissionis adessent & offerrentur corpus & sanguis Christi: siquidem verba promissionis aliter percipi non possunt, quàm per fidem. Cum promissionis correlatum sit FIDES.

CHRISTVS autem NON SOLVM verbo promissionis, sed externo quoque Elemento offerre in S. cœna suum corpus & sanguinem, cum de pane & vino ait: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus. Quæ iubet manducare ore, & bibere ore. Ideoque falsissimum est, quod Hypocrita dicit, & quasi pro confesso sumit, duntaxat verbo promissionis offerri corpus & sanguinem Domini.

Corpus & sanguis
Christi in rebus ex-
ternis offertur.

Quapropter sine causa nostrarum Ecclesiarum Confessionem, quæ manifesta Christi doctrina est, reprehendit: Hominem externum IN, CVM, SVB terrenis rebus, cœlestia dona, ore corporis percipere & manducare. Nam si sine illis rebus terrenis hæc solo verbo obtulisset Christus: sola etiam fide percipi possent. Sed quia IN, SVB & CVM rebus terrenis illa spiritalia dona offeruntur: sicut tota Orthodoxa veritas testatur, quæ his particulis IN, SVB, CVM, vsa est: Ideo etiam IN, SVB, & CVM illis ore percipiuntur, quod nemo sanus negare potest.

Internus & nouus
homo quomodo
differant.

Deinde etiam in eo Hypocrita nostri vel inscitia, vel malitia reprehendenda est, quod internum & externum hominem inter se conferens, internum ac nouum hominem pro eodem sumit, sicut in thesi 16. expressè ponitur. Homini externi, inquit, & interni seu NOVI. Ex quo consequens erat, si per internum nouum hominem intelligat, quod per externum hominem etiam vetus homo accipiendus erit. Quod in superbo Hypocrita nostro ideo minus mirandum, quoniam in eodem errore etiam de spiritu & licetiam sum versari supra demonstrauerimus.

Sicut

Sicut autem internus homo non solum ad mentem & spiritum refertur, sed eorum hominem significat, quatenus est regeneratus: sic etiam cibus spiritualis, qui interno & nouo homini in hoc sacro conuiuio proponitur, etiam ad eorum hominem pertinet. Ideo rectè Lutherus & ERVDITE scripsit: In hoc sacro conuiuio os corporis loco Anima accipere spiritualia dona, corpus & sanguinem Domini, sub rebus, aut in rebus terrenis, pane & vino oblata, cum inquit Christus: Accipite, manducate: Hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus. Sicut Anima loco corporis verbis Testamenti credat. Anima enim terrenum seu corporeum os non habet, quo terrena accipiat, quibus caelestia operata sine. Contra verò, Anima seu spiritus hominis in verba Testamenti respiciens, loco corporis intelligit & credit, quid os corporis accipiat, quod corpus ipsum per se non intelligit: quamuis sine Anima corpus non accipiat, nec Anima sine corpore credat, sed singulae partes hominis substantiales vnà cum communicatione alterius agunt, quod suum proprium est.

Lutherus in maiore Confessione de coena Domini.

Admodum verò absurda collectio Opinatoris nostri est, quòd ratiocinatur: si homo externus IN, CVM & SVB TERRENI REBUS caelestia dona ore corporis percipere & manducare dicatur, id non minus inconueniens esse, quàm si quis dicat: In circumcisione ordinaria IN, CVM, SVB præputio, cordis quoque præputium manu eiusdem administri, EODEMQVE INSTRUMENTO, olim fuisse præcisum. Sicut enim in Eucharistia, non solum sunt terrena, sed etiam caelestia, eorumque actiones & propria distincta, quod aliud efficit panis, aliud corpus Christi: aliud vinum, aliud sanguis Christi: sic quoque in circumcisione duntaxat fuit manus & cultellus Ministri infanzem circumcidens: sed etiam manus Spiritus sancti, quae sola cor hominis circumcidere, & eius præputium auferre potest.

Absurda collectio Gryazi.

Cum externa circumcissione, quomodo interna coniuncta sit.

Error Grynæi de
circumcisione.

Rom. 2.

Errat autem in eo Hypocrita, quod circumcissionem, solâ illâ externâ Ceremoniâ, cum Relatione quadam desinit, non autem reali illa virtute Spiritus sancti, sine qua circumcisio, non est circumcisio, sed in præputium versa est, sicut Apostolus ad Romanos docet.

Fit igitur circumcisio illa cordis, dum Minister circûcidit externum præputium PER illam externam circumcissionem, quæ erat instrumentum Spiritus sancti, quàm diu in veteri Testamento, hoc Sacramentum duravit. Qui seipso agit, & sine hoc instrumento, si vult, etiam illam cordis circumcissionem operari potuit, Sicut nunc PER PER PER instrumentum aquæ Baptismi regenerat & renouat hominem baptizatum. Hoc si absurdum NOSTRO Schruenckfeldiano Hypocrita videtur, non nos, sed Christum Sacramentorum autorem accuset, qui cum sine instrumento externo, per spiritum suum hæc efficere possit, spiritualiter, per fidem in cordibus fidelium, externa tamen instrumenta adhibeat.

Deus ordinariè
per INSTRUMENTA agit.

Rom. 10.

Quod tantum abest, ut faciat, ut ne quidem fidem ipsam, solo suo spiritu, eiusq; interna operatione sine externo & terreno instrumento operari velit. Sicut scriptum est: Quomodo inuocabunt eum, in quem non crediderunt? Quomodo autem credent ei, de quo non audierunt? Quomodo autem audient absq; predicante? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per verbum Dei. Si igitur Hypocritam nostrum non offendit, quod donum cælesti, quod est fides, confertur IN, SVB & CVM verbo vocali externo, quod ex ORE predicantis exit, & externis auribus percipitur? Quomodo igitur ipsum offendere potest, cum dicimus, cælestia dona, corpus & sanguinem Christi, IN SVB CVM terrenis rebus, pane & vino Eucharistie distribui, & ORE sumentium Sacramentum, percipi? Quod apud nos discere potuisset Hypocrita, & MELIUS SVA STUDIA CONFIRMARE, si fastus

fi fastus & superbia non oblitiffent, qua prius docere maluit, quam didiciffent, & SVA STUDIA SOLIDE CONFIRMAVIT.

G R Y N Æ V S.

XIX.

Tertiò, si cibum & potum Euchariftiæ, qui certè non est ventris, fed mentis. I. Cor. II. 34. quispiam refpiciet, hæc controuerfa effe animaduertet.

I. Nos Sacramentalem vnionem, *σχετικὴν* relatiuam, qualis est figni & fignati, agnofcimus: quia Sacramentum ad relationis prædicamentū rectè referimus. Sicut aut̄ IN, CVM & SVB Baptifmi aqua, non latet fanguis Chrifti, quem tamen illa Sacramentaliter ei vnita, repræfentat: ita, IN CVM & SVB pane Domini, non corporaliter occultatum latet Chrifti corpus: fed ab eodem repræfentatur: & non nifi Sacramentaliter eidem iungitur.

Alij, Sacramentalem quidem vnionem vocant, fed interim realem confubftantiationem feffe imaginari, fatis teftantur, quum Miniſtri manu, rem vtramq; panem inquã & corpus Chrifti offerri, & in ora impiorū quoq; inferi, dicunt. Negant fe probare impanationē: fed interim canunt: *verborgen in dem Brot fo klein*: Quod in tam paruo pane abfconditum latet. Quid eiuſmodi contradictioni fit tribuendum, etiam erudita iuuentus facilè animaduertit.

II. Nos cibum hunc potumq; fpiritualem, nobis eū fanctis Patribus (vt & electionis, vocationis, iuſtificationis benedictionem) quotquot in Catholica Dei Eccleſia, inde vſq; à mundi exordio fuerunt, ideo cōmunem effe dicimus, quia Ieſus Chriftus, hodie & he-

ri idem est, & in secula Heb. 13. 8. Agnus videlicet mactatus iam inde à iactis mundi fundamentis, Apoc. 13. 8. Neque verò id mirum cuiquam videri debet, quando corpus Christi, quatenus pro nobis traditum est: & sanguis eiusdem, quatenus pro nobis effusus est, cibus potusque fidelium est: quorum alij olim crediderunt in incarnandum Christum: alij nunc in eundem incarnatum credunt.

Alij contrà, sic noui Testamenti Ecclesiæ peculiarem esse contendunt, vt, veteris Testamenti Ecclesiæ umbras tantum relinquunt, & tamen infideles, canes videlicet impuros, hæc sancta, verè, corporaliter, oraliter, sibi ipsis tamen ad iudicium, percipere interim clamitent. Scilicet potior est infidelium huius ætatis, cœna vrentium conditio, quàm olim fuerit sanctorum Dei hominum: quum illi quidem manducant Christi corpus, & bibant eiusdem sanguinem: hi verò umbris olim vicitârint.

III. Nos corporis pro nobis traditi, & sanguinis Christi pro nobis effusi (Christo ipso, quo ad carnem attinet, iam gloriosè super cœlos, non in terris, nec alibi vsquam sito) præsentis modum, merè πνευματικόν, καὶ ἐνεργητικόν, hoc est, verum quidem, sed merè spiritualem, & huc tendentem profiteamur, non vt aliquo contactu reali corpora credentium cum Christi carne coalescant: sed vt spirituali per fidem cum ipso copulatione, omnia Christi beneficia, ac tandem ipsa quoque vita æterna, in nos spiritualia ipsius membra & palmites, deriuetur.

Alij autem σωματικῶν, id est, realem ipsius corporis in terra præsentiam, imò vbiq; παρρησίαν, seu præsentiam,

sentiam, & in alijs ad vitam, in alijs ad iudicium efficacem, docent: quasi sint vnus eiusdemque corporis Christi (verè percepti, & reipsa participati) tanquam cause, contrarij effectus: & quasi vis viuificandi, separari possit à communionem ipsius corporis Christi.

Quantò rectius Augustinus, Tract. 26. in Ioannem: Qui, ait, manducauerit meam carnem, & biberit sanguinem meum, non morietur in æternum. Nempe virtutem Sacramenti, non visibile Sacramentum. Et quidem *INTVS*, non *FORIS*, qui corde comedit, non qui premit *DENTE*.

Figmento autem de reali ipsius corporis Christi in terris inuisibili præsentia, opponimus nobile Tertulliani dictum: Quemadmodum nobis arrhabonem spiritus reliquit, ita & à nobis arrhabonem carnis accepit, & vexit in cœlum, pignus totius summe illuc quandoque redigendæ. Securæ estote caro & sanguis, vsurpatis & cœlum & regnum Dei in Christo. De carnis resurrectione.

IACOBVS ANDREÆ.

Hactenus Hypocrita noster, quantum potuit, lectori pio persuadere conatus est, non adeo ingens, inter opinionem ipsorum erroneam, & doctrinam nostram de cœna Domini, diuortium & discrimen esse. Nunc verò in hac thesi 19. mentem suam magis aperit: in qua explicare conatur, qualem unionem Sacramentalem panis cum corpore, & vini cum sanguine Christi statuat.

Fundamenti autem loco ponit: cibum Eucharistiæ non vereris, sed mentis cibum esse. Quod sicut concedimus, & quomodo intelligendum sit, in Refutatione Cacodoxi Consensus explicatum est: ita minime verum esse dicimus, quod inde de vniõne Sacramentali concludit.

pag. 156, 288, 386.

Vnio Sacramenta
li. ὁΧΕΤΙΚῆ.
Relatiua.

Quam vñionem, ὁΧΕΤΙΚῆ Relatiuam, qualis est signi & signati, se agnoscere affirmat. Hac orationis forma in hoc Mystero, vt noua est, sic ratio quoq; minimè conueniens, qua illam confirmat. Quia inquit, Sacramentum ad Relationis prædicamentum RECTE referimus.

An Sacramentum
in prædicamento
Relationis ponens
dum sit.

Cùm tria sint genera eorum, quæ ad aliud referuntur, primum eorum, quæ comparantur secundum quantitatem, aut secundum qualitatem, vt secundum maius & minus, & secundum magis & minus, Alterum quo continentur, quæ vt agens & patiens inter se referuntur. Tertium eorum, quæ sic comparantur, vt mensura & mensuratum, vel tanquam causa & effectus. Ad quod genus Relatorum Hypocrita noster Sacramentum, cum sua ὁΧΕΤΙΚῆ Relatione, videlicet tanquam signi & signati, referet? Nulla enim hæc est comparatio primi generis, vel ratione qualitatis, vel ratione quantitatis, tanquam maioris ad minus. Neque etiam secundi generis, cum signum in signatum nihil agat, nec è contra. Multò minus est tertij generis, tanquam mensuræ & mensurati, vel causa & effectus: cum signum non sit causa signati, neq; signatum causa signi. Reliquum ergo est, vt hanc ὁΧΕΤΙΚῆ Relationem, tanquam figmentum auctori remittamus. Sin verò nobis obijciat à quibusdam in prædicamento Actionis collocatum esse, quod ad Relationem pertineat, duplicis erroris conuincitur. Cùm actionis prædicamentum etiam inter absoluta referatur. Deinde non sola actione definitur Sacramentum. Quamuis enim extra vsum nihil habet rationem Sacramenti: eas men in hoc vfu non solum actio Ministri, sed etiam passio communicantium accedit, qua Minister exhibet Sacramentum, & sumens paritur ori suo imponi.

Sacramentum an
sit in prædicamen-
to Actionis.

Longè verò aliter Orthodoxa verustas, quæ Sacramenta suis essentialibus partibus definiuit, videlicet Re terrena & Re celesti: qua ratione plurimum ab ipsa actione discernuntur. Nam aliud

aliud est Res, quæ Sacramentum dicitur, & aliud actio, quæ illa res distribuitur, & sumitur, quæ res à verbo Domini dependet.

Ex quibus omnibus constat, toto cælo Hypocritam nostrum errare, quod unionem Sacramentalem nihil aliud esse putat, quàm relationem $\alpha\epsilon\tau\iota\kappa\omega$, qualis sit signi & signati. Christus enim in institutione suæ carnæ non SIGNIFICARE, sed dare voluit, quod verbis in suo Testamēto promisit. Ideoq; nō ait: Accipite, manducate, hoc significat corpus meum: Bibite, hoc signat meum sanguinem, sed EST meus sanguis. Ideoq; Sacramentum non est Relatio, neq; in prædicamento Relationis, si propriè & rectè velimus loqui. Sed ut dixi, est Res absoluta, duabus partibus suis constans: Re terrena, & cælesti, verbo DOMINI copularis.

Vnio Sacramentalis non est Relatio $\alpha\epsilon\tau\iota\kappa\omega$.

Sacramentum nō est in prædicamento Relationis.

Quòd si verò omnino in prædicamento Relationis reponendum esset: nequaquam tamen ea est Relatio, quam Zwingliani & Calviniani in suo Cacodoxo Consensu ponunt, ut fundamentum eius sit actio externa instituta. Terminus actus interna spiritalis, inter quæ Relatio sit ordo diuinius institutus. Quin potius fundamentum est Res existens, videlicet, externum Symbolum, panis & vinum tanquam materiale: Terminus verò corpus & sanguis Christi tanquam formale, quod verbum Testamenti efficit, & hæc duo Sacramentaliter vnit. De quo in Refutatione Consensus cacodoxi pag. 168. 175. 304. 582. Ad hunc modum, etiam signum & signatum suam quandam Relationem habent, si inter se conferantur, quæ nequaquam tamen relata, sed partes rei constituentes sunt essentialia, quod in Relatione locum non habet.

Fol. 41. fac. 2. Falsa expositio Relationis in Sacramento Eucharistiæ.

Sic Baptismus Sacramentum est, qui constat aqua & spiritu, secundum verbum Filij Dei instituetis. Et Eucharistia Sacramentum est, quod secundum verbum instituentis pane, vino, cor-

porē & sanguine, suis substantialibus partibus constat. Sicut autem Filius Dei aquam ad Baptismum destinavit, non ad representandam sanguinem Christi, sed ut sanguine Christi per Spiritum sanctum in asperzione aquæ baptizandus, à peccatis suis munderetur, cui actioni Christus ipse adesset, in cuius nomine, & morte eius, homo baptizatur: Ita etiam panis & vinum non ad representandum corpus & sanguinem Christi in cœna Domini adhibentur, sed ut cum his corpus & sanguis Christi in Mysterio verè & realiter distribuatur, & sumantur, iuxta verba Testamenti: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*, non significat aut representat corpus & sanguinem meum.

Quòd autem dicit: *IN, & CVM, & SVB* aqua, non latere sanguinem Christi: sic etiam *IN, CVM, & SVB* pane & vino, nec corpus & sanguinem Christi latere: figmentum sui cordis accusat, non doctrinæ nostræ derogat. Non enim ignoramus, non eo modo sanguinem Christi sub aqua, aut corpus & sanguinem Christi sub pane & vino latere, quemadmodum Cacodoxus ipsorum Consensus (ex quo Hypocrita noster pleraque sua desumpsit) fingit, qui nihil aliud, quàm modum physicum, & carnalem somniant, seu localem, quo corpusculum contras Eum manibus & pedibus, sub, vel in pane occultetur, quod figmentum falsò nostris adscriptum, millies ab iisdem confutatum est. Interim tamen cum tota orthodoxa pia vetustate & Patribus Ecclesiæ purioris intrepidè affirmamus, *IN, SVB, CVM PANE* (hec enim vetustatis orthodoxæ, non nostræ aut à nobis excogitatae sunt phrasæ) *LATERE* occultatum corpus & sanguinem Christi. Siquidem non videtur, sed creditur, quod perinde est ac si dicatur, *later occultatum, seu, ut Augustinus loquitur: PANE OPERTVM* est. Sicut in Cacodoxi Consensus Refutatione demonstratum est.

Pag. 111.

Grynæus nullā realem unionē panis cum corpore Christi credit.

Cum igitur Hypocrita noster Unionem Sacramentalem rei terrænæ, & rei cœlestis non aliam intelligat, quàm Relationem illam

illam consistam, qua panis & vinum corpus & sanguinem Christi significant & repræsentent: nullam unionem realem intelligere manifestum est, de qua orthodoxi Patres tanquam de summo Mystério, quod omnem humani ingenij caput excedat, & solius Spiritus Christi opus sit OMNIPOTENTIS, àmluculèter testati sunt.

Quod magis confirmant ea, quæ in hac prima antithesi sequuntur, ubi nostrarum Ecclesiarum Doctores accusat, quod Sacramentalem quidem unionem vocent, sed interim realem consubstantiationem intelligere, eo satis testentur, quum MINISTRIMANU, rem veramq, panem & corpus Christi offerri, & in ora impiorum quoq, inferi diliteant. Vbi inscitia Hypocritæ inrè reprehenditur, qua Compilatores Cacodoxi ipsorum Consensus securus, nobis hic consubstantiationem obijcit, quam nos iuxta ipsorum commentum sustinamus. Non enim realem unionem in Mystério Sacramenti posse fieri arbitrantur, nisi physica & localis consubstantiatio fiat, de qua cum in Cacodoxi Consensus Refutatione satis dictum sit, hic breviores erimus. Mystica enim est unio, de qua nihil habemus, quàm VERBUM Christi verum, efficax, omnipotens: Modum autem inscrutabilem; cum Damasceno & omnibus orthodoxis Patribus asserimus.

Calumnia de consubstantiatione.

Fol. 257. 443. 445.

Quàm etiam non nostra neque phrasîs, neq, doctrina sit recens excogitata, sed ab orthodoxis Patribus usurpata, & sæpè inculcata, cum dicitur: Manu Ministri verumq, panem & corpus Christi offerri, & in ora etiam impiorum poni, in eadem Refutatione, ipsorum S. Patrum, proprijs verbis demonstrauimus, quorum testimonia supra etiam à nobis recitata sunt, ne pius lector de fide nostra dubitet. Ea verò omnia non physice, carnaliter, & iuxta modum huius seculi, sed diuino, cælesti & supernaturali modo fieri OMNIPOTENTI Spiritus sancti virtute & operatione, similiter orthodoxorum Patrum testimonijs ad oculum demonstrauimus.

Phrases orthodoxæ antiquitatis de corpore Christi in Sacramento.

Sup 94.

Eiusdem

Obiectio de impanatione Christi.

Refutatio impanationis Christi.

Buceri confessio contra impanationem Luthero imputatam.

Ausculda Gryæc.

Cantio Ioannis Hufs de cœna Domini.

An & quomodo cibus spiritualis nobis cum Patribus in vet. Test. communis fuerit.

Eiusdem vanitatis est, quod nos accusant: Nos quidem negare impanationem, sed interim canere: Verborum gen im Brot so klein/quod in tam paruo pane absconditum lateat. Quid igitur eiusmodi contradictioni tribuendum sit, eruditam iuuentutem facillè animadu-

uertere. Nemo enim ignorat, qui mediocriter in hac conuerfisa est versatus, sapius sub initium huius certaminis Luthero impanationem à Zuingliani obiectam, quasi eodem modo corpus Christi sic impanatum, quo Filius Dei incarnatus est. Quam cœsi Lutherus aliquot scriptis grauissimè & solidè refutauit, & aliam unionem Sacramentalem Panis cum corpore Christi, quàm corporis Christi cum filio Dei esse, apertè asseruit: Eà tamen impudentià est Hypocrita noster, cum socijs suis, vt hac neglecta solida refutatione (de qua Bucerus Luthero luculentum testimonium perhibuit: & Tygurinos in Epistola ad Commandrum grauissimè accusauit. [In hoc, inquit, LEVITATIS & nos & BVLLINGERVM CONDEMNAMVS, quod vt IPSE AD HVC, NOS ALIQVANDO, Luthero & alijs sententiam adscripsimus, IN QVA ILLE NVNQVAM FVIT) eiusdem tamen nostros, & accusare & condemnare non desinunt.]

Quod autem in Ecclesijs nostris, pia cantio Ioannis Hufs de cœna Domini retinetur, quid illa quæso aliud continet, quàm quod pia antiquitas credidit & celebrauit, IN PANE corpus Christi contineri? Non autem eo, quem aduersarij nostri nobis affingunt, modo naturali, physico, locali, per quandam consubstantiationem, sed qui sit in Mystero, quod creditur, non intelligitur. Qui modus cum negatione impanationis, nullam contradictionem includit, quod in verbo Domini rectè instituti, facillè intelligunt.

Sed errorem suum in altera Antithesi magis prodit Opinatio noster, quando asserit: cibum potumque spirituales; qui nobis in S. Cœna offertur, nobis cum patribus iam

iam inde vsque ab exordio mundi communem esse.

Quia Christus sit hodie, heri idem & in secula, agnus maectatus iam inde à fundamentis mundi iactis. *Qui*

spiritualis cibus & potus noster sit, *quatenus* corpus eius pro nobis iraditum, & sanguis eius pro nobis effusus est. *Quibus* verbis aperte docet, se *nullam* prorsus *presentiam* corporis Christi *Realem* in *Mysterio* S. Cœna Domini credere aut docere. Non enim ratione alicuius *realis* presentia, & qua realiter secundum carnem *presens* & *efficax* sit in nobis, cibum potumq; *spiritualem* esse, docet: sed ratione operis in cruce perfecti, cuius virtus seu meritum applicetur credentibus, non modo nunc Christo secundum carnem *absente*, sed etiam applicatum sit, priusquam Filius Dei carnem assumeret, & pro nobis pateretur.

Grynæus nullam presentiam realē corporis & sanguinis Christi in Sacramento Eucharistia credit.

Christus, quomodo cibus noster sit secundum Zyuinglianos.

Verum in hoc Mysterio non queritur, de applicatione virtutis beneficiorum Christi, qua sit per fidem, de qua nulla questio vel dubitatio est. Nemo enim negat, hoc nomine, sicut Christus est hodie, heri, & idem in secula: sic etiam omnibus temporibus propter Christum fideles à Deo in gratiam receptos esse. Sed de presentia Christi *secundum* carnem queritur in Sacramento: An eadem fuerit in Sacramento veteris & noui Testamenti? Quod Hypocrita noster cum erroris sui socijs affirmat, nos constanter negamus. Cum enim in veteri Testamento Filius Dei nondum incarnatus fuerit, manifestum est, cum quoque in eiusdem Sacramento, quo ad se, non adfuisse. Quod enim non est, illud quoque non adesse, seu *presens* esse, rectè & verè dicitur. In nouo autem Testamento caro Christi non modo est, sed etiam cum filio *vna* persona, & ad dexteram virtutis supra omnia, in Thronum Deitatis proprium *exaltata* est. *Quæ* impietas igitur est cogitare, nedum affirmare, tam presentem in

An eadem corporis Christi presentia in Sacramento veteris & noui Testamenti.

veteri Testamento fuisse Patribus, quam nobis præsens sit in nouo Testamento. Imò vt magis perspicuè dicamus, Christum, secundum carnem, tam nobis in Mysterijs Sacramentorum nostrorum non adesse, quam cum NONDVM ESSET? Cum præsertim Filius Dei in verbis Testamenti sui tam disertè dicat: HOC EST CORPVS MEVM, quod de carne sacrificiorum veteris Testamenti nequaquam dictum est.

Deprauatio verborum Pauli 1. Corinth. 10. de esca spirituali.

Pag. 504. 505. 216.

Et supra ostendimus, manifestam verborum Pauli, 1. Corinth. 10. deprauationem esse, quando dicitur: quod Patres EANDEM ESCAM spiritualem nobiscum manducauerint. Non enim addit Apostolus *voculam* (NOBISCVM) sed eo loco Israelitas duntaxat inter se conferi, qui partim erant fideles, partim infideles, sed nihil obstante quorundam incredulitate, EANDEM omnes escam spiritualem manducasse. De quo in Resurrectione Orthodoxi Consensus plura.

Modus præsentie Christi secundum carnem diuersus in veteri & nouo Testamento.

Christus agnus Dei diuersa ratione, ab origine mundi, & in cruce, mactatus.

Et quomodo Christus hodie, heri, idemq; in secula sit, & iam inde ab initio mundi mactatus, paulò antè exposui. Nam vt Deus, non modo ab initio mundi, sed etiam ab æterno fuit: secundum carnem verò sicut neq; ab æterno, neq; ab initio mundi fuit, sed in nouissimis temporibus incarnatus est, & mactatus: ita etiam diuersam rationem præsentia concedendam esse, necesse est, qua nunc adesse dicitur. Nam vt mactationem & mortem eius ab initio mundi in sacrificijs adumbratam esse fatemur: ita in nouissimis temporibus duntaxat realiter passum, & mactatum esse, fides nostra teneat. Vnde etiam exaltatus ad dexteram Dei, in Thronum Maiestatis Dei proprium, præsens est secundum carnem in Mysterijs, qua ratione Patribus in ipsorum Sacramentis non adsuit.

Deprauatio verbi (Quod) in Testamento Christi pro (Quatenus)

Quapropter manifesta verborum Testamenti Christi deprauatio, & somnium Hypocrita & sociorum erroris est, quod ait:

ait: Corpus Christi, **QV**ATENVS PRO NOBIS traditum, & SANGVIS eius, **QV**ATENVS pro nobis effusus est, cibum potumque fidelium esse. *Non enim dixit Christus:*

Accipite, manducate, hoc EST corpus meum, QVATENVS pro Vide Refutationē Cacodoxi Consensus pag. 189. 306. 328. 448.

vobis traditum est, sed QVOD pro vobis traditur: Item non dicit: Hic est sanguis meus, QVATENVS pro vobis effusus est, sed QVI pro vobis effusus est. Nouus ergo hic est Spiritus,

qui, ne vllum verbum in Testamento Christi integrum & non deprauatum relinqueretur, vocabulum (QVOD) sicut Carolstadius, (HOC) Zuinglius, (EST) Oecolampadius, & Calvinus (CORPVS) à propria & genuina sua significatione ad aliam transferat, ne ipsorum errori obstare videatur. Admodum enim forte

est hoc relatiuum vocabulum (QVOD) aduersus omnium Sacramentariorum errorem, de absentia corporis Christi, euerendum, cum inquit Christus: Quod pro vobis datur, quo significare voluit, hoc ipsum corpus, & non aliud, in hoc Mysterio adesse, QVOD pro nobis est in mortem traditum. Quapropter non BENEFICIUM corporis Christi, (ut noui illi Opinatōres falsò interpretantur) sed substantiam corporis Christi, hoc vocabulum Relatiuum (QVOD) significat, quod nobis obsignat beneficium Christi, per corpus eius impetratum, pro nobis in mortem traditū, & per fidem ante vsum huius sacri conuiuij applicatum. Cuius noua virtus se in vsu huius S. Cœnæ exerit, videlicet, confirmatio applicati beneficij Christi, quatenus pro nobis in mortem traditum est.

Vis argumenti in vocabulo (QVOD) contra errorem Zuinglianorum.

Quod autem Hypocrita noster odiosè exagitat: nos ita noui Testamenti Ecclesiæ spiritualem hunc cibum & potum, videlicet, corpus & sanguinem Christi peculiarem facere, ut veteris Testamenti Ecclesiæ umbras TANTVM relinquamus: ea de re non est, ut nobiscum litiget, sed cum Dei voluntate & decreto, & eiusdem testibus Apostolis contendat, qui idem

Noua virtus corporis Christi se in Euchariastia exerit.

Discrimen Sacramentorum veteris & noui Testamenti respectu Christi.

Discrimen Sacramentorum veteris & noui Testamenti respectu Christi.

Discrimen Sacramentorum veteris & noui Testamenti respectu Christi.

Discrimen Sacramentorum veteris & noui Testamenti respectu Christi.

Discrimen Sacramentorum veteris & noui Testamenti respectu Christi.

aperitis verbis confirmant. Nam verba Christi aperta & manifesta sunt, qui in suo Testamento dixit: Hoc est corpus meum, quod nusquam in Sacramentis veteris Testamenti dixit: Et expressè Apostolus scribit: Quod lex VMBRAM futurorum bonorum obtinuerit, NON IPSAM FORMAM RERVM. Item: Quæ sunt VMBRA rerum futurarum, ac CORPVS est Christi. Item: Si esset in terra, ne sacerdos quidem esset, MANENTIBVS ILLIS SACERDOTIBVS, qui secundum legem efferunt dona. VT QVI EXEMPLARI ET VMBRÆ RERVM DESERVIVNT, cœlestium, sicut divinitus dictum est Mōsi, cū esset absolutum Tabernaculum.

Heb. 10. Potuisset sanè Deus, si voluisset, statim post lapsum primorum parentum mittere filium suum in hunc mundum, ut incarnatus pro mundi totius peccatis, omniumq; hominum, qui ex primis corruptis parentibus nascendi erant, mactaretur, & iram Dei placaret, eiusq; carnem & sanguinem, in cœleste regnum translatum, nec modo terreno amplius in terris præsens in Mysterioris Sacramentorum fidelibus communicare, sicut nunc facit: sed placuit longo tempore prius per sacrificia adumbrari, quàm nasceretur & mactaretur. Quamvis per hanc vmbra tam efficax fuerit in fidelibus, quàm nunc est per exaltatam carnem Christi, quamvis nunc propter nobis salus est, ut Apostolus loquitur. quàm tunc, cū credebamus. Illi enim maximo desiderio exoptarunt videre diem Christi, & non viderunt, nisi in spiritu, & vmbra: sicut eo tempore placuit Deo, illis sub elementis mundi, ut Paulus loquitur, Christum revelare & adumbrare.

Gal. 4. Quæ propter etiam, quādo infideles canes & impuri, hæc sancta verè & oraliter iuxta verba Testamenti Christi percipiunt, eò maius iudicium illis expectandum est. Cū Deus vmbrae profanacres tam horribiliter puniuerit.

Sic potior quidem respectu Christi est infidelium huius ætatis in cætu piorum, & Sacramentorum communionem condicio, quàm olim sanctorum Dei hominum. Quia nunc substantialiter & realiter præsens est, quod in Sacramentis veteris Testamenti solum adumbratum & præfiguratum fuit. Ideo etiam impij nunc Sacramentaliter manducant ipsum corpus Christi, & non umbram dumtaxat: patres verò umbram solum habuerunt, NON IPSVM CORPVS, sicut Apostolus aperte testatur. Sed vicissim maius & horribilius quoque iudicium accepturi sunt, quòd CORPVS Christi non dijudicantes, tanti thesauri per fidem non sine facti participes, quo nomine sancti Dei homines in veteri Testamento, in oculis Dei maximi fuerunt.

In tertia Antithesi de modo præsentia corporis Christi, duo extrema ponit Hypocrita, ut verum modum eludat, qui Sacramentorum noui Testamenti proprius est. Alterum est de modo præsentia, quo ALIQUO REALI CONTACTV corpora fidelium cum Christi carne coalescunt. Per quem modum, intelligit physicum, Naturalem, & localem modum, quo corpora se inuicem naturali contactu attingunt, & copulantur, sicut caro agni vel bubula ori imposta, os carnem attingit naturali contactu. Alterum extremum est, modus spiritualis, quo PER FIDEM cum Christo copulatione facta, OMNIA CHRISTI BENEFICIA, ac tandem ipsa quoque, vita æterna in nos spiritalia ipsius membra & palmites deriuetur. Ex quo Opinator nosster colligit, quoniam Christus, QVO AD CARNEM attinet, iam gloriòse super cælos, non in terris, NEQVE ALIBI VSQVAM SITVS, nos autem non minus, quàm ipsos negare, corpus Christi per naturalem contactum, carni nostræ in hoc sacro conuiuio exhiberi: ideoq; non alium modum veræ præsentia statui posse, quàm illum spiritualem per fidem, qua cum ipso copulamur, quando credimus, quòd corpus ipsius sit pro nobis traditum

Astutia & malitia
Grynæi in pallian-
do actegendo et-
rore.

& sanguis eius pro nobis effusus, ut omnium beneficiorum Christi participes fiamus, ut remissionis peccatorum & vitæ æternæ.

Duplex consideratio Christi.

Ephes. 1. 4.

Errat autem in eo Opinator, seu potius errorem suum occultat sub his verbis, quod ait: Christum, quo ad carnem accinet, iam gloriose super cælos, non in terris, NEC ALIBI VSQVAM SITVM ESSE. Nam Apostolus Paulus Christum, quo ad carnem ITA SVpra COELOS exaltatum docet, non ut in cælo duntaxat pro ratione gloriosorum corporum SITVS esset, sicut Enoch & Elias in cælum translati sunt, sed super omnes cælos ascendisse, VT OMNIA IMPLERET: quod de nullo sanctorum, aut beatorum hominum dictum aut scriptum est. Vnde promissio locum habet: Vbicunq; duo vel tres in meo nomine congregati sunt, ego sum in medio ipsorum. Item: Ego sum vobiscum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Nusquam enim est Filius Dei sine sua humanitate, sed VBIQVE habet eam sibi personaliter (non autem localiter) presentem.

Totus Christus ubique præsens.

Quapropter etiam nostros minime pudet assertionis, quæ $\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{\omega}$, id est, veram & realem ipsius corporis in terris præsentiam, imò ubique $\pi\alpha\rho\sigma\omega\lambda\epsilon\upsilon$, seu præsentiam, & in alijs ad vitam, in alijs ad iudicium efficacem docent, quam hoc loco Opinator noster reprehendit, & ridet. Et simul contra calumniam aduersariorum animum pij lectoris diligenter admonitum volo, quod Opinator noster $\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{\omega}$ hoc est, corporalem præsentiam interpretatur, REALEM. Aliàs enim crassam illam & Capernaïticam, physicam, & localem præsentiam, sub hoc vocabulo $\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{\omega}$, à nostris & Orthodoxis Patribus usurpato, nobis passim imputant, quibus nihil de corpore Christi realiter dici posse existimant: nisi oculis videatur, & manibus palpetur. Ex quo etiam manifestum est, Hypocritam OMNEM REALEM, & non solum physicam illam, & localem præsentiam corporis Christi in Eucharistia negare & impugnare.

Grynæus omnem realem præsentiam corporis Christi in cæna negat.

Sed

Sed quàm necessarium fuerit Hypocrita nostro, VT SVA VNIUS CAUSÆ CONTRARIJ EFFECTUS. STVDIA, si non in Theologica, saltem Philosophica Schola, MELIUS CONFIRMASSET: ex eo patet, quod adeò indoctus & Phylosophiæ ignarus sit, vt non didicerit, vnius causæ contrarios effectus esse posse. Quid enim magis noxum est, quàm vnum & eundem radium solis, si ei lutum subijcias, indurare, ceram autem liquefacere? qui sunt vnius causæ contrarij effectus. Contrarietatis autem huius effectus ratio est, diuersitas subiectorum, in quæ solis radius agit. Sic in Eucharistia, vnum & idem numero est corpus Christi, quod in Mystero tam dignis, quàm indignis exhibetur, cuius sunt contrarij effectus: Nam in conuiuio dignis, ad vitam efficax est, in indignis verò, ad iudicium. Cuius contrarietatis causa est diuersitas hominum, quod alius fidelis, alter infidelis est. Hinc fit, vt per fidem ad vitam, per infidelitatem ad iudicium efficax sit, vnum & idem numero corpus Christi. Quemadmodum autem, vis liquefaciendi à solis radio non separatur, quando lutum indurat, neq; indurandi vim amittit, quando ceram liquefacit, sed in vno & eodem subiecto non simul verumq; exeric: sic à corpore Christi, eiusq; cõmunionem, vis viuificandi non separatur, quando in impijs, infidelibus, & impænitentibus, ad iudicium efficax est, sed in illis duntaxat hanc vim viuificandi non exeric. Quemadmodum etiã vim iudicandi non amittit, quando per fidem dignos conuiuas viuificat, sed vim iudicandi erga fideles non exerceat. Hac, ipsa Philosophia Opinatore nostrũ docere potuisset, si Tubingæ studia sua MELIUS CONFIRMASSET. De quo in Refu. Cacod. Consens. pag. 148. 599. plura. Quod verò ad August. sententiã attingit Tract. 26. in Ioan. Qui (ait) manducauerit carnẽ meã, & biberit sanguinẽ meũ, non morietur in aternũ. Nempe virtutem Sacramenti, non visibile Sacramentum, & quidem INTVS, NON FORIS, QUI CORDE comedie, non qui premie DENTE, vel ipsa manifesta verba docene, nihil

Simile de radio solis.

Contrarij effectus corporis Christi in Eucharistia.

Explicatio sententiæ Augustini.

INTVS NON FORIS: CORDE NON DENTE. CONTRA

contra hanc assertionem nostram pugnare. Sicut enim Christus ipse Iohan. 6. non loquitur de Sacramentali manducatione, sed de manducatione carnis sue, quæ fit per solam fidem (quod vel Calvinus Opinatore nostrum docere potuisset) sic Augustinus quoq; hanc ipsam manducationem carnis Christi, HOC LOCO à Sacramentali manducatione discernit, cum expressè dicit, virtutem Sacramenti, non visibile Sacramentum: INTVS, NON FORIS: CORDE, NON DENTE. Sententia enim verborum Augustini est: Quisquis in corde suo verè crediderit, corpus Christi pro se in mortem eradicum, is non morietur in æternum, quod est spiritualiter per fidem manducare corpus Christi. Sed aliam esse corporis Christi manducationem, in Sacramento visibili: non à nobis, sed à Caluino discat, qui Zvinglianos accusat, quòd eandem manducationem corporis Christi Iohan. 6. & in sacra cæna esse falsò doceant, de quo in commentario ipsius super Ioannem cap. 6. plura.

Explicatio dicti
Tertulliani.

Sic quoque Tertulliani dictum doctrinæ nostræ nequaquam contradicit, sed eam magis confirmat, cum inquit: quemadmodum nobis arrabonem spiritus reliquit: ita & à nobis arrabonem carnis accepit, & vexit in cælum, pignus totius summa illuc quandoque redigendæ. Securæ estote caro & sanguis, vsurpatis & cælum & regnum Dei in Christo. Non enim ita vexit carnem suam in cælum: sicut caro Eliæ in cælum vecta est, sed eam ad Dexteram virtutis & Maiestatis Dei collocauit, in quam sedem caro Eliæ non peruenit. Inde etiam REALITER nobis suam carnem in terris communicat, & nos eadem ad vitam reficit, in cælo permanens, & non de loco in locum sese mouens.

Priusquam verò ad sequentem Thesin tandem accedamus, pius Lector contradictionis admonendus est, in quam Opinatio noster incurrit. Nam suprâ, in thesibus vndecimæ Aphorismo quarto posuit: Non solum TRÆ SENSUS essentiæ viuifici corporis Christi, nos sic-

nos fieri participes, sed etiam τῆς ἐνεργείας, efficacitatis, cuius effectus est viuificatio. Hic verò præsentia τῆς εἰσίας, non solum prorsus non amplius meminit, sed eius conerarium aperte ponit, cum dicit: Christum, quoad carnem attinet, iam gloriose super cælos, non in terris, nec alibi usquam situm esse. Modum autem præsentia esse πνευματικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, quem definit præsentia ipsius, non quo ad se, siue homo verè credat, siue non credat, sed duntaxat respectu hominum, spirituali per fidem copulatione, qua omnia beneficia ipsius in fideles deriuentur. Sic verbis ludunt Hypocritæ, ut interdum videantur nobiscum sentire, dum nobiscum loquuntur, cum idem paulò post negent, & sic aperte dissentiant,

G R Y N Æ V S.

XX.

Quartò, si manducationis instrumenta, modumq; 1111.
consideret mens, veritatis cognoscendæ cupida, De instrumentis &
prehendet hanc sententię nostræ, & eidem oppositæ manducationis
opinionis diuersitatem. modo.

I. Nos in sacra Eucharistia, terrena quidem, id est, panem & vinum Domini ore corporis: cœlestia autem ore animæ seu fide (respectu instrumentorum accipientium) percipi dicimus.

Alij contrà. Non minus cœlestia ore corporis, quàm terrena percipi aiunt. Id quod non minus agreste, absurdum & ἀπρεπές κακοῦς αἰσῶν est, quàm si quis per hypallagen, ordinem rerum inuertentem dicat: panem & vinū corde percipi: ipsum autem corpus & sanguinē Christi ore corporis. Ministrum externū baptizare spiritu: Christū verò externo aquæ Baptismo defungi. Deum circumcidere præputium carnis: terrenum autem Patrem circumcidere cor Filij sui.

Y

II. Iam

II. Iam si modum manducationis perpendas, nos ea quæ in cœna adsunt, & nobis exhibentur, eo modo quo adsunt, exhiberi & percipi iudicamus. Adsunt autem terrena symbola localiter, *ἢ αἰσθητῶς*, seu sensibiliter: Ideò & percipiuntur naturaliter, localiter, corporaliter. Cœlestia autem dona (corpus, inquam, & sanguis Christi) NON ADSUNT NUNC IN TERRIS, aut in cœna LOCALITER. Nec ante extremum diem aderunt, NISI MENTI & COGITATIONI in promissionem Sacramentali perceptioni adiunctam, intuenti. Hæc igitur spiritualiter, & verè nobis præberi, & earum per fidem participatione nos viuificari, dicimus. Ac disertè testamur, manducandi ac bibendi vocabula, quum ad panem vinumq; referuntur, propriè: quum autem ad Christi corpus & sanguinem, translata sumenda nobis esse, vt Psal. 14. 4.

Alij è contrario corpus & sanguinem Christi, quæ localiter non adesse fatentur: percipi tamen corporaliter, realiter, oraliter: sed modo cœlesti, supernaturali, ineffabili (sibiipsis fœdè contradicentes) vehementer contendunt. Meminisse enim uerò illos decebat Platonici prouerbij: *τῶν ὀρθῶν δόξωντα φαίρεσις ἐν ἐσίῳ*, Ea quæ rectè data & concessa sunt, auferri & negari minimè debēt. Concedunt autem illi, & rectè quidem, non adesse localiter corpus & sanguinem C H R I S T I in sacra cœna. Quare igitur affirmant, oraliter illa & corporaliter manducari & bibi?

I A C O B V S A N D R E Æ .

*De instrumentis & manducationis modo differens Opinatio
noster, demonstrare conatur, corpus & sanguinem Christi, in
Eucha-*

Eucharistia vsu, ore non percipi. Vbi sibi certâ sententiam, nobis verò incertam, imò falsam opinionem tribuit. Quæ nam ergo pars veritatem tueatur, videamus.

Nam in prima Antitheseos parte, de sententia suorum asserit: in sacra cœna, terrena, panem & vinum ore corporis, cœlestia autem ore animæ, seu fide (respectu instrumentorum accipientium) percipi. Sed vbi verbum Dei in verbis Testamenti Christi, quod hoc confirmet? Fides enim SOLO VERBO DEI nititur, & fidei solo Dei verbo satis fit. CHRISTVS accipiens panem distribuit eundem discipulis, dixit: accipite & manducate, Hoc est corpus meum, QVOD PRO vobis datur. Num hic vocabulum (manducate) ὁμῶνυμον, seu equiuocum est? quod habeat duo significata? Hoc ne Calvinus quidem tibi concessisset. Significat enim ore manducare, NON CREDBRE: sicut Ioannis sexto manducare significat credere, non ore edere. Cum igitur Christus iubet ore manducare hoc, quod dedie (dat autem non solum panem, sed corpus suum, quoniam inquit: Hoc est corpus meum) quomodo ergo tu dicis, ore duntaxat fidei corpus Christi percipi & manducari? cum nullius fidei meminerit, aut manducationis, quæ fiat per fidem, sed solum eius, QVÆ sit ORE.

Manducare vocabulum quomodo ὁμῶνυμον.

Quando autem nos dicimus & constanter asserimus: Non minus cœlestia ore corporis, quàm terrena percipi, non opinio incerta, sed vera doctrina & vera fides est, quæ discretis & expressis, ac simplicissimis verbis Testamenti Christi nititur, qui iussit hoc loco ore manducare.

Manducatio corporis Christi, quæ ore fit.

Quod verò Opinator ait: hoc non minus agreste & absurdum & ἀπερὴς κακοῦσα ἔστω esse, quàm si quis dicat: panem & vinum corde percipi, ipsum autem corpus & sanguinem Christi, ore corporis, &c. Cum Chrysostomo facemur, sensibus & rationi humane rem valde absurdam esse, & cum Orthodoxa vetustate, adeò absurdam, ut

Obiectio.

Responsio.

NON NISI FIDES INTELLIGERE POSSIT. Nequaquã verò ἀπερεσ̄ esse, ve per terrena, cœlestia nobis distribuantur, Idem Chrysostomus confirmat, sicut suprà in Thesi 16. ipse Opinator verba eius, sed non bona fide, recitauit, quibus testatur

Per sensibilia intelligibilia dari non ἀπερεσ̄ καὶ κακοσύνητορ.

IN SENSIBILIBVS INTELLIGIBILIA DARI. Quoniam enim homo non totus spiritualis est, sed corpore & spiritu constat: ideo in sensibilibus & per corporalia, spiritualia in Sacramento Eucharistia dispensari: non ἀπερεσ̄, sed aptissimum & convenientissimum est.

Refutatio Hypallage Grynæi.

Neq̄ verò Hypallage Opinatoris hîc locum habet, qua dicit: tam id absurdum esse, quàm si quis dicat: panem & vinum corde percipi: Ministrũ externũ baptizare spiritu: Christum verò externo aqua Baptismo defungi: Deum circumcidere carnis præputiũ, terrenũ verò Patrem circumcidere cor filioli. Sic. n. Deus ordinauit, ve non solum aquã Baptismi effundat in Baptizandum Minister, sed quòd per illam aquã etiã velit suo spiritu baptizare, non Animã tantũ, sed etiã corpus, adeoq̄ totum hominem, sicut paulò antè ostensum est. Siquide Baptismus tam ad corpus, quàm ad Animam pertinet. Cum non sola Anima, sed corpus quoq̄ cum Anima, adeoq̄ totus homo peccauerit. Ideoq̄ etiã in hoc spirituali lauacro, spiritualiter à peccatis mundari, & lauari debet, non sola Anima, sed corpus quoq̄, & sic TOTVS HOMO, Anima & corpore constans.

Eadem circumcisionis quoq̄ ratio est, qua non Deus ipse præputium carnis circumcidere voluit, sed hominũ Ministerio hoc commisit, per quòd ipse spiritu suo internã renouationem operatur: sic & panem & vinum Eucharistia ore percipere, non corde credere iussit. Per quã terrena ipse promisit, se daturum corpus & sanguinem suum, quòd, ve credamus, seueriter verbis Testamenti sui à nobis exigit, & quomodo hæc manibus Ministrorum traudentur, sanguine Christi lingua cruentetur, & hoc ore sumatur, quòd creditur, quòd caro corpore & sanguine Christi vescatur, ve & Ani-

Deo saginetur, *suprà* orthodoxorum Patrum testimonijs comprobauimus. *D*isinat ergo hanc nobis hypallagen absurdam, & à se confictam obijcere, quia Hypocrita ordinem diuinitus cõstitutum euertere conatur, ut suum somnium Schvuenckfeldianum confirmet, seorsim à Ministro nihil, nisi aquam in Bapismo, & panem ac vinum in Eucharistia dispensari: corpus autem & sanguinem Christi, NVLLO MODO IN terrenis Symbolis distribui, aut accipi, sed sicut paulò post dicit, non nisi menti, & cogitationi eius adesse. Quod verbis Testamenti Christi aperte repugnat.

Insecunda Antihesi impietatem, & cordis sui errorem magis aperit Opinator, in qua de modo manducationis rei terrena, & celestis differit. Ac primùm quidem concedimus, verum esse, quod dicit: *E*a quæ in S. Cæna nobis adsunt & exhibentur, EO MODO, quo adsunt, exhiberi & percipi. Ideoq; etiam terrena Symbola naturaliter, localiter, corporaliter, accipi, extra omnem controuersiam positum est.

De modo manducationis rei terrenæ & celestis.

Deinde & hoc concessum est, corpus & sanguinem Christi, neq; localiter adesse, neq; corporaliter, naturaliter aut localiter, (nam his vocabulis in eadem significatione vtitur Hypocrita) exhiberi aut percipi.

Quod autem inde colligit Opinator: quia non adsunt localiter: ideo non nisi menti, & cogitationi promissionem intueni adesse, quod videlicet mens cogitee de Christo, pro nobis passo, & crucifixo, qua ratione sibi Christum presentem fideles faciunt. Sicut in veteri Testamento, hac mentis cogitatione etiam patribus verè presentem fuisse, paulò antè scripsit, & vno ore Zvingliani docent, atq; hic noster Hypocrita approbat. Id aperte falsum esse dicimus.

Non enim mentis cogitatio Christum suo corpore, & sanguine presentem facit, sed OMNIPOTENS VIRTUS SPIRITVS SANCTI, sicut orthodoxi Patres & veteris Ecclesiæ li-

Quid presentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia efficiat.

turgia, iuxta verba Testamenti Christi, manifestè testantur. *Est ergo præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia modus, neq; localis, neq; quem cogitatio mentis efficit, sed opus omnipotentia Dei, in quam sedem caro Christi collocata est, ad dexteram virtutis & Maiestatis Dei, quæ non à fide vel cogitatione mentis humana, sed à diuina voluntate & potentia dependet, quæ huic suæ institutioni Christus suo corpore, & sanguine, IN MYSTERIO adest, cuius modus humana rationi inscrutabilis est, vt Damascenus loquitur: Nam fides non præsentiam Christi, sed SALUTAREM præsentiam efficit, qui etiam infidelibus adest, sed non saluari, verùm ipsis pernitiosa præsentia.*

Qualem præsentiam Christi fides efficiat.

Vocabula (manducare & bibere) in cœna Domini, quomodo accipienda,

Quomodo corpus & sanguis Christi in S. Cœna manducetur & bibatur.

Damascenus.

Nos magnoperè de eo quoq; cum aduersario disceptaremus, cùm scribit: disertè testamur: manducandi & bibendi vocabula, cùm ad panem vinumque referuntur, PROPRIE: cùm autem ad Christi corpus & sanguinem, TRANSLATE sumenda esse, si modò ea intelligeret, quemadmodum ab orthodoxis Patribus exposita sunt. Nam certum est, eo modo corpus & sanguinem Christi manducari & bibi, QUOD ADSUNT. Adsumunt autem non localiter, physicè & carnaliter, sed vt vetustas locuta est, IN MYSTERIO, CUIUS MODUS SIT INSCRVTABILIS, DE QUO NIHIL HABEAMUS, QUAM CHRISTI VERBUM VERVM, EFFICAX, OMNIPOTENS. Ideoq; etiam modus manducandi non est carnalis, physicus aut localis, quamuis in re sensibili, & per rē corporalem, à Deo ordinatam, iuxta verbum Testamenti Christi fiat: verus tamen & tam verus & realis, quam verum & reale est *Mysterium*. Quod non in eo consistit, sicut ex suo Cacodoxo Consensu Opinatio noster falsò docet, quòd panis & vinum, nomen & appellationem corporis & sanguinis Christi sortiantur, & ea significent atq; representent. Is enim modus non est inscrutabilis, sed planus & apertus, quem non modò ratio humana intelligit, sed

sed etiam sensus externus comprehendit. Sed *Mysterium* in eo positum est, quod corpus Christi verè & realiter, IN, SVB, CVM Pane Eucharistiæ adsit, sicut orthodoxi Patres locuti sunt. Cuius præsentia modus ignoratur, & his particulis ab ipsis orthodoxis Patribus explicatus est, quibus hoc solum dicere voluerunt: Nō solum panem & vinum, sed etiam verum corpus & sanguinem Christi verè & realiter, sed ineffabili modo adesse, distribui, & cum terrenis Symbolis sumi. Quod Hypocrita noster cū Zuinglianis negare non potest, ut illis illa quoque rumpantur.

Quò magis miranda est insignis & detestanda impudentia eius, cum suis socij, Consensus Cacodoxi Compilaroribus, quòd *Mysterio Eucharistiæ*, contra totius orthodoxæ Ecclesiæ veteris & purioris consensum, supra naturam posito, eiusmodi interpretationem affingere, eamque pro veritate, & orthodoxorum Patrum consensu pio, vindicare audet.

Quod autem in altera parte huius Antitheseos de sententia nostra dicit, nos docere: corpus & sanguinem Christi, quæ localiter non adesse fateamur, percipi tamen corporaliter, realiter, oraliter, sed modo celesti, supernaturali, ineffabili, quo nomine nobis ipse sædè contradicamus: denuò optandum esset, ut ante Baccalaureatum in classicis lectionibus, *Dialecticæ* imprimis, SVA STVDIA MELIVS APVD NOS CONFIRMASSET. Quæ in parte Doctores & Professores, Organi Aristotelici, D. D. Iacobus Schegkij, & M. Ioannes Mendlinus *Dialecticæ* Philippi Professor, suam veilem operam ei præstitissent, ut doctrinam de contradictionibus rectè intelligeret.

In primis verò cū nobis *Platonis* dictum obijciat, quo monet, ea, quæ rectè data & concessa sunt, auferri & negari minime debere: ipse vicissim meminisse debebat, quòd in præcedente 19. *Thesi* *ὁματιῶν* præsentiam interpretatus sit *REALEM*, quæ cogitationi dumtaxat opponitur, quæ de rebus absentibus cogitamus, quæ realiter nobis non adsunt.

Grynæus in doctrina *Dialecticæ* de contradictionibus non bene institutus.

Cum

Nulla contradictio
in doctrina nostra
de cœna Domini.

Cum igitur non ignoret, nostros per hoc vocabulum (CORPORALITER) non localem modum præsentia corporis Christi, sed REALITER intelligere. Item: Corpori Christi quoque in hoc Mystério, propter Sacramentalem unionem cum pane Eucharistia tribui: quod oraliter sumatur, quoniam panis, de quo Christus dixit: Hoc est corpus meum, non nisi ore sumitur: qua fronte nos contradictionis arguere audeat superbus Hypocrita, quasi nobis ipsis fœdè contradicamus? Num quia propter unionem Sacramentalem, cum pane & vino, quæ ore accipiuntur, oraliter hoc accipi dicitur in Mystério: ideo etiam localiter accipi dices? Num quod realiter cœlesti modo adesse, idem localiter adesse affirmabis? Si enim localiter adesse & sumi diceremus: nequaquam vocabulis orthodoxæ veritatis uteremur, IN MYSTERIO. Nam ideo in Mystério adesse dicitur, quia non adesse localiter, & ideo non localiter, quia in Mystério. Modus igitur cum manifestè diuersus asseratur, ex regula contradictionis manifestum est, nullam hâc contradictionem implicari.

N.B.

Regula falsissima
Cacodoxi Consensus
de præsentia
reali.

Sed Hypocrita noster Cacodoxo Consensu Zyuingliano, & Calviniano fascinatus, falsò putat, quicquid EO LOCO adesse, quo adsunt Symbola, res externæ: eodem etiam corpus & sanguinem Christi LOCALITER ADESSE, aut prorsus NON REALITER ADESSE. Quasi verò nullus realis modus ADESSENDI, hoc est, præsentia corporis Christi in Mystério esse possit, quàm localis, physicus, & corporalis ille, quem dimensionibus humani corporis definiunt, circumscriptione Physica, aut Mathematica, homines in Mysterijs carnalissimi & veri Capernaitæ, qui tamen spiritualissimi videri volunt? Quos mittamus, quia nihil credunt, nisi quod vident & palpant, quod illorum Cacodoxus Consensus facillè docet.

Zyuingliani &
Calviniani carnis
sissimi homines.

Sed enim, dicit pius aliquis, animi hac in parte dubius, & *ὁ τριόδω λογισμῶν* constitutus: Quæ tandem illius diuersæ opinionis, quam improbatis, causa esse potest? Respondeo, ignorantiam verę doctrinæ de litera & Spiritu, erroneæ opinionis fontem primùm exitisse. Quum enim ita comparatum sit hominum ingenium, vt Christo facilè neglecto, externo cultu (qui literæ proprius est) & corporali exercitatione maximè delectentur, fingantque, Deum elementis mundi præcipuè coli, & his sæpè vsurpatis saluti maximè consuli: etsi miserrima seruitus esset, signa pro rebus ipsis habere & accipere: illis tamen, propterea, quòd sensibus obnoxia sunt, plurimùm semper deferunt Sacramentorum absolutam necessitatem, VIM-QUE NATURALEM quandam COMMINSICVNTVR. Accesserunt autem & alij errores, vt Manichæa imaginatio, quæ fingit, signis Sacramentalibus mutatis, ipsas quoque res mutatas esse: opinio falsissima, quæ sic Christum & eius beneficia noui Testamenti propria facit, vt Patribus nihil præter umbras relinquat: quam hoc tempore, cùm Anabaptistis quidam communem habent: denique Papisticum commentum de Sacramentis vim iustificandi & saluandi habentibus, quòd rectè dixeris esse *πρωτον ψευδῶς*, id est, primam falsitatem in hoc negotio.

Erroris circa Eu-
charistiam fons, &
remedium.

Occurrent autem pij omnibus istis erroribus, si illud persuasum habuerint, Iesum Christum heri & hodie eundem esse, & fore in secula, hoc est, si eundem nobis factum à Deo sapientiam, iustitiam, san-

Etificationem & redemptionem crediderint: si redemptorem omnium saluandorum, illustrantem eos suo sanguine, pascentem eos suo corpore, verè agnouerint, ac didicerint: vetus & nouum Testamentum NON SUBSTANTIA DIFFERRE, sed tantum dispensatione: Et in verbo & Sacramentis NON LITERAM SEV RES EXTERNAS, ceremonias & Elementa: sed Spiritum, hoc est, Christum ipsum, & eius causa verbum internum, aspersione sanguinis Christi, regenerationis gratiam, escam potumque spiritualem, denique benedictionis Iesu Christi obsignationem per Spiritum sanctum, præcipuè expetiuerint, & magnificerint.

IACOBVS ANDREÆ.

Grynæus Satan.

Vix me continere possum, Hypocrita, quin cum Propheeta tibi dicam, tanquam Diabolo stanti à dextris Iosua, Sacerdotis Magni, ut ei contradiceret, increpet Dominus in te Satan. Qui in hac Thesi non modò electum Dei organum Lutherum pie & sancta memoria, sed etiam omnes eos, qui piè cum ipso in doctrina de cæna Domini consentiunt, impudenter accusare audes, quòd doctrinam veram de Spiritu & litera ignorauerint, atq; hanc ignorantiam, erronea opinionis, de sacra cæna Domini, fontem primum exiisse. Cum vniverso propemodum terrarum orbi notum sit, doctrinam de Spiritu & litera, à Luthero, contra corruptelas superioris seculi, ita illustratam esse, ut iam inde ab Apostolorum temporibus, à nullo scriptorum Ecclesiasticorum factum esse, omnium piorum iudicio, qui eius scripta legerint, manifestè constet. Quam doctrinam Hypocrita noster hac sua Thesi iterum obscurare conatur, qui prorsus ignorat, quid apud D. Paulum LITERA, & SPIRITVS significent.

De Arina de Spiritu & litera à Luthero tradita.

Grynæus doctrinam de Spiritu & litera ignorat.

Literam

Literam enim appellat res externas, ceremonias & elementa, cum Apostolus Paulus vniuersam doctrinam legis, moralis in primis per eam intelligat, quæ occidat & damnet. Spiritum verò doctrinam Euangelij, per quam datur Spiritus sanctus, qui in credentibus operatur fidem, qua fideles Christum apprehendunt, qui legem pro ipsis impleuit, & largitur Spiritus sui sancti gratiam, ut lege delectentur, postquam lex non amplius fideles occidere & damnare potest, sed sciunt, Deo etiam inchoatam duntaxat, & imperfectam obedientiam ipsorum, quam ex fide præstant, placere.

Litera quid Gryno significet.
Spiritus quid.

Hanc veram & germanam verborum Pauli, de Spiritu & litera sententiam & doctrinam, cum ignoret Hypocrita superbus, neq; etiam à Luthero discere cupiat: literam ad Elementa & Symbola Sacramentorum impie transfert, & de illis interpretatur: cum sint pars Euangelij, adeoq; appendix, quæ ad vitam à Christo instituta sunt, videlicet, ad oblationem, non litera occidentis, hoc est, legis, sed Spiritus viuificantis, hoc est, Euangelij de Christo Iesu mundi Saluatore vnico.

Elementa Sacramentorum non sunt litera occidens.

Deinde non minus flagitiosum est, quòd Luthero & discipulis eius impudenter imputare audeat, quasi Christo neglecto, externo cultu (qui literæ proprius sit) & corporali exercitatione maximè delectentur, fingantque Deum Elementis mundi FRÆCIPVE coli, & his sæpè vsurpatis, salutem maximè consuli.

Impudentia Gryni.

Quis enim iam inde à temporibus Apostolorum, Christum tanta fide prædicauit, eius gratiam & merita ita celebravit & commendauit, sicut à Luthero factum est? Quis maiore zelo pro Christo pugnavit, externo cultu Deum non coli, qua concione totius Papæus Idolatriam, & humanas traditiones in Ecclesiis inuictas, conculcauit? Aut quid Hypocrita no-

Lutherus gratiæ & cultus diuini Zelosus assertor & præco.

uisset, si Lutherum in nouissimis temporibus his Deus non exciasset?

Effugium Grynæi.

Refutatio.

Quod si dicat Hypocrita, hæc in genere dicta esse, videlicet, quod ita comparatum sit humanum ingenium, vt Christo facile neglecto, externo cultu delectentur: manifestum tamen est, hanc erroris circa Eucharistiam causam & fontem, ad marginem notari, cuius Lutherum & discipulos eius, suppresso nomine, accusat. Lutherus enim contra fanaticos Spiritus, externi verbi prædicationem, Baptesimum aquæ, & Sacramentum Eucharistia, in omnibus suis scriptis, præsertim in popularibus concionibus, populo grauer inculcauit, à quibus Diabolus, per cælestes Prophetas, quos sic vocabat Lutherus, ad nescio quas Spiritus reuelationes auocauit, vt Ecclesiam suo thesauro spolient, qui in externo verbo, & per Symbola externa Sacramentorum offerretur.

Contemptus & infestatio externi Ministerij Ecclesiastici.

Sarcasmus Diaboli, contra frequentem usum Sacramenti Eucharistia.

Inprimis verò unguis suos, Leo rugiens, & Draco infernalis, in conducticio famulo suo & fideli seruo Grynæo, monstrat, dum tacite, imò expresse illud quoque in Luthero reprehendit, quod docuerit: Sacramentis sæpe usurpatis saluti maxime consuli. Non enim Lutherum notat duntaxat, sed Draco infernalis Apostolum Paulum, imò CHRISTVM ipsum ridet, quasi verò non multum, quoad salutis rationem, situm sit, vt sæpe Sacramentis vtamur, quibus fides in nobis confirmetur, charitas in Deum & proximum excitetur, patientia in rebus aduersis, spes æternæ liberationis, & expectatio futuri seculi corroboretur. Nomine enim Sacramentorum, Lutherus nequaquam res externas duntaxat intellexit (sicut Opinator noster cum suis facit) sed, quæ cum his rebus externis coniunctæ sunt, res spirituales, quæ hunc effectum præstant, quem res externæ nunquam efficere possent.

Z uin-

Zvingliani verò cum Hypocrita nostro, quoniam Sacramenta pro rebus duntaxat externis habent, quibus Relatio adhareat, ideo mirum non est, quòd his non sæpè vrantur. In primitiua Ecclesia testatur Augustinus, quibusdam in locis quorundam diebus Dominicis singulis, cœna Domini fideles vsos esse, quarum posterior consuetudo in Saxonicijs Ecclesijs ad hunc vsq; diem seruetur, etsi non semper ijdem sunt, qui sacris, singulis diebus Dominicis communicent. Zvingliani verò sufficit, s; in anno semel, bis, ter quateruè celebretur, ne fortè populus rebus externis nimis grauetur, qui quotidie per fidem corporis & sanguinis Christi, spiritualiter particeps fieri & communicare potest. Quin Schvuenckfeldiani viginti, triginta annis, ab illis rebus externis abstinent, quòd per illa, res spirituales, tanquam Christo Regi gloriæ indignas, dispensare minimè credant. Eiusmodi profanos animos efficit peruersa hæc de Sacramentis doctrina, qua duntaxat tanquam res externa aspiciuntur, quibus relatio tantum & respectus aliquis adhareat ad res spirituales, per illas autem non exhibeantur.

Quòd verò ait ex Cacodæxo suo consensu, miserrimam seruitutem esse, signa pro rebus ipsis habere & accipere: sicut per se verum est, sic atrox calumnia est, quòd hanc opinionem nostris tribuit. Non enim adeò stupidi & stulti sumus, quòd signa à rebus, quæ in Mysterio in illis continentur, discernere non possimus. Zvingliani verò adeò crasso sunt cerebro, vt caput à corpore distinguere, illis sit bipenni vel gladio caput à corpore auferre, vt discrimen & distinctio conspici possit. Nos res spirituales, cum signis in Sacramentis noui Testamenti, coniunctas esse, iuxta verba Testamenti Christi, dicimus, & illas per has, seu in his rebus externis dispensari, & sumi, credimus. Quæ nequaquam miserrima seruitus est, sed diuina ordinatio, verbo Christi constituta.

Cõtemptus Sacramentorũ in Zvinglianis vndè. Frequens vsus cœnæ Domini in primitiua Ecclesia.

Apud Zvinglianos cœna Domini rarò celebratur.

Schvuenckfeldiani cur nunquã ad cœnam Domini accedant.

Fol. 97. a. Calumnia de signis.

Zvingliatorum crassum cerebrũ.

4. *Sic rebus externis, quæ sensibus expositæ sunt, non plus deferimus, quam verbum Dei docet, & simplicissimè sonat, videlicet, esse organa & instrumenta diuinitus constituta, per quæ CHRISTVS seipsum, suaq; beneficia nobis communicat: ideoq; in summo precio & honore, propter Verbum Dei, habenda esse, docemus.*
- Quantum rebus externis in Sacramentis tribuatur.
5. *Sed quod Sacramentorum absolutam necessitatem, vimque naturalem quandam comminiscamur: duplex impudentissimum Hypocrita mendacium est. Semper enim & constanter in Ecclesijs nostris traditum est, in casu necessitatis homines etiam coram Deo excusari: quibus Sacramenta non contingere poterunt, cum non priuatio, sed contemptus Sacramentorum damnet. Interim tamen sedulo & diligenter monemus, præsertim, quod ad Baptismum attinet, ne quisquam negligatur. Sicut enim in casu necessitatis, ubi negligentia & contemptus non accessit, saluti infantis nihil decedere sentimus: sic negligentiam, à Sacramenti contemptus specie, segregari vix posse, arbitramur.*
- De Sacramentorū absoluta vi & necessitate.
6. *Vim autem naturalem Sacramentis inesse, quod scripserine nostri, non commentum est, sed rei veritas, si eo modo Sacramentum sumeret Hypocrita, quo illi vsi sunt, videlicet, quod simul & signum & rem signatam complectatur. Nunquam enim est Sacramentum sine sua virtute, siue ad vitam, siue ad iudicium quis particeps fiat. Verùm Hypocrita noster de rebus externis duntaxat intelligit, quasi illis naturalem aliquam vim tribuamus, quod vanissimum commentum est.*
- Vis Sacramentis qualis insit.
7. *Quod autem Manichæam imaginationem appellat, cum dicitur: Signis Sacramentalibus mutatis, res quoque mutatas esse, quæ opinio sit falsissima, de eo partim supra dictum est, partim*
- Quomodo in Sacram. vet. & noui Testamenti res eadem & nō eadem.

partim hîc vterius dicitur. *Et si enim verum est, quod res Sacramentorum eadem in Sacramentis veteris & noui Testamenti sit, videlicet CHRISTVS: tamen & hoc certum est, quod hæc res in Sacramentis veteris Testamenti tantum adumbrata sit, quæ in Sacramentis noui Testamenti reuera existit. Idcirco Sacramentalia signa veteris Testamenti mutata esse, quia duntaxat umbra, typi & figura fuerunt venturi CHRISTI in carne. Sic circumcisio præputij in membro genitali, Ecclesiam de semine mulieris benedicto admonuit, & de eo concionata est. Postquam ergo venit CHRISTVS, in eius locum aqua Baptismi successit, qua omnes in mortem Christi baptizantur, qui huic actioni præsens est, & sanguine suo à peccatis baptizatum lauat. Sic etiam Esus carnis Agni Paschalis & reliquorum sacrificiorum sublatus est, quod caro Agni & reliquorum sacrificiorum carnem & sanguinem Domini nostri IESU CHRISTI tantum significarent, & repræsentarent. Postquam verò CHRISTVS nouum Testamentum instituit, & sua morte confirmavit, in quo promittit, quod nobis suum corpus & sanguinem verè exhibeat, sicut sacrificia ipsa, post sacrificium CHRISTI in cruce peractum, omnino abolita sunt: sic etiam Esus carniū immolatorum sacrificiorum abrogatus est, ut non amplius umbra, sed veritate, adeoque re ipsa vescamur, videlicet, corpore & sanguine Christi, sicut verba Testamenti habent.*

Quapropter si rectè loqui volumus, signis mutatis, non res mutatae sunt, sed res, quæ in signis veteris Testamenti nondum erat: verum duntaxat per typum adumbrata fuit, nunc in signis noui Testamenti reuera adest, neque amplius adumbratur, sed verè & re ipsa exhibetur. Quæ non est opinio incerta aut falsa, sed veritas certissima & manifestissima.

Nam

8.

Quomodo in veteri Testamēto nō solūm ymbra habuerint Patres.

Nam quod Hypocrita dicit: Ideò opinionem falsissimam esse: quia sic Christum ET EIVS BENEFICIA noui Testamenti propria facit, vt patribus nihil præter vmbra relinquat: nullo modo sequitur. Etsi enim Christum non habuerunt incarnatum, Christum tamen habuerunt sub typo & figura adumbratum, cuius beneficiorum tam facti sunt per fidem participes in veteri Testamento, quàm nos in nouo Testamento, qui Christum nunc in carnatum, sine vmbra, typo, & figura habemus. Id eum non ignoret Hypocrita à nobis perspicue & constanter doceri: qua fronte coram Principe Palatino, & Illustri ac Magnifico confessu præstantissimorū virorum tam apercum mendacium proponere ausus est, quod etiam ad externas rationes cupit perferri, vt vanitas & impudencia hominis pluribus innolescat.

9.

Zving & Anabaptistarum VNA opinio de cœna Domini.

Cur Zvingliani videri velint dissentire ab Anabaptistis.

Quàm etiam hac in parte nostri, sicut in alijs omnibus cum Anabaptistis, nihil commune habeant, res ipsa loquitur. Contrà verò certum est, de sacra Domini cœna, VNAM ET EANDEM opinionem Zvinglianorum & Anabaptistarum esse, quod colloquium Palatinorum Zvinglianorum cum Anabaptistis in Franckental habitum, aperte docet. Etsi enim magno studio Palatini Zvingliani eo tempore Anabaptistis persuadere conati sunt, ipsos diuersam ab illis doctrinam de cœna Domini profiteri: Anabaptista tamen illos vanitatis manifestè conuicerunt, vt tandem etiam acquiescere sint coacti. Si enim in reliquis articulis nulla dissensio fuisset, facilè illos socios suæ opinionis, & Ecclesiæ suæ membra agnouissent. Quia verò, si persuasum esset omnibus, Anabaptistas eandem opinionem, de cœna Domini cum ipsis profiteri, neminem amplius habuissent, ad quem Sacramentarios errores de nudis signis deriuare potuissent, à Theologis Augustanæ Confessionis aperte damnatos, ideo tanto conatu illis dissensionem persuadere, sed frustra conati sunt.

Deniq̃

Deniq̄, quod tanquam Papisiticum commentum damnat IO. Hypocrita inijs, qui Sacramentis vim iustificandi & saluandi tribuunt. Idque πρῶτον λέυδ & id est, primam falsitatem in hoc negotio esse dicit: quàm egregiè noster Opinator in cognitione veritatis Sacramentorum proficiat, satis testatum facit. Nam Christus Saluator noster inquit: Qui crediderit & Baptizatus fuerit, SALVVS erit. Hic Hypocrita noster inquit, Fidei rectè tribuitur vis iustificandi & saluandi, quia scriptum est, iustus ex fide viuet. Item, Iustificati fide pacem habemus. Item, Qui crediderit, saluus erit. Sed de Baptismo id nequam dici, CERTO PERSVASVM HABET. Quia, inquit, πρῶτον λέυδ & id est, Magistralis censoria virgula Hypocritæ? nec opus est, id vllò vel argumento, vel verbo Dei confirmare?

An verò Deus absoluta sua voluntate, si veller, non posset hominem saluare propter Christum passum, vt maximè non haberet fidem? in quo errore etiam Zvingliani de infantibus baptizatis herent. Quemadmodum autem necessariò requirit fidem: sic etiam ordinauit Baptismum, per quem etiam salutem baptizati operatur, quæ illi sine iustificatione, hoc est, sine absolute à peccatis facta, non contingit.

Sicut igitur fides est instrumentum recipiens gratiam iustificationis: sic verbum Dei, siue cum signis Sacramentalibus, siue sine signis externis prædicatum, organum & instrumentum est, per quod Christus homini cum omnibus suis beneficijs conferretur & applicatur. Hanc vim quisquis Sacramentis negauerit, quod Hypocrita noster aperte facit, & tanquam Papisiticum commentum damnat: quid & quàm magnificè, scilicet, de Sacramentis & Ecclesiæ Ministerijs sentiat, omnibus pijs iudicandum relinquo. Ego blasphemiam horrendam esse, in verbum & institutionem Christi, NIHIL DVBITO, idq̄ Lectori demonstrasse con-

vido. Cui denuò illud Pauli diligenter meditandum commendo, quod de Ministerij dignitate, præstantia, & efficacia ad Timotheum scripsit: *Hæc faciens, teipsum, & quite audierint, SALVABIS, & OMNES, inquit, saluabis. Qua sententia Apostolus honori Christi Salvatoris nihil detraxit, neq; COHONESTANDI causa Mysterium commendavit, sed de reali illa vi differuit, quam Deus in fidelibus per hoc Organum exercet.*

11. *Ex his manifestum esse existimo, quàm profana sit Hypocrite nostri, de Sacramentis novi Testamenti opinio, omnibus pijs fugienda & detestanda.*

Quod verò ait: pios omnibus istis erroribus (quos ipse tanquam errores damnat) occurrere posse, si illud persuasum habuerint, Iesum Christum, heri & hodie eundem esse, & fore in secula, hoc est, si BVNDEM nobis factum à Deo sapientiam, iustitiam, sanctificationem, & redemptionem crediderint: si redemptorẽ omnium saluandorum, iustrantem eos suo sanguine, patientem eos suo corpore, verè agnouerint. Id verè dictum esse existimo, si horum verborum explicatio cum eo non pugnet, quam Opinator præmisit, & que in sequentibus Thesisibus sequitur, sicut supra quoq; ostensum est.

*Est enim Christus, ratione Diuinitatis & beneficiorum suorum, est hodie, heri & in secula idem Christus, quibus beneficijs tam fruebantur Patres in veteri Testamento, quàm fideles in nouo Testamento: non tamen eadem vel ipsius Christi præsentia, vel eadem Sacramentorum in vtroq; Testamento ratio est, sed discrimen tantum est, quantum inter corpus & vmbra. De quo cum nunc aliquoties dictum sit, plura addere nolo, quàm hoc vnum: Falsissimum esse, quod subiungit Opinator: *vetus & nouum Testamentum NON SVBSTANTIA differre, sed TAN-**

12. Sacramenta vet.
& noui Testamen-
ti substantia differ-
re,

TVM DISPENSATIONE, vtroque enim differre ad
oculus

oculum demonstrabimus. Enimvero substantiam carnis Christi in Sacramentis veteris Testamenti non adfuisse, omnibus constat, in quibus umbra, typus, & figura duntaxat fuit, sicut supra ostendimus. In nouo autem Testamento, sicut filius Dei incarnatus est: ita etiam in Sacramentis noui Testamenti incarnatus adest. Ideoq; respectu carnis seu humanitatis Christi, illic umbra duntaxat, hic verò corpus, illic typus, hic proctotypon, illic figura, hic res figurata. Quæ res figurata, & corpus & sanguis Christi est substantia, qua realiter Sacramenta veteris & noui Testamenti differunt.

Quemadmodum autem, quoad præsentiam Christi in vetero 13.
que Testamento, ingens est discrimen: ita etiam idem discrimen in dispensatione elucet, quod videlicet corporis & sanguinis Christi substantia, in Sacramentis noui Testamenti, præsens in Mysterio dispensatur, iuxta illud Christi: Accipite & manducate, Hoc est corpus meum: Accipite, bibite, Hic est sanguis meus **NOVI TESTAMENTI**. Quod in veteri Testamento non est dictum. Esi enim Moses quoq; carnes habuit sacrificiorum, quibus vescerentur, cum populum sanguine aspergeret, verum sanguinem habuit: non tamen vera fuit caro & sanguis noui Testamenti, hoc est, Christi caro & sanguis, sed veteris Testamenti caro & sanguis, videlicet, victimarum, quæ caro & qui sanguis duntaxat typus, figura & umbra fuit carnis & sanguinis **CHRISTI** substantialis. Si autem verum esset, quod hic Opinator noster dicit, Sacramenta veteris & noui Testamenti substantiâ non differre, tum caro & sanguis taurorum, viculorum, aliarumq; victimarum, tam fuissent caro & sanguis noui Testamenti, quàm panis & vinum Eucharistiae, quo, tanquam typo, & figurâ, sanguinem Christi adumbrari, significari, & representari dicunt.

Ex opinione Zvuinglian. Sacram. vet. Testa. illustriora, Sacramentis noui Testamenti.

Id, quàm absurdum sit, ex eo cognoscere licet. Si enim Sacramenti ratio omnis in significando, & representando consisteret, Sacramenta veteris Testamenti longè illustriora essent, quàm Sacramenta noui Testamenti. Caro enim agni Paschalis, magis perspicuè & discretè representabat carnem Christi, quàm panis. Et sanguis sanguinem magis, quàm vinum, quæ ratione significacionis, nullam propemodum similitudinem cum re signata habent. Et quoniam cæna Domini in memoriam mortis Christi instituta est, an verò per macerationem agit, non multò commodius mors Christi hominibus in memoriam reuocaretur, pueris & puellis inprimis, quàm duntaxat panis & vini vsu?

Verùm Christus panem & vinum Eucharistiæ, non ad significandum, aut representandum, sed ad dispensandum & exhibendum suum corpus & sanguinem ordinauit: Ideoq; nunc substantia adest corporis & sanguinis Christi, modo cælesti, quæ substantia in Sacramentis veteris Testamenti non adfuit.

Deinde hoc quoq; hinc monendum duxi, cum iuxta opinionem aduersarij nostri, non substantia corporis Christi, sed beneficiorum eius tantum dispensatio in Sacramentis noui Testamenti fiat, mirum est, ratione dispensacionis duntaxat, Sacramentorum discrimen ponere, quum hæc beneficia non minus in veteri Testamento facta fuerint per ymbra, quàm nunc per corpus ipsum. Siquidem per fidem propter Christum, nõ minus propitium Deum habuit Abraham, quàm Petrus & Paulus: idq; propter Christum, in quem credidit, venturũ, quemadmodum hi venisse crediderũt. Sic quocũq; se vertat Hypocrita, in errore deprehenditur.

Cur pro reali præsentia corp. Christi in Sacramento tantoperè pugnetur.

- Sed posset aliquis dicere: si per ymbra, beneficiorum Christi participes facti sunt Patres veteris Testamenti, non minus, quàm nos in nouo Testamento: quæ causa est, ut tam acriter pro reali illa præsentia pugnetur? Respondeo: verbũ Testamenti Christi obstat, à quo tantillũ recedere, est Christũ mendacij arguere. Et si in hoc loco illud nobis persuaderi patiamur, nihil certi in vniuersa religio-*

Religione nostra retinebimus. Cuius pericul. nos lapsus primo-
 rum parentum admonet, quo vniuersum humanum genus in per-
 petuum exitium præcipitatum est. Ex quo, nisi nos Christus libe-
 rasset, in æternum nobis pereundum fuisset, qui passi sunt sibi à
 serpente per suaderi, vt à verbis Dei aperti recederent. Sic Pau-
 lus quoq; Corinthios suos monet: Meuo (inquit) ne quomodo,
 sicut serpens ille Euam seduxit calliditate sua: ita corrumpantur
 sensus vestri, & excidant a simplicitate, quæ est in
 Christo Iesu. Paulus à suis Corinthijs requirit simplicitatem,
 sed Opinator noster semper eruditionem commendat, qua Myste-
 ria regni Dei ad modulum rationis humana accommodat, vt
 intelligere magis, quàm fide comprehendere doceat, quod eum fa-
 cere, paulò antiè ostendimus, & infra magis perspicuè demonstra-
 bimus, vt cumq; id negare videri velit.

Deniq; etiam hoc notandum est, quòd non solum Pauli ver-
 bis de Spiritu & litera abutitur, eorumq; sensum contra mentem
 & sententiam Apostoli corrumpit, & ad suum errorem torquet,
 quasi per literam res externas, ceremonias & elementa intelli-
 gat: sed etiam, quàm frigide de illis rebus externis loquatur, cum
 inquit: Non literam seu res externas, ceremonias &
 elementa, sed Spiritum, hoc est, Christum ipsum, &
 EIVS CAUSA VERBUM INTERNVM, ASPERSIO-
 NEM sanguinis Christi, regenerationis gratiam, escam
 potumque spirituales benedictionis Iesu Christi,
 oblationem per Spiritum sanctum præcipuè ex-
 petenda & magnificianda esse. Cum enim per literam, res
 externas, elementa, & ceremonias, Sacramenta à Christo instituta
 intelligat: omnes vident, quanto in honore habeat: ac si C.
 Schvuenckfeldius viueret, ex ore eius hæc verba dictata viderentur,
 qui ad Sacramentorum vim eleuandam, ad hunc modum lo-
 quitur.

3.

4.

2. Cor. II.

Cur Grynæus eru-
 ditionem perpe-
 tuò inculcet.

Contemptus Sa-
 cramentorum in
 animo & corde
 Grynæi quantus.

Cur Sacramenta
magnificianda.

*Nemo sanè inter verè pios, & de Myſterijs rectè inſtitu-
tos, tam ſtupidus eſt, qui neſciat, Chriſtum ipſum æternum Dei
Verbum, eſcam & potum ſpiritualem voci humane, aquæ, pani,
& vino, præferendum eſſe. Sed quia æternum Dei Verbum, PER æ-
ternum nobiſcum loquitur, PER AQVAM regenerat, PER pa-
nem & vinum, ſpiritualem eſcam & potum nobis diſtribuit: ideo
MAGNIFICIENDA, & nequaquam pro LITERA habenda
ſunt, quæ OCCIDAT, ſed pro ſalutaribus organis diuinitus inſti-
tutis, per quæ Chriſtus diuina & cœleſtia hæc Myſteria operatur,
& ſeipſum nobis communicat.*

G R Y N A E V S.

XXII.

Plurimum etiam proderit piæ & ingenioſæ iu-
uentuti, conſideratio, tum Analogiæ verbi & Sacra-
mentorum (quæ viſibilia Dei verba ſcitè ab Auguſti-
no nuncupata ſunt) tum phraſium Sacramentalium,
figuratarum, inquam, vt de multis alijs nihil iam di-
camus.

De verbi & Sacra-
mentorum Analo-
gia.

An non enim piæ menti amabilis eſt hæc Analo-
gia? Sicut Miniſter externus, quando Euangelium
regni piè pureque annunciat, *ἔξωθεν* verbum exter-
num, quod auribus auditorum omnium percipitur,
pronunciat: Dominus autem Ieſus Chriſtus, *ἔσωθεν*
verbum internum, quod fideli corde ab ipſius de-
mum fratribus percipitur, annunciat: Ita, quoties te-
ipſum probans, ad ſacroſanctam cœnam accedis, Mi-
niſter externus ſacra Symbola, hoc eſt, panem & vi-
num Domini, ore corporis percipienda, tibi exhibet:
Ipſe autem Chriſtus Ieſus, ſacroſancti ſui corporis
pro

pro te traditi, & sanguinis pro te effusi, te magis magisque participem facit? Appello hîc conscientias omnium piorum, qui tamen in hoc negotio nihil hæsitant, vt etiam atque etiam vel hoc secum ipsi reputent. Quum lætentur, non solum, quia aquâ à Ministro verbi, sed quia Spiritu ab ipso Christo baptizati sunt: nec Spiritus Baptismum ab alio: quàm à Iesu Christo conferri intelligant: quid tandem causæ esse possit, vt MALINT MANU HOMINIS, QUAM DEI IPSIVS, in sacra cœna corpus & sanguinem Christi, sibi exhiberi? Vt MALINT ore corporis, quàm animæ, seu fide illa percipere? denique, vt malint sibi persuadere, illa sanctissima dona, sibi cum huius ætatis impijs, seu infidelibus, non autem cum sanctissimis, Deoque nostro charissimis Patribus, (quorum vnus Abraham, fidelium, & proinde omnium nostrum quoque Pater perhibetur) communia agnoscere? Sistant hoc loco piæ mentes gradum, & quid sibi velint illa Christi verba: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro Mundi vita. Ioan. 6. 51. quæ sit fidei, præ ore corporis præstantia: quæ etiam communio sanctorum totius Catholicæ Ecclesiæ: quæ fidelium & infidelium seu profanorum segregatio, in timore Dei, etiam atque etiam perpendant.

IACOBVS ANDREÆ.

*Quod paulò antè monuimus, id denuò hîc inculcat Opina-
cor, INGENIOSAM iuuentutem compellans, qua sibi persuadet,* ^{7.} Cur ingeniosam iuuentutē semper compellet Gygæ quòd nazus.

Caluin. & Zuing.
doctrina de Sacra-
mentis, pro IN-
GENIOSIS
est.

quòd in Myſterijs ſupra vulgus ſapiae. Religio enim Zuingliana & Caluimiana PRO INGENIOSIS eſt, qui ſe eò nequaquam demittunt, vt intellectum, & INGENIUM SVVM capiuum ducant in obſequium Chriſti, & ſimplici fide, ſimpliciſſima Teſtamenti Chriſti verba honorent, & ſine Diſputatione recipiant. Id enim ſtultorum, & minimè ingenioſorum hominum eſſe dicunt, qui propter ingenij tarditatem non videre, neq; colligere poſſunt, quanta abſurda inde ſequantur, ſi ſimpliciter credatur, iuxta verba Teſtamenti Chriſti: Hoc, quod Chriſtus ſuis diſcipulis dedit, eſſe corpus Chriſti. Quandoquidem ex Philoſophia & ratione humana, qua eſt radius diuinæ ſapientiæ, didicerint: Non poſſe eſſe verum corpus, quod ſimul & ſemel in pluribus locis præſens eſſe dicatur. Item, abſurdum eſſe: Manu hominis corpus Chriſti diſpenſari: manu hominis ſanguinem eius diſtribui: Corpus Chriſti cum terrenis elementis coniunctum eſſe, ore percipi. Vnde etiam ſequi, quòd in ventrem traiciatur, in ſtomacho digeratur, & ſi quæ ſunt alia horribiliora. Ideoq; INGENIOSIS hominibus hæc altiùs examinanda, & conſideranda eſſe, monet egregius Dominus Doctor, Baſilienſis Profeſſor, & Palatinatus Reforma- tor. Inprimis verò, quòd in Orthodoxo ſuo Conſenſu monent: Non oportere ſimpliciter intueri verba Chriſti, hoc enim Eſſe CAR- NALITER INTELLIGERE. Sed OPORTET, inquiunt, ALIVD COGITARE, & interioribus oculis aſpicere. Item: Sacramenta NON EX IPSIS VERBIS, ſed verba ſecundum peculiarem, & proprium loquendi morem, intelligi debere. Hæc grata ſunt INGENIOſÆ iuuentuti, tanquã campus amœ- niſſimus, in quo vires ingenij experiri, & laudem ingenij, & eru- ditionis eximia conſequi poſſint. Sed quid Chriſtus Saluator no- ſter? Conſiteor tibi Pater, Domine cæli & terra, quòd abſconde- ris hæc A SAPIENTIBVS & INTELLIGENTIBVS, & ea decerneris INFANTIBVS. Item Paulus: Abolebo ſapientiam ſapient-

Fol. 98.

Fol. 150.

Matth. 11.

1. Cor. 1.

sapientum, & intelligentiam intelligentium tollam è medio. Vbi sapiens? vbi scriba? vbi conquisitor seculi istius? Non'ne INFATVAVIT Deus sapientiam mundi totius? Item: Nos predicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem offendiculum, Græcis verò STULTITIAM.

Regulam ergo hanc certissimam esse, nemo piorum dubitare debet: quisquis eruditorum in ea opinione versatur, ut existimet, se hoc MYSTERIUM MELIUS INTELLIGERE, quàm hominem piûm, fidelem, & simplicem, qui simplicissimè verbis Christi fidem habet, & ea fide simplici ad cœnam Domini accedit: eum toto cœlo errare, & non in fide, sed absq; fide accedere, & eius loco rationi suæ humanæ indulgere, ac MYSTERIUM ipsum prorsus amittere. Intellectus enim noster humanus non DILATANDVS, SED CONTRAHENDVS, & captiuandus est, ut se simpliciter, & humiliter verbo Domini subiciat, & ingenuè faceatur, quòd hoc MYSTERIUM non intelligat, sed verbo Domini credat.

Si enim aliter se res haberet, sciat Opinator, per gratiam Dei, nobis INGENIUM, & intellectum non adeò stupidum esse, & sensus obtusos: quin etiam intelligere valeamus, quæ ipse ERVDITIS, & INGENIOSIS de hoc MYSTERIO concionatur. Sed vnum nobis deesse fatemur, quò minùs assentiamur: videlicet, QUOD VERBIS TESTAMENTI Christi ipsorum opinio non responderet, à quorum simplici sententia nos recedere docent, eaq; ex oculis remouenda, & ALIQUID ALIVD COGITANDVM ESSE. Nec certam sententiam ex his ipsis verbis sumi posse, vociferantur, sed aliundè petendam esse. Quod nulli piorum hominù, ut faciat, suadere possumus, aut debemus.

Quod verò ad Analogiam verbi, & Sacramentorum attinet, etsi suprâ ea de re quoq; dictum est: tamen visum est, ad ea quoq; respondere, quæ hic inculcat Opinator. Quæ rectè Augustinus visibilia verba appellat, quòd visibilia signa verba addita sunt,

Regula ingeniosis iuuenibus diligenter notanda, contra humanum intellectum.

De Analogia verbi & Sacramentorum.

sunt, sine quibus, si voluisset, Deus spiritualia & cœlestia sua dona, distribuere potuisset.

Grynæus Schvüeck
feldianus.

Est autem Analogia Coccysinus Schvuenckfeldianus, in quo Ministerium externum, à virtute Spiritus & verbi Filij Dei, prorsus separat, sicut à Schvuenckfeldio factum, qui hoc nomine, erroris & hæreseos, à synceris Doctoribus Augustanae Confessionis, iam pridem damnatus est. Nam externo Ministro nihil aliud tribuit, quàm quòd externo sono vocis suæ, aures auditorum suorum feriat: nihil verò hoc ad cor pertinere vel pertingere, aut id ferire. Quod verbis Pauli aperte repugnat, cum inquit: Fides est ex auditu, auditus autem per verbum Dei.

Rom. 10.

Fides ex auditu
verbi prædicati.

Commendatio
Ministerij verbi
prædicati.

Ioan. 17.

Non autem intelligit verbum internum, sicut Opinator noster cum suo Schvuenckfeldio nugatur, sed VERBUM PRÆDICATUM, sicut præcedentia verba manifestè docent: Quomodo, inquit, credent, de quo non audierunt? Quomodo autem audient, ABSQUE PRÆDICANTE? PER HOC PRÆDICATUM verbum: IN HOC prædicato verbo: SUB HOC VERBO PRÆDICATO, CUM HOC verbo prædicato, Christus æterni Patris Verbum, est efficax, sicut Christus Ioan. 17. inquit: Non pro eis tantum rogo, sed & pro ijs, qui PER SERMONEM ILLORUM credicuri sunt in me. Hoc non modò nusquam dicit Hypocrita noster, sed haud obscure cõtrarium innuit, videlicet, INTERNUM VERBUM, à fideli corde duntaxat, à Christi fratribus percipi. Quasi verò INTERNUM verbum non iam adsit verbo prædicato impænitentibus, quorum corda ferit, & in testimonium contra ipsos etiam eorum corda conuincit, ut minime inanis sonus sit, qui tantum in auribus impiorum hæreat: sed hoc ipsum verbum prædicatum in corde sentiat, quo cor mouetur, vel ad obedientiam, ut fieri solet in fidelibus, vel ad maiore contumaciã, quod in apertis & acerrimis hostibus veritatis videre licet, Act. 7. Quando igitur Minister verbu Enangelij purè & syncerè annuncia: non ipsius verbum est, sed Dei verbu,

quod

quod Christi Spiritus PER ILLUM loquitur: sicut Christus in-
 quit: Qui VOS audit, ME audit. Item: Non vos estis, qui loqui-
 mini, sed Spiritus Patris, qui in vobis est. Sic aliquoties in Pro-
 phetis repetitur: Et factum est verbum Domini ad Hoseam.
 Item: Principium sermonis Domini in Hosea. Hoc fuit externū
 verbum, quod Dominus ad Hosea locutus, & Hosea populo an-
 nunciavit, illis in testimonium, qui non solum externum sonum
 perceperunt suis auribus, sed corde etiam intellexerunt, quod vel-
 lent, etsi ad salutem illud non perceperint.

Luc. 10.
 Matth. 10.

Multo verò magis fluctuans conscientia Opinatoris conspi-
 citur in eo, cum Analogiam hanc ad Eucharistiam applicat.
 Ita, quoties, inquit, te ipsum probans ad sacrosanctam
 cœnam accedis, Minister externus, sacra Symbola,
 hoc est, panem & vinum Domini, ore corporis per-
 cipienda, tibi exhibet: Ipse autem Christus Iesus, sa-
 crosancti sui corporis pro te traditi, & sanguinis pro
 te effusi, te magis magisque participem facit. Hic aper-
 tē docet Opinator, Ministrum nihil aliud neq. amplius dare,
 quàm panem & vinum externum. NE QV A QV AM verò cor-
 pus & sanguinem Domini. Sed quomodo hæc opinio cum verbis
 Testamenti Christi consonat? qui panem & vinum accipiens,
 dixit: HOC EST CORPVS MEVM. Hic est sanguis
 meus? Num Christus Panem accipientibus, suum corpus &
 sanguinem non dedit cum Pane, cum vino? Idq. tam Iuda pro-
 ditori, quàm Petro, sicut Lucas aperte testatur, quòd etiam
 Iudas conuiuia fuerit, & ei datum sit? Aut Petro duntaxat cum
 reliquis decem discipulis dixit: Accipite, manducate, HOC
 EST CORPVS MEVM: Iuda autem, Accipe, man-
 duca, HOC EST PANIS TANTVM, non corpus
 meum, quoniam tibi nolo dare, nec tu potes percipere corpus
 meum, sed panem duntaxat? quod minimè fecit CHRISTVS,

Applicatio Ana-
 logiæ verbi ad
 Eucharistiam,

Quid Minister in
 Sacramentis dis-
 tribuat.

Grynæi opinio
cum Cōsensu Or-
thodoxorum Pas-
trum pugnat.

sed **VNUM** & eundem cibum omnibus proposuit & dedit. Item, quomodo hæc opinio cum doctrina Orthodoxorum Patrum, & Concilij Niceni confessione consentit, qui testantur: Agnum iacere in altari, exterius panem, interius corpus Christi esse. Corpus Christi manibus Sacerdotum distribui, & sanguinem **IN ORA** fidelium infundi? Sed forte astis ad phrasas Sacramentales confugiet aduersarius noster, & figuratas locutiones, quibus errorem tegere conabitur, in primis verò ad Metonymiam suam. De quibus cum in sequentibus Thesisibus agat, eò quoque Refutationem reiiciemus.

Examen Analogie
in Sacramento Eu-
charistiæ.

Amplius verò applicationem Analogia in Sacramento Eucharistiæ propositam examinemus. Non enim audeat idem de corpore & sanguine Christi affirmare, quod de **INTERNO** verbo dixit: videlicet, quod corpus & sanguinem Christi percipiat **COR INTERIVS**, sicut internum verbum, ne forte quis arbitretur, corpus & sanguinem Christi, **IN CORDE ESSE**. Sicut negare non potest, verbum **INTERNVM**, in corde fidelis hominis, realiter esse, & efficax esse ad salutem: sed loco eius participationem corporis eraditi, & sanguinis eius pro nobis effusi ponit, qua phrasi, beneficia Christi duntaxat intelligit, qua participentur in usu panis & vini huius, ad quam presentia corporis & sanguinis Christi, neque utilis, neque necessaria sit, ut illorum **Cacodoxus** Consensus impie loquitur.

Quibus verbis
Zwingliani Sa-
cramentum dis-
pensent.

Hinc fit, ut in Dispensatione Sacramenti, illius religio sit, & horrorem incutiat, si quis communicaturo dicat: Accipe, manduca, hoc est corpus Christi, quod pro te eradicatum est: Hic est sanguis Christi, qui pro peccatis tuis effusus est. Nequaquam, aiunt, sic loquendum est: quia **NON** est corpus Christi, sed panis duntaxat, quod Minister distribuit, & vinum. Ideoque hæc verba, sicut crucem Diabolus, fugiunt, & in distributione panis & vini ipsorum, aut prorsus silet, & nihil omnino loquuntur: aut hæc verba Testamenti Christi

Christi declinantes, alijs verbis vtuntur: Accipe, manduca, fides tua in corpus Christi pro te traditum, ciber te ad vitam æternam. Accipe & bibe, fides tua in sanguinem Christi effusum, potes te ad vitam æternam. Qua ratione fides sui ipsius cibus & potus, & quod potatur, & cibatur, erit.

Ex quo manifestum est: verba Testamenti Christi SVDEM in oculis Zvinglianorum esse, quæ Lutherus in Marpurgensi Colloquio, Zvinglio cretâ in mensâ descripta proposuit: HOC EST CORPVS MEVM. Hac vt deleat, si possit, severiter vsit.

Quæta autem hæc, non dico, audacia & temeritas, sed etiam impietas sit, quam suis auditoribus iam dudum persuaserunt: visum est hoc loco Historiam recitare de honesto ciue, in quadam vrbe Imperiali, in qua Ecclesiæ reformatio, cum ab initio Zvingliana instituta, postea verò puritati doctrinæ restituta esset, & mea manu Sacramentum distribuens ei dicerem: Accipe, manduca: Hoc est corpus Christi, quod pro te traditum est, sumpro Sacramento, me eodem die priuatim accessit, & serid affirmavit, parùm abfuisse, quin coram Altari, hæc verba, HOC EST CORPVS CHRISTI &c. audiens, concidisset, & dubium quoq; fuisse, aiebat, an velle ex manu mea accipere, accepisse tamen, sed maximo cum timore & tremore. Ex quo cum quererem, quæ causa huius consternationis fuisset, respondit: Hoc prius in ea Ecclesia minimè vsitatum fuisse, seq; institutum esse, quòd Minister non possit dare corpus Christi & sanguinem eius: Ideoq; etiam se non credere, hunc panem, vel sub, IN, aut cum pane hoc, corpus Christi esse. Cui ego vicissim dicebam: si ergo hæc te offendit oratio, quero ex te, si conuiuia Christi in prima cœna fuisses, & Christus tibi panem porrigens dixisset, N. Accipe, Manduca, Hoc est corpus meum: num etiam his eius verbis offensus, aut consternatus fuisses? Bonus vir

Historia de quodâ viro, Cingliano dogmate infecto.

magis confusus, nihil cum respondere posset (hoc enim Christum dixisse, negare non poterat) dixi illi, Ministrum in dispensatione Sacramenti, eadem verba retinere, quæ Christus discipulis suis locutus est, nec ad pilum ab illis recedere, Et cum dicere non possit: Hoc est corpus meum: quia Minister non est Christus, distribuatur autem, quod Christus distribuere iussit, idem loco Pronominis MEVM, reponatur vocabulum Christi. Hoc est, inquit, Corpus Christi, perinde ac si Christus diceret: Hoc est corpus meum. Quomodo autem sit, id omnipotenti veritati, & sapientiæ Christi infinitæ committi, cuius verbis nos fidem habere oportet, nisi eum vanitatis arguere velimus. Quo audito, bonus vir acquieuit, ac deinceps simplici fide cæna Domini sapè usus est.

Historia de quodā
Ministro Ecclesiæ
in agro Tygurino.

Sed libet aliam quoque historiam breuiter recitare. Cum ante biennium in fonte acido lauarem, & valeitudini operam darem, Minister quidam Ecclesiæ ex agro Tygurino à me interrogatus, qui similiter quoque valeudinis suæ confirmandæ causâ acidulis utebatur: quomodo cænam Domini in suis Ecclesijs celebraret? Respondit, doceri populum: Nos Ministri damus vobis panem & vinum, vos autem orate, vt Dominus vobis det suum corpus & sanguinem. Cui ego dicens: Num igitur non dicitis, accipite & manducate: Hoc est corpus Christi, quod pro vobis traditum est. Hic est sanguis Christi, qui pro peccatis vestris effusus est? Respondit ille, nequaquam, quia Minister, cum sit homo tantum, non potest dare corpus & sanguinem Christi: sed solus Christus dat. Cui ego, cur ergo Paulus inquit: Accepi à Domino, quod tradidi vobis, num panem & vinum duntaxat, à Domino accepi? An verò non crederet, Christum quidem dare corpus & sanguinem suum, SED PER MANVM MINISTRI? Respondit ille, Minister nihil nisi panem & vinum dat. Nū igitur, dicebā, alia nūc celebratur cæna Domini, quàm quæ semel à Christo celebrata est? vt in illa prima corpus & sanguinem distribuere Christus, quia Dominus erat, in hac verò nostra cæna Dominica, corpus & sanguis Christi non distribuatur.

*Atribuitur, quia Ministri sint, nō Dominus, qui ea dispensant? Et
 cur à formulis loquendi abhorreant, quasiui, quib. Orthodoxi Pa-
 tres vsi sunt, qui manib. Ministri orū non solum panē, sed etiā cor-
 pus Christi distribui, & ore accipi, secundū verba Testamēti Chri-
 sti scripserunt: sicut falsō dicitur Ortho. Conf. restatur, qui Tyguri* Fol. 189. a.
*impressus est. Cuius verba illi ad oculū demonstrabā, quōd dicant,
 corpus Christi videri, manibus palpari, labijs & dēcibus attingi,
 & in os ingredi, &c. Quē se quidem vidisse, sed nō legisse affirma-
 bat, & optare vt semel ab vtrāq. parte pia collocutio instituere-
 tur. Cui ego respondi, me vehementer mirari, quōd Tygurini passi
 sint, sub titulo vrbis suæ & Typographi, hunc librū publicari, cum
 ea integritate nō fuerint auctores eius, vt sua nomina professi sine:
 In quo tot manifesta crimina falsi, & impudentissima mēdacia cō-
 rinentur, ad decipiendos simplices commissa, & Ecclesiæ Dei fidi
 Ministri, deq. illa optimē meriti, tam cōtumeliosē iraclemur, quorū
 verba, sicut Orthod. quoq. Patrū scripta, tam flagitiosē peruertere-
 rint. Ad qua ille nihil aliud, quā se librū nō legisse, respondebat:
 idēq. id ad auctores eius rejicere, si quid peccauerint, de quo ipse
 respondere nō possit. Hæc idēd recitare libuit, vt pius lector vi-
 deat, quā impie, & cōtra aperta verba Testam. Christi, Analo-
 giā verbi et Sacramentorū Opinator noster ad Eucharistiā accō-
 modauerit, qua Sacramentale vnionē, quæ realis est, nō verbalis,
 prorsus tollit, & rē Sacra. à symbolis separat. Ideoq. in cœna Dñi
 nihil nisi symbola per manus Ministrorū dispensari, impie asserit.*

*Quōd autē ad omnium piorū conscientias prouocat, qui tamē in
 hoc negotio adhuc nonnihil hæsitent: vt etiā atq. etiā vel hoc secū
 perpendant. Quare latentur, nō solum, quia aqua à Ministro ver-
 bi, sed quia spiritu ab ipso Iesu Christo baptizati sint: nec spiritus
 Baptismū ab alio, quā à Iesu Christo sibi conferri intelligāt. Quid
 tandē causæ esse possit, vt maline manu hominis, quā Dei ipsius,
 in sacra cœna, corpus & sanguinem Christi exhiberi? vt maline
 ore corporis, quā Anima, seu fide illa percipere, deniq. vt maline
 sibi persuadere, illa sanctissima dona, sibi cum huius atatis impijs,*

seu infidelibus, non autem cum sanctissimis Patribus communia agnoscere? Nos ad expediendas conscientias, quas Hypocrita noster inuoluerit & perturbare conatur, respondemus: Opinatore, diabolica hac calumnia & apertissimo mendacio, Ecclesias nostras, earumque pios & fideles Ministros, contra suam conscientiam, si quam habet, innocenter grauare.

Calumnia Zuing.
de Sacramentorum
dispensatione.

Corpus Christi
PER MANVM
Ministorum dis-
pensatur.

Quis enim ex nostris Doctoribus unquam scripsit, aut docuit: Christum non baptizare spiritu, sed Ministrum? Quis dixit, docuit, aut scripsit: Non Dei manibus corpus & sanguinem Christi exhiberi? Neminem scio, monstrare potest Hypocrita in aeternum, qui iam profanus fuerit. Sed vicissim Hypocrite conscientiam appello, ut ex Orthodoxis Patribus monstret, quod negauerint, Christum suo spiritu PER MANVM MINISTRI baptizare? Christum suum corpus, & sanguinem PER MANVM MINISTRI dispensare. Quod si verum est, quomodo non verè Minister sua manu, tanquam Minister distribuit, quod sua manu Christus Dominus illi in ipsius manum dat, & hoc loquitur, quod in os eius ponit, verbum?

Quapropter insignis malitia Hypocrite nostri est, quod nostros accusat: eos malle Spiritum sanctum à Ministro, quam à Domino Iesu Christo percipere, malle manu hominis, quam manu Dei corpus & sanguinem Christi, sibi exhiberi. Item: malle cum impijs seu infidelibus huius aetatis, quam cum sanctissimis Patribus communicare. Quae, ut dixi, Sacanica calumnia est. Si enim in opio detur fidelibus, qui in Ecclesia nostra sunt, verum ex Dei, vel hominis manu, spiritualia dona maline percipere: nemo tam stupidus esset, qui non manum Dei, manibus hominum praeferret? Quia verò ipse Christus praesens, sed inuisibilis, PER MANVM VISIBILEM Ministri, & PER VISIBILIA Symbola, inuisibilia haec dona distribuit: qui nos sumus, ut maxime rationi, & sensibus nostris absurdum videatur, ut Deo repugnemus, & id negare audeamus.

Sic

Sic verè fideles contra suam voluntatem, cum huius ætatis 4.
 hominibus impijs seu infidelibus, hæc dona communia habent,
 quos vellent procul abesse. A quibus etiam, corpore & externa
 conuersatione cum se separare non possint: id tamen iuxta consi-
 lium Augustini, spiritu & mente faciunt. Nec Patribus Deo
 charissimis plura tribuere possunt, quàm Deus ipse tribuit, ut hoc
 sub figura duntaxat haberent, quod nos in rei veritate habemus.
 Et quàm nihil noui à nobis asseratur, vel vnus Chrysostomus nos In Ioan. Hom. 43.
 tueri potest, cuius hæc sunt verba: [Patres nostri manducaue-
 runt Manna in deserto, & mortui sunt [inde subdit] M A X I-
 MAM PERSVASIONEM, QVOD LONGE PLVRIS (nota
 bene Hypocrita) maioribus illis Patribus, Mose & claris il-
 lorum temporum viris, ipsi HABITI SINT.] Hactenus ver-
 ba Chrysostomi. Idem Christus confirmat, Luc. 10. Beati, in-
 quit Christus, oculi, qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vo-
 bis, multos Prophetas & Reges cupiuisse videre, quæ vos vide-
 tis, NEC VIDISSE: & audire, quæ vos auditis, NEC AV-
 DAVISSE. Quemadmodum ergo huius ætatis pij homines Deo
 grati sunt pro tanto beneficio, quod ipsis in communionem Sacramen-
 torum contingit, & Patribus sanctissimis, in veteri Testamen-
 to NON CONTIGIT: sic impij seu infideles, eò maius iudicium
 subicuri sunt, quòd non maiore animi gratitudine & pietate,
 hoc Dei beneficium susceperint.

Quòd verò pijs mentes hoc loco gradum sistere, & in timore Articuli quatuor.
 Dei, etiam atque etiam perpendere, monet, quid sibi velint ista Chri- 1.
 sti verba: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo 2.
 pro Mundi vita. Ioan. 6. 51. Item, quæ sit fidei, præ cruce corpo- 3.
 ris, præstantia? Quæ etiam communio sanctorum totius Catho- 4.
 licæ Ecclesiæ? Quæ fidelium & infidelium seu profanorum segre-
 gatio? Respondeo, Nequaquam negamus, neq; vnquam nega-
 uimus, aut negabimus, Christum dare, & realiter dare hunc pa-
 nis

Caro Christi reali-
ter datur IN P^A-
N E.

nam spiritualem, videlicet, carnem suam, quam semel pro totius
Mundi peccatis in mortem tradidit, sed hoc queritur, cum hunc
panem poruisset sine pane Eucharistiae dare, AN PER PANEM
EXTERNUM det? quod nos constanter & inreperide affirmamus,
& cum Orthodoxis Patribus dicimus, HUNC PANEM IN-
TERIVS CORPVS Christi esse, propter realem in Mysterio,
cum corpore Christi, Sacramentalem vnionem.

2.
Oris corpori &
fidei collatio.

Deinde quod dicit, perpendendum, quæ sit fidei præ oris
corporis præstantia. Respondeo, Os pij & fidelis hominis, non
minus Dei opus & donum esse, quàm fidem, & fidem propter Os
corporis, non os corporis, propter fidem esse. Item, fidem abolen-
dam, os autem corporis, hominis pij in æternum victurum. Quo-
rum ergo ora suo sanguine abluic Christus, Hypocrita non pro-
sterquilinijs habeat, per quæ, vt Augustinus loquitur, corpus
Christi in hoc Mysterio ingreditur, atq; sic: Chrysostomus loqui-
tur, cum Christo in vnâ massam, cum corpore nostro redigetur:
non tamen carnaliter, sed spiritualiter, hoc est, motu caelesti, &
supernaturali.

Quod verò quorundam corpora & ora, qua per sanguinem
Christi in Baptismo loca & mundata sunt, post acceptum Baptisma,
se iterum pollunt: non tamen propter illos à sua institutione &
& ordinatione recedit Christus, sed eò grauius hanc profanatio-
nem sui sacri Mysterij, in illis punit, qui profano corde accedunt.

3.
Communiõ sans-
torum omnium
temporum.

Thef. 21.
Discrimen Sacra-
mentorum veteris
& noui Testamen-
ti.

Sicut autem nobis minime ignota est sanctorum TOTIUS
CATHOLICÆ Ecclesiæ communiõ: ita vicissim etiam nobis
ignotum non est, Sacramentorum veteris, & noui Testamenti
rationem non eandem, QUOAD SUBSTANTIAM, fuisse, sicut
paulò antiè demonstratum est. Ideoque nihil obstante illa com-
muniõne, qua Patres veteris Testamenti in sem beneficij Chri-
sti fruebantur, quibus nos in nouo Testamento fruimur: discrimen
tamen veriusque Testamenti, & Sacramentorum eorundem

tantum

tantum fuit, quantum umbra à corpore, & signum à rei substantia, & veritate differre, sicut Apostolus disertè restatur, cum Gal. 4.

ait: *Quamdiu hæres est infans, nihil differt à seruo, quamvis sit dominus omnium, sed sub tutoribus & curatoribus est, usque ad tempus, quod pater præfuerat: Ita & nos CVM ESSEMVVS INFANTES, sub Elementis mundi eramus, IN SERVITVTEM REDACTI. Intelligit autem Apostolus sub Elementis mundi potissimam, ceremonias Legis Mosaicæ, quæ instar tutorum, & curatorum fuerunt, & quibus alligatus fuit populus Iudaicus, donec Christus Filius Dei tanquam corpus illius umbra, in hunc mundum missus est: quo exhibitio, umbra nullius, amplius usus est. Cum igitur Deo sic placuerit, primam ætatem tanquam infantes, sub Elementis, & quasi in servitute retinere: quis Grynæus Hypocrita est, cum ad nos cum Apostolo doceamus, ut hoc nomine Satânico sarcasmo reprehendere, nobis que tacite imputare audeat, quasi sanctos Patres à communione sanctorum Catholica, excludamus, quos cum Paulo DOMINOS OMNIVM fuisse, non minus, quàm qui post Christum exhibitum in Ecclesia viuerunt, apertè dicimus?*

Conditio sanctissimorum Patrū sub Elementis mundi,

Sic quoque non ignoramus, quæ sit fidelium & infidelium seu profanorum segregatio. Non autem illa, de qua Opinator noster nugatur, quasi illis non integra quoque exhibeantur Sacramenta, quæ nequaquam sunt duntaxat externa Elementa, quoad substantiam Sacramenti, sed rem spiritualem Sacramentaliter unitam habent, sicut supra dictum est. Quapropter infideles & impij, in externo cætu pijs mixti, donec in fine seculi segregatio fiat, de qua Christus Matth. 13. & 25. ipsi quoque integra Sacramenta, hoc est, non umbrantantum, sed corpus ipsum, verum non ad vitam, sed ad iudicium accipiunt.

4.

Segregatio fidelium & infidelium.

Sicut enim non aliud verbum impænitentibus prædicatur, quàm quod pijs & fideles audiunt, & cui Spiritus sanctus adest

Manducatio impij *sua virtute, gratia, & efficacia, quo tamen non viuificantur im-*
 orū cum pijs quos *pij, sed indurantur magis: Ita quoque non aliud Sacramentum*
 ad substantiam Sa- *impij & infidelibus offertur, quàm quod pij accipiunt, videli-*
 cramenti eadem, *cet, non solum externa Elementa, sed etiam res spiritalis, cor-*
pus & sanguis Christi, quibus tamen impij non viuificantur, sed
iudicantur: quia ad iudicium accipiunt, sicut Apostolus Pau-
lus aperitè testatur.

G R Y N Æ V S.

XXIII.

Prudenter autem Orthodoxi, Ecclesiæ ex præscri-
 pto verbi Dei reformatæ, Doctores quidam, phrasès
 Sacramentales, QVOTQVOT SVNT FIGVRATÆ,
 in quatuor classes distinxerunt, de quibus in iuniorum
 gratiam, breuiter agamus.

Prima est earum locutionum, in quibus signo
 tribuitur nomen rei signatæ: vt cùm de pane prædi-
 catur, quòd sit corpus Christi. Matth. 26. 26.

Secunda earum est, in quibus vice versa rei signa-
 tæ tribuitur signi nomen: vt cùm caro Christi viuifi-
 ca, panis appellatur. Ioan. 6. 51.

Tertia est earum, in quibus effectus rei signatæ,
 signo tribuitur: vt quando Paulus Baptismum vocat
 lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus san-
 cti. Tit. 3. 5. Item, quando Ecclesiam lauacro aquæ
 mundatam scribit. Ephes. 5. 26.

Postrema classis earum locutionum est, in qui-
 bus signi effectus, rei signatæ tribuitur, vt cùm caro
 Filij hominis comedi dicitur, sanguisque eius bibi.
 Ioan. 6. 56.

Enim-

Enimuerò caro Christi, ore corporis non editur, nec dentibus (vt tamen Berengariana palinodia habet) teritur, nec sanguis eius bibitur oraliter, & proinde corporaliter, vt Capernaitis olim est visum, quando, vt alicubi Augustinus docuit, maius scelus est, humanas carnes mandere & deglutire, quàm hominem occidere: sed quum Christi communionem fruimur spiritualiter, per fidem Christi carnem edere, & sanguinem eius bibere, rectè dicimur. Ac nota sunt pijs dicta Augustini: Crede & manducaſti. Item, quid paras dentem & ventrem, &c. Et, illud Cyrilli, quo affirmatur, corpus & sanguinem Christi percipi, sola, simplici, & inquisita, fide.

Ceterùm de Sacramentalibus prædicationibus, quæ idè propriæ dicuntur, quoniam quod signorum est, signis, quod autem rerum significatarum est, rebus significatis tribuunt, in ipsa collatione sententiarum nobis *ὡς Θεῶν* edisserendum erit.

IACOBVS ANDREÆ.

Hæc Thesis ex Cacodoxo Consensu Zuinglianorum & Calvinianorum, quem illi Orthodoxum appellant, descripta est, quæ cum in Refutatione eiusdem Consensus, diligenter examinata sine, quamuis lectorem simpliciter eò remittere possemus: tamen ne Hypocritea noster calumniari possit, nos nihil respondere potuisse, breuiter de singulis, quantum satis erit, dicemus.

Recitat autem Opinator noster quatuor phrasès Sacramentales, quas ait, prudenter **QVIBUSDAM ORTHODOXIS** *Doctoribus reformatarum Ecclesiarum, in quatuor classes, distinctas esse. Non enim hîc verustatis Orthodoxæ Consensum al-*

legare potest. Quapropter **QVIBUSDAM NOVIS DOCTORIBUS** hanc eruditionem tribuit, videlicet, qui in reformatis Ecclesijs docent.

Lutheranæ Ecclesie & **Zvuinglianæ & Calvinianæ Ecclesias**. Nam Lutheranæ, quas sic vocant, minimè illis reformatæ sunt, sed Papisitis deterioribus pronunciant, quæ magna reformatione indigeant. Quæ causa est, quòd Hypocrita hic Basileâ euocatus, Palatinatum ingressus sit, ut Ecclesias à pio & sanctæ memoriæ Illustriss. Principe Electore Ludouico, in Domino defuncto, ad normam doctrinæ Euangelij incorruptæ constitutas, cum horribili, & quandoq; conscientia ipsius intolerabili scandalo, bipenni, ad normam impurissimam, & in Christum blasphemam doctrinam reformet, ad quam hac sua erudita disputatione, præclara fundamenta sibi posuisse videtur. Cuius laboris mercedem cum socijs suis aliquando accipiet, laboribus suis dignam.

Distinctio phrasium
Sacramentalium heretica.

Nos verò contra docebimus, hanc distinctionem & explanationem phrasium Sacramentalium, minimè Orthodoxam, sed **Zvuinglianam**, hoc est, hereticam esse.

Sacramentales locutiones non sunt figuratæ.

Nam quòd dicit Opinator: has locutiones omnes figuratas esse, supra demonstrauimus, eum toto cælo aberrare. Sacramentales enim locutiones Mysticae sunt, non figuratæ, sicut partim supra ostendimus, & paulò post amplius declarabimus.

1.
Prædicatio Mystica.

Sic prima forma locutionum, in quibus signo tribuitur nomen rei signatæ, ut cum de pane prædicatur, quòd sit corpus Christi, nequaquam figuratæ est, sed inter propriam & figuratam, certia quedam, Mystica prædicatio est, in qua non duntaxat **NOMEN REI** signatæ, signo tribuitur, sicut **Zvuingliani** falsò docent, sed res signatæ cum signo realiter coniuncta & unita est, non quidem naturaliter, aut localiter, sed, ut verustas locutionis

cuta

cura est, in mysterio. Zwingliani autem hanc phrasin sic intelligunt, quòd cum signis res signatæ nullo modo REALITER coniungantur, sed, quoad rem, Sacramenta de sola externa re elementari, sine re signata intelligenda esse, unde manifesta sententia huius phrasios deprauatio apparet. Circumcisio enim non tantùm nomen habet fœderis, sed EST REVERA fœdus. Non autem sola præputij ablatio, sed in verbo promissionis facta, quòd rem coniunctam habet. Qua ratione ablatio præputij, secundum verbum Dei, & cum verbo Dei non significat tantùm fœdus, aut nomen solum fœderis habet, sed EST fœdus, in quo signum cum re signata coniungitur. Vbi fœdus non de signo predicatur, quod SOLVM non est fœdus, sed de viroq; simul intelligitur.

Circumcisio est fœdus.

Sic de pane non predicatur tantùm corpus Christi, tanquam res signata de signo, sed quid panis Eucharistia SIT, SACRAMENTALITER in mysterio ostenditur, videlicet, corpus Christi. In prima ergo forma locutionum Sacramentalium, verumque manifestè falsum deprehenditur quod Opinator dicit: Primum, figuratam esse phrasin. Deinde quòd nomen rei signatæ duntaxat signo tribuatur, non res ipsa.

Deinde etiam falsum est, quòd secundam formam, phrasin appellat Sacramentalem, in qua vice versa rei signatæ tribuitur signi nomen, videlicet, cum caro Christi viuifica, panis appellatur. Ioan. 6. 51. Nam etiam ipsi Caluino teste, Ioan. 6. capite de Sacramento prorsus non differitur, quia propter etiam phrasin Sacramentalis dici non potest.

II.

Secundæ forma phrasium Sacramentalium.

Figurata autem est locutio, quæ Christus ipse, & Evangelium eius, panis appellatur, videlicet, Metaphorica, quæ tamen errori Zwingliancorum nihil patrocinetur. Non enim Christus significat panem, sed EST PANIS verè & realiter, non autem terrenus, sed spiritalis & cælestis.

Non

III.

Tertia forma Sacramentalium locutionum.

Error de Baptismo & baptizatis.

Discrimen aquæ & Baptismi.

Non ignorantia, sed malitia errat Grynæus.

Non minus quoque in tertia forma locutionum errat Opinator. Nam quod primum de sententia Zyuinglianorum dicitur: effectum rei signatæ, signo tribui, in eo errorem occultat, quasi in Sacramento nihil, quam signum esset, cui hic effectus tribuatur significatiuè, videlicet, quod aqua Baptismi significet regenerationem & renouationem duntaxat, quam solus Spiritus sanctus operetur, NON PER ASPERSIONEM illam aquæ, vel in aspersione aquæ, sed interdum in senectâ primùm, & vltimo vitæ suspirio, eorum, qui ad vitam æternam electi sint. Reliquos enim, qui non electi sunt infantes, non regenerari, aut renouari, nec Spiritu sancto donari. Ex quo manifestum est, eos non minus in doctrina de Baptismo, quam de Cæna Domini errare. Nam Baptismus non tantum aqua, sed etiam Spiritu constat. Cuius effectus est regeneratio, & renouatio, qui effectus non aqua, sed Baptismi est. Quantum igitur aqua simplex, & aqua cum Spiritu coniuncta differunt, tantum differunt aqua à Baptismo. Quod cum non velit, aut non possit videre Opinator, in hunc tetrum errorem, cum Compilatoribus Cacodoxi Consensus, in differentia hac Sacramentalium locutionum confingenda, delabitur. Vno enim inconuenienti dato, innumera sequuntur, videlicet, quod Sacramentum VNA duntaxat RE externa, seu signo definium, quod nomen duntaxat, cum significatione, & representatione habeat REI SIGNATÆ, quod falsissimum est. Siquidem Sacramenta noui Testamenti duabus rebus constare, videlicet, terrena & cælesti.

Non enim simplicitate & ignorantia, sed studio & malitiosè errare Hypocritam nostrum, vel ex eo constat, quod manifesta corruptela & deprauatione verborum D. Pauli, hanc formam prædicationis Sacramentalis, confirmare conatur, cum ait: Paulum scribere: Ecclesiam lauacro aquæ mundatam, Ephes. 5. 26.

Paulus

Paulus enim addit: PER VERBUM, ut sanctificaret eam, inquit, purgans lauacro aquæ per verbum. Vbi non aqua duntaxat tribuitur effectus sanctificationis & purgationis, sed aqua cum verbo coniuncta. Verbum autem de Spiritu quoque loquitur, non de aqua duntaxat, cum inquit Christus: Nisi quis renatus fuerit EX AQUA ET SPIRITU. Cum igitur aqua sine Spiritu non mundeat, ideo falsum est, quod hoc loco Hypocrita noster (CVIVS STUDIA COMPILATORES Cacodoxi Consensus male CONFIRMARVNT) Sacramentalem prædicationem dicit, in qua signo effectus rei signatae tribuatur. Sicut enim aqua non est Sacramentum, sic etiam Sacramentalis locutio non est, si de aqua solum intelligatur effectus, qui Sacramenti est proprius, quod non solum aqua, sed Spiritu constat.

Depravatio verborum Pauli de Baptismo.

Ioan. 3.

Ex quo etiam patet, non ex præscripto verbi Dei hanc differentiam locutionum Sacramentalium descriptam, sed in cerebro Zyuinglianorum natam, & manifesta corruptela, & depravatione verbi Dei, falso confirmatam, de quo pijlectoris iudicium esto.

In postrema classe harum locutionum, non tam falsitas rei, quam crassa ignorantia Opinatoris nostri manifestè conspicitur. In qua dicit: signi effectum, rei signatae tribui, ut cum caro Filij hominis comedi dicitur, sanguisq; eius bibi. Vbi denuò Hypocritæ profuisse, ut sua studia melius in schola triuiali CONFIRMASSET. Quis enim tam indoctus & insulsus est, ut dicat, effectum panis & vini esse, comedi & bibi? An verò non dignus erat Doctor ille Seraphicus, qui in schola Triuiali Sturmiana institutus, propter tam crassam ignorantiam VIRGIS cedatur? Idq; eò magis, quod hæc, eruditionis nomine, cum Compilatoribus Cacodoxi Consensus venditæ. Panis enim & vini effectus nequaquam est, comedi & bibi, sed accidit illis, quorum effe-

IIII.
Quarta Classis:

Grynæus in Pædagogium relegandus.

Etus est, confirmare & exhilarare cor. In classem ergo quartam Pædagogij relegitur hic Cherubicus Doctor, in qua Dialectica de causis & effectibus docetur. Nisi forè nimiam festinationem, studijs ipsius perniciosam, aliquis arbitrabitur, ut qui in Grammatica addiscenda diutius detinendus fuisset. Cuius ignorantia, verba Christi Ioan. 6. ad hanc formam quartam Sacramentalium locutionum refere, ubi Christus Metaphora in verbis **EDERE & BIBERE** vitur, cum de doctrina Euangelij & seipso loquitur. Non enim Sacramentaliter, neque de Sacramento loquitur, sed doctrinam Euangelij sui de seipso commendat, sicut paulò antè ostensum est.

Ex hac ignorantia etiam nata est declamatio, quam contra manducationem carnis Christi sequentibus verbis instituit, ubi pro confesso sumit, quod ei suisq; socijs nunquam concessum est, videlicet, carnem Christi ore corporis non edi, neq; sanguinem eius oraliter bibi, idq; calumnia, seu malitiosa depravatione ornat, & proinde inquit, corporaliter, ut Capernaicus olim est visum.

Etenim nullam aliam rationem, seu modum manducandæ carnis Christi nouit Opinator noster, quàm illum, qui Ioan. 6. descriptus est, qui nihil aliud est, quàm credere, corpus Christi pro nobis in mortem traditum, & sanguinem eius pro nobis effusum esse. Cum autem cre non credatur, ideo ore quoq; non posse manducari carnem Christi, opinatur.

Verùm si Calvinum suum audiuiſſet, MELIUS IPSIVS STVDIA CONFIRMARE POTVIſſET, qui Zuinglianos hoc nomine grauiter reprehendit, quòd vnã hanc carnem Christi manducationem asserant. Vsq; adeò solidus inter Calvinianos & Zuinglianos in errore consensus est.

Deinde per manducationem corporalem, non aliam intelligit, quàm Capernaicam illam lanienam, qua instar alterius cuiusvis

Grynæus vnũ tantũ modum manducandi carnem Christi nouit.

Ioan. Caluinus sct̃s per Ioan. Cap. 6.

Vide Refutationẽ Cacodoxi Confensus pag. 131. 139. 234. 255. 324. 318. 347.

eiufuis carnis, dentibus atteratur caro Christi, degluziatur, & digeratur. Hac verò non simplex, sed affectata, & Theologo imprimis indigna est ignorantia, & detestanda malitia. Non enim ignorat Hypocrita, eiusmodi corporalem, carnalem, & Capernaiticam manducationem carnis Christi, nostros neque credere, neque docere, sed ingenuè & aperte damnare. De quo, cum in omnibus suis scriptis luculenter restati sint Ecclesiarum nostrarum Doctores, Zvingliani verò banc Capernaiticam, corporalem manducationem nihilominus nobis objiciant, quasi eius nulla vnquam à nostris mentio facta esset: quanta audacia, impudentia, & improbitas ipsorum sit, omnes vident.

Malitia Zvinglianorum in obijcienda manducatione Capernaitica.

Sed dicent fortassis: nos corporalem illam manducationem, de qua Lutherani loquuntur, aliter intelligere non possumus, quam carnalem illam, & Capernaiticam lanienam carnis Christi, si ore fieri dicatur. Quibus respondemus: Nos minime de eo disputare, quid Hypocrita noster cum sua opinionis socijs intelligere, vel non intelligere possit. Sed quid res ipsa sit, in hoc Mysterio quærimus, cum Christus panem exhibens, iubet ore manducare, & ait: ESSE SVVM CORPVS. Vbi nos ingenuè cum Chrysostomo & reliquis synceris Doctoribus fatemur, nos minime intelligere, quomodo id fiat, aut fieri possit, sed intellectum nostrum in hoc Mysterio captiuum ducimus in obsequium Christi, & dicimus, Mysterij huius altitudinem, omnem humanam ingenij & intellectus capacitatem, excedere: Ideò SOLA FIDE INTELLIGI, vt vetustas eruditæ locuta est.

Cum igitur per corporalem præsentiam, & manducationem carnis Christi, in Eucharistia, nihil aliud intelligamus, quam quod verba Testamenti Christi aperte sonant, videlicet,

veri corporis Christi præsentiam, & perceptionem in usu panis sacra-
ti, cuius modus, quoad corpus Christi, non est carnalis aut
naturalis, sed supra naturam, quod in Mystério fit, ubi intelle-
ctus in obsequium fidei captivus ducendus est: omnibus manife-
stum esse confidimus, & Zuinglianos malitiosè calumniari, qui
Capernaïticam manducationem nobis perpetuò obijciunt, quasi
auditoribus nostris eam obrudamus.

Quomodo cor-
pus Christi videti,
tangi, &c. in Sa-
cramento dicatur.

Pag. 35. 129. 170.
198. 311. 313. 317.
349. 434. 459.
473. 476. 546.
561.

Stimile de Spiritu
sancto.

Quomodo autem corpus Christi in hoc Sacramento dentibus
terri, videri, tangi dicatur, quæ non à Luthero recens inuenta,
& in Ecclesiam introducta, sed erudita, pia, & orthodoxa vetu-
statis phrasés sunt: in Refutatione Cacodoxi Consensus Zuing-
lianorum & Calvinianorum luculenter explicatum est. Ni-
hil enim horum fit in corporis Christi proprietate, quod IN SE,
& PER SE, in hoc Mystério neq; videtur, neque tangitur,
neque dentibus teritur, sed tribuitur corpori Christi, propter
unionem Sacramentalem cum Pane Eucharistia, cuius proprium
est in hoc Mystério, videri, tangi, dentibus teri, cui etiam pro-
priè & naturaliter conveniunt. Quia verò panis Eucharistia est
corpus Christi Sacramentali unione, sicut Columba Spiritus
sanctus, in cuius specie se reuelavit: Ideò etiam rectè dicitur, quis-
quis hunc panem videt, tangit, dentibus terit, is corpus Christi
videt, tangit, terit: non quidem naturaliter, in sue natura pro-
prietate, sicut panis substantiam, sed in Mystério, verè & reali-
ter. Sicut Ioanni dictum est: Super quem videris Spiritum san-
ctum descendentem. Externis autem oculis Ioannes Spiritum
sanctum in proprietate naturæ non vidit, qui neque ascendit,
neque descendit, sed illam externam speciem columbæ vidit, non
autem solam, sed cum Spiritu sancto unitam: Ideòq; Spiritum
sanctum ipsum inuisibilem vidisse dicitur.

Et

Et hæc fuisse sententiam perpetuam & constantem Orthodoxorum Patrum primitiua prioris Ecclesiæ, Hypocrita noster nunquam negare potest, sicut in Refutatione Cacodoxi ipsorum consensus copiose demonstratum est.

Quod verò ad Berengarianam Palinodiam attinet, quàm nihil vel absurditatis vel impietatis habeat, in Refutatione eiusdem Cacodoxi Consensus quoq; prolixè ostensum est. Nequaquam enim dicit: Corpus Christi in proprietate sua natura dentibus terri, sed propter panem de ea dicitur, cum quo in Mysterio Sacramentaliter vnicum est. [Ego Berengarius Andegariensis Ecclesiæ Diaconus, &c. consensio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & confiteor de Sacramentis Dominicæ cænæ, eandem me fidem tenere, quàm D. & venerandus Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus auctoritate Evangelica & Apostolica tenendam tradidit, mihiq; firmavit, scilicet, panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem D. N. Iesu Christi esse: SENSUALITER non solum Sacramentum, sed etiam IN VERITATE manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.]

De Berengariana Palinodia.

Pag. 317. 319. 309. 311. 312. 444.

Hæc Berengario à Papa Nicolao, & Synodo præscripta Palinodia, nihil continet, quod in scriptis Orthodoxorum Patrum, Chrysostomi imprimis, non contineatur, sicut in Refutatione Orthodoxi, scilicet, illorum Consensus prolixè ostensum est, verbis Testamenti Christi aperitis, per omnia consensiens, quæ nihil cum pontificia impietate habet commune. Expresse enim Transsubstantiatio in ea damnatur, cum dicit: Sacramentum, panem & vinum, esse corpus & sanguinem Christi, post consecrationem, non speciem, seu accidentia panis & vini. DVABVS enim REBVS, non VNA duntaxat RE, secundum Orthodoxos Patres, constat Eucharistia.

Pag. 35. 129. 170.

198. 311. 313. 317.

349. 434. 459. 473.

476. 546. 561. 610.

642.

Crimen falsi Com-
pil Cacodoxi Con-
sensus Zvingli.

Quapropter, *ve speciem aliquam veri habere videatur reprehensio huius Palinodie, quam hic probat Hypocrita, Compilatores Cacodoxi ipsorum Consensus, manifestum crimen falsi committere non sunt veriti, vbi pro Accusatiuo, SACRAMENTVM, posuerunt Ablatiuum, SACRAMENTO. Cum enim Berengarius dicit: SENSVALITER non modò Sacramentum, panem & vinum: sed etiam in veritate corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fideliam dentibus atteri, ve vocabulum SENSVALITER ad corpus & sanguinem Christi quoque referatur, Casum vocabuli mutarunt: Non solùm Sacramento, sed etiam in veritate, corpus & sanguinem Christi SENSVALITER manibus Sacerdotum tractari, frangi, dentibus at-*

Corp. Christi sensu-
sualiter non frangitur, aut dentibus atteritur in Sacram.

terri. Quod à mente & sententia Nicolai-Papae, Synodi, & Berengarij, alienissimum fuit. Nam panem dantaxat sensualiter tractari, frangi, dentibus atteri dicunt, non autem corpus Christi. Sed propter vnionem Sacramentalem, INVERITATE ei hoc tribui affirmant. Sicut in veritate Spiritus sanctus, propter vnionem cum Columba, descendisse dicitur: qui proprietate natura de loco in locum non mouetur. Quod pius lector diligenter expendat, cum ne quidem Calvinus ipse, ab hoc exemplo, in explicacione huius Mysterij, abhorreat.

Explicatio dicti
August. quomodo
do scelus sit huma-
nam carnem man-
dere.

Et rectè Augustinus dicit, maius scelus esse, humanas Carnes MANDERE, & DEGLUTIRE, quàm hominem occidere: & bibere humanum sanguinem, quàm fundere. Intelligite enim de Capernaïtica illa lamina, manducatione & deglutitione, quam cum nos quoque constanter damnemus: qua fronte Hypocrita nobis illam obijcere potest, vel audeat? In Mysterio CORPORIS CHRISTI manducationem fieri, VNO ORE docent Orthodoxi Patres omnes. Num verò hoc est carnaliter mandere, deglutire & bibere?

bibere? Si carnalis modus manducationis carnis Christi esset, de quo solum loquitur Augustinus, omnis Mysteriorum ratio cessaret. Sed quoniam in Mysteriorum sit: ideo illa manducatio, deglutio, & bibisio carnalis, locum habere non potest, quæ propriè & naturaliter duntaxat panis & vino competunt.

Sic quoque minimè negant nostri, quod hoc loco Hypocritæ inculcat, quum Christi communionem fruimur, spiritualiter, per fidem, nos Christi carnem edere & sanguinem eius bibere, rectè dici: Verùm hæc non est Sacramentalis illa manducatio carnis Christi, de qua Christus in suo Testamento loquitur, sed Sacramentalis manducatio, ad confirmationem spiritualis huius manducationis, quæ continua est in fidelibus, à Christo instituta est, quæ in Sacramento CORPVS CHRISTI pro nobis traditum editur, & sanguis bibitur. Quod Hypocritam nostrum vel à Caluino discere non pudeat, cùm TANTVM AD CONFIRMANDA STVDIA SVA ad nos Tubingam accesserit. Quæ enim per fidem sit manducatio, extra cœnam Domini, est quasi continua, dum fidelis homo credet, quod CORPVS CHRISTI sit pro nobis traditum. Sed longè alia manducatio est, quando CHRISTVS, hoc ipsum CORPVS, quod in cruce & in mortem traditum est, nobis quoque in Mysteriorum Eucharistiæ offert, vt de meriti ipsius efficacia in nobis, minimè dubitemus.

Sic Augustini dicta ab Opinatore recitata, suum locum habent, cùm inquit: Crede & manducaſti. Item: quid paras dentem & ventrem? Loquitur enim de spirituali manducatione, conera Capernaïticam manducationem CARNIS CHRISTI, de qua, in hoc spirituali & Mystico conuiuium, Christus non loquitur. Interim tamen verum est, & permanet, quod non solum panis, & vinum, sed etiam CORPVS & sanguis

De spirituali manducatione, quæ per fidem fit, nulla est controuersia.

Manduc. per fidem extra cœnam Domini fieri potest.

Sacramentalis manducatio.

Responsum & explicatio dictorum Augustini.

sanguis Christi externo ore, IN MYSTERIO, percipiantur, & NON SOLVM PER FIDEM. De quo satis dictum est.

Responsum ad dictum Cyrilli.

Sic dicti seu Testimonij, quod ex Cyrillo afferitur, qui dicit: corpus & sanguinem Christi percipi sola, simplici, & inexacta fide: non hæc est sententia, quam ei affingit Hypocrita, quod soli fideles accipiant corpus & sanguinem Christi, sed quod verbis Testamenti Christi, simplici fide inhaerendum sit, & de modo non querendum esse.

Sacraméntales prædicationes nõ sunt propriæ.

Quod verò in fine addit, de Sacramentalibus prædicationibus, quas ideo proprias esse dicit, quoniam, quod signorum est, signis, quod autem rerum significatarum est, rebus significatis tribuant, dupliciter & turpissimè errat. Nemo enim Sacramentales prædicationes proprias esse, vnquam dixit. Nam ideo Sacramentales dicuntur, quia propriæ non sunt. Et si propriæ essent, Sacramentales non dicerentur. Quæ causa est, quod Zuingliani eas inter figuratas numerauerint. Ex quo spiritus veritatis intelligitur, quo Hypocrita noster agitur, vt quid scribat, nesciat.

Propria signorũ, rebus signatis tribuuntur.

Deinde falsum est, quod dicit: In his prædicationibus, signis tribui, quod signorum est, & rebus significatis, quæ sint rerum significatarum. Nam quod propriè signorum est, panis & vini, videlicet, externo ore edi & bibi: hoc in verbis Testamenti Christi, signatis rebus, hoc est, corpori & sanguini Christi tribuitur, cum panem accipiens Christus inquit: Accipite, manducate, Hoc est corpus meum. Id cum Zuinglius intelligeret, corpori Christi non competere, minime propriam, sed figuratam, & Metonymicam prædicationem esse, dixit.

Causa erroris Grynæi.

Causa verò erroris nostri Opinatoris est, quod separatam fingit actionem in usu cæne Domini. Alteram qua Minister panem, & vinũ distribuit, & vescentes ore accipiunt: Alteram qua fideles per fidem edant corpus Christi, & bibant sanguinem eius, hoc est,

hoc est, credant corpus Christi pro ipsis in mortem traditum, & sanguinem eius, pro ipsorum peccatis, effusum esse. In quarum posteriore manducatione, nulla amplius actio Christo secundum carnem, tribuitur, sed passionis ipsius meritum, & memoria mortis eius duntaxat celebratur. Quamuis etiam in ista opinione prædicatio non per omnia sit propria. Nam quod ad prius attinet, videlicet, externa signa, & eorum manducationem, & bibitionem, propria quidem est prædicatio: verum in posteriore, minimè propria, sed figurata, & Metaphorica, quando Ioannis sexto Christus de manducatione suæ carnis figuratè loquitur. Vbi manducare, & bibere, propriè accipi non potest, quòd ore fiat, sed figuratè, videlicet, per Metaphoram. In cæna Domini verò, neq; figurata, neq; propria, sed Mystica, & Sacramentalis est prædicatio, sicut ostensum est.

Quæ cum ita se habeant, adeò, vt nulla ratione negari possint, insignis impudentia sit, necesse est, quòd Opinator noster tanta confidentia, nulla prorsus ratione addita, asseuerat: phrasas illas & prædicationes Sacramentales, proprias dici: quasi non opus sit, id probare argumentis & rationibus, sed sufficiat illud pythagoricum: ἀντὸς ἔφα, quod impudenter aliàs Luthero imputant.

G R Y N Æ V S.

XXIV.

Restat, vt de fundamentis, tam nostræ sententiæ, quàm aduersariæ opinionis, vice Coronidis agentes, quid inter illa intersit bona fide & breuiter exponamus.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Quo loco fundamenta veræ Doctrinæ de cæna Domini habeat, proverbiali sententiâ malè accommodata, docet, de quibus ait, Fundamenta con-
 trouersie Coronidis vice Grynæus tractat.

E e

bus ait,

bus ait, se coronidis vice acturum esse. Quæ coronis, cum velus ornamenti gratia, perfectis omnibus addatur, & absoluto operi accedat, quàm infœliciter suo imperfecto operi addiderit, videbimus. Neq; enim ornamenta rei, sunt fundamenta, quibus res nititur, & quasi columnæ, quæ adificium sustentant, & in quibus consistit.

Deinde neque hoc silentio prætereundum est, quòd suis sententiam, nostris verò opinionem tribuit. Non enim ignorat, opinionem à scientia, per Philosophos, ita discerni, quòd scientia sit certi, opinio verò incerti. Vnde etiam opinatur, nostram de cœna Domini doctrinam, incertam esse, suam verò, & suorum sociorum sententiam, & scientiam, certam. Id quàm verum sit, videbimus.

G R Y N Æ V S.

Nostræ sententiæ, quæ τὰ νοητὰ τῶ νοεῖν, καὶ τὰ αἰσθητὰ τῶ αἰσθῆναι, hoc est, intelligibilia mente, sensibilia sensibus, totius hominis pascendi, & reficiendi causa, præberi docet.

Prima demonstratio opinionis Grynæi, quòd verbis Test. Christi sit contentanea.

Primum fundamentum est, verbum Iehouæ, manens in æternum, E QVO VNO, quid in vniuersum, de Sacramentis omnibus, ac seorsim, quid de Eucharistia statuendum sit, petere solemus. Sunt autem hæc Testamenti verba, quibus nitimur.

Dominus Iesus ea nocte, qua proditus est, accepit panem, & gratijs actis, fregit ac dixit: Accipite, comedite, Hoc meum est corpus, quod pro vobis frangitur, hoc facite ad mei recordationem. Itidem & poculum, postquam cœnasset, dicens: Hoc poculum est nouum Testamentum, PER meum sanguinem, hoc facite, quotiescunque biberitis, ad mei recordationem. I. Cor. II. 23. 24. 25.

IACOB.

IACOBVS ANDREÆ.

Gryneus opinionem suam, suorumque sociorum Zvinglianorum explicaturus, ac confirmaturus, primum monet: ipsorum doctrinâ de cœna Domini, intelligibilia menti, sensibilia sensibus, totius hominis pascendi & reficiendi causa, præberi. *Quo. menti intel- ligibilia, sensibus sensibilia distribuantur,* Et si verò non ignoramus, hæc eadem ab Orthodoxis Patribus, & Neotericis Theologis dicta, & scripta esse: longè tamen alio sensu factum, cerò scimus, & res ipsa demonstrat. Nam intelligibilia, hoc est, corpus & sanguis Christi, quatenus in hoc Mysterio distribuuntur, quamvis externis sensibus non sentiuntur, siquidem oculus, corpus Christi non videt, manus non tangit, lingua non gustat, aut nares olfaciunt, in naturæ suæ proprietate: manibus tamen Ministrorum distribui, & ore accipi, omnes vno ore fatentur. *Ut enim os maxime non sentiat, quid accipiat, sentit tamen & intelligit fides, sicut supra demonstratum est.* Sic non seorsim menti, Corpus, & sanguis Christi proponitur, & seorsim panis & vinum ori exhibetur, sicut Hypocrita noster opinatur, sed simul cum pane & vino, corpus & sanguis Christi distribuitur & exhibetur, sicut Orthodoxa verus Ecclesia locuta est, & sensit. Qua ratione totus homo pascitur, & reficitur corpore & sanguine Christi, non sola Anima, ut Hypocrita sentit, sed corpus quoque, non quidem ad carnalem, & naturalem refectioem, sed ad immortalitatem, sicut Ireneus apertè testatur.

Principiò autem vehementer miror, qua fronte, pro sua, suorumque sociorum, videlicet, Zvinglianorum opinione asserenda, verba Testamenti Christi, tanquam fundamentum allegare ausit, cum non ignoret, quid Compilatores Orthodoxi illorum consensus, quem librum magno labore, & incredibili studio, conscriptum esse dicunt, nomine omnium Zvinglianorum

Fol. 161. b. *norum, & Calvinianorum, libro Concordiæ opposuerunt: videlicet, manifestum abusum verborum cœnæ esse, in probando eo, quod ex verbis, in quæstione, & controuersia est. Item: Non oportere simpliciter intueri verba Christi, hoc enim, inquit, est carnaliter intelligere. SED OPORTET ALIVD QUIPIAM COGITARE, & interioribus oculis aspicere: scilicet, Sacramenta NON EX IPSIS VERBIS, SED VERBA SECVNDVM PECVLIAREM, & PROPRIVM LOQVENDI MOREM, intelligi debent. His addatur, quod Bullingerus superioribus annis cõtra me scripsit: Verba Testamenti me pro fundamento doctrinæ nostræ assumere non posse, quia de his ipsæ sententia controuertatur. Hæc si quis cum Grynæi verbis conferat, quàm præclare IN FVNDAMENTO opinionis suæ consentiant, conspiciuntur.*

Deinde in recitandis verbis Testamenti Christi, secundum Paulum, translationem Bezæ sequitur Opinator, qui verba de Calice reddidit: Hoc poculum est nouum Testamentum, PER MEVM SANGVINEM, arbitratur forte se aliquid præsidij in hac translatione habiturum. Sed meminisse debebat, non modò hebraicè locutum Paulum, sed etiam reliquos Euangelistas, verborum ipsius optimos interpretes esse, videlicet, Mattheum & Marcum Euangelistas, qui verborum Pauli mentem perspicuè reddiderunt, Hoc (inquiunt) est sanguis meus noui Testamenti. Apud Hebræos enim littera בּ præpositionis loco posita, nunc per I N, nunc per C V M redditur, ut significet: IN SANGVINE, CVM SANGVINE, vel PER SANGVINEM, sicut scriptum est, in Psalmo septuagesimo octauo: Sacerdotes eorum ceciderunt I N gladio בּחרב, hoc est, per gladium. Item, Thren. 5. principes eorum כּידם, manu suspensi sunt. Item, aquam nostram, בּבסה pro pecunia bibimus. Item, & seruiuit Israel בּאשה, pro vxore. Item, pueri in ligno בּעץ

corru-

corruerunt, hoc est, sub ligno. Hæ phrasæ in latino, variæ & diuersæ, in hebræa lingua vnica litera & exprimuntur, quæ tamen res non absentes, sed præsentees significantur. Idem ergo sensus verborum Pauli, sicut & Lucæ est, qui Hebræa phrasi locuti sunt, qui est verborum Marci & Matthæi, quorum Euangelia phrasi Græca extant, quæ non absens, sed præsens sanguis Christi significatur, quem Christus in mysterio distribuit, sine quo poculum hoc, nouum Testamentum esse non potest, sed in hoc sanguine, cum hoc sanguine, per hunc sanguinem, verè est nouum Testamentum. Vt nihil dicam, per omnia eandem rationem verborum de calice esse, quæ est de pane Eucharistiæ, de quo nullâ syllabâ variant verba Euangelista, Matthæus, Marcus, Lucas & Paulus, vbi hæc verba in singulis reperiuntur: HOC EST CORPVS MEVM, &c. Cum igitur ab his manifestissimis verbis recedant, idq; non vno modo, neq; ab vno vocabulo, sed à singulis (sicut supra ostensum est) insignis impudentia est, quòd Opinator noster affirmare audeat, opinionis ipsorum fundamentum, verba Testamenti Christi esse.

Cum enim ex contextu verborum manifestum sit, pronomine (Hoc) panem demonstrari, Carolstadius prorsus negauit, & asserens corpus demonstrari contendit, non panem. Sic Zuinglius (EST) non retinet, sed in eius locum (SIGNIFICAT) reponit. Oecolampadius vocabulum (corpus) pro figura corporis Christi interpretatur. Orthodoxi scilicet, hoc est, Zuingliani Consensus Compilatores, vocabulum (MEVM) arrodunt, & dicunt, in cæna non esse verum reale corpus Christi, sed aliud corpus, videlicet, Sacramentale, quod duntaxat nomen & appellationem corporis Christi habeat. Sic quoad substantiam Sacramenti attingit, in Testamento Christi, NVLLVM vocabulum in sua propria significatione retinet, sed à singulis eius verbis recedunt Zuingliani, & simul docent, Sacramentum Eucharistiæ, non

Zuingl à scripto
verborum Test.
Christi recedunt.

- Fol. 150. *ex his verbis Testamenti, sed hæc verba, secundum quendam peculiarem modum loquendi, intelligi debere. Item, aliud quid-*
98. *piam cogitandum esse, ut rectè intelligamus. Sed videamus, qua ratione demonstrare conetur Opinator noster, Zuinglianorum opinionem de cœna Domini, verbis Testamenti Christi consentaneam esse.*

G R Y N Æ V S.

Vt autem piæ mentes reipsa animaduertant, verbis institutionis planè consentaneam esse, de fundamento nostræ sententię, gloriationem nostram sanctam, subijcimus has euentissimas demonstrationes.

I. De typo & antitypo verbis Pauli. Etenim pascha nostrum pro nobis sacrificatum est, nempè Christus 1. Cor. 5. 7.

Certo certius est, eandem esse rem Sacramenti, tam in typis, quàm in antitypo, etiamsi non sint eadem Sacramentalia signa.

Sed in paschatis & petra illius antitypo, videlicet, Dominica cœna, res Sacramenti est corporis Christi, & sanguinis Christi communio. 1. Corinth. 10. 16.

Quare idem de paschalis Agni esu, & de petra illa est iudicium, ut ex verbis Apostoli liquet: & omnes eandem escam spiritualem ederunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant enim ex sequenti spirituali petra, petra autem erat Christus, 1. Cor. 10. 3. 4.

Et per consequens etiam Patres manducauerunt carnem Christi, & biberunt Christi sanguinem: quando

quando citra Christi participationem, nemo eorum vnquam saluus fieri potuit.

IACOBVS ANDREÆ.

Denuò hic monendus est Hypocrita noster, quòd Tubingæ malè sua studia CONFIRMAVERIT, qui demonstrationes promittit, & scopas dissolutas præstat, ut quid dicat, vel ipse quoque nescire videatur.

Dum enim probare intendit, ipsorum gloriationem, quam sanctam appellat, verbis institutionis Christi PLANE consentaneam esse, de fundamento ipsorum sententiæ, in prima demonstratione, PLANE nullam verborum cœnæ Domini mentionem facit, sed extra oleas, vagatur, & de typo & antitypo, ex verbis Pauli ineptè & falsò disserit.

Nam primò omnium typos, & antitypon discernit, & typos quidem ad vetus Testamentum, antitypon verò ad nouum, adeoq; ad Eucharistiam noui Testamenti refert.

Sin igitur per antitypon intelligit hoc, quod per typos veteris Testamenti adumbratum est, videlicet, ipsum Christum, sicur haud obscure recitatione sententiæ Pauli 1. Cor. 5. innuit, cum ait: Pascha nostrum pro nobis sacrificatum est, nempè Christus: contra suum errorem, pro veritate nostræ doctrinæ pugnat. Si enim antitypon ipsum Christum, typos verò eius duntaxat vmbra significat: Et antitypon est in cœna Domini: inde manifestè sequitur, quòd in veteri Testamento duntaxat vmbra, in nouo autem Testamento corpus & veritas sit.

Vruntur scriptores Ecclesiastici quatuor vocabulis, proto-typon, archeypus, typos, & antitypon, quæ si accuratè discernuntur, multum lucis huic controuersiæ intelligendæ & dijudicandæ adde-

Typus & antitypon quomodo differant.

Antitypon noui Testamenti.

adde.

1.
Prototypon &
Archetypus.

2.
Typus.

3.
Antitypon.

adderent. Prototypon enim & archetypum appellant, ipsum Christi corpus per se existens, & sine ullius respectu consideratum. Typum verò, umbram, quæ prototypon duntaxat significauit, & adumbrauit, qualis typus fuit agnus paschalis, & omnes ceremonie Mosaicæ, quæ Christum adumbrârunt. Antitypon verò, cœnæ Domini Symbola appellârunt, non quòd duntaxat corpus Christi significarent, vel repræsenterent, hoc enim typi veteris Testamenti habent: sed quòd hoc sub inuolucro cœtum habeant, quod per typos adumbratum fuit.

Sicut Hieronymus loquitur: Omnia, inquit, quæ in populo In 1. Cor. 10. Israel, illo tempore fuerunt in figura, nunc in nobis IN VERIS TATE celebrantur. Manna cibamur, & pocum accipimus de

Lib. Quæst. vet. &
noui Test. Quæst.
95.

lacere Christi manantem. Et Augustinus: Manna typus est escæ spiritualis, quæ resurrectionis Domini veritas facta est, in Eucharistia Mystero.

Refutatio primæ
demonstrationis
Grynæi à typo ad
Antitypon.

Sed videamus, quomodo Opinator à Typo & antitypo, ad confirmationem sui erroris, argumentetur: videlicet, non aliam manducationem carnis Christi esse in Eucharistia Antitypo, quàm in typo paschalis & petrae.

Eadem (inquit) res Sacramenti est in Typo & Antitypo. Sed in Antitypo, videlicet, Dominica cœna, res Sacramenti est corporis & sanguinis Christi COMMUNIO. Ergo & in Typo Agni paschalis & petrae, & per consequens, non aliter adest corpus Christi in cœnæ Domini Antitypo, quàm in typo Agni paschalis & petrae. Quod confirmat sententia Pauli, 1. Corinth. 10. Omnes eandem spiritualem escam ederunt, &c.

Responsio ad Ar-
gumentationem.

Ad maiorem propositionem respondeo, per distinctionem, eum dicitur: Eadem res Sacramenti est in Typo & Antitypo. Si enim largè accipiatur, verum est, videlicet, quòd res signifi-

data per typum, eadem sit, quæ in antitypo exhibetur. Non enim sunt duo, sed vnus Christus, typo adumbratus, & antitypo exhibitus. Sed si intelligatur, quòd eodem modo adsit in antitypo, sicue præsens fuerit in typo, PERNEGO. Nam res Sacramenti, quæ est caro, & sanguis Christi, in typo Agni paschalis, & petra, tantum adumbrata fuerunt, vt esset Typica caro, & Typicus sanguis. Sed in antitypo verè & realiter adest, iuxta verba Testamenti Christi: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus NOVI TESTAMENTI. Cùm autem Opinator noster maiorem propositionem, iuxta secundam explicationem positam, accipiat, simpliciter eam negamus.

Similiter quoq; & ad minorem propositionem respondeo, per distinctionem, cùm dicitur, quòd res Sacramenti sit corporis & sanguinis Christi communicatio. Nam iuxta Apostolum Paulum, nouiæ corporis & sanguinis, significat communicatum corpus Christi, non absens, sed in Mysterio præsens. Sed de sententia Zuinglianorum, significat tantum participationem beneficio- rum Christi, & spiritualem communionem per fidem, quæ sine præsentia, & exhibitione reali corporis & sanguinis Christi fiat.

Communicatio corporis Christi, quid Paulo significet.

Cùm autem in paschalis Agni esu, & vsu aquæ ex petra per Moysen data, caro & sanguis Christi nondum essent, sed his tanquam typo adumbrata duntaxat fuerint: inde sequitur, vehementer errare Hypocritam, qui idem de typo Agni paschalis, ac petra, & antitypo cœnæ Domini, iudicium esse dicit: Quantum enim umbra à corpore, & figura à veritate rei differt, tantum typi & antitypon differunt.

Et falso allegat D. Pauli sententiam, eamq; male ad cœnam Domini accommodat, quæ ait: Omnes eandem Escam spiritualem ederunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt. Bibebant enim ex sequente spirituali petra: Petra autem erat Christus. Etenim Apostolus nequaquam dicit, quòd NOBIS CVM

Deprauatio verborum Pauli de spirituali cœna, 1. Cor. 10.

EANDEM spiritualem escam ederint, sed confert inter se Iudæos infideles & fideles, & ait: quòd etiam illi, qui in deserto prostrati sunt, & Deo non placuerunt, cum fidelibus eo tempore, qui Deo placuerunt, eandem escam ederint. Quapropter etsi verum est, quòd Patres manducauerint Christi carnem, & biberint eius sanguinem: non tamen verum est, quòd ederint eo modo, quo nos in antitypo edimus, sed in typo tantum & figura, quæ fuit umbra eius rei, quæ nobis in veritate, in Mysterio tamen, re ipsa exhibetur. Sicut paulò ante Hieronymi verbis ostendimus.

Sine participatione Christi nemo vnquam saluatus est.

Spiritualis participatio Christi per fidem omnibus temporibus vna. Vnus figurarum & typorum in veteri Testamento,

Prima Demonstratio Grynæi vana est.

Sic verum quoque est, quòd nemo citra participationem Christi, vnquam saluus fieri poterit. Ex eo autem minime sequitur, quòd eadem sit Sacramentalis participatio Christi, in veteri & nouo Testamento. Nam per fidem spiritualiter participarunt Christum venturum, quem nos quoque participamus eadem fide spiritualiter: cuius meritum ex æquo omnibus temporibus, omnibus fidelibus applicatum fuit, in remissionem peccatorum. Ad cuius fidei confirmationem, Figura & Typi veteris Testamenti seruebant, quæ umbra tantum erant eorum, quæ in antitypo cæna Domini verè præsentia sunt, & distribuuntur, videlicet, corpus & sanguis Christi. De quibus cum in Resurrectione Cæcodoxi Consensus & vuinglianorum copiosè actum sit, breuitatis causa eò lectorem remittere libuit.

Satis enim demonstratum existimo, cum non aliam præsentiam, & manducationem carnis Christi, in antitypo cæna Domini doceat Opinator noster, quam quæ in typo Agni paschalis veteris Testamenti facta est: eius opinionem nequaquam verbis Testamenti Christi consentaneam, ideoque & hanc primam eius Demonstrationem vanam esse. Christus enim non dixit: Accipite, manducate, hoc est corpus meum, bibite, hic est sanguis meus: sed ait: HOC EST CORPUS

MEVM, hic est sanguis meus, & studio addit: Novi Testamenti, ut Typum veteris Testamenti, à rei veritate discernat in nouo Testamento. Ibi enim sanguis typicus erat, hic verò realis sanguis est, IPSIVS Christi pro nobis effusus, &c.

Sed videamus alteram quoq; non minus vanam & futilem, ex ritibus Sacramentalibus, peritam Demonstrationem.

G R Y N Æ V S.

II. De ritibus Sacramentalibus: ex verbis Pauli: *Secunda Demonstratio opinionis Grynæi.*
 Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis. *1. Cor. 11. 23.*

Nihil dubium est, in cœnæ liturgia, pastoribus quidem ea, quæ in prima cœna Christus Dominus: gregi autem ea, quæ Apostoli egerunt, esse diligenter obseruanda & præstanda,

Atqui Christus Dominus, panem in initio accepit, fregit, actisq; gratijs, dedit discipulis, dixitq;: HOC EST CORPVS MEVM, quod pro vobis frangitur: Hoc facite ad mei recordationem. Discipuli verò, acceptum panem ederunt. Itidem & poculum, postquam cœnasset, discipulis exhibuit, &c. Hi verò biberunt omnes, &c.

Quare nunc quoque pastores Ecclesiæ, mortem Domini Iesu annunciare, panem accipere, frangere, & distribuere, poculum Domini exhibere: gregem verò Dominicum, panem Domini accipere, & edere, eiq; Domini poculo bibere oportet: sic tamen, ut se ipsos probent, discernant corpus Domini, & illius mortem annuncient,

IACOBVS ANDREÆ.

Refutatio secundæ
Demonstrationis.

Ostendit hæc quoque minimè Magistralis demonstratio, opinionem Zwinglianorum verbis Testamenti Christi non consentaneam esse. Docet enim panem & vinum duntaxat per Ministrum distribui, & à grege Dominico ad recordationem Christi, & mortis eius, ore sumi. Longè verò aliter verba Christi sonant: quos iubet Christus ad sui recordationem, corpus & sanguinem suum edere & bibere, quorum distributioni, panis & vinum cœnæ Domini, in hoc Mysterio seruiunt.

Et si verò astutè in fine addit: Sic tamen, vt seipso probent, discernant corpus Domini, & mortem Domini annuncient: ne videatur nullam corporis Christi mentionem facere: nequaquam eam en dicit, corpus & sanguinem Christi, cum pane & vino distribui, aut ore sumi, quod aperta verba Christi docent. Et dijudicationem corporis Christi intelligit non eam, qua pii considerant, se ore non solum panem, sed etiam corpus Domini accipere in Mysterio, qua ratione corpus Domini, à quouis alio pane discernunt, sed in ea consideratione positum affirmant, quod corpus Christi cogitant, pro nobis in mortem eradicatum, & sanguinem eius pro peccatis nostris effusum esse, qua ratione tam extra usum huius panis, & vini sanctificari, corpus & sanguinem Christi edere, bibere, & corpus Domini dijudicare possunt fideles.

Quid per dijudicationem corporis Christi intelligat Grynæus.

Vera dijudicatio corporis Christi in cœna Domini.

Verùm de hac dijudicatione nequaquam loquitur Paulus, sed de ea, qua corpus Domini, in mysterio præsens distribuitur, & sumitur ab omnibus, in cœna Domini, vescentibus, quam hic Opinator cum suis Zwinglianis prorsus negat, & panem ac vinum duntaxat distribui, & sumi docet, quod à verbis Testamenti Christi alienum est. Quapropter & in hac secunda demonstratione, Opinator noster, tanquam falsus interpres verborum Testa-

Testa-

Testamenti Christi, deprehenditur: Quod ex sequentibus tribus demonstrationibus patebit. In quibus verba Testamenti Christi, iuxta Zwinglij spiritum interpretatur, de quo, A T E R A N ALBVS fuerit, non meminit.

G R Y N Æ V S.

De subiecto in verbis cœnæ: **HOC EST CORPVS III.**
 MEVM, Matthæi 26. 26. Marc. 14. 22. LUC. 22. 19. Tertia Demon-
 I. Cor. II. 24. stratio.

Pronomen Demonstratiuum Hoc, de eo accipi debet, quod Christus Iesus accepit, fregit, dedit discipulis suis.

Accipit autem panem, eumque fregit, & discipulis dedit: Ergo de pane pronomen illud, subiectum designans, intelligi debet: qui proprie panis est & dicitur.

IIII. De prædicato, in iisdem verbis Domini nostri Iesu Christi, Quarta Demon-
 stratio.

Illud est prædicatum, quod de subiecto dicitur. Atqui de pane dicitur, quod sit corpus Christi. Istud igitur est prædicatum, vt sani omnes iudicant.

V. De Copula, videlicet, de verbo substantiuo est. Quinta Demon-
 stratio.

Quotiescunque in propositione aliqua, verbum Substantiuum **E S T**, iungit disparata, quæ formis specificis differunt: tum fatendum est, prædicationem non esse propriam, sed figuratam.

Atqui in hac propositione: panis est corpus Christi, id fit: Disparatum enim, videlicet, Christi corpus, de pane prædicatur.

Quare certum est, figuratam esse prædicationem.

IACOBVS ANDREÆ.

Recitat hoc loco tres Demonstrationes, quibus Zuinglianam opinionem, de sententia verborum Testamenti Christi, cuius conatur Hypocrita. Nusquam verò in tota Disputatione, errorem & impietatem cordis tam manifestè prodit, quàm in his tribus Demonstrationibus factum est. Id quomodo fiat, videbimus.

Responsio ad tertiam Demonstrationem.
Pronomen (Hoc) significat panem. Impia & blasphemosa vox Thomisticorū Asinorum.

Primum omnium monet, per Pronomen (Hoc) intelligendum esse panem, tanquam subiectum propositionis, qui proprie panis SIT & DICATUR. Sed quis est, qui hoc neget, nisi Thomisticus Asinus? qui contendit, in omnem æternitatem, propositionem, seu locutionem hanc, HOC EST CORPUS MEVM, verificari non posse, si per Pronomen (Hoc) panis intelligatur. Quod eadem facilitate negatur, qua assertitur. Etsi enim panis proprie panis est & dicitur, adeoque etiam in hoc Mystero permanet: tamen propter verbum Filij Dei accedens, non tantum panis est, sed etiam hoc ipsum, quod Christus predicat, videlicet, corpus Christi, que duo per Pronomen (Hoc) SIMVL demonstrantur, alterum sensui, alterum intellectu, seu fidei, quæ sola hoc Mystrium intelligit. Sicut in Refutatione Cæcedoxi Consensus verbis Buceri ostensum est, quem à partibus suis per omnia stare, vociferantur Compilatores.

Respons. ad quartam Demonstrationem.

Deinde Opinator demonstrat, Corpus Christi, in hac propositione seu locutione Sacramentali, predicatum esse: quod etiam nemo negat, nisi Schvuenckfeldianus, qui ordinem verborum Testamenti Christi stolidè inuertit, & subiectum, loco predicati, & predicatum, loco subiecti posuit.

Summa autem verborum Testamenti deprauatio, in explicatio-

plicatione copulæ, seu verbi Substantiui (EST) conspicitur, quam hoc loco Opinator ponit. Inprimis verò insignis impudentia est, quòd manifestum & crassum errorem, pro indubitata regula veritatis, oberudere audeat: Quotiescunque (inquit) in propositione aliqua verbum Substantiuum (EST) iungit disparata, quæ formis specificis differunt, TVM FATENDVM EST, prædicationem non esse propriam, sed figuratam. Ex qua infert, cum in hac propositione: panis est corpus Christi, id fiat, videlicet, quòd disparatum, corpus Christi, de pane prædicetur, ideò CERTVM EST, inquit, figuratam esse propositionem.

Regula Zvingli. fallissima de copula (EST.)

Hoc autem non est Theologum, sed Sophistam agere. Principia enim humana Philosophiæ cum Theologia confundit, & Mystera caelestia, regulis humana Philosophiæ subiecit, quòd falsum est. Nam in Philosophia hac regula locum habet, quam Opinator hîc recitat: In Theologia verò falsissima est.

Grynæus Sophista non Theologus.

Quod in prædicationibus de persona Christi perspicuum est, ubi disparata, quæ formis specificis differunt, iunguntur, nec tam prædicatio vel propria vel figurata est, sed inusitata, hoc est Aristoteli, Platoni, & omnibus Philosophis ignota, adeoq; stulta, ut Apostolus loquitur, cum dicitur: Verbum caro factum EST. Item: Hic homo est Deus. Vbi caro de Verbo, & Deus de homine, tanquam disparato, non figuratè, sed verè, & realiter prædicatur. Non enim figuratè, sed verè & realiter Verbum caro factum, & homo Deus est. Sic panis Eucharistiæ, non figuratè, sed verè, & realiter corpus Christi est, per & propter unionem Sacramentalem, quam sensus & ratio, seu Philosophia non capit, SED SOLA FIDES INTELLIGIT.

Prædicatio de persona Christi neque propria, neq; figurata, sed inusitata. In Refut. Cacodochi Consensus. pag. 18. 493.

Que cum ita se habeant, nisi Articulos fidei Christianæ negare velimus, omnibus manifestum est, sophisticè ab Opinatore nostro

Admonitio Pauli
de Philosophia.
Col. 2.

2. Cor. II.

Mysteria regni Dei
Philosophis igno-
ra.

nostro Philosophicam regulam, ad hæc Mysteria applicari, in quibus prorsus nullum locum habere potest. Ideoq; diligenter admonitio Paulina obseruanda & sequenda, cum ait: Videte ne quis sit, qui vos deprædetur PER PHILOSOPHIAM, & inanem deceptionem, secundum traditionem hominum, secundum Elementa mundi, ET NON SECUNDVM CHRISTVM. Item: Timeo, ne sicut Serpens Heuam seduxit, suâ astutiâ: ita corrumpantur sensus vestri, & EXCIDANT A SIMPLICITATE, quæ est in Christo Iesu. Harum admonitionum quisquis memor fuerit, nõ facile parietur se à manifestis Testamenti Christi verbis abduci, ad Regulas Philosophicas, vt his, Mysteria regni cælestis, metiatur, quæ omnibus Philosophis ignota fuerunt, & quamdiu intellectum suum non captiuum ducunt in obsequium Christi, perpetuò ignota manent.

G R Y N Æ V S.

Sexta Demon-
stratio.

VI. De Metonymia.

Rectissimè Metonymia dicitur, quando signo tribuitur nomen Rei significatæ, vt omnes mediocriter docti intelligunt,

Atqui in hac propositione: panis est corpus Christi, signo, videlicet, pani, tribuitur nomen rei significatæ, quæ est corpus Christi. Neque enim in illa idem de seipso dicitur, quum specie differant, panis & corpus Christi, neque species de indiuiduo, neque de specie genus, differentia, proprium, aut accidens: sed de signo, signatum, analogicè tamen, vt Relatorum ratio postulat, prædicatur.

Metonymiam itaque in cœnæ verbis illis iure statuimus: quæ nequaquam Sacramentum in picturam inanem transformans, illud euacuat: sed ideò signum

rem

significatam vocat, vt Analogicè doceat, tam certò rei cœlestis nos participes fieri per fidem, quàm certum est, etiam externorum sensuum nostrorum testimonio, terrena & visibilia, illi repræsentandæ destinata, nos percipere.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Quemadmodum Philosophicâ regulâ abutitur Hypocritæ noster: sic etiam Grammaticam regulam, malè ad verba Christi accommodat, vt ostendat, verba Christi, non secundum litteram, sed figuratè intelligenda esse, videlicet, per Metonymiam, qua signo tribuatur nomen rei signata. Quasi verò Christus in Testamento suo, nos nomine duntaxat corporis sui pascere voluerit, & sanguinis sui. Nam secundum Opinatoris huius, & sociorum eius Compilatorum Cacodoxi consensus, opinionem, duo distribuerentur, videlicet, panis & vinum, & NOMEN DUNTAXAT corporis & sanguinis CHRISTI. Quod cum nimis frigidum esse intelligeret, addit: Analogicè CORPVS CHRISTI de pane prædicari, vt Relatorum ratio postulat.

Refutatio Metonymiæ in verbis Testamenti Christi.

In Refutat. pag. 18. 493.

Diximus autem suprâ, cuiusmodi Relationem constituat Opinator, cum Cacodoxi Consensus Compilatoribus, quæ cum in nullo genere Relatorum inueniatur, ipsi viderint, quemodo sua dogmata saluare velint.

Eucharistia in nullo genere Relatorum.

Deinde etsi quadam Analogia est, signi & rerum signatarum, SI INTER SE CONFERANTVR: nequam tamen Christus in verbis sui Testamenti, docere, quid sit corpus & sanguis suus: sed promissionem suam de gratia, hoc tanquam sigillo obsignare voluit, videlicet, corpore & sanguine suo, quæ nobis per res externas exhibet, exhibere & communicare placuit.

Analogia signi & rerum signatarum quando locum habeat.

Metonymia vim
facit verbis Testa-
menti Christi.

*Ex quo manifestum est, Opinatore[m] hac sua figura, Me-
tonymia scilicet, VIM FACERE verbis Testamenti Christi, qua-
si pani & vino in cœna Domini nihil aliud, quàm nomen corpo-
ris Christi accedat. Longè verò aliter de hoc Mystero pia
sensit antiquitas, quæ rem signatam adesse, nihil dubitavit. Id-
que in Mystero, supra sensuum & rationis humana iudicium po-
sico. DVABVS ENIM REBVS Eucharistiam constare,
Orthodoxa antiquitas docuit, terrenâ & cœlesti. In Metony-
mia autem vna duntaxat res est, & tantùm nominum fit per-
mutatio. Ideo in hac prædicatione, nullum locum habere potest.
Sicut etiam Metaphora huc non quadrat, in qua etiam vna dun-
taxat res est, quæ propter similitudinem nouum nomen sortit-
ur, sine alterius rei præsentia, à qua nomen sortitum est. Ideo-
que propter realem vniõnem rerum, quæ in hoc Mystero fit, si-
cut tota Orthodoxa vetustas sensit, nulla figura, siue Metapho-
ra, siue Metonymia locum habere potest: omnem enim SEN-
SVM & RATIONEM seu intellectum superat, quod sola fides
intelligit, vt Patres loquuntur.*

Dilemma Grynæi.

*Quantum verò trepidet conscientia Opinatoris, haud ob-
scuris verbis ostendit, dum Metonymiam suam ad cœnam Do-
mini accommodare conatur. Dilemmate enim putat se suam de-
monstrationem ita munire, vt nusquam vel oppugnari, vel ex-
pugnari possit. Nam idem, inquit, de seipso, HOC EST
CORPVS CHRISTI, de corpore Christi, prædica-
ri non potest. Disparata verò non de se inuicem tan-
quam species de indiuiduo, aut de specie genus, dif-
ferentia, proprium, aut accidens prædicantur. Ergo
necessariò figuratam, & per consequens Metonymi-
cam locutionem, seu prædicationem esse.*

Refutatio Dilem-
matis Grynæi.

*Non autem consistere hoc cornutum argumentum, ex eo
patet, quòd tertius modus prædicationis monstrari possit, inter
identicum*

identicum & regularem. Etsi enim in verbis cœnæ, idem de seipso non prædicetur, videlicet corpus Christi, de corpore Christi, nec ratione subiecti panis, regularis sit prædicatio: nihilominus tamen vera, & realis est prædicatio, sed INUSITATA, hoc est, Philosophis ignota, quia etiam res, hoc est, Eucharistia, illis inusitata, & ignota fuit. Sicut supra ostensum est.

Cur prædicatio Sacramentalis inusitata.

Quòd verò obijcere posset, prædicationes inusitatas tantum ad prædicationes de persona Christi reiiciendas esse. Respondeo, rectè hoc dici, sed addo, ad illas prædicationes etiam Sacramentales locutiones, seu prædicationes referendas esse, quæ de persona Christi loquuntur. Tolle enim personam Christi ex cœnâ Domini, & cœnâ Domini sustulisti: quæ persona, & quæ de ipsa dicuntur, est illud admirandum Mysterium: sicut in carne manifestatum sic quoque in Mysterio, in pane cœnæ Domini distributum.

Prædicationes Sacramentales etiam ad personam Christi referuntur.

Procul ergo, procul inquam, à Mysterio Sacramentorum, Grammatica figura Metonymia remouenda & reiicienda est, quæ Sacramentum Eucharistia, in picturam inanem transformat, & illud prorsus euacuat. Siquidem nihil NISI NOMEN corporis, & sanguinis Christi, in Eucharistia relinquit, cum doctrinâ seu prædicatione analogica, de qua hîc Hypocritica loquitur. Quæ violenta est verborum Christi, non interpretatio, sed deprauatio. Non enim dixit Christus: Accipite & manducate hunc panem, & credatis, nihil præter nomen corporis mecum hoc pane dare, sed interim sciatûs, tam cered vos, per fidem, rei cœlestis participes fieri, quàm certum est, vos terrena illa, & visibilia percipere. Nihil inquam horum habent verba Christi, sed simpliciter ait: Accipite, manducate: Hoc est corpus meum. Hîc nullius analogia fit mentio, neq; Christus dicit: Accipite, manducate, Hic panis habet nomen corporis mei, & per Analogiam docet vos aliquid de meo corpore: sed inquit, HIC PANIS EST CORPUS MEVM. EST, EST inquit, non Analogicè prædicatur de meo corpore.

Metonymia ab Eucharistia procul remouenda.

Deinde Amphibologia etiam in phrasi videtur, cum ait: nos participes fieri rei celestis, per fidem, quod homo simplex Christianus accipere posset, pro illa participatione corporis Christi, qua in verbis Testamenti Christi creditur, & non intelligitur. Hypocrita autem noster nequaquam de illa participatione loquitur, sed eâ duntaxat, qua homo credit, Christi corpus pro nobis traditum, & sanguinem eius pro peccatis nostris effusum. Vedere & bibere sit duntaxat credere, non autem in Mysterio, corpus & sanguinem Christi, cum pane & vino accipere.

Ex quo constat, quàm sancta, imò quàm VANA sit gloriatio Zuinglianorum, de fundamento opinionis ipsorum, quod in verbis Testamenti Christi repositū se habere, falsò gloriatur: cum luce meridiana clarius sit, eos à verbis Testamenti Christi aperte recedere, & illis alienam sententiam, per suas grammaticas figuras, & prædicationes figuratas, affingere, quæ conscientia, & animo piorum in tentationibus, neq. satisfacere, neq. consistere possunt, quod etiam mediocriter docti intelligunt.

Optio data lectori
in hac controuersia
Sacramentaria.

Vnde quoq. pij & intelligentes, quibus Animarum suarum salus curæ est, facile iudicare poterunt, cuiam parti se coniungere debeant: Illis ne, qui fundamentum opinionis suæ in figuris grammaticis, contra aperta verba Testamenti Christi collocant, contra totius verustatis testimonia: An verò illis, qui simpliciter sine figura, & tropo, simplicissimis verbis Testamenti inhaerent, neq. illa vel regulis dialecticis aut figuris grammaticis subiiciunt, sed Mystrium simplicitate fidei admirantur, amplectuntur, & (vt maxime sensus & intellectus humanus reclamant, quibus absurdum videtur) intellectū suū in obsequiū Christi captiuitū ducunt. Hæc eligant omnes liberrimè. Neq. dubium est, quot quot spiritu Dei aguntur, salutē suā magis tutò in verbis Christi positā esse, quàm in figuris grammaticis, & somnijs humanis, qua in agone vltimo, & corā tribunali Dei, consistere non possunt.

Tentatio docet
verbum Dei pij
ferre humanis cogitationibus.

Quod

Quod multorũ tristia exempla docent, qui cogitationibus philosophicis seducti, dum exera tentationem constituti sunt, eruditè sibi ipsis disputare visi sunt: sed ingruentibus fluctibus tentationum grauissimarum, IN QVIBVS VNVM & SOLVM DEI VERBUM CONSISTIT, in desperationem ruunt, de quo paulò post plura.

G R Y N Æ V S.

VII. De præsentia, modo percipiendi, & de instrumentis apprehendentibus, & applicantibus ea dona, quæ in sacra cœna exhibentur.

Sicut se habent visibilia Sacramenta, ad corpus hominis cœnâ utentis, & eius instrumenta physica: ita se habet & res Sacramenti, quæ cœlestis & inuisibilis est, ad mentem, & eius organum. Colligere id licet, ex vnione Sacramentali, & Analogia signi & signati, quæ nulla esset, nisi illa proportio vera esset.

Septima Demonstratio.

Atqui Sacramenta, manibus, & ori cœnâ utentium, corporaliter percipienda, exhibentur, ut sensus & experientia testantur.

Ergo res Sacramenti, corpus, videlicet, & sanguis Christi, menti nostræ offeruntur, ut per fidem spiritualiter percipiantur.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Si studium veritatis, & candor in illis hominibus Zwingliani, & Caluiniani Doctoribus inesset, facilis quoque, & expediret ad piam & sanctam concordiam via esset. Nam septimam demonstrationem fateatur se sumere à præsentia, & modo percipiendi corpus Christi: In argumento verò ipsò, ne verbum quidem vnum

Refutatio septimæ Demonstrationis.

1.

de præsentia loquitur, sed ambiguis verbis vitur, rem Sacramenti, corpus videlicet & sanguinem Christi, menti nostræ offerri: quod pius & simplex homo intelligeret, quasi veram corporis, & sanguinis Christi præsentiam statueret. Nam ad eum modum, Ecclesiarum nostrarum eximia lumina, D. Lutherus & D. Brentius sæpè locuti sunt, & in hoc argumenti genere scripserunt. Non autem soli menti offerri, sed toti homini, quamvis sola mens intelligat, quid os in hoc Mysterio, præter panem accipias, sicut supra verbis Lutheri explicatum est. Nihil minus autem Opinatore nostrum credere, sentire, aut facere, supra demonstrauius. Cum eandem præsentiam corporis & sanguinis Christi, in Sacramentis veteris & noui Testamenti statuatur, qua fides efficit, quando credimus, Christi corpus pro nobis in mortem traditum, & sanguinem eius pro peccatis nostris effusum esse, quod in veteri Testamento Patres non minus, quam nos in nouo Testamento, crediderunt.

Deinde quod ad modum percipiendi attinet, ex verbis Testamenti Christi patet, cum ait: Accipite, manducate, ubi etiã instrumenta apprehendentiã exprimuntur, videlicet, os. Manducare enim hoc loco NEQVAQVAM significat credere, sed ore manducare, hoc ipsum, quod Christus dat, videlicet, panem, de quo dicit: HOC EST CORPVS MEVM.

Quod autem Opinator de Analogia signi & signati, & eorundem proportione scribit: non ex verbis Testamenti desumpta, nec eis consentanea sunt, sed in cerebro hominum nata, qui verba Testamenti Christi non in magno precio habent, nec eis inhaerendum, SED ALIQVOD ALIVD COGITANDVM docent. Christus enim nusquam docuit, seorsim panem ore, & seorsim & separatim fide corpus suum sumere, sed verig, vnicum instrumentum percipiendi, in hoc Mysterio destinauit, videlicet, os, os inquam. Quapropter hæc Opinatio nostri vel Analogia, vel propor-

Nugè Grynæi de Analogia signi & signati.

proportio, contra aperta verba Testamenti Christi, locum non habet, nec habere potest.

Quod autem rationis & sensuum iudicio, & experientiæ absurdum videtur, quid hoc ad rem? Nos ad verba Testamenti Christi alligati sumus, non ad somnia & ratiocinationes humanas de Analogia vel proportione, de quibus Christi verba nihil habent. Hic nullius manducationis alterius meminisse Christus, quam QUÆ FIT ORE.

Mysterium Euch.
iudicio sensuum
& experientiæ absurdum.

Quod si verò Analogia vsq; adeò delectantur aduersarij, ut singulis sua applicent, longè commodius Lutherus eam explicuit, quàm hîc ab Opinatore factum est. Cum duo sint in Sacramento, videlicet, res terrena, & cœlestis, quæ verbo Testamenti copulata sunt, Sacramenta ore, verbum verò fide & mente percipiunt. Sicut enim os neq; audit, neq; credit, sed manducat tantum: sic mens, & fides, neq; manducat aut bibit. Mente ergo per fidem, cum pij & fideles in verbum Testamenti Christi intuenti sunt, quod promittit corpus & sanguinem Christi, & idem in Mysterio accipit os corporis, iuxta verba Testamenti: hæc Deo gratissima, & verbis institutionis Christi consensuens est Analogia & proportio.

Analogia Luth.
de Sacramento &
verbo promiss.

Et turpiter in eo errat Hypocrita, atq; ab orthodoxorum Patrum consensu recedit, quòd per Sacramenta hîc nihil aliud intelligant, quàm externa signa, quæ sunt duntaxat pars Sacramentorum. Ideoq; mirum non est, quòd per Analogiam introductam, separationem rei terrenæ & rei cœlestis doceat, de quo supra factis dictum est.

Error Grynæi de
Sacramento.

Et sibi ipsi manifestè conerariatur, cum supra in Thesi 7. posuerit: Cœnam Domini esse efficaciam Sacramentum, nostræ cum Christo Iesu consociationis. Hîc verò per Sacramenta, duntaxat externa signa intelligat, quæ illam efficaciam præstare non possunt, EA QUÆ SOLVMORE accipi, contendit, quòd cum verbis Testamenti Christi aperte pugnat. Quam.

Grynæus sibi ipsi
contrarius.

Finis Sacramentalis perceptionis corporis & sanguinis Christi.

Quamuis igitur res Sacramenti, corpus videlicet, & sanguis Christi, menti nostræ offeruntur: inde tamen minimè sequitur, quòd ore non accipiantur, in hoc mysterio. Nam hic finis est Sacramentalis illius exhibitionis, & perceptionis corporis & sanguinis Christi, in Mysterio, ut fidei manducatio, quæ apud pios continua & perpetua est, confirmetur, per quam ipsius Christi, & omnium beneficiorum eius, facti sunt participes.

Sic quoque satis ostensum est, septimam Demonstrationem nostri Opinatoris nequaquam verbis Christi consentientem, sed ei contrariam esse.

G R I N Æ V S .

Octava Demonstrationis.

VIII. A Correlatiuis, verbo inquam promissionis & fide.

Id quod in Dei verbo, & Sacramentis, à Deo Patre nobis verè offertur, verè quoque, sed spiritualiter fide accipitur.

Atqui Christus ipse, in verbo promissionis, & Sacramentis, à Deo Patre nobis offertur, & exhibetur.

Quare idem verè, sed spiritualiter percipitur. Hæc autem perceptio metaphoricè vocatur manducatio carnis Christi. Ioan. 6. 54. 55. Ac illud est certissimum, illa demum verè percipi à nobis, quorum per fidem, spiritualiter sumus participes. Loquimur autem de Mysterijs regni Christi, & de donis cœlestibus ac spiritualibus.

I A C O B V S A N D R E Æ .

Refutatio octavæ Demonstrationis.

Est & hæc quoque, nulla Demonstratio, sed aperta verborum Testamenti Christi, & sensus eorum depravatio, quæ à correlatis, promissione Dei, & fide sumitur.

Nam

Nam maior propositio simpliciter neganda est: quæ Deus in verbo ET SACRAMENTIS offert, sola fide spiritaliter accipi. Etenim ut demus nunc aduersario, Sacramenta, solum externa Symbola significare: tamen cum dicitur, non solum in verbo, sed ETIAM IN SACRAMENTIS Christum offerri, planè contrarium sequitur, videlicet, quòd non solum per fidem in verbo, sed etiam ore IN SACRAMENTIS accipiatur, in quibus offertur, cum inquit Christus, Sacramenta offerens: Accipite, manducate, videlicet, ore, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus. Sic non solum in verbo per fidem, accipitur corpus Christi, sed etiam propter verbum, ore, in Sacramento oblatum, accipitur, quòd verba Testamenti Christi aperte testantur. Idè fieri potest, sine fide ab indignis conuiuis, ad iudicium, non ad vitam, quia Mysterium hoc profanant.

In Sacramentis oblata, non sola fide de percipiuntur,

Quòd autem dicit: hanc perceptionem, Metaphoricè manducationem carnis Christi vocari, & huc verba Christi Ioan. 6. accommodat: in eo, vel Caluino teste, vehementer errat. Nam Christus in verbo Testamenti sui, vocabulo manducationis nequaquam Metaphoricè vitur, sed in sua propria significatione, ore edere significat, idè de sancto pane Eucharistæ loquitur, de quo ait: Hoc est corpus meum, ut naturaliter edens panem, simul etiam percipiat corpus Christi, vbi nulla Metaphora locum habet, sed Mysterium est, quòd videlicet in Mysterio, IN PANE, SVB PANE, CVM PANE illo, communicans accipit, sicut pia & erudita vetustas locuta est, & Hypocrita noster negare non potest.

2.

Interim verò minimè negamus, vocabulo manducationis, Christum Ioan. 6. Cap. Metaphoricè vri, pro credere. Ibi autem nequaquam loquitur de Sacramentali manducatione, seu perceptione corporis Christi, sed de spiritali illa, qua in Christum Salvatore, & Redemptorem vnicum credimus.

Vocabulum (Manducationis) Ioh. 6. Cap. Metaphoricè vsurpatur.

Hb

Ideoq̃

4. Ideoq̄ certissimum est, quòd corpus & sanguis Christi VERE PERCIPIANTVR, ab omnibus in cœna Domini reser-
 titibus, tam ab indignis, quàm à dignis: sed ad vitam duntaxat eos
 percipere, qui per fidem illorum sunt verè participes facti. Econ-
 trà verò falsum est, quòd contra aperta verba Testamenti Chri-
 sti, hic Opinator asserit, eos duntaxat verè percipere, qui eorun-
 dem, per fidem antè participes facti sint.

In summa, Hypocrita nosse non potest, aut non vult dis-
 cernere manducationem corporis Christi Sacramentalem, quæ fit
 ore: & spiritualem, quæ extra usum cœnæ fit fide: Idq̄, etiam à suo
 præceptore Caluino non vult discere, qui eius STUDIA ME-
 LIVS CONFIRMARE POSSET. Ideò ex suo errore, quo
 inuoluitur tenetur, se expedire non potest.

Metaphorica mā-
 ducatio quæ fit
 per solam fidem.

Nam sicut nunc sæpè dictum est, de manducatione carnis
 Christi, Ioan. 6. nulla controuersia est, quæ metaphoricè mandu-
 catio dicitur: & nihil aliud significat, quàm credere in Christum,
 quòd corpus eius sit pro nobis in mortem traditum, & sanguis eius
 pro peccatis nostris effusus. Quæ manducatio semper fit ad vitam,
 nulli hominum ad mortem, de qua passim Augustinus plurima
 prædicat. Neque fit, aut fieri potest ab infidelibus, sed per solam
 fidem, & duntaxat à fidelibus. Sed alia est manducatio carnis
 Christi in cœna Domini, Sacramentalis, de qua Matth. 26.

Manducatio Sa-
 cramentalis.

Marc. 14. Luc. 22. 1. Corinth. 11. Quæ manducatio non est
 Metaphorica, sed fit ore in Sacramento, ubi in Mysterio corpus
 Christi verè & realiter adest, & per Ministrum distribuitur, &
 Sacramentaliter manducatur, ad confirmationem manducatio-
 nis spiritualiter per fidem iam antè facta. Huius modum igno-
 ramus, præterquam sicut in verbo Christi nobis præscriptus est,
 qui iussit ORB MANDUCARE, & ait: Hoc est corpus
 meum. Hic si possemus nos ipsos, sensus & rationem humanam,
 in diuinis rebus cæcæ, captiuam ducere, & Christo laudem veri-

tatis & omnipotentia tribuere, QUI POTEST FACERE
 SUPRA ID, QVOD NOS INTELLIGIMVS: iam
 omnis scandalosa cessaret disputatio, & firma Deoꝝ grata pax
 in hoc articulo constituta esset. Id dum aduersarij nostri facere
 nolunt, de offendiculo dato, & in exitu tot millium animarũ, quan-
 doq; Deo sunt rationem reddituri durissimam, in quorum gratiam,
 nos ne ad pilum quidem à verbis Testamenti Christi, recedemus,
 neq; audicores nostros confirmare cessabimus, vt in hac simplici-
 tate fidei suæ immoti consistant, neq; iudicium Christi in eo metu-
 ant, quòd eius verba, eorumq; simplicem sensum retinuerant.
 Mystera enim regni Christi, non cæco humani intellectus iudicio,
 sed sola fidei simplicitate comprehenduntur, quæ Deo quoq; gratif-
 sima est, Matth. 11. 1. Cor. 1. 2. Corin. 11.

Zuingliani &
 Caluiniani obstant
 pax concordia.

G R Y N Æ V S.

IX. Quemadmodum vna eademq; est electio-
 nis, vocationis, iustificationis, omnium saluandorum
 benedictio, à qua omnes reprobi alieni sunt: sic vni-
 ca est viuificationis illorum causa, à qua planè alieni
 sunt omnes infideles, etiamsi in sinu militantis Ec-
 clesie versentur, & Sacramentis quotidie vrantur.

Nona Demonstratio.

Viuiificationis autem saluandorum vnica causa
 est, esus viuificæ carnis Christi, Ioan. 6. 54. Qui edit
 carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vi-
 tam æternam. Eius autem ratio traditur, sequenti ver-
 su 56. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem me-
 um, in me manet, & ego in eo.

Ex his euidentissimè colligimus, & manducatio-
 nem carnis Christi, haustumq; sanguinis eius, nobis
 cum sanctis Patribus communem esse, & infideles ne-
 quaquam Christi carnem edere, eiusque sanguinem
 bibere.

IACOBVS ANDREÆ.

Refutatio nonæ
Demonstrationis.
Fallacia æquiuo-
cationis.

Ad hanc Demonstrationem respondeo: Fallaciam esse æquiuocationis, in vocabulo Manducationis carnis Christi: ideoq; etiam plus esse in conclusione, quàm est in præmissis.

Nam maior & minor propositio loquuntur de manducatione carnis Christi, de qua Ioannis sexto differitur: quæ nihil aliud est, quàm VERE in Christum credere, qui VNICA est causa electionis, vocationis, iustificationis, adeoq; eadem omnium saluandorum benedictio, à qua omnes reprobi alieni sunt. Etenim sine Christo, nemo electus, iustificatus, saluatus, aut viuificatus est. Quicumq; ergo in Christum non credit, alienus est ab hac benedictione.

Sed quid hæc ad manducationem carnis Christi, quæ fit in Sacramento? quæ non solum à fidelibus, sed etiam ab infidelibus fieri potest, idq; non solum ad vitam, sed etiam ad iudicium & mortem. Vbi manducare NON SIGNIFICAT CREDERE, sed ORE EDERE.

Quomodo manducatio carnis Christi cum Patribus communis.

Quapropter, etsi manducatio carnis Christi, haustusq; sanguinis eius, nobis, cum sanctis Patribus communis fuit, de quo Ioan. 6. hoc est, eandem fidem in Christum venturum habuerunt, quam nos habemus in ipsum iam à Patre missum: tamen Sacramentalis manducatio illis nobiscum communis non fuit, qui in sacrificijs, & Sacramentis, umbram duntaxat habuerunt corporis, & sanguinis Christi: nos autem iuxta expressa verba Testamenti Christi, corpus & substantiam in Mystero præsens, quod illi non habuerunt. Hoc nunquam refutare poterit Hypocrita nosster superbissimus, cum omnibus sui erroris socijs, ve maxime omnes ingenij vires coniunxerint. Neq; etiam orthodoxorum Patrum testimonijs se ornare poterunt, quos omnes contradicentes ipsorum errori habent, sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus prolixè demonstratum est.

G R Y N Æ V S.

X. A consideratione corporis *ἐνερπητικῶς*.

Decima Demon-
stratio.

Si ideo corpus Christi non simpliciter, sed secundum quid, cibus animarum nostrarum est, quatenus videlicet pro nobis traditum est: & sanguis Christi potus est, QVATENVS pro nobis effusus est: tùm verò non mirum videri debet, quòd nobis & Patribus hunc cibum potumq; (sine quo nemo saluari potest) communem esse dicimus: negantes interim, eundem ab infidelibus percipi.

Vera sunt quæ antecedunt: vt ex his cœnæ Dominicæ verbis liquet: QVOD pro vobis traditur, aut frangitur. QVI pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Traditum enim est Christi corpus, & sanguis eius effusus est, propter fideles, tam veteris, quàm noui Testamenti.

Verum igitur est & quod sequitur.

I A C O B V S A N D R E Æ.

Zvingliani hætenus potissimum in tribus verbis Testa-
menti Christi, iusserunt, videlicet (HOC) (EST) (CORPVS) MEVM. Nam Carolstadius, non panem, sed assidens corpus Christi per Pronomen (HOC) demonstratum esse, contendit, & præsidium causæ suæ in hac interpretatione posuit. Zvinglius (EST) per (SIGNIFICAT) interpretatus est. Oecolampadius per (CORPVS) figuram corporis, intelligendam esse, disputauit. Nunc quartum quoque, & quintum vocabulum, relatiua QVOD & QUI inuadunt, & iisdem non minus, quàm superioribus tribus, alienum sensum affingunt, vt significent idem, quod QVATENVS. Sed quis nobis fidem faciet, hanc Relatiuorum istorum,

Refutatio decime
Demonstrationis.

Quod & qui per
quatenus.

veram, & germanam sententiam esse? Vbi hic Orthodoxorū Patrum, pia & erudita antiquitatis consensus? Quapropter minorem propositionem huius Demonstrationis vltima, **CONSTANTER** negamus, quam Hypocrita ex verbis Christi nequaquam confirmare potest. Christus enim inquit, **QVOD** pro vobis datur: **QVI** pro vobis effunditur, quibus relativiis vocabulis, pro ratione naturalis, & propria suæ significationis, Christus explicare voluit, quid hoc sit, quod in *Mysterio* ad fidei confirmationem datur vluerit, videlicet, **CORPVS** suum verum, hoc ipsum videlicet corpus, **QVOD** in mortem traditum est, & non aliud corpus: Item: **HVN C** ipsum sanguinem, **QVI** pro peccatis nostris effusus est, & non alium. Et sic omnes Orthodoxi Patres intellexerunt. Neq; **V N V M** ex omnibus monstrare potest Hypocrita noster, qui hæc relativiua vocabula, **QVOD** & **QVI** aliter interpretatus sit.

Vis & germana significatio vocabulorum Relatiuorum **QVOD** & **QVI**.

In *Orthod. Conf.*
Fol. 40. 105 114.
145.

Desumpsit autem hæc Opinator noster, ex Orthodoxo, scilicet, & *vinglianorū* & *Caluinianorū* Consensu, cuius auctorē se esse, lurista gloriatus est, in quo propemodum tot insunt mendacia & crimina falsi, quot testimonia, vel ex antiquorū Patrū, aut neotericorū scriptis, ab eo citata sunt. Quæ cum in *Refut. Cacod. illius* Consen. refutata sint, breuitatis causa eò lectorē remittimus.

Infideles excludi à communione beneficiorū Christi.

Sic quoq; verum est, infideles excludi à communione beneficiorum mortis, & meritorū Christi, quorum per solam fidem homines participes fieri possunt. Sed constanter negamus, eos propterea in cœna Domini Sacramentaliter corpus Christi non percipere: quia propter fideles, tam veteris, quam noui Testamenti, traditum, et sanguis eius effusus est.

Christus non tantum pro fidelibus mortuus.

1. Ioan. 1

Ioan. 1.

Ioannes enim *Euangelista* testatur, quòd Christus non tantum pro fidelibus, sed etiam pro totius Mundi peccatis propitiatio sit. Item *Baptista* ait: Ecce *Agnus Dei*, qui tollit peccata Mundi. Huius beneficii infideles ideo non sunt participes, quia sua incredulitate repellunt, quod, ut dixi, sola fide nobis applicatur. Christus au-

flus autem, cum non modo propitiator & saluator, sed etiam iudex à Patre constitutus sit, cui Pater omne iudicium dedit: Ideo in fideles, hunc ipsum Christum, non minus præsentem habent, nec minus recipiunt in hoc mysterio, quam pij & fideles: quoniam non partem duntaxat Sacramentorum, sed integra Sacramenta accipiunt. Non autem saluatorem, sed iudicem, non ad salutem, sed ad iudicium. De quo cum in Refutatione Cacodoxi Consensus, præsertim in duobus postremis capitibus copiosè actum, & recusatè quoque manifestissimis testimonijs, erroris Zuingliani & Caluiniiani conuicti sint, eò denuò lectorem breuitatis causa remittimus.

Christus infidelium iudex à Deo constitutus.

Ioan. 5.

Infideles Christum quoque in Sacramento recipiunt.

Et spero, pium lectorem, ex hac breui refutatione, facile intelligere posse, vanas esse demonstrationes, fuciles & inanes, adeoque manifestè falsas Opinatoris nostri: quibus docere conatus est, Zuinglianorum opinionem de cæna Domini, fundamento verborum Testamenti Christi nisi, eiq; per omnia consentaneam esse: cuius contrarium ad oculum demonstratum est. Nullius, n. ferè verbi germanam sententiã in eo retinent, sed omnia & singula, à sua vera, & germana significatione, in alienam peruertunt: *VI* (MAN-DUCARE) non sit illis ore mandere, sed corde credere (HOC) non panem, sed assidens corpus demonstrat: *VO*cabulum (EST) idem sit, quod *SIGNIFICAT*: CORPVS idem, quod *FIGURA* corporis, MEVM, nõ proprium naturale Christi corpus significet: *Q*UOD & *Q*VI PRO *Q*UATENVS, ponantur. Hæc cum Hypocritea noster non ignoret, & Sacramentatorum scripta apertè demonstrant, non sine causa mirabitur pius lector, *Q*VA FRONTE Opinator noster iactare ausus sit, suæ suorum sociorum opinionis, de cæna Domini fundamentum, verba Testamenti Christi esse: à quorum scripto, se recedere, in his ipsis suis Thesibus manifestè fateatur. Hæc si quis non potest, aut non vult videre, causam sui interitus in alium transferre non poterit. Et frustra plures admonitiones inst. tuentur, quibus in *V*iam veritatis tales reducantur.

Zuingl. omnia verba Testi Christi substantialia peruertunt.

G R Y N Æ V S.

XXV.

1. I. Regula nobis vnica est fidei nostræ, cuius articuli historici sunt, analogia. Prophetandum enim nobis est, pro proportione fidei, Rom. 12. 6.
- 2.
- 3.
4. II. $\Delta\alpha\delta\delta\chi$ nobis est, tota erudita & Orthodoxa Ecclesiæ antiquitas. Prophetias enim pro nihilo non habemus: sed omnia explorantes, quod bonum est, tenemus. 1. Theff. 5. 20. 21. semper tamen ad Christi Iesu institutionem oculos mentis dirigimus, quia eius
5. autoritate, & testimonio subnixi, tutò acquiescimus:
6. ac sæpe repetimus, illa beati Martyris Cypriani verba:
7. Non quid hic aut ille ante nos dixerit: sed quid Christus Iesus, qui ante omnes est, dixerit: nobis attendendum est.
8. Ne verò eos non consulere videamur, hæc selecta eorum testimonia subiungimus.
Athanasius de verbis Christi: Qui dixerit verbum contra Filium hominis: quomodo fieri posset, vt totus Mundus ederet de carne ipsius, quæ non sufficeret paucis hominibus? Ideo Dominus cum Apostolis suis de carnis suæ manducatione loquens, ascensionis suæ mentionem fecit: vt à corporali eos cogitatione abstraheret, & vel inde discerent, & intelligerent, carnem, de qua locutus fuerat, cibum cœlestem, & in alimoniam Spiritualem dari.
9. Chrysostomus Hom. 45. in Ioannem: carnale est dubitare: quomodo nobis possit Christus carnem suam ad manducandum dare: cùm hoc sit Mysticè, & spiritualiter intelligendum,

Homi-

Homilia 60. ad populum Antiochenum: Quoniam ergo ille dixit: Hoc est corpus meum: nulla teneamur ambiguitate: sed credamus, oculis INTELECTVS id perspiciamus & intueamur. Nihil. n. sensibile traditum est nobis à Christo: sed rebus sensibilibus, omnia quæ tradidit, insensibilia & intelligibilia sunt. Sic & in Baptismo per aquam, quæ res sensibilis est, donum illud conceditur, & quod in ea conficitur, regeneratio scilicet & renouatio, intelligibile est.

Augustinus lib. 3. ad Max. cap. 22. In Sacramentis, non quid sint: sed quid ostendant, semper est attendendum: quia signa sunt rerum aliud existentia, aliud significantia: in quibus aliud videtur, & aliud intelligitur: Quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spirituales. 10.

Augustinus sermone ad infantes: Quomodo panis est corpus eius, & calix, vel quod habet calix, sanguis eius? Ista, fratres, ideo Sacramenta dicuntur: quia in eis aliud videtur, & aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spirituales. Corpus ergo Christi, si vis intelligere, audi Apostolũ dicẽtẽ fidelibus: vos estis corpus Christi & mēbra. Augustinus Serm. 2. de verbis Apostoli: Tum autem erit vita unicuique, corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducatur.

III. Rationi autem humanæ, quæ post regenerationẽ spiritualis facta est, & probat non errores Philosophiæ, sed vera principia, de Humani corporis proprijs essentialibus, quatenus verũ testimoniũ creaturis perhibet, fidem non derogamus. Reuera enim piũ est, 11.

- quum & de sacro Christi Iesu corpore quæritur, testari, illud locale, & nostris simile esse, respectu substantiæ. Hebr. 2. 14. Item, corpora nostra in vita beata conformia fore glorioso ipsius corpori, Phil. 3. 21. **13.** Quamquam enim multas hyperphysicas dotes ex unione personali cum τῷ λόγῳ, & gloria, quæ resurrectionem illius subsecuta est, ad carnem Christi rediisse, & nobis **14.** inenarrabilem ipsius gloriam esse agnoscimus: tamen antiphysicis proprietatibus (qualis est immensitas, quæ nulli substantiæ corporeæ, & creatæ competit) in illam realiter effusis, eius naturam destructam esse, negamus. **15.** Perfectio enim carni Christi obtigit, veritas autem nature eius non destructa est. Vt ergo Marcionis, qui corpus phantasticum Christo affinxit, Scyllam, & Seueri, qui ea lege atque omine, substantiam naturæ humanæ in Christo agnouit, vt tamē proprietates eius physicas absorptas esse contenderet, Charybdis: deniq; & Schvuenckfeldij, qui Christi carnem sic Deificatam contendit, vt creaturā esse neget, aliorumq; **16.** tetros errores euitemus: libenter repetimus & Symbolo sancti Athanasij hæc de Domino nostro Iesu Christo verba: [Sed necessarium est ad æternam salutem, vt incarnationem quoq; Domini nostri Iesu Christi fideliter credat. Est ergo fides recta, vt credamus, & confiteamur, q̄ Dominus noster Iesus Christus Dei Filius, Deus & homo est. Deus est, ex substantia Patris, ante secula genitus: & homo ex substantia Matris, in seculo natus, perfectus Deus, & perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens, æqualis Patri secundum Deitatem, minor Patre secundum humanitatem. Quilicet Deus sit & homo, NON

duo tamen, sed vnus est Christus: vnus aut non con-
 uersione Deitatis in carnē, sed assumptione humani-
 tatis in Deum. vnus omnino, non confusione sub-
 stantiæ, sed vnitatis personæ. Nam SICVT ANIMA
 RATIONALIS & CARO vnus est homo: Ita Deus &
 homo vnus est Christus.]

Ergò cum beato Athanasio dicimus aduersus Arias-
 nos, Filium Dei sine Matre, ex substantia Patris, ante
 secula genitum: aduersus Martionitas, humanū cor-
 pus organicū ipsum habere: aduersus Apollinaristas,
 animam rationalem eundem obtinere: aduersus Ne-
 storianos, vnum esse Christum, nec diuidi eius perso-
 nam: aduersus Eutychianos, nullā seu proprietatum,
 seu naturarum confusione esse factam, quando vni-
 one & foedere personali, æternus & v̄pus & ille
 Dei Sermo, & Filius naturam humanam sibi iunxit,
 inconfusè, inconuertibiliter, indiuulsè, inseparabili-
 ter, vt habet confessio fidei, edita in Chalcedonensi
 Synodo, quam totam ex animo probamus.

IACOBVS ANDREÆ.

*Hæc Thesis plurima capita continet, ad quæ etiam omnia,
 & singula ordine respondebo.*

Primum quòd ait Aduersarius: Regulam vnicā veritatis
 nobis esse, fidei nostræ analogiam: in eo nos consentientes
 habet: Quidquidem enim fidei non analogum est, sed cum ea pugnat,
 falsum esse, & veritati contrarium minimè dubitamus: iuxta il-
 lud Apostoli: Propbetia sit analogia fidei.

Articulos quoque Symboli Apostolici, historicos &
 non allegoricos esse, cerè statuimus. Quòd autem Zuingliani
 nostris tribuunt, eos in explicacione horum Articulorum,
 Allegorias querere, & germanam illorum sententiā peruer-
 tere: non modo calumnia, sed apertum mendacium est, presertim

Zvingliatorum
mendacium.

cum de ijs articulis intelligant, qui de ascensu Christi in cœlum, & sessione ad Dexteram loquuntur, quos intelligimus & interpretamur, sicut verba simplicissima, in sua propria & nativa significatione sonant: sicut in Refutatione Cæcæxi Consensus copiosè explicatum est. Ecce contra verò demonstratum est, quòd Zvingliani, & Caluini, à germana sententia horum Articulorum recedentes, iisdem sua segmenta assuant, & contra genuinum sensum, & Orthodoxorum Patrum explicationem ex scriptura desumpta, falsò ad suum errorè confirmandum torqueant. Nam apertè fatentur, se de corpore Christi non aliter cogitare posse, quàm ratio corporis iubet. Quasi corpus duntaxat sit, & non Dei corpus, & Articuli Symboli Apostolici, corpori Christi nihil supra naturam corporum humanorum tribuant, cuius longè alia ratio est, & proprietates alia, quàm corporis duntaxat, sicut paulò post suo loco explicabimus.

Hinc adeo fit, ut qui articuli Symboli Apostolici de Christo, secundum humanitatè, loquuntur, perindè eos accipiant, ac si Christus ἄλλο ἄνθρωπος , homo duntaxat, & non cū Deo una persona esset, què omni maiestate exuunt, quæ diuinitatis propria est, ipsis Nestorianis longè deteriores. Sicut paulò post docebimus.

3. Quòd autem non $\delta\alpha\delta\delta\chi$ ipsis sit erudita & Orthodoxa Ecclesiæ antiquitas, non modò explicatione sententiarum, & testimoniorum allegatorum, apertè demonstrabimus: sed in Refut. Orthodoxi, scilicet, Consensus, copiosè, & ipsorum apertè, verbis ostensum est.

4. Quapropter si Prophetias tanti facerent, quanti sua somnia estimant, in quibus se à spiritu institutos gloriantur, de quo non meminisse Zvinglianus, ATER AN ALBUS fuerit, illud Apostoli sibi facile persuaderi pateretur: Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt: unde tandem & illud certò sequeretur, quando omnia probata, & ad analogiâ fidei, & regulâ verbi Dei examinata fuerint, quòd bonum, hoc est, verbo Dei consentaneum est, tenerent.

Zvingl. Prophe-
tiarum contem-
ptores.

In pri-

Inprimis verò, si eius perpetuò meminissent, quod hîc gloriatur se facere Hypocrita noster, videlicet, VT SEMPER AD IESV CHRISTI INSTITVTIONEM OCYLOS MENTIS DIRIGERENT: salua omnia, & iam pridem hæc infælix, & scandalorû plena controuersia, dirempta & sopita esset, quoniam hæc sola, nos, de hoc Mystério, solide instruit, quod in eius pia celebratione credendum, & faciendum nobis sit, ne contra voluntatem Testatoris Filij Dei, in hoc Testamento, peccemus, aut aliter credamus, vel faciamus, quàm ipse expressis, & perspicuis, minimeq; ambiguis, aut obscuris verbis, testatus est.

Ideoq; & hoc rectè ab aduersario nostro hîc dicitur: QVOD EIVS AVTHORITATE ET TESTIMONIO SVBNI XI, TVTO ACQVIESCAMVS. Quisquis enim his verbis firma fide inhaeret, & de eorum veritate nihil dubitat: is non humana auctoritate, aut falso testimonio seduci potest, sed d ad vñ xõp habet ipsum Christum, qui veritas & vita est, neq; mentiri aut fallere potest. Ideoq; TVTO IN HAC AVTHORITATE acquiescit. Qui verò à simplicissimis, disertis, perspicuis, & aperitis verbis institutionis, consillum recedit, & se ad humanam glossam conuertit, quod Zvinglianos, & Sacramentarios in omnibus, & singulis substantialibus verbis Testamenti Christi facere, paulò ante demonstravi: is nunquam in æternum TVTO in illa glossa acquiescere potest, sed seipsum & alios, ad perpetuam dubitationem, & tandem ad desperationem precipitabit, quod plurima tristissima exempla docent.

Quapropter etiam Cypriam sententia hîc rectè allegatur: Non quod hîc aut ille ante nos dixerit, sed quid Christus Iesus, qui ante omnes est, dixerit, nobis attendendum esse. Id Lutherum fecisse, & SOLIVS CHRISTI & INSTITVTIONIS EIVS AVTHORITATE, contra Papistas, & Zvinglianos pugnasse, præclara ipsius monumenta, & polemica scripta te-

stantur,

Ad verba institutionis Christi perpetuò in hac consuetudine respiciendum.

6.

In SOLIVS Christi auctoritate, & testimonio, tutò acquiescit conscientia fidelis hominis.

7.

Cypriani sententia pia, solum Christum audiendum esse.

Lutherus solum Christi & verborum eius auctoritate nixus est.

...

stantur, qui ne ad pilum à verbis INSTITVTIONIS, & simplici & germana eorum sententia recessit; quod ipse Christus cum suis angelis, & omnibus verè credentibus, in nouissimo die testatur.

Zvuingliani & Calviniani, in quo precio & honore verba Testamenti Christi habeant.

In præfatione Orthodoxi Consensus 5. & 6.

Fol. 150.

Zvuing & Cal. sua doctrina nunquā possunt conscientiam hominis tranquillam reddere.

Zvuingliani verò & Calviniani, sicut ipsorum Cacodoxus Consensus testatur, in tanta auctoritate & precio, scilicet, verba Testamenti Christi habent, ut impio, ac impudenti ore, aduersus nostros, qui oculos mentis ad institutionis Christi verba dirigunt, scribere non vereantur: Clamant, inquit, aduersarij nostri ad rauim vsq̃, verba cœnæ Dominicæ esse clara, diserta, perspicua, & rotunda, & quæ propriè, sine omni interpretatione, ut litera sonat, intelligi debeant. SED ALIAM FUISSE Evangelistarum, & Apostolorum SENTENTIAM, ex eo apparet, quòd in eorum recitatione, seu descriptione, NON TAM CVRIOSI fuerint, ut iisdem literis & syllabis, vel etiam VOCABVLIS sibi instandum putârint, quòd omnino facturi erant, SI LITERA NVDA VRGERI, AC PROPRIVS EIVS SENSVS, absq̃ omni tropo, retineri deberet. Item, Sacramenta NON EX IPSIS VERBIS, sed verba secundum peculiarem, & proprium loquendi morem intelligi debent. Hæc Orthodoxi, scilicet, ipsorum Consensus verba, si quis cum Opinatore nostri verbis conferat, intelliget, quantum verbis CHRISTI tribuant, & quam præclarè inter se in errore communi consentiant.

Quapropter coram Deo, & Ecclesia eius in terris intrepidè affirmamus: impossibile esse, ut conscientia Zvuinglianorum, & Calvinianorum, vnquam tranquilla, & pacata, adeoq̃ sine acerbo morsu esse possit, quoties verba Testamenti Christi inspiciant, à quibus eos recedere, & humana duntaxat glossâ, non textu verbi Dei niti, manifestum est. Sunt enim hæc verba Christi sudes in oculis Zvuinglianorum, & Calvinianorum, ideo

ALIVD QVIPPIAM cogitandum, & non literæ insistentium esse, impiè & sceleratè monent.

Sed videamus testimonia, quæ ipse appellat selecta, orthodoxorum Patrum, veteris Ecclesiæ, quibus Zvinglianam opinionem & explicationem verborum Testamenti Christi impiam, confirmare conatur.

8.
Testimonia orthodoxorum Patrum de germana sententia verborum Testamenti Christi.

Recitat autem saltem trium Doctorum veteris Ecclesiæ sententias: Athanasij, Chrysostomi, & Augustini: quæ, tantum abesse, ut ipsius errori patrocinentur, quin aperte eidem contradicant.

Nam quod ad Athanasij sententiam attinet, quid quæso aliud voluit ipsius verba, quam quod caro Christi non carnaliter comedatur in hoc Mystério, sicut Capernaicæ verba Christi carnaliter accipiebant? Ideoq; quoties de hoc Mystério cogitamus, ab omni corporali cogitatione, animos abstrahendos esse docet, quoniam cibus cælestis, & alimonia spiritalis est, quæ non corporali, carnali, physica ratione, sicut alia caro, vel adesse, vel manducatur: sed ut Patres Orthodoxi loquuntur, supernaturaliter, cælesti, & diuino modo, fieri dicitur. Sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus, demonstratum & explicatum est.

9.
Athanasius.

Chrysostomi sententia hic allegata, non in 45. sed 46. Homilia legitur. Quam verò non suffragetur errori Opinatoris nostri, adeoq; omnium Zvinglianorum, integra verba eius recitabimus, quæ sic sonant: Spiritus, inquit Christus, est, qui viuificat: cæ caro non prodest quidquam. Hoc est: secundum Spiritum cæ verba mea audienda sunt. Qui secundum carnem audit, nihil cæ lucratur, nihil utilitatis accipit. Carnale est dubitare, quomodo de cælo descendit, & Ioseph filium arbitari, & quomodo possit nobis carnem suam dare ad manducandum. Hæc in quæ omnia carnalia, quæ mysticè & spiritaliter intelligenda sunt. Et quomodo poterunt intelligere, quid esset, carnem manducare?

pag. 70.

Chrysostomus.

NB.

Expecta-

Verba Christi
quomodo Spi-
ritus esse dicantur.

Caro quid signi-
ficet in verbis
Christi.

NB.

Ausculca Gry-
nzæ.

» *Expectare igitur eos oportuit, non discedere, interrogare, non desperare. Verba quæ ego locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt.*
 » *Spiritus, hoc est SPIRITUALIA, non carnalia, nullam naturalem consequentiam habentia, sed OMNI HAC TERRENA NECESSITATE, & huius vitæ legibus libera. Est & alius sensus. Sicut in hoc loco Spiritus, pro spiritualibus posuit: ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, sed pro carnaliter audire eos significans, qui semper carnalia desiderabās, cum spiritualia desiderari oporteat. Nam si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid igitur? caro non prodest quidquam? NON DE IPSA CARNE DICIT, ABSIT, sed de his, qui carnaliter illa accipiunt, quæ dicuntur. Quid autem est carnaliter intelligere? simpliciter ut res dicuntur: neq; aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda sunt, quæ videntur, sed mysteria omnia interioribus oculis consideranda, hoc est, spiritualiter. Qui non manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, non habet vitam in semetipso. Quomodo nihil prodest caro, sine qua nemo potest vivere? Vide, quòd ea particula, caro non prodest quidquam, NON DE IPSA CARNE, sed de carnali auditione dictum est.*

His verbis Chrysostomus disertè explicat, quid per vocabula, spiritualiter, & mysticè, intelligat, quæ opponit carnali auditioni, & carnalibus cogitationibus, de carne Christi, & eius Capernaïtica manducatione. In primis verò hoc diligenter notandum, quòd ait: Verba Christi: Caro non prodest quidquam, nullo modo de carne Christi intelligenda, quæ tamen contra carnis Christi præsentiam, & manducationem, in Eucharistia, perpetuò vsferunt Zvingliani. Absit, ut de carne Christi intelligamus, inquit Chrysostomus, non de ipsa carne, sed de carnali auditione intelligebant. Et sæpe in Refutatione Cacodoxi Consensus,
 quomodo

quomodo vocabulo (SPIRITVALITER) ludant Zvingliani & Calviniani, & qua significatione Ecclesiastici scriptores, in explicatione Mysterij cœnæ Domini eo vsi sint, dictum & explicatum est: videlicet, non de manducatione illa, quæ nihil aliud sit, quam credere, corpus pro nobis traditum esse, sed de modo spiritali, & supernaturali præsentiæ & manducationis, quæ ore fit in huius Mysterij vsu. Quod eò magis elucet ex sequenti Chryostomi testimonio, mutilatè ab Opinatore nostro producto, quod integrum adscribemus, ut omnes videant, ex diametro cum Zvingliano-
 rum errore pugnare. [Credamus, inquit, VBIQUE DEO, nec repugnemus ei, ETIAMSI SENSUI ET RATIONI NOSTRÆ ABSVRDVM ESSE VIDEATUR, quod dicit, superet & SENSVM & rationem nostram, quæso, quod in omnibus, & præcipuè in Mysterijs faciamus, non illa, quæ ante nos iacent, SOLVM MODO inspicientes, SED VERBA quoq; eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus. SENSVS VERO NOSTER DECEPTV FACILIMVS EST. Illa falsa esse non possunt: hic sapius atq; sapius fallitur. Quoniam ergo ille dixit: Hoc est corpus meum: NULLA TENEAMVR AMBIGVITATE, SED CREDAMVS, & oculis intelligentiæ perspiciamus, NIHIL enim SENSIBILE nobis Christus tradidit, sed res quidem sensibiles, omnes autem intelligibiles. Itidem & in Baptismate, per rem, nempe sensibilem aquam, donum conferitur, intelligibile verò quod perficitur, regeneratio & renouatio. Si .n. incorporeus esses, nuda & incorporea tibi dedisset ipsa dona: sed quoniam anima corpori conferta est, IN SENSIBILIBVS intelligibilia tibi præbet. Quod nunc dicunt: vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta, calceamenta. Ecce EVM vides, IPSVM tangis, IPSVM MANDVCAS: & tu quidem vestimenta videre cupis? IPSE verò tibi cõcedit, NON TANTVM VIDERE, verum & manducare, & TANGERE, ET INTRA TE SVSCIPERE. Igitur accedat nemo cum nausea, nemo reso-

Vocabulo (SPIRITVALITER) quomodo vsi sint Patres.

Pag. 131. 135. 138. 151. 236. 287. 425. 521. 664.

Homil. 60. ad populum Antiochenum.

Aufcultat Gry-
næz.

„ *lucus: omnes accensi, omnes feruentes, & excitati. Et paulo post:*
 „ *Nec enim satis fuit homo fieri, colaplis cedi, verum ET SE-*
 „ *METIPSVM NOBIS COMMISCET, ET NON FIDE*
 „ *TANTVM (quod Opinacor noster diligenter noceat) verum ET*
 „ *IPSA RE NOS suum corpus efficit. Et paulo post: Quis pas-*
 „ *tor oves proprio pascit cruore? Et quid dico pastor? Matres*
 „ *multæ sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradunt nutriti-*
 „ *bus. Hoc autem ipse non esse passus, SED IPSE NOS PRO-*
 „ *PRIO SANGVINE PASCIT, ET PER OMNIA NOS*
 „ *SIBI COAGMENTAT. Et paulo post: Non ne videtis, quan-*
 „ *ta promptitudine paruuli papillas capiunt, & quanto imperula-*
 „ *bia vberibus infigunt? Accedamus cum tanta nos quoque AD*
 „ *HANC MENSAM, & vber spiritualis poculi: quin imò cum*
 „ *longè maiori trahamus, tanquam infantes lactanei, spiritus gra-*
 „ *tiæ, & vnus sit dolor nobis, HAC ESCA PRIVARI, NON*
 „ *SVNT HVMANÆ VIRTVTIS opera proposita. Qui tunc ipse*
 „ *fecit in illa cæna, IDEM ea nunc quoq; facit: nos ministrorum ce-*
 „ *nemus locum, qui verò sanctificat ea, ET IMMVTAT, IPSE*
 „ *EST.*

NB.

Quomodo, que-
stio incredulitatis.

„ *Sic in Ioan. Homil. 45. diligenter mones, & piè, ne quera-*
 „ *mus, QVOMODO id fiat. Quando enim subit questio (inquit)*
 „ *QVOMODO aliquid fiat, simul subit incredulitas. Quare di-*
 „ *endum, ait: NECESSARIO, QVAM ADMIRANDA MY-*
 „ *stera, & cur data, & quæ sit illorum veritas. Et paulo post:*
 „ *Cum enim amorem suum in nos indicare vellet: PER CORPVS*
 „ *SVVM se nobis commiscuit, & IN VNVM nobiscum redegit, ve*
 „ *corpus cum capite vniretur. Et paulo post: Hic Mysticus san-*
 „ *guis, Dæmones procul pellit. DÆMONES ENIM CVM DOMI-*
 „ *NICVM SANGVINEM IN NOBIS VIDENT, in fugam*
 „ *vertuntur. Quod si eius figura tantam habuit vim in templo He-*
 „ *braeorum, in media Ægypto liminibus aspersus: longè magis VE-*
 „ *RITAS. SI VMBRAM ita horruit mors, quanto perè quaso*
 „ *iam*

Aufcultat Gry-
næz.

iam formidabit VERITATEM? Hactenus Chrysoſtomi verba.

Quæ ſi quis cum doctrina, & explicacione verborum cænæ Domini conferat, quam Hypocrita noſter cum ſuis Zvinglianiſ propugnare conatur: reipſa deprehendet, dic̄s dic̄s παρὰ πρὸς Chryſoſtomum eis contradicere, eoſq̄ manifeſti erroris, & impietatis apertè accuſare, & damnare.

Si enim Meconymia in verbis cænæ Domini locum habet, in qua Nomen pro Nomine ponitur, de qua Opinator noſter cum ſuis Zvinglianiſ loquitur: quid opus erat magnifica illa prædicacione Myſterij, quod ſenſum & rationem ſuperet? Nam ſenſus & ratio, Meconymiam vel Metaphoram capere, & intelligere poſſunt. Quæ figuræ, à Grammaticis, pueris in Scholis traduntur & explicantur.

Quapropter denuò repero, quod ſuprà aliquoties monui, Opinatoreſ noſtrum operæ præcium facturum fuiſſe, ſi STVDIA SVA, etiam in Grammatica, melius CONFIRMASSET. Sic enim videre potuiſſet, quàm friuoliſ rationibus, & argumentis, Zvingliuſ, erroris huius in Heluetia dux, uſus eſſet: Qui in Grammatica non rectè inſtitutus, Myſteria Dei, eiſ ignorantia deprauare auſus eſt. Cum enim Chriſtuſ inquit: Ego ſum paſtor, oſtium, via: Item, Pauluſ: Chriſtuſ eſt petra, Agnuſ, metaphoricæ locucionis eſſe, nemo ignorat. Minimè autem Zvinglianiſ admittunt interpretationem: Ego ſignifico oſtium, paſtorem, viam. CHRISTVS ſignificat petram, vel oſtium, paſtorem, viam, agnum Dei. Nihil quidquam horum volum, vel admittunt iam commemorata locucionis metaphoricæ, ſed res exprimunt, hoc ipſum exiſtentes, quod metaphoricæ appellantur eſſe. Sic Chriſtuſ EST veruſ, & realiſ paſtor: EST verum oſtium: EST VIA: EST agnuſ Dei: EST PETRA: EST VITIS vera, ſed ſpiritualiſ, & ſi quæ hiſ ſunt ſimilia.

Metonymia Zvingliana non ſuperat ſenſum & rationē humanam.

Zvingliuſ cum ſuo Grynæo in Grammatica non bene inſtitutus.

EST pro SIGNIFICAT, non poſt eſt explicari in metaphoricis locucionibus de Chriſto.

Cur metaphora in
verbis cœnæ Do-
mini non habeat
locum.

Synechdochen
quomodo Luth-
erus Zvinglianis
propoluit.

*Hæ metaphoricæ locutiones autem, locum non habent in
Mysterio sacra cœnæ, ubi non vna res est, sicut in iam com-
memoratis locutionibus: SED DVÆ RES sunt, videlicet, panis
& vinum, terrena: corpus & sanguis Christi, celestis: ex quibus
Eucharistia constituitur.*

*Sin verò vsq; adeò figuratis locutionibus delectantur Zving-
gliani: Lutherus illis Synechdochen largitus est, quæ non col-
lat rem significatam, sicut Metonymia, sed contineatur cum si-
gno externo. Et sic quoq; lis dirempta esset. Quod cum Zving-
glianis etiam non placuisset, sine omni figura verba Testamenti
Christi, sicut sonant, accipienda esse, CONSTANTER vsq; ad
extremum vitæ spiritum docuit, & aliter sentientes magna πλάσ-
σοφία Spiritus, aperte damnauit.*

10.

Augustinus.

Tom. 6. lib. 3.
cap. 22.

*Sic quoq; Augustinus sententiã contra Maximinum Ar-
rianum hîc recitatã, nihil prorsus ad errorem Zvingliano-
rum confirmandum facit. Vbi D. Augustinus ne vnum quidem
verbum de Eucharistia disputat: Sed vocabulo Sacramenti lar-
gisi: mē vitur, pro eo, quod aliquid aliud significet. Explicat enim
locum 1. Ioan. 5. Tres sunt testes (inquit) Spiritus, aqua, &
sanguis, & tres sunt vnum. Ne forte dicas: Spiritum, Aquam,
& sanguinem esse diuersas substantias, & tamen dictum esse,
tres vnum sunt. Propter hoc admonui ne fallaris. Hæc enim
Sacramenta sunt, in quibus, non quid sint, sed quid ostendant,
semper attendendum, quoniam signa sunt rerum, aliud exi-
stentia, aliud significantia. Si ergo illa, quæ his significantur,
intelligantur, ipsa inueniuntur, vnius esse substantiæ: tan-
quam si dicamus, petra & aqua vnum sunt, volentes per
petram significare Christum, per aquam Spiritum sanctum. Quis
dubitatur petram & aquam diuersas esse naturas? Sed quia Chri-
stus & Spiritus sanctus vnius sunt, & eiusdem naturæ: ideo
cum dicitur, petra & aqua vnum sunt, ex ea parte rectè
accipi*

accipi potest, quia istæ duæ res, quarum est diuersa natura, aliarum quoque signa sunt rerum, quarum vna est natura. Tria itaque nouimus de corpore Domini exisse, cum penderet in ligno. Primum spiritum, vnde scriptum est: Et inclinato capite irradiidit spiritum. Deinde, quando latus eius lancea perforatum est, sanguinem & aquam. Quæ tria, si per seipsa intueamur, diuersas habent, singula quæque substantias, ac per hoc non sunt vnum. Si verò ea, quæ his significata sunt, velimus inquirere, non absurde occurrit Trinitas, quæ vnus, solus, verus, summus Deus est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Vt nomine spiritus accipiamus Deum Patrem. Nomine autem sanguinis, Filium, quia Verbum caro factum est. Et nomine aquæ, Spiritum sanctum. Cùm enim de aqua loqueretur Iesus, quam daturus erat sitiens, ait Euangelista: hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Hactenus Augustini verba.

In quibus pius lector videt, Augustinum significatione vocabuli Sacramenti largissimè vti, pro omni re, quæ aliquid ratione suæ substantiæ, & naturæ aliud sit, & aliud significet: adeo quidè, ut sanguis Christi hoc loco Augustino sit signum, & Christus sit signatum: id quomodo ad cœnam Domini applicetur, Hypocrita viderit, in qua sanguis Christi nunquam est signum, sed res signata. Ex eo autem minimè sequitur: verba Testamenti Christi, per Metonymiam explicanda esse, ut maximè verum sit, in Sacramentis aliud esse signa, proprietate suæ naturæ, & aliud res signatas.

Multò verò minus altera sententiâ Augustini, errorem illum confirmat, quam ex sermone ad infantes produxit Opinacor. Augustinus in sermone ad infantes.

In quo Augustinus disserit, quomodo panis sit corpus Christi, & calix, vel quod continetur in calice, sanguis eius? Ista, inquit, fratres, ideo Sacramenta dicuntur, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem, quod in-

telligitur, fructum habet spiritualem. Quid quaeso hic scribit Augustinus, quod vel nostra doctrina repugnet, aut Opinantis errorem confirmet? Apertè enim dicit: in Sacramento aliud videri, aliud intelligi: quod videtur, habere speciem corporalem, videlicet panis & vinum: quod intelligitur, habere fructum spiritua-lem, videlicet, corpus & sanguis Christi. Sed num hic affirmat, per Metonymiam, Panem corpus Christi dici? Item, cor-
 pus Christi non adesse? nihil minus. Ac ne de sententia Augu-
 stini quisquam dubitet, quid velit, cum inquit: aliud intelligi:
 seipsum explicat, sic scribens: hoc est, quod dicimus, quod modis om-
 nibus approbare contendimus. Sacrificiū Ecclesiæ duobus modis
 confici, DVOBUS CONSTARE, visibili Elementorū specie, &
 inuisibili D. N. Iesu Christi carne & sanguine. Item, confici-
 tur sacrificium Ecclesiæ duobus, Sacramento, & re Sacramenti,
 id est, corpore Christi. Est igitur Sacramentum, & res Sacramenti,
 id est, corpus Christi. Item caro eius, quam formā panis OPER-
 TAM IN Sacramento accipimus: & sanguis eius, quem SVB
 vini specie & sapore potamus.

Cap. Hoc est, de
 con. Di. 2.

Caro Christi sbr.
 ma panis in S A
 CRAMENTO
 OPERTA.

Depravatio Zvui-
 gliana verborum
 Augustini.

Vocabulum cor-
 pus Christi
 σμάνυμου.

Non igitur mens Augustini est, in cæna Domini, panē solum,
 & vinum per Ministrum in Eucharistia dispensari, & corpus &
 sanguinem Christi intelligi, hoc est, panē & vino significari, cuius
 meritum sibi communicans per fidem applicet: sed quòd IN Sa-
 cramento corpus Christi formā panis operatum accipiatur, & san-
 guis eius SVB vini specie potetur.

Quod verò additur: corpus ergò Christi si vis intelli-
 gere: audi Apostolū dicentē fidelibus: vos estis corpus
 Christi, & membra. Nota est ὁμοωνυμία seu equiuocatio voca-
 buli corporis Christi, quod aliàs corpus Christi propriū, aliàs Ec-
 clesiā eius significat. Quando igitur in posteriore significatione su-
 micur, nequaquā ad verba Testamenti referri aut intelligi potest,
 cum dicitur: hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Nam
 Ecclesia Christi non est pro nobis tradita, sed significat ipsum
 corpus

corpus Christi, pro corpore Ecclesiæ iradicum. Quæ duo, cum Opinacor confundat, malè vetustatis Testimonia, ad stabilicendum errorem suum, torquere, & accomodare deprehenditur.

Idem confirmat quoq; tertia Augustini sententia ex Sermone 2. de verbis Apostoli allegata: Tunc autem erit vita unicuiq; corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur; in ipsa veritate spiritualiter manducatur. Quæ verba non possunt per Metonymiam explicari, videlicet quòd panis dumtaxat nomen corporis Christi habeat. Nam panis neq; potest spiritualiter in veritate manducari: sed dumtaxat oraliter, neque etiam vitam dare: sed corpus Christi, cui verumq; competit, & rectè tribuitur: Ideoq; expressè dicit Augustinus: Corpus & sanguis CHRISTI erit tunc vita unicuiq;, non solum in Sacramento visibiliter, hoc est, cum visibili, vel IN visibili signo sumitur, quod etiam ab indignis fieri potest: Sed in ipsa veritate spiritualiter, hoc est, vera fide manducatur, non inquit: si Sacram. visibiliter sumitur: sed quod IN SACRAMENTO sumitur. Illud autè dicit esse corpus Christi, quod visibiliter sumi dicitur, propter visibile signū: IN, SVB, vel CVM QVO, sumitur. Hac, & non alia est verborū Augustini sententia, neq; aliā inde elicere potest, si maximè omnes ingenij vires & nervos intendat Hypocrita. Ex quib. omnibus constat, quòd aduersarij nostri Opinacoris, & omnium Zuingl. opinio de cæna Dñi, non modo fundamento verborū Christi destituatur, sed nulla etiā vetustatis Orthod. Patrum testimonia habeat: qui omnes lōgè aliter de hoc Mystero senserūt, & scripserunt, sicut in Refutat. Cæcod. Consensus demonstratū est.

Cæterum, quòd Opinacor Mystera hæc rationi humanæ nō simpliciter subijcit, videlicet, nō autè regenerationem, sed post regenerationem, quando ratio facta est spiritualis, quæ minimè errores probeat Philosophorum, sed vera principia de humani corporis essentialibus proprijs, quatenus verū testimoniū creaturis perhibet, & fidem non derogare: haud obscure, astute, tamen, opinionis

Zuingl.

II.

Phantasma Grynæide ratione ita generata.

Zvingliana fundamentum, in iudicio rationis humana collocat. Qua in parte etiam non modo non errare, sed rem ipsam acceperit sibi videtur.

Vnicum ac præcipuum fundamentum opinionis Zvinglianae ratio humana.

Vnicum enim hoc, rationis humanae etiam regeneratae iudicium, basis, & fundamentum est scripturarum falsa de corpore Christi, & cæna Domini opinio, quo solo nituntur, ad quod deinceps scripturæ, & Patrum testimonia ab ipsis male accommodantur.

Argum. Zvinglianae fundamentale.

Sic enim ratio humana argumentatur: Ratio hominis regenerata verum dicit: corpus Christi esse locale, & nostris simile, ratione substantiæ. Nostra autem corpora non possunt esse simul & semel in diuersis & pluribus locis: Ergo & corpus Christi: & per consequens, non potest realiter adesse simul & semel in tot millibus locorum, quando cæna Domini celebratur.

Questio igitur nunc est, an hæc argumentatio sit rationis regeneratae, vel non regeneratae? Opinatio noster pro indubitato ponit, rationi regeneratae tribuendum esse, quod nos constanter negamus. Regenerata enim humana ratio, corpus Christi non modo in essentialibus suis proprietatibus considerat, quod etiam ratio non regenerata facere potest, sed verbum Dei intuetur, quod corpori Christi conditiones, & prærogativas tribuit, supra proprietates naturales, propter unionem personalem cum Verbo. Unde corpus Christi habet, quod aliis, non modo omnibus corporibus, verum etiam spiritalibus creaturis, negatum est.

12.

Quapropter etsi reuera pium est (quod dicit Opinatio) restari, corpus Christi locale, & nostris corporibus ratione substantiæ simile esse. Item, corpora nostra in vita beata conformia fore glorioso ipsius corpori, sicut Apostolus restatur: ex eo tamen minimè sequitur, per omnia conformia esse, & nullas prærogativas præ alijs corporibus habere. Nostra enim corpora cum Filio Dei personaliter non sunt unita, neq; ad Dexteram virtutis

Fallacia à dicto secundum quid.

& ma-

& maiestatis exaltata, quæ extra omnem locum & tempus est, quam maiestatem credimus, ratione autem humana perscrutari non possumus.

Cum igitur tam certum sit, quàm quod certissimū, corpus Christi, quatenus cum Deo unum personale, ad Dextram Dei exaltatū extra tēpus & locum collocatū, cui hac ratione omnipræsentiæ tribuitur: non absoluta, quæ proprietate sua natura ubiq; diffundatur seu extendatur, sed in Deo Verbo, cui personaliter unitum est, quod omnibus præsentissimum, & longè præsentius est, quàm nos nobis inuicem, imò quisque sibi ipsi esse potest. Hinc patet, minimè REGENERATÆ, sed cæca in rebus diuinis, & non regeneratæ rationis humanæ, argumentationē & collectionem esse, cuius vitiū ratio etiā non regenerata facile videre, & iudicare potest. Est enim fallacia manifesta à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter, quod in simili exemplo videre est, cum dicitur: Corpus mensæ, quod lignum est, non videt. Oculus est verum corpus: Ergo oculus non videt. Vbi consequentia negatur. Etsi enim mensa est corpus ratione suarum dimensionum simile oculo, quia habet suam longitudinem, latitudinem & profunditatem, adeoq; omnia quantitatis continuæ propria: tamen quia non est animata, sicut oculus, ideo oculus propria habet, propter unionem cum anima, quæ mensa non habet.

Sic corpus Christi, quatenus corpus animatum, corporibus nostris, ratione substantiæ conforme & simile est. Sed quia Deificatum, ut vetustas Orthodoxa locuta est, hoc est, cum Deo personaliter unitum, & ad omnipotentem Dexteram virtutis & Maiestatis Dei exaltatum est: ideo tribuuntur illi, quæ nostris corporibus tribui non possunt. Etsi enim est eiusdem naturæ, tamen non est eiusdem gloriæ & Maiestatis. Inde verba Testamenti eius de ipsius corpore verificantur: HOC EST CORPUS MEVM, quæ de corpore Petri & Pauli, si Petrus aut Paulus

Corp. Christi quatenus ad Dextram Dei, extra tempus & locum est.

Ratio non regenerata vitia argumentationis rationis Zuinglianorum corrigere potest.

Simile de Mensa & oculo.

Applicatio similitudinis.
Corpus Christi Deificatum.

realiter esset, aliter intelligenda fuissent, quàm sonant: quorum corpora in hanc sedem Maiestatis minimè exaltata sunt. Christus autem cum suum corpus in hanc Maiestatem realiter exaltauerit, quæ extra omnem locum & tempus est: ideo etiam præstare potest, quod in verbis Testamenti sui promisit, & hæc Sacramentalis eius præsentia, ad illius Maiestatis omnipræsentiã se habet, *VI CONTRACTVM PROPTER ABSOLVTVM*, sicut Scapulensis piè & sanctè scripsit. Verbis ergo Christi simpliciter fides habenda, neq; propter essentielles proprietates corporis, quatenus corpus, alius sensus his ipsius verbis affingendus est.

13.

Calumnia de immensitate naturæ humanæ.

Manifesta autem Calumnia est, quod Opinator de anthropicis proprietatibus narrat (qualis est immensitas, quæ nulli substantiæ corporeæ & incorporeæ competit) in naturam humanam realiter effusis, quibus natura humana destruitur. Nemo enim dicit: humanam Christi naturam (vel propter unionem cum Verbo, vel propter gloriam nobis inenarrabilem, quæ post resurrectionem ipsius secuta est, & ad carnem Christi redijt) *IN SE, & PER SE, IMMENSAM* factam, & immensitatem illam, realiter in eam ita effusam, atq; hoc modo naturam humanam destructam, atq; in Diuinitatem conuersam esse. Sed hæc sunt Zuinglianorum malitiosa figmenta, qui eiusmodi effusionem proprietatum diuinarum, in humanam naturam factam, nostros docere fingunt, qua ipsa humanitas Christi per se, & in se immensa, infinita facta, Diuinitati exæquata sit. Quod turpissimum mandacium, cum toties à nostris confutatum sit, indignus est Hypocrita, cum quo plura verba de eo faciamus.

Maiestas immensa est, ad quam caro Christi exaltata est.

Aliud verò est, cum dicitur: Humanam Naturam in se permanentem, & essentielles proprietates suas retinentem, in Diuinam Maiestatem exaltatam esse: quæ Maiestas immensa & infinita, adeoque Deitatis propria est: quæ immensa & infinita Maiestas, omnique eius plenitudo in Christo habitat corporaliter,

ter,

er, hoc est, sicut Orthodoxi Patres interpretantur, in suo proprio corpore, tanquam in proprio templo.

Cum enim Diuinitas non sit corpus, ideo etiam plenitudo eius in ipsa Diuinitate corporaliter habitare non potest. Habitat ergo in corpore, hoc est, in assumpta natura humana, qua ratione, hac ipsa assumpta natura, exaltata est supra omnes creaturas, iam inde statim à tempore conceptionis, cum in forma Dei esset homo Iesus Christus assumptus, nec rapinam arbitratu, esse aequalem Deo, quam maiestatem tamen non ostentauit, sicut facere potuisset, sed ut Apostolus ait: ἐαυτὸν ἐκένωσε, seipsum exinanauit, seu EVACVAUIT, formam serui suscipiens, donec redemptionis opere, passione, & resurrectione, completo, hanc formam serui prorsus deposuit, quem Deus Christum & Dominum fecit, sicut Petrus loquitur, cui omnia subiecta sunt, sicut Psal. 8. docet, non modò homines, sed omnes etiam creatura.

Plenitudo Diuinitatis non in Diuinitate, sed in humanitate habitare dicitur corporaliter.

Erroris autem vnica causa, & origo, est cecitas mentis nostra, quòd NON VIDEMVS, quomodo ei omnia subiecta sunt, sed quoniam loci imaginatio semper nobis ob oculos versatur, & alius ascendere ratione humana non valemus: ideoq; cum Thoma non credimus, quàm diu intellectum nostrum non captiuum ducimus in obsequium Christi, sed fingimus regiam sedem in cælo, vbi Christus ad Dexteram Patris collocatus, auctoritatem & potestatem habeat, super omnes creaturas, sicut Imperator Romanus in sede imperatoria Maiestatis collocatus, non tamen in toto Imperio præsens est: sed auctoritate tamen imperat omnibus, qui ipsius imperio subiecti sunt. Cum nihil minus sit in sede Maiestatis Dei propria, quæ neq; locus est, neque in loco, sed supra, infra, extra, & intra omnia loca, quod fides capit, sensus non comprehendit: neq; ratio humana (siue regenerata, siue non regenerata) intelligit.

Imaginatio loci etiam quando de Deo cogitamus. Carnales cogitationes de regibus de in cælo.

Si igitur saltem rationem ac considerationem loci obijcere

Quomodo nos, in

cōtrouerſia de præſentia Chriſti exſtitia, & in 8 cœna, ex pedire queamus.

poſſemus, & quomodo Deus ſine loco & tempore omnia præſentia habeat, & rebus omnibus præſens ſit, diligenter cogitaremus, quod Stapulenſis piè & ſanctè monet: cum facile nos ipſos ex hoc errore expediremus, cum propter Diuinitatem, & humanam naturam cum ea vnionem perſonalem, in Filio Dei factam, hæc omnia carni Chriſti tribuantur.

I 4.

Malitia Grynæi, pro hyperphyſicis anti-phyſica ponendo.

Plurimum etiam in eo errat Opinator noſter, cum erroris ſui ſocijs, quòd hyperphyſicas dotes, de quibus noſtri Theologi loquuntur, anti-phyſicas appellat, quaſi contradictonia in natura humana opponerentur: videlicet: cum dicitur: corpus Chriſti, quatenus corpus eſt, & permanet, proprietate ſuæ naturæ, finitum, circumſcriptum, & ſimul ad infinitam Maietaſtem euectum, quæ Deitatis propria eſt, cuius etiam realiter, per vnionem & exaltationem illam, particeps factum eſt. Hæc infinita Maietaſtis communicatio, non eſt anti-phyſica, quia neq; contrariè, neq; contradictoniè, natura humana opponitur: ſed eſt hyper-phyſica, qua humana natura non deſtruitur, ſed ſummè perficitur, & exaltatur. Neq; enim ei ita tribuitur, quòd IN SE, & PER SE, à Diuinitate ſeorſum, tanquam in ſubiecto habeat, qua ratione contradictonio locum haberet, ſi videlicet, humana Chriſti natura, PER SE, & IN SE, ſimul finita & infinita, ſimul circumſcripta & incircumſcripta eſſe diceretur, qua ratione manifeſta cōtra dictio implicaretur. Sed diuerſo reſpectu de humana natura Chriſti prædicatur. Circumſcriptio. n. & finitas, reſpectu naturæ & eſſentiæ, infinitas verò, & incircumſcriptio, reſpectu vnionis cum Verbo, in quo omnia infinita ſunt, qua ratione plenitudinis Deitatis in Chriſto habitantis corporaliter, natura humane cōmunicata, & phraſi S. S. in eâ effuſa dicuntur. Cum ei ſpiritus nō datus ſit ad Meſuram: Et Chriſtus oleo laticis, præ confortibus ſuis, vnctus ſit. Hæc vt ilia rumpantur Hypocritæ noſtro, nunquam vlla ſpecie veri, negare poteſt, niſi ſimul Dexteram Dei Patris infinitam eſſe, impiè negare velit.

Ioan. 3.

Pſalm. 45.

Et

Et hæc perfectio naturæ humanæ est, quæ carni Christi cō-
igit, per quam veritas naturæ nequaquam destructa, sed summè
exaltata est, in qua exaltatione summa, omnium fidelium con-
solatio reposita est, quòd sciunt, carnem suam, in hac sede col-
locatam esse, in qua præsentissima omnibus pijs, ipsorum ærum-
nas videt, his afficitur, eos protegit, & gubernat.

Quod si verò nos audire recusat Opinator, ut qui ipsius
opinione, affectibus, & percurbationibus quibusdam indulgere
videamur: vel saltem virum doctissimum, cuius nomen in omni-
buis scholis celebre est, Iacobum Scapulensem audire non dedi-
gneur, cuius verba hîc adscribere libuit, ut ea examinare, &
apud se diligenter expendere possit. Quæ sic sonant: Quod si ratio
quærat à fide, (quæ nimirum Magistra est, cum de divinis agi-
tur) cum Filius sit in Patre, & in omnibus sanctis, qui sunt in
cælo & in terra: AN ETIAM CORPORALITER SIT?

Quid ni? SED ABSQVE MODO, NISI DICAS, DI-
VINO ET INCOMPREHENSIBILI MODO, qui non
tàm modus, quàm NON MODVS dici debet. Et mirum, SI ID
FIDES NON DICERET. Cùm videat simul in India, A-
phrica & Europa, locis innumeris, Filium DEI IN CORPO-
RE Sacramentaliter esse. Quòd autem dicitur Sacramentaliter,
MODVS est. Quomodo ergo, si subtrahat modum? NON VI-
DEAT VBIQVE Filium Dei CORPORALITER, sed sine
modo, AC SUPRA OMNEM MODVM ESSE. VBI-
CVNQVE enim Christus est, incarnatus est. Incarnatus
autem, SINE CORPORE NON EST. Et magna est
fides, cognoscere, Christum corporaliter esse, vbi Sacramentali-
ter est. Sed maior est, cognoscere, EVM ABSOLVTE VBI-
QVE CORPORALITER ESSE. Nam hoc est sine mo-
do cognoscere, illud cum modo. Fides autem quæ est ABS-
QVE MODO, maior est, quàm quæ modum habet. ET IL-

Summa perfectio
 naturæ humanæ
 in Christo.
 Consolatio piorū
 in exaltatione car-
 nis Christi reposi-
 ta.

“ Iacob. Stapus
 “ lensis in 14.
 “ Cap. Ioannis
 “ Euangelistæ
 “ verba.

“ Filius Dei VBI-
 “ QVE CORPO-
 “ RALITER.

“ Christus ABS-
 “ SOLVTE VBI-
 “ BIQVE corpo-
 “ raliter est,

- Præsentia Sacra „ LVD QVOD AMMODO PROPTER, HOC EST, VT
 mentalis ab omni „ CONTRACTVM PROPTER ABSOLVTVM. *Item.*
 ni præsentia pens „ *Neq; Europa, neq; Asia, neq; Aphrica capax est plenitu-*
 det. „ *dinis corporis Christi,* CORPORIS INQUAM CHRISTI, cui cor-
 Idem in 1. Cor. „ *pora nostra spiritali modo vniuntur, & ut sic dicam, concorpo-*
 12. Cap. „ *rantur. QVOD COELVM IMPLET ET TERRAM.*
 „ *Est enim VEICVNQVE VERBVM EST. Nam Verbum*
 „ *caro factū est. QVIA VERBVM NVSQVAM SINE CAR-*
 Admonitio nes „ NE EST: neq; caro illa sine Verbo, VIDE, NE CARNALIS
 cessaria de imas „ IMAGINATIO VOS HIC LVDAT, LOCA MVLTITV-
 gnatione loci. „ PLICANS, SPACIA DISTENDENS. *Neq; hic locorū mul-*
 NB. „ *tiplicatio, neq; spaciōrū distentio intelligitur: SED PLENITV-*
 Ausculta Gry „ DO SINE LOCO, SVpra LOCVM OMNEM, INFRA
 næc. „ LOCVM OMNEM, EXTRA ET INTRA OMNEM,
 „ SINE SPACIO, SVpra ET INFRA OMNE SPACI-
 „ VM, EXTRA ET INTRA OMNE SPACIVM. *Et corpus*
 Corpus Christi, „ *Christi SVper SPIRITVALI ILLO MODO, qui sine mo-*
 quomodo cor- „ *do est,* NVLLI COMPARABILE, NVLLI PROPOR-
 poribus nostris „ TIONABILE EST: *sed corporali modo, quo in terris visus est,*
 comparabile, & „ *& comparabile, & proportionabile est. Hoc, ex assumpra infir-*
 nō comparabile. „ *mitate, & modum & comparationem proportionemq; admittens,*
 „ *illud autem, ex assumente virtute, MODVM, COMPARATIO-*
 „ *NEM OMNEM, omnemq; proportionem DIFFVGIENS. ID*
 Cæcitas huma- „ RATIO IMAGINATIONI IVNCTA, NON ATTIN-
 az rationis. „ GIT: NEQVE RATIONALITER IN SEIPSA MA-
 „ NENS. VERVM ABSVRDA VTRINQVE LOQVI-
 „ TVR, AFFINGIT. *Sed exera se euadens, SVper RATIO-*
 „ *NALITER SVperIORI MENTI INFVSA VIRTV-*
 „ *TE, VBI NEQVE LOCA, NEQVE SPACIA, NE-*
 „ *QVE NVMERVS, NEQVE MVLTITVDO, NEQVE*
 „ *TEMPVS COGITANTVR, VERA SENTIT, ET*
 „ *VERA LOQVITVR. LOQVITVR quidem, ut ineloquibili-*
 lia,

lia, in cōparabilia, improporcionabilia dici queant, & quodammodo ineloquibiliter. Hactenus Iacobi Scapulensis verba.

Hæc non obiter legat Opinator noster, sed nonnihil vel saltem ad tempus dumtaxat breue, deposito superbo & hypocratico Spiritu, diligenter, & acurate expendat: AN SINT RATIONIS HVMANÆ REGENERATÆ, vel non regeneratæ Scapulensis verba de corpore Christi, Deo Verbo vnito. Inprimis verò diligenter attendat, quod de IMAGINATIONE carnali monet. Videce (inquit) ne CARNALIS IMAGINATIO VOS HIC LVDAT, LOCA MVLTIPlicANS, SPACIA DISTENDENS. Hæc imaginatione carnali sublata, quæ hominis non regenerati est propria, & quam deponere non potest, donec regeneratur: quid absurditatis habet, hæc pia, sancta, & verissima Scapulensis de corpore Christi sententia? Quam MENS IMAGINATIONI Ivncta non intelligit, sed superrationaliter superiori menti virtute infusa firmissimè credit, & ne tantillum quidem dubitat.

Hæc pia, vera, & irrefutabili doctrina de corpore Christi posita, omnes errores & hæreses, facillè refutantur, quæ de persona Christi, & duabus eius naturis inciderunt. Primum Marcionis figmentum, de corpore Christi phantastico, ingenua confessione cōfutatur, cum dicitur, quod Christus habuerit verum corpus, nostris corporibus comparabile, & proporcionabile, si substantiâ & veritate eius spectes. Diinceps quoq; Scueri hæresis, quod proprietates essentialis corporis, nequaquã absorptas esse dicimus. Cum Maiestatis diuinæ cōmunicatio, naturam non absorpserit, sed summè perfecerit, & glorificauerit. Sic delirium quoq; Schvuenckfeldij confutatur, qui falsa & noua definitione, seu descriptione vocabuli creaturæ excogitata, carnem Christi creaturam esse negauit. Nã creatura Schvuenckfeldio significat, quod seruitutis legibus est subiectum: Christum autem etiam secundum carnem constitutum esse Dominum super omnia, restari scripture, ideoq; creaturam esse

Apostrophe ad Gryazum.

15.

Refutatio breuis hæreseon de persona & duabus naturis in Christo.

1.

Marcionis hæresis confutatio.

2.

Scueri erroris confutatio.

3.

Schvuenckfeldij delirij confutatio.

Creaturæ noua definitio.

esse carnem eius, sine contumelia, & diminutione gloriæ Christi, dici non posse, falsò existimauit. Nos verò creaturam appellamus, quicquid non est ab aeterno, sed initium habet in tempore. Cùm ergo Schvuenckfeldius concedat, carnem Christi initium habere in tempore, & non fuisse ab aeterno, inierim tamen negauit, esse creaturam: Elleboro illi magis opus erat, ad cerebrum purgandum, quàm operosa Refutatione erroris huius, quæ omnibus manifesta est.

Cur hæreses has
Grynæus recitauerit.

Recitat autem has hæreses Hypocrita noster, hanc potissimum ob causam, vt tacite nos illorum accuset, & coram Ecclesia reos faciat, quòd Christo secundum carnem infinitam illam Maiestatem, quæ Deitatis propria est, communicatam esse, doceamus. Quasi verò cum illa communicatione Maiestatis, naturæ humanæ veritas consistere non possit, quod falsum esse, Scapulensis verbis, non à ratione humana, non regenerata profectis, sed à Spiritu sancto dictatis, demonstrauimus. Quæ si Hypocrita noster diligenter expendere, & rationem suam ab imaginatione de spacijs locorum reuocare posset, iam iam à suo pernicioso errore liberatus esset. Præterea, diligenter quoq; cogitare debet Opinator noster, D. Paulum non cum infidelibus & cæcis gentibus nondum regeneratis, sed cum regeneratis loqui, quando ad Corinthios sanctos scribit: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed diuinitus valida, & ad subuersionem munitionum, λογισμοῦ καὶ θαυμάτων, dum ratiocinationes euerimus, omnemq; sublimitatem, quæ extollitur aduersus cognitionem Dei, & captiuam ducimus OMNEM COGITATIONEM, ad obediendum Christo.

Admonitio Pauli
contra cæcum iudicium rationis
humanæ.

Nam etsi homines fideles verè sunt regenerati per Spiritum sanctum: primitias tamen eius duntaxat acceperunt, & regeneratio duntaxat inchoata est. Ideoq; perpetua manet pugna carnis & spiritus, etiam in ipsis sanctis. Cùm igitur λογισμοὶ & ratioci-

raciocinationes in rebus diuinis instituuntur, etiam regenerati in errores delabi possunt, si non perpetuò verbum Dei inuenientes, quod ratio humana non intelligit, sed fides apprehendit, ad rationis humane argumenta conuertuntur, & his insistentes, à verbo Dei, propter absurda recedunt, quæ in sensus & rationem humanam incurrunt. Quod primis nostris parentibus accidisse, cum summa ipsorum & nostra miseria experiri sumus, quorum intellectus regeneratione ante lapsum non indigebat. Idem multis doctis viris euenisse, & euenire, cristissimæ exempla plurimorum, quæ commemorare possem, testantur, qui sua rationi nimium fidunt, & in terros errores incidunt, quòd vix suum in obsequium Christi captiuum ducere nolunt, decepti à maligno Spiritu, quasi ipsorum λογισμοί rationis regeneratæ, & à Spiritu sancto inspiratæ cogitationes essent. Quod etiam Opinatori nostro accidisse, non dubium est.

Quomodo ratio humana ad errores à veritate abducatur.

Desinat ergò nobis rationem humanam regeneratam obijcere, quæ à verbis aperiti Testamenti Christi recedens, ex Philosophicis principijs, de proprijs essentialibus corporis ad corpus Christi, contra eius Maiestatem, & veritatem verborum ipsius, RATIOCINATUR. Hac enim minimè regeneratæ, sed NON REGENERATÆ rationis humane ratiocinatio est. Nam regenerata ratio, omittis Philosophicis principijs, per fidem verbum Testamenti Christi aspicit, & statim se illi captiuam subijcit, seque credere, non autem intelligere, ingenuè fatetur, quod Christus loquitur, & λογισμοίς rationis humane, Philosophicis duntaxat principijs nitentibus, sese acriter opponit. Qui λογισμοί, ut maxime videantur sublimes, ex incima Philosophia petiti: ratio tamen regenerata, verbum Dei inueniens, eos euertit, & illam sublimem persuasionem sapientiæ, in infernum vsq; præcipitat, quæ aduersus cognitionem Dei se extollit, quæ in verbo & per verbum reuelata est, & sola fide apprehenditur.

Ratio se scripto verborum Testamenti Christi opponens, non est regenerata.

16.

S. Athanasij. *Non solum autem magna alacritate animi S. Athanasij, de Domino nostro Iesu Christo, verba in Symbolo ipsius de persona, & duabus naturis in Christo, posita amplectimur, sed in his*

Similitudo animæ
& corporis.

Propria animati
corporis non abo-
lent corpus.

Applicatio simili-
tudinis ad huma-
nam Christi natu-
ram.

Assumptio huius
manitatis in De-
um.

17.

Grynæus Nesto-
rianus.

Nestorius ORE
vnam singularem
personam in Chri-
sto confessus est.

quoque contra omnes aduersarios nostros gloriamur. Inprimis vero probatur similitudo animæ & corporis, quæ etsi per omnia non responderit huic mysterio, vix tamen alia magis accommodata esset, qua non Athanasius solum, sed alij quoque orthodoxi scriptores veteres Ecclesiastici sunt vsi: Eaque omnes iam commemoratæ hæreses refutantur. Nam propter vñionem corporis cum anima, & acquisita propria corporis animati, quibus ab inanimato corpore differt, corpus non desinit esse corpus, neque in substantiam animæ, aut phantasma Marcioniticum aliquod conuertitur, sed permanet corpus. Neque per vñionem cum anima, errore Eutyriano & Seueriano, absorbentur corporis, quatenus corpus, proprietates essentialis, sedeasdem retinens, alijs sublimioribus superinduitur: Sic assumpta quoque humanitas, per vñionem deificata, & exalta- ta in sedem Maiestatis Dei propriam, non modo substantiam, sed etiam proprietates naturæ humanæ essentialis retinet, neque in diuinitatem mutatur, aut proprietates absorbentur, sed in super diuina hac Maiestate per vñionem exaltatur, & glorificatur. Vnus, inquit Athanasius, non conuersione Deitatis in carnem, sed assumptione humanitatis, IN DEVM. Quæ assumptio, non est nuda vñio: sine communicatione eorum, quæ Deitatis propria sunt, sicut Zvingliani & Caluimiani falsò opinantur.

*Quæ igitur in fine contra Arrianos, Marcionitas, Eutyrianos, & Apollinaristas asserit, apud nos certa & indubitata sunt. Sed aduersus Nestorianos, quod ait: se credere & statuerè, vñum esse Christum, nec diuidi eius personam, tam verum est, quam verè id de se Nestorius affirmavit. Nam ipse quoque Nestorius ORE VNAM SINGVLAREM PERSONAM confessus est, sicut ipsius Epistola verba expressè testantur, & à Sy-
nodo*

nodo Ephesina iniuriam sibi factam conquestus est, quæ illi tribuat, quòd duos Christos faciat, & personam eius diuidat in duas. Quod tamen illum fecisse, conuictus est à Synodo, dum pertinaciter negaret communicationem Idiomatum realem, videlicet, humanitatis, tanquam Deo indignas, ut nasci ex muliere, crucifigi, &c. Quamuis enim dixit: in Christo vnã singularem personam, & Filium Mariæ, Filium Dei esse: tamen fateri noluit, Mariam esse matrem Dei: Deum ex muliere natum: Deum crucifixum esse. Noli, inquit, gloriari ludæ, hominem, non Deum crucifixisti. Ego, inquit, Deum bimestrem, & trimestrem, nunquam dicam. Mariam $\chi\iota\sigma\omicron\tau\omicron\nu\omicron\upsilon\pi$, sed non $\delta\epsilon\omicron\tau\omicron\nu\omicron\upsilon\pi$ dicere voluit. Ex hac confessione Nestorij, Cyrillus, & Synodus Ephesina colligebant bonã consequentiã, Nestorium duos constituere Christos: alterum hominem, qui ex Maria natus, & crucifixus, & cuius mater Maria sit: alterum Deum, qui neq; ex muliere natus, neq; crucifixus sit.

Nestorius quomodo personam diuiserit in Christo.

Heresis Nestoriana est communicatio Idiomatum realis.

Nestorio autem longè deteriores sunt Zuingliani, & Calviniani in Disputatione de communicatione Idiomatum, qui impio corde, & blasphemio ore pertinaciter contendunt, humanam naturam in Christo, omnipotentia Dei neq; capacem, neq; participem esse, sed habere **MEDIAM POTENTIAM**, quæ minor sit potentia Dei, & maior quàm angelorum & beatorum hominum potentia & gloria: contra expressa sacra Scripturæ, & illustra testimonia: In Christo, inquit Apostolus, **HABITAT OMNIS PLENITUDO DEITATIS CORPORALITER**: hoc est, sicut orthodoxi Patres vnanimiter exponunt, **IN CARNE, IN CORPORE, IN HUMANITATE ASSUMPTA**, tanquam in proprio templo.

Qualem potentiam Christo homini tribuat Calviniani.

Coloss. 2.

Quidquid igitur ore fateatur Hypocrita noster, cum socijs suis Zuinglianis & Calvinianis, de vnitate personæ Christi cõtra Nestorium, nugæ sunt: quamdiu realem communicationem Idiomatum diuinitatis, in persona Christi negant: quod hæc tenus

Vnitatem personæ in Christo Zuingliani non credunt.

perinaciter fecerunt, & hanc communicationē, tanquam Eurychianam naturarum & proprietatū confusionem, condemnarunt.

18.

Zvuingliani Chalcedonenſis Synodi Confessionem non tenent.

Error Nestorij tolerabilior quam Zvuinglianorum.

Certamen Nestorianum non fuit λογομαχία.

Caluiniani & Zvuingliani, Nestoriani.

Communicatio Idiomatum quid Zvuingliani significet. Zvuingliani Christum à dextera Dei, non deponent.

Ideoq̄, etiam impossibile est, ut vel credant, Confessionem Chalcedonenſis Synodi, quod Filius Dei indiuisus, & inseparabiliter sibi humanitatem iunxerit. Negatio enim communicationis proprietatum realis, manifesta est persona diuisio, & naturarum separatio, sicut Synodus Ephesina rectè contra Nestorium conclusit. Quæ, ut dixi, propemodum in Nestorio tolerabilior fuit, quam nunc est in Zvuinglianis & Caluinianis. Nestorius enim arbitratuſ est, se eueri honorem Dei, si ab eo remoueat, quæ Deo indigna iudicabat esse. Qualia sunt, nasci ex muliere, pati, crucifigi, bimestrem & trimestrè esse. Quæ absurditas, hodie quoque Iudæos in errore retinet, quò minus credere possint, Iesum Nazarenum Mariæ Filium, ESSE DEVM. E contra, communicationē Idiomatum diuinitatis cōcedebat, videlicet carnem Christi esse viuificam, quam etiam in cæna Domini dispensari nihil dubitabat, cui vicissim σαρωμαχία & ἀνθερωπομαχία obiecta fuit, nisi communicationem Idiomatum concesserit, ubi certamen non fuit otiosum de verbis, & inanis λογομαχία, sed de rebus, & seria πρᾶγματομαχία.

Zvuingliani verò & Caluiniani, ex professo, contra communicationem Idiomatum diuinitatis, perinaciter pugnant, quòd diuinitatis propria, assumpta natura humana, nullo modo realiter communicari possint. Quòd hæc communicatio, quæ physicam appellant, sit Eurychiana confusio naturarum & proprietatum. Ideoq̄, communicationem Idiomatum, esse dant axat phrasin, & modum loquendi, contendunt, & permutacionem nominum. Quæ ratione, personā Christi cum Nestorio manifestè separant, & Christū iuxta humanitatē, à dextera omnipotentis virtutis & Maiestatis Dei, quòd in ipsis est, deponunt: qui tamen se ab illis deponi non patitur: sed propediem hanc diuinitatis propriam communicationem Maiestatem, illis ad iudicium declarabit.

Et

*Et hæc quidem hæcenus de fundamentis opinionis Zuingli-
anorum & Calvinianorum, quàm friuola & nullius momenti
sint. Et confido pio ac Christiano lectori me discretè demonstrasse,
quòd verbis Testamenti Christi manifestè repugnet, nec Ortho-
doxæ verustatis testimonia habeat: sed iisdem apertissimè oppugne-
tur, quæ ad eius confirmationem Opinator produxit, sicut paulò
antiè ostendimus.*

*Nunc quoque videamus, quid de sententiæ & doctrinæ no-
stræ fundamentis sentiat & scribat, & quomodo ea euertere co-
netur.*

G R I N Æ V S.

XXVI.

Eorùm verò, qui à Consensu Orthodoxo Eccle-
siæ Dei, hac in parte discedunt, & nobis contradicunt,
principia, duùm generum sunt, quando alijs quidem
suam opinionem vtcunque tueri: alijs verò, veram
nostram sententiam confutare, infortunè fatagunt. 1.

Principia illorum confirmantia, inquam, hæc sunt: 2.

I. Scriptum in verbis cœnæ Dominicæ, quod si quis
sequatur, Papistica potiùs transsubstantiatio, quàm
Cardinalis Cameracensis nugamentum, videlicet,
consubstantiatio, confirmabitur.

II. Carnis Christi commentitia multis in locis
præsentia, ignota toti Orthodoxæ antiquitati (vt plæ-
ræque Ecclesiæ orbis Christiani testantur) & reuera
ex Eutychanismo ortum ducens. 3.
4.
5.

III. Opinio quæ fingit: Ideo carnem Christi vbiq;
ac proinde in cœna corporaliter præstò adesse, quia
illa sedet ad Dexteram Dei. 6.

III. Cresphygeton falsum, & seipsum euertens, 7.

de carnis Christi pluribus effendi modis, cùm non nisi vnus sit, secundum quem, in Verbi persona illa subsistit.

7. V. Ad hæc accedit D. Lutheri ἀνὸς ἔφα. Etsi autem
8. hic vir eximium Dei organum fuit, ac præclare de Ec-
9. clesia meritus est: Sicut tamen Petrus Apostolus,
10. apud Antiochenos, nō recto pede, vt veritati Euāgelij congruebat, incedere, & Barnabam, aliosq; exemplo suo in eandem simulationem potuit abripere. Gal. 2. 13. 14. Ita Petro inferior Lutherus humani aliquid sese passum, satis demonstrauit, quando extra contentionis calorem, de Mysterio cœnæ Domini multò re-
11. tius pronunciauit, quàm in illius æstu & paroxysmo.
12. Ideo prudenter faciunt, quicunque malunt, cum eodem concordiam cùm nostris ineunte (id quod anno Epochæ Christianæ 1536. factum constat) posterioribus curis, quæ meliores esse consueuere, locum
13. dare, in veritatis viam sese recipere, & in ea inoffen-
14. so pede progredi, quàm cum eodem perturbationibus quibusdam indulgente, & à nonnullis instigato,
15. à vero aberrare: probare Nicolai Papæ iussu præscriptam Berengario Palinodiam (quæ etiam Scholiastæ
17. Iuris Canonici displicuit, eò, quòd affirmat, corpus Christi dentibus terti) impijs iuxta pijsq; facere communem carnis Christi manducationem, licet non eodem affectu: vsu vnus speciei in cœna, Eleuationem Papisticam, inter adiaphora reponere, & alia quædam affirmare ἐπιμάτων ψαύματα, quæ certè in nullius, quantumuis clari; emeritiq; hominis gratiam, sanis hominibus, qui naso seduci non ferunt, recipienda sunt.

- Confutantia autem eorundem principia sunt: 19.
- I. Contemptus rationis humanæ. Quæ ut est radius diuinæ sapientiæ, ita cùm sit post lapsum primorum parentum obscurata, postea tamen gratiæ regenerationis efficacitate, sit πνευματικὴ seu spiritualis: quo nomine ingrati hominis foret, eximium Dei donum vilipendere, & tragicè exagitare. Scriptum enim est: 20.
Ne sitis sicut equus & sicut mulus, quibus non est intelligentia: capistro & freno maxillam eorum constringis, ne accedant ad te. Psalm. 32. 9.
- II. Irrisio veræ Philosophiæ. Enimuerò cùm nos 21.
fines egressam suos philosophiam, & de mundi æternitate, de viribus humanis, de particulari prouidētia, à vero aberrantem, non sequendam: cùm etiam de ijs, quæ fidei propria sunt, minimè consulendam fateamur: Ea tamen de quibus vera testimonia in philosophia extāt, ideò, quia omnis veritas in Logica, Ethicis, & Physicis, à Deo patefacta est, magnificienda censemus, quis homo prudens id nobis vitio vertat? 22.
Irascentur quidam principio, quòd statuit: omne corpus, & esse loco & tempore circumscriptum: Et Philosophicū esse, nec ei locum in Schola Theologica concedendum, clamitant. Si ita libet vitilitigare, quid de 23.
doctrinæ Ethicæ principijs, & præceptis, quæ & esse Deum, & qualis is sit, & quales non esse velit, edocent, 24.
fiet? Num illa quoque iuuentuti ingeniosæ irridenda 25.
propinabunt? Num doctissimos solidæ & seuerioris 26.
Philosophiæ (in qua, grata de Deo fama sparfa est, & quæ id, quod de Deo cognosci potest, profitetur, Deo manifestante per Naturæ lumen, Rom. 1. 19.) promos, 27.
& cōdos, hostiū loco se habere, gloriabūtur. Istud sanè 28.
si fecer-

si fecerint, IUVENIBVS ERVDITIS, in memoriam reuocabunt Platonis dictum, quod monet, inscitia certum signum esse, si quis ab eruditissimis viris sese alienum esse dicat: καὶ τί μᾶλλον ἀμαρτῆας τεκμήριον, ἢ εἰάντις τοῖς καλοῖς ἀνδράσι διαφέρεται.

29. III. Sophistica multiplex, ἀποπλάνησις καὶ θολογία
 30. in colloquijs, narrationes falsæ de tragico interitu
 31. præclarorum Christi seruorum: audacia præiudican-
 32. di Ecclesijs reformatis, & multis millibus piorum, san-
 33. ctum Iesu Christi nomē inuocantium: Licentia con-
 34. tradictorijs, in disputationibus serijs, vtendi: in de-
 spectum humanæ rationis & alia δυσψήμια & tristitia,
 quorum certè Dei seruos magnoperè pudere debet.

IACOBVS ANDREÆ.

*In hac Thesi 26. propemodum tot insunt mendacia, quor
 verba sunt Hypocritæ, quæ omnia & singula, etiam accuratè
 examinabimus.*

1. *Primum, quòd affirmat: nos à consensu Orthodoxo Eccle-
 siae Dei, in doctrina de cœna Domini discessisse: id manifestum
 mendacium esse, Refutatio Cacodoxi Zwinglianorum consen-
 sus aperè docet, quem sub Titulo Orthodoxi Consensus, suppres-
 so auctoris nomine, in lucem miserunt. Cuius Auctori Iureconsul-
 tus esse perhibetur, Doctor Christophorus Herdesianus, Norin-
 bergensis Reipublicæ minister. Id si verum est, quod ipseme de
 seipso confessus est viris, quibus non facillè fidem derogare po-
 terit, non cum laude magna, & commendatione doctrinae ipsorum
 coniunctum existiment: quòd videlicet Doctorem Iuris, aucto-
 rem, tanquam aduocatum ac procuratorem suæ causæ conduxisse,
 videantur, qui malis artibus eam pingere & ornare studeat, ve
 quàm*

Author Consens.
 falsò dicti Ortho-
 doxi,

quàm plurimis imponant. Quapropter cum id intelligerent, maluerunt sine auctoris nomine, in lucem prodire, quàm expresso nomine auctoris, maculam suæ doctrinæ inurere, & auctoritatem Theologorum Zvinglianorum, & Calvinianorum minuere, quasi nullus ex illorum numero esset, qui hanc malam causam ueri posset, nisi impudens Iurista Φάρισαα σοφὰ suppeditaret, & Rabularum forensium malis artibus instructus, lectori fucum faceret.

Quod verò ad principia confirmantia attinet, initio facetur, scriptum in verbis Dominicæ cænæ à nobis produci, quod Lutherus, piæ & sanctæ memoriæ, diligenter notandum monet: plus enim quàm dimidiam partem victoriæ in eo positam, verè dicit. Si etiam aduersariorum confessione obtineamus, SCRIPTVM verborum Christi pronobis stare, si verba in proprio sensu accipiantur, sicut in Testamento Christi posita sunt.

Sed quod Hypocrita subiungit: si scriptum, τὸ ἔκτρω, in verbis Testamenti Christi quis sequatur, Papislicam potius transsubstantiationem, quàm Cameracensis cardinalis nugamentum, videlicet, consubstantiationem confirmari: verumq; falsum, & nugamentum Opinatoris esse, dicimus. Quisquis enim crediderit, panem Pronomine (НОС) demonstrari, & quòd panis permaneat, ratione suæ substantiæ, is transsubstantiationem nunquam asseret. Quemadmodum Petrus Christum hominem alloquens, inquit: Tu homo, Filius Mariæ, Iesus Nazarenus, es Christus Filius Dei viui, non opus fuit, ut Filij Dei assumpta humanitas, in Diuinitatem transsubstantiaretur: sic τὸ ἔκτρω, seu scriptum, vel literalis sensus, retineri potest, in verbis Testamenti Christi, ut nullo modo transsubstantiatio confirmetur.

Deinde, per τὸ ἔκτρω, seu SCRIPTVM, non confirmatur consubstantiatio, quam Cameracensi Cardinali, & Luthero affingit Hypocrita, per quam nihil aliud intelligit, quàm physicam, cor-

2.
Primum principiū confirmans nostrā doctrinam.

SCRIPTVM
verborum Testamēti Christi.

3.
Obiectio Grynæi.

Τὸ ἔκτρω
seu SCRIPTVM
verborum Testamēti Christi non confirmat transsubstantiationem.

Consubstantiatio
malitiosum figmē
tum Zvuingl. &
Caluinistarum.

poralem, & localem coniunctionem corporis Christi cum pane, sicut ipsorum Cacodoxus Consensus, ex quo hæc omnia descripsit Opinac, perpetuo urget. Quod nugamentum, dum Grynæus oppugnat, non Ecclesiarum nostrarum confessionem, sed suum proprium ipsorum figmentum impugnat. Realis enim præsentia corporis Christi IN MYSTERIO, non est consubstantiatio, qualem Cingliani nobis affingunt, quasi corpusculum membræ contractum in pane latitare, doceamus, sed est *Mysterium*, quod sola fides capit, & ratio non intelligit, ab Orthodoxa vetustate innumeris testimonijs confirmatum, & elogijs ornatum.

Fundamentū fidei
& Confes. nostræ
de cœna Domini,
Scriptum verborū
Testam. Christi,

Quapropter, pius lector, hoc aduersarij testimonium, diligenter attendat, nos pro assertione nostræ doctrinæ & confessionis, scriptum verborum Testamenti Christi, tanquam fundamentum ponere, quo nitimur: hoc est, nos, simplicissima fide, hortamur omnes, insistere verbis institutionis Christi, quia sine verba Testamenti clara, perspicua, diserta, neq; curandum, quod neq; sensus, neq; ratio, eius modum percipiat, & intelligat.

Ex quo etiam manifestum est, quod auditores nostros, non à verbo Dei abducamus, sed doceamus, ut simplici fide, in verbo Domini acquiescant, & Christo honorem veritatis, & omnipotentia, tribuant, qui non potest fallere, sed valeat præstare, quod promissit, ut maxime sensibus & rationi nostræ humana absurdum videamur: sicut Articuli Symboli Apostolici omnes, & reliqua regni Dei mysteria, non intelliguntur, sed eruduntur.

Zvuingliani, à scripto verborū Test. Christi, apertè recedunt.

Conerà verò hoc ipso fatecur Hypocrita noster, se cum opinionis suæ socijs Zvuinglianis, A SCRIPTO IN verbis cœnæ Domini recedere. Unde patet, quisquis ipsius opinioni assentitur, eum non scripto in verbis Christi. HOC EST CORPVS MEVM: sed in verbis Zvuinglij acquiescere: cuius verba sunt: Hoc significat CORPVS MEVM. Quod cum ita se habeat, optionem damus

Optio pio lectori
data.

Amus lectori, verum Scriptum ex his duobus amplecti velit, & in quo existimet, se tutissimè acquiescere posse: CHRISTI ne: qui ait: HOC EST CORPVS MEVM: an Zvinglij, qui dicit: HOC SIGNIFICAT CORPVS MEVM. Etsi verò, extra tentationem, aliquandiu verbis ludere possunt, homines curiosi & ingeniosi: tamen quid hac in parte faciendum sit, TENTATIO docebit. Fides enim ve in tentatione consistere possit, necesse est, ve verbum Dei habeat, quo nitatur, aliàs nulla fides est. Sed quis tam stupidus est, qui non videat, MAGIS TVTVM esse eum, QVI VERBVM CHRISTI retinet, & ei nihil addit, nihil detrahât, quàm illum, qui Scripto Christi seposito, Scriptum Zvinglij amplectitur? Id verò an verbum Dei sit, quis se certiores reddet? Cum ipse ingenuè fateatur, se id per somnium didicisse, à spiritu, qui ater an albus fuerit, non meminerit?

Collatio, verborum Christi & Zving.

Vis Verbi Dei, in tentatione conspicitur.

In summa: Doctrina & Confessionis nostræ fundamentum solidum & innocuum, etiam Confessione aduersariorum nostrorum, est SCRIPTVM, in verbis Testamenti Christi: in hoc exultamus, triumphamus, & omnibus hostibus nostris, & Diabolis insultamus. Quisquis huic Scripto credit, de nullo alio fundamento sollicitus est: sufficit enim, hoc Christum dixisse, & nos credere, fiat nobis secundum verbum tuum Domine.

Securitas & triumphus Luth. contra Zvingl. & Calvinianos.

Luc. 1.

Malitia verò insignis est Opinacris nostri, quòd de sententia nostra, fundamentum doctrinæ nostræ, dicit, esse carnis Christi commenticiam in multis locis præsentiam. Nam hæc præsentia in multis locis, in quibus cæna Domini simul & semel, eodem tempore, celebratur, καὶ ὁ μὲν οὖν est, de quo inter nos disputatur, quòd Zvingliani negant, nos verò affirmamus.

3.
καὶ ὁ μὲν οὖν
de præsentia carnis Christi in cœna.

Eam verò non commenticiã, neq. Orthodoxæ vetustati ignotã,

4. *Præsentia carnis Christi in cœna Domini non commentitia,*
in Cacodoxi Zvingliatorum & Calvinianorum Consensus Re-
futatione, copiosè demonstratum est, quòd breuitatis causa lecto-
rem remittimus. Quam Orthodoxi Patres admirati sunt,
tanquam Dei omnipotentis opus, quod Spiritus sanctus P-
TENTIALITER operetur: Mysterium, non humana ratio-
ne scrutandum, sed simplici, & indubitata fide amplectendum,
docuerunt: Sicut Liturgiæ quoq; in primitiua Ecclesia, ab Or-
thodoxis Patribus vsurpata, restantur, ipsorumq; scripta con-
firmant, quemadmodum suprâ demonstrauimus.

5. *Præsentia carnis Christi in cœna non ex Eutychnismo.*
Quòd autem Opinator inquit, hanc doctrinam, de reali
præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna Domini, reuera ex
Eutychnismo ortum ducere, id non tam facile probatur, quàm
dicitur. Hanc enim præsentiam, in SCRIPTO VERBORVM
Testamenti Christi fundatam esse, iam demonstrauimus: quam
Orthodoxi Patres apertè confirmarunt, priusquàm Eutychnes na-
tus, & nomen eius in Ecclesia notum esset, sicut ipsorum verba
apertè restantur, quibus de hoc Mysterio concionantur. Inter
quos maximè, in hac parte, Chrysostomus excellit, cum quo Theo-
phylactus, & Damascenus, Augustinus, Irenæus, & reliqui
Patres, consentiunt.

6. *Tertium fundamentum assertionis nostræ, dicit esse opi-*
nionem, quæ fingat, ideò carnem CHRISTI vbi-
que, ac proinde in cœna corporaliter præstò adesse,
quia illa sedet ad Dexteram Dei. Respondeo: nequa-
quam opinionem, hoc est, doctrinam incertam, sed ipsum quo-
que, ex scripto verborum Testamenti Christi desumptum, videret,
à persona Testatoris.

7. *Si enim Petrus hoc Testamentum fecisset, & hæc verba po-*
suisset, de pane loquens: HOC EST CORPVS MEVM, si-
ne dubio aliter intelligenda essent, quàm sonant: Quoniam Petrus
est

est. ἄνθρωπος, nudus homo, qui hoc præstare non posset, ut corpus suum simul, & semel, eodem tempore, in pluribus locis præsens esset. Corporis autem Christi, longè alia est ratio, quod ad dexteram Dei exaltatum, extra locum, & tempus, ratione huius sessionis, collocatum est. Ideoq; Filius Dei omnipotens, facillè præstare potest, ut sine motu locali, ascensu vel descensu corporali, ubiq; præsens sit. Nam dextera Dei, neq; locus est, neq; in loco, sed supra, infra, extra, intra omnia loca, & sedere ad dexteram Dei omnipotentis, significat, consortem esse, Imperij & iudicij summi, regnare, pari gloria, potentia, & maiestate, cum Deo, super omnes creaturas, summam potestatem, maiestatem, virtutem, dignitatem, magnificentiam, summum imperium Dei, summam regnandi auctoritatem, excellentiam. Ideoq; Spiritus sanctus, quoties huius meminit, non eâdem, sed diuersis phrasibus vitur. Act. 2. Dextera Dei exaltatus, effudit hoc, quod videtis. Act. 7. Ecce video cælos apertos, & FILIVM HOMINIS STANTEM, & DEXTERIS VIRTUTIS DEI. Rom. 8. Qui est ad dexteram Dei. Ephes. 1. Suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam, in cælestibus, super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominium, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc, sed etiam venturo seculo, Coloss. 3. Quæ sursum sunt querite, vbi Christus est, IN DEXTERA DEI Patris. Heb. 8. Talem habemus Pontificem, qui consistet AD DEXTERAM THRONI Maiestatis illius cælestis. Heb. 12. Sedet in dextera Dei. 1. Pet. 3. Qui est dextera Dei. Huius ergo maiestatis, particeps est quoq; corpus Christi, quod in hac sede omnipotentia Dei collocatum est, in qua sede nullus angelorum, & beatorum hominum, collocatus est. Cui enim angelorum (inquit Epistola ad Hebræos) dixit: Sede à dexteris meis? Ac ne quis sessionem ad dexteram, de diuinitate Christi intelligat, consensus orthodoxorum Patrum accedit, qui vnanimiter ad carnè, hoc est,

Quid dextera Dei,
& sedere ad dexteram Dei.

ad humanitatem Christi referens, cum ipse Filius Dei sit ipsa dextera Dei Patris. Chrysostomus: [Cognoscamus, qua natura sit, cui dixit: Sede à dexteris meis. ILLA NIMIRUM, que audierat: Terra es, & in terrâ reuerteris.] Athanasius: [Hæc verba: Sede à dextris meis: de corpore Dominico dicta sunt.] Augustinus. [Dexteram intelligite, potestatem, quam accepit HOMO ille, susceptus à Deo.] Cyrilus: [Ascendit CVM CARNE, in gloria Deitatis, & Dominus omnium esse creditur, etiâ CVM CARNE.] Ideoq; inuidium argumentum est, à sessione ad dexteram Dei, quod nunquam expugnare poterit aduersarius noster: Quidquid ad dexteram Dei exaltatum est, & sedet: illud quoq; adest, vbi-cunq; dextera Dei est. Corpus Christi ad dexteram Dei exaltatum est: Ergo quoq; adest, vbi-cunq; dextera Dei adest: est autem dextera Dei vbiq; ergo & corpus Christi. Hæc nobis, more suo, non poterunt quatuor terminos obijcere, aut formam argumens reprehendere. De materia igitur, & re ipsa nobis respondere coguntur: vbi commentum ipsorum, de dextera Dei, consistere non potest, quod fingunt, dexteram Dei, significare, locum beatorum in cælo. Id enim non modo sine Scriptura, sed contra manifestâ Scripturam dicitur: que aperte testatur, dexteram Dei non locum aliquem, sed POTENTIAM significare, quam Pater Filio contulit. Quod, vel ipse Calvinus, nostrum Hypocritam, docere potuisset, cuius lectione, etiam SVA STUDIA CONFIRMASSET. Hic locus (inquit) si quis alius aperte ostendat, quid significet DEI DEXTERA, NON LOCVM scilicet, sed POTENTIAM, quam Pater Christo contulit, vt eius nomine cælum & terram administret. Quare, inquit, frustra de eo litigant quidam, quod Stephanus viderit eum stantem, quem Paulus hæc sedere scribit. NEQVE ENIM, HOC AD CORPORIS COLLOCATIONEM pertinet, sed SVMMAM REGNANDI AVTHORITATEM exprimit, qua prædatus est Christus. Hoc sonant

Commentum
Zwinglianorum
de dextera Dei in
cælo.

Calvinus in Epist.
stolam ad Ephes.
cap. 1.

sonant Pauli verba, super omnem principatum. Et paulò post: Cum autem dextera Dei cœlum & terram impleat, sequitur regnum Christi VBIQUE DIFFVSVM esse, atq; etiam virtutem, Vnde PERPERAM FACIUNT, (quòd noster Opinator diligenter expendere velit,) VI EX SESSIONE AD DEXTERAM DEI CONANTVR probare, CHRISTVM NON NISI IN COELO ESSE. Hactenus Caluini verba.

Non autem ignorat Hypocrita noster, quos hîc notet Calvinus, videlicet Zyuinglianos, qui ad erroris sui confirmationem de cœna Domini, hanc doctrinam de dextera Dei, ad hunc modum corrumpere & deprauare sunt conati, quem admodum ipsorum scripta testantur.

Sic ergo inuicta veritas, Christum, secundum assumptâ humanam naturam, collocat ù ad dexteram Dei, quæ cœlum & terrâ implet: & falsum est, quod dicunt Zyuingliani, Christum, qui a sedet ad dexteram Patris, non nisi in cœlo esse. Vnde aperte sequitur: verum esse, quod nos dicimus: vbiq; adesse, vbi dextera Dei adest, quia non ad partem dexterae Dei, sed ad totam dexteram Dei collocatus est, quæ in partes diuidi non potest. Hîc, si tollas imaginationem & cogitationem de loco, sicut Scapulensis piè monet, quæ loca multiplicat, & spacia distendit, quæ neq; in dextera Dei, aut sessione ad dexteram Dei sunt. Sessio enim illa localis non est. An verò non ad oculum, non ex humano commento, sed verbo Dei expresso, euidenter demonstratum est, corpus Christi vbiq; adesse, vbi cunq; dextera Dei adest?

Quando autem dexteram Dei vbiq; adesse dicunt Zyuingliani, vbi corpus Christi non est, etiam ipsi diuinitati diffusionem quandam affingunt, quasi instar corporis alicuius extendatur. Sicut similitudine orbium Planetarum, in hoc Mysterio ludunt. Orbis, inquiunt, Planeta est, vbi cunq; corpus Planetæ est, sed non contrà, vbi orbis est, ibi corpus Planetæ est, quia (inquiunt) orbis Planetæ, maioris ambitus est, quàm corpus Planetæ:

Imaginatio de loco tollenda in mysterio sessionis ad dexteram Dei.

Zyuingliani & Calvinum diffusionem diuinitatis imaginantur.

Sic, vbiqꝫ corpus Christi est, diuinitas est, sed non contrā: vbi diuinitas, ibi corpus Christi adest. Quia diuinitas infinita est, omnia implens. Corpus autem finitum, vno loco contentum est.

Deus quomodo
vbiqꝫ sit,

Epistola 57. ad
Dardanum,

Simile de sapien-
tia in magno &
paruo corpore.

Deus in seipso
vbiqꝫ totus.

Ausculata Gry-
næi.

NB.

Deus vbiqꝫ
totus.

Verum, si quis quærat, quomodo Deus est vbiqꝫ? Num tali diffusione & ambitu, quo orbis Planeta? Nequaquam. Ergo hæc similitudo de orbe & corpore Planeta, corporalis est cogitatio, de diuinitate & assumpta humanitate, ideoqꝫ, inepta & absurda: Si verò cum Augustino dicas: DEVM IN SEIPSO VBIQꝫ ESSE, omnibus carnalibus cogitationibus, & imaginationibus, facile resistere poteris. Quaquam (inquit) & in eo ipso, quòd dicitur Deus vbiqꝫ diffusus, carnali resistendum est cogitationi, & mens à corporis sensibus auocanda, ne quasi spaciose magnitudine, opinemur Deum per cuncta diffundi. Sicut humus aut humor, aut aër, aut lux ista, diffunditur. (Omnis enim huiusmodi magnitudo, minor est in sui parte, quàm in toto) SED ITA POTIVS, SICVT EST MAGNA SAPIENTIA, ETIAM IN HOMINE, CUIVS corpus est paruum. Et paulò post. Deus substantialiter vbiqꝫ diffusus, sed sic est Deus vbiqꝫ diffusus, vt non sit qualitas mundi, sed substantia creatrix mundi, sine labore regens, & sine onere continens mundum. Non tamē per spacia locorum, quasi mole diffusa, ita vt in dimidio mundi corpore sit dimidius, & in alio dimidio, dimidius: atqꝫ ita per totum, totus: sed in solo cælo, totus, & in sola terra totus, & in cælo & in terra totus solus, & in nullo contentus loco, SED IN SEIPSO VBIQꝫ TOTVS. Et paulò post: Quomodo ergo verum supra diximus, quòd Deus vbiqꝫ sit totus, quando in alijs est amplius, in alijs minus. Sed non est negligenter inueniendum, quòd diximus: IN SEIPSO ESSE VBIQꝫ TOTVM. Non ergo in eis, quia alij plus eum capiunt, alij minus. Ideò enim vbiqꝫ esse dicitur, quia nulli parti rerum absens est. IDEO TOTVS,

TVS,

TVS, quia non parti rerum, partem suam præsentem præbet, & alteri parti, alteram partem, æquales æqualibus, minori verò minore, maioriq; maiorem: sed non solum vniuersitati creatura, verum etiam cuilibet parti eius, totus pariter adesse. Et paulò post. Porro autem, quòd parum distinctè putauimus posse intelligi, cum diceremus: DEVM ESSE VBIQVE TOTVM, nisi adderemus, IN SEIPSO, video diligentius exponendum. Quomodo enim VBIQVE, si IN SEIPSO? VBIQVE scilicet, quia nusquam esse absens, IN SEIPSO autem, quia non continetur ab eis, quibus esse præsens, TANQVAM SINE EIS ESSE NON POSSIT. Nam spacia locorum tolle corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, nec erunt. Hactenus verba Augustini, quibus aliquo modo explicauit: quomodo Deus ubiq; sit, qui omnibus præsens esse, nec tamen ab vlla creatura continetur.

Hic nunc conseras, quod Athanasius in suo Symbolo scripsit: sicut anima rationalis, & caro, vnus esse homo: ita Deus & homo, vnus esse Christus: vnus autem, non conuersione diuinitatis in carnè, sed ASSUMPTIONE HUMANITATIS, IN DEVM. Vbi diligenter notandum, quòd dicit: HUMANITATEM IN DEVM ASSUMPTAM ESSE. Quæ assumptio, nihil locale significat, sed extra omnem locum memorabile Mysterium, quòd creatura corporea, non solum sustentetur à Deo, sed IN DEVM assumatur, hoc esse, vna persona sit cum Deo.

Si ergo neq; cælum, neq; terra, creata fuissent, quæ spacijs locorum à se inuicem distant, & solus Deus esset, qui in sua personæ vnitatem, humanam naturam creatam assumpsit, nec vllus locus esset, sicut nullus locus ante conditum Mundum fuit, quis negare potuisset, vbi cumq; Filius DEI EST, ibi quoq; assumptum hominem (vt Augustinus loquitur) esse? Deus enim post creaturam Mundum non maior factus esse, quàm erat, cum nondum Mundus esset.

Quomodo Deus in seipso totus vbiq;.
1. VBIQVE.
2. IN SEIPSO.

Quomodo imaginatio de loco in Mysterio vniõis personalis nobis eximi possit.

Quoties igitur absurda de vbiq̄uitate carnis Christi obijciuntur, quoties eadem de diuinitate quoq̄, opponat lector, quæ, cum vbiq̄, dicatur esse, non autem diffusione, sed in seipsa, hinc facile aduersarium quoq̄, conuincet, quomodo etiam ad vbiq̄uitatem carnis Christi, nulla diffusio requiratur, sine qua crassi illi Zuingliani, de carnis Christi vbiq̄uitate cogitare non possunt.

Ad hunc modum, imaginatio loci, ex animis hominum euelli potest, quoties de hoc Mystero cogitamus. Siquidem omnipresencia, propter diuinitatem, & respectu diuinitatis, tribuatur corpori Christi. Cùm enim ipsa diuinitas, non locali diffusione sit vbiq̄, sed in seipsa, eaq̄, in seipsam assumpserit humanam naturam, quis tam cecus est, ut non videat, hac ratione etiam huius Mæstatis participem factam esse? iuxta illud apertum testimonium Pauli: Ascendit supra omnes cælos, non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem, VT OMNIA IMPLERET, non solum diuinitate, inquit Damascenus, sed etiam sua carne. Hinc etiam rectè intelligitur, quomodo sententia Augustini intelligenda sit, cùm inquit: Sursum est Dominus, sed etiam hic est Veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo resurrexit, vno loco esse potest: veritas eius vbiq̄, diffusa est, videlicet, ea ratione, qua in Deum assumpta est, qui IN SEIPSO vbiq̄, est. Quòd autem Zuingliani, veritatem corporis Christi, in verbis Augustini, pro diuinitate interpretantur, planè cum ipsius Augustini verbis pugnant, & est eorum manifesta deprauatio. Quis enim vnquam audiuit, legit, aut scripsit, veritatem corporis Christi, esse diuinitatem?

Eat ergo nunc Opinatio noster, & dicat, opinionem, hoc est, incertam doctrinam esse, QUÆ FINGAT: ideo carnem Christi VBIQ̄VE, ac proinde in Cæna corporaliter adesse, quia illa sedet ad dexteram Dei, cùm demonstratum sit, eam ex indubitato Dei verbo, & Symboli Apostolici articulo, extractam esse.

esse. De quo in Refutatione Cacodoxi Consensus Zvingliano-
rum plura.

Contra verò certum est, aduersarios nostros nihil horum in-
telligere, aut intelligere velle: ideoq; non modò de corpore Christi,
sed etiam de ipsa diuinitate, planè carnales opiniones & cogita-
tiones fouere: vnde fit, vt etiam de Mysterio incarnationis & ses-
sionis Christi ad dexteram virtutis & maiestatis, nihil rectè &
veri cogitare possint: quas cogitationes carnales, si abijcerent, &
intellectum suum in obsequium Christi captiuum ducerent, & scri-
pto verborum Testamenti Christi subijcerent, ab omni isto errore
se facillè expedire possent.

Carnales cogita-
tiones Zvinglianor-
um, de Deo, &
corpore Christi
præsente.

Quartum fundamentum confessionis nostræ, de reali præ-
sentia corporis & sanguinis Christi in sacra cœna, Cresphyge-
ton falsum, & seipsum euertens appellat Hypocrita, de
carnis Christi plurimis essendi modis, quoniam ipso-
rum opinione, NON NISI VNVS sit, secundum quem
in Verbi persona illa subsistat.

7.
Quartum funda-
mentum, de pluri-
mis essendi modis
corporis Christi.

Desumpsit autem hoc quoq; ex falso dicto Zvinglianorum
Orthodoxo Consensu, Opinator noster, & Pharisaico supercilio,
& superbo Spiritu arbitratu sufficere, si dicat, esse falsum & se-
ipsum euertens Cresphyge-ton, quasi non opus sit, id quoq; argumen-
tis refutare.

Superbus spiritus
Grynæi.

Tam stupido autem & crasso cerebro sunt Zvingliani
Theologi, vt elleboro potius, quàm liberali institutione indige-
ant, quò illis prius cerebrum purgetur, quàm mens erudiatur, qui
aperè dicunt, se de corpore Christi, non aliter posse cogitare, quàm
corporis natura iubeat.

Crassa cogitatio
Zvinglianorum,
de corpore Chri-
sti.

Quis enim tam demens est, qui non intelligat, quamuis cor-
pus Christi, verum corpus sit, & quatenus corpus, ratione substan-
tiæ & definitionis, excepto solo peccato, nostris corporibus simile
sit, alià tamen eius rationem, propter vnionem personalem cum Filio

Analogia corporis
animati, & cum
Deo uniti.

Dei, esse? quod analogiâ corporis animati, demonstrari potest. Nam sicut corpus animatum, essendi modo, à corpore inanimato differt, adeoq; aliam definitionem habet, quàm corpus inanimatû, & per consequens, etiam alium essendi modum: sic corpus Christi deificatum, hoc est, cum diuinitate in persona Filij Dei unitum, differt à corporibus nostris animatis, siue physica sint, siue gloriosa. Ideoq; etiam alia definitio, & alia propria, respectu corporum nostrorum, seu attributa, propter communicatam Maiestatem corporis Christi, quàm nostrorum corporum sunt. Quæ tamè Maiestatis communicatio, propria essentialia corporis, quatenus verum corpus est, & permanet, non abolet, sed corpus, in summam sublimitatem exaltatum esse declarat, qua extra locum & tempus, Christus, etiâ quâ homo, omnia præsentia habet, & omnibus rebus creatus præsens est.

Hoc non ex lacunâ Sophistarum, non ex somnijs humanis, sed ex verbo Dei aperto petitur, quod Christo, quatenus assumptus homo, eiusmodi Maiestatem tribuit, qua secundum humanam naturam super omnes, celos cœlestes, & terrestres creaturas exaltatus, ipsis cœlis, ut Epistola ad Hebræos loquitur, sublimior FACTVS (FACTVS inquam, ne de diuinitate fortè intelligatur, sicut Zuingliani faciunt) & in celsitudinem Dei propriam, ut Nysenus loquitur, collocatus est.

Quæ absurda se
quantur, ex confu
deratione corporis
Christi Zuinglian
na.

Hunc peculiarem essendi modum, quisquis negauerit, personalem unionem negare, & Christi corpus, extra personam Filij Dei ponere d:prehenditur. Quod Compilatores Cæcodoxi Consensus apertè faciunt, dum fatentur: se de corpore Christi, non aliter cogitare posse, QUAM CORPORIS NATVRA IUBET. Si enim corpus Christi aliter considerari non potest, nec debet, quâ corporis natura iubet, nihil prorsus subsistētia in persona Filij Dei, ad eam considerationem requiritur, cum hæc subsistētia non sit de natura corporis, qua corpus Christi, nostris corporibus simile est. Quæ ratione simpliciter Christus ἄλλο; ἄνθρωπος
nudus

nudus homo constituetur, qui non sit Deus. Sin verò in subsistētia Verbi, (hoc est, quatenus cum verbo vna persona est) considerari debet, falsum est illud Cacodoxi Consensus, quòd aliter corpus Christi considerari non possit, aut debeat, quàm NATURA CORPORIS IUBET. Hic singulari artifice opus erit, si diuersi modi essendi à corpore Christi collantur, qui hos Seraphicos Doctores conciliare possēt.

Manet ergo & hoc doctrinæ fundamentum inconcussum, quod ex verbis Testamenti Christi, in diuersis modis essendi corporis Christi, positum est, videlicet, cum corpus Christi, Dei corpus sit, & cum Deo personaliter vnitum, longè alium & sublimiorem modum essendi INDE habet, quàm illum duntaxat, de quo Zuingliani, cum nostro Opinatore, nugantur, qui altius non ascendat, quàm NATURA CORPORIS iubet. Si enim vnus tantum essendi modus corporis Christi est, videlicet, ut corporis natura iubet, quo essendi modo, omnibus hominibus, excepto peccato, similis est, inde sequetur: aut omnium sanctorum, adeoq; omnium hominum corpora, cum Filio Dei personaliter vnitæ esse, quæ extra personam FILII DEI subsistunt, & sustentantur à Filio Dei, & suum essendi modum habent, sicut natura corporis iubet: Aut si solum Christi corpus, cum Filio Dei personaliter vnitum est, præter naturalem illum, peculiarem quoq; essendi modum habebit, quo in persona Filij Dei subsistit, vbi nequaquam sustentatur à Filio Dei, sicut aliorum hominum corpora, quæ in Filio Dei sunt, viuunt, & mouentur, Acto. 17. sed in vnitatem personæ Filij Dei assumptum est, cuius Mysterij sublimitas, omnem humani ingenij caputem excedit.

8.

Non vnus tantum essendi modus corporis Christi.

Hæc dum carnalibus cogitationibus Zuinglianorū opponimus, nequaquam κενώμεθα & querimus, sed expresso, & indubitato Dei verbo, humana somnia solide refusamus: cui conscientia hominis tutò fidere, & in omnib. cogitationibus consistere

Doctrina nostra, de Christo, solida.

potest. Qua ratione veritas naturæ humana non negatur, neque veritati, & potentia Christi quidquam derogatur, nec conscientijs, consolatio sua adimicur, quam in carne & sanguine Christi, in huius Sacri conuiuij vsu, repositam habent. Quorum nihil, in peruerso dogmate Zuinglianorum reperitur, qui, dum corpus Christi, non aliter se considerare posse affirmant, quam natura corporis iubet, à Maiestatis illius, Diuinitatis propriæ communicatione excludunt: veritatem, & potentiam Christi negant, & conscientias, sua summa consolatione, quam in summa illa exaltatione carnis Christi repositam habent, impiè spoliant: quod nunquam vel saltem aliqua specie veri, negare possunt.

9.

De Lutheri
αὐτὸς ἔφα,
flagitiosum mendacium Grynæi.

Quod postremo loco, Lutheri αὐτὸς ἔφα, pro fundamento nostræ doctrinae ponit, non ignorat Hypocrita, se contra conscientiam suam aduersus Lutherum flagitiosè mentiri. Sicut enim Lutherus, nullius hominis autoritari se captiuum tradidit, neque in vllius magistri verba iurare voluit, sed vno, & solo verbo Dei, Romanum Antichristum expugnavit: sic etiam piè, sanctè & grauitè, perpetuò monuit, ne quisquam vlla in parte doctrinae, ei assentiatur, in qua non verbo Dei indubitaro, lectori, vel auditori fidem fecerit.

Hoc cum non ignoret Hypocrita noster, insignis impudentia in ipso conspicitur, quòd non modò studiosæ iuuentuti, iam aperium mendacium persuadere conatur: sed idem etiam ad exœtera regna propagari cupiat, quasi à Lutheri autoritate pendeamus, & in ipsius gratiam, falsam doctrinam propagare studeamus, ne fortè eius autoritas in Ecclesia labefacteretur. Ad verbum Dei, tanquam vnicâ veritatis normam et regulam, nos omnes ablegauit. Quod si aliter ageremus, nos minimè pro γυνωτοῖς discipulis, agnouisset.

A Lutheri autoritate nemo pendere debet.

10.

Mendaciū de Lutherò à seipso in didactacis &

Non minus turpe & impudens duplicatum mendacium est Hypocritæ, quòd scribit: humani aliquid passum esse Lutherum in Sacramentaria conuersione, satis demonstrasse, quando extra

conuen-

Contentionis calorem, de Mysterio cœnæ Domini aliter pronun- Polemicis scriptis
 cauerit, quam in illius astu & paroxysmo. dissentiente.

Eodem enim modo, non modò in polemicis, sed etiam in dida-
 cticis scriptis, Lutherum doctrinam Eucharistiæ contra Sacra-
 mentarios tractasse, ipsa scripta eiusdem manifestè docent. Neq;
 enim arundo fuit Lutherus, à quouis vento agitata, sed constans
 pectus, firmo corde, qui, in rebus Sacris, gloriam Dei, & salu-
 tem animarum concernentibus, nihil temerè affirmavit, aut ne-
 gavit, sed ad examen verbi Dei accuratissime omnia reuocavit,
 nec quid homines intelligere, aut capere possint, sed quid Deus
 locutus sit, diligenter attendit, & omnibus faciendum præcepit,
 idq; non solum in exegeticis scriptis suis fecit, quibus Sacras literas
 est interprecatus, sed in primis, quando cum aduersarijs verita-
 tis, congressus est.

Quod vel vno preciosissimo libro testatũ fecit, cuius titulus est:
 Quod hæc verba Christi (Hoc est corpus meũ) adhuc firma &
 immota cõsistant cõtra Schuermeros: vbi statim serè in initio, pa-
 ragrapho decimo, hæc eius leguntur verba: Va, & iterum va, om-
 nibus nostris Doctoribus, & scriporibus librorum, qui adeò se-
 cure agunt, & omnia euomunt, quidquid in buccam venerit, nec
 DECIES COGITATIONEM VNAM intuentur, an vera sit, NB.
 & CORAM DEO consistere possit: qui arbitrantur, Diabolum
 incerea temporis Babylonia esse, aut propè illos, instar canis,
 super puluinari dormire, & non cogitant, quòd illis proximus sit,
 & circumambulet, cum venenatis & igniuis telis, eisq; speciosissi-
 mas cogitationes inspiret, Scriptura Sacra ornatas, ut ipsi non
 feneant. Verùm hîc nihil efficitur admonitione, debortatione,
 comminatione: quoniã Diabolus est mille artifex, & nisi Domi-
 nus caueat, & adiuuet, frustra omnia consilimus & agimus. Et
 quòcunq; te conuertas, Diabolus Princeps Mundi est: qui hoc
 ignorat, experiatur. Ego etiam aliquid expertus sum, sed nemo
 mihi credit, donec & ipse experiatur. Hactenus verba Lutheri.

Vitam

Dolendū, Lutheri
scripta in exteris
regnis, nō haberi.

Vinam verò, vel hic solū liber, sicut reliqua etiam polemica eius scripta, tam in manibus Gallorum, Italorum, Anglorum, & in reliquis exteris Regnis, quàm Zvinglianorum, & Calvinistarum perniciosè scripta, versaretur, nihil dubitamus, optimos quosq; inter Zvinglianos, & Calvinianos audicores, non modò aliter de persona, & scriptis Lutheri iudicaturos, sed quàm firmis & immotis Scripturæ Sacræ testimonijs & argumentis, & ex præp, verborum Testamenti Christi, probauerit, & ad oculos demonstrauerit, pronunciaturus, & assensuros esse.

Quando autem hæc & alia Lutheri scripta, ad eos non modò non perueniunt, sed eius persona, & doctrina, in scriptis Zvinglianorum, & Calvinianorum, tam apertis, manifestis, & impudentissimis mendacijs, viris ciuilitè bonis, ne dum Theologis indignis, grauatur, & exosa redditur, quasi Physicam, carnalem, localem præsentiam corporis & sanguinis Christi, eiusq; Capernaïticam, & Cyclopïcam lanienam, & manducationem docuerit, qua caro Christi, instar vitulinae carnis, dentibus atteratur, masticetur, per gulam in ventrem deiiciatur, concoquatur, &c. Et corpus Christi instar alutæ, cum Diuinitate, in omnia loca cæli & terræ, coextendatur. Quibus apertis mendacijs (vt de calumnijs venenatis & Sathanicis nihil prorsus dicam) scripta Zvinglianorum, & Calvinianorum repleta sunt, quid mirum est, si qui talia audiunt, vel legunt piæ mentes, à sententia, & doctrina tam impia, abhorreant?

Quorum mendaciorum turpissimorum, vsque adeo eos neq; pudeat, neq; pænitet, vt coties admoniti, ea, in singulis scriptis, nihilominus inculcare non desinant, & scripta Lutheri non ignorantia, sed studio, & ex proposito calumnientur. Cuius insigne exemplum est Orthodoxus ipsorum, scilicet, Consensus, in quo, si Synodus omnium Diabolorum, congreganda fuisset, plura mendacia, calumnias, deprauationes, crimina falsi manifesta, vix in

vanum cumulum congerere potuissent, quod eiusdem Refutationis, cum eodem Consensu collatio, aperte docebit.

Sed quàm vanum sit, quod hic Opinator noster scribit: Luth. nihil in æstu Lutherum ex calore contentionis, quasi in æstu & paroxysmo, & paroxysmo contentionis, didactis longè aliter de cœna Domini scripsisse, quàm extra illū calorem, cis scriptis contra, vel ex insigni illius attestacione constat, quam confessioni marium scripsisse. magna de cœna Domini, inseruit: quæ sic sonat: Cùm videam, se-
 Has & errores subinde crescere, & furoris Sathana, nullum finem aut remissionem esse, ne forè me viuo, aut post mortem meam, quidam mea operâ abuti, & scripta mea, ad ipsorum errorem confirmandum, FALSE PRODUCERE possent, sicut Sacramentarij, qui circa cœnam Domini & Baptismum errant, facere cœperunt: hoc scripto coram Deo, & vniuerso Mundo, meam fidem de singulis partibus Doctrinæ, confiteri volo: in qua etiam vsque ad mortem perseuerare, & ex hoc seculo (Deo adiuuante) migrare, & coram tribunalis Domini nostri IESV CHRISTI COMPARERE volo.

Quod si quis post mortem meam dixerit: Si Lutherus nunc viueret, hunc & alios articulos doctrinæ Christianæ, aliter explicasset, & aliter sensisset: NON enim satis eum perpendit. Contra ego dico: nunc sicut tunc, & tunc sicut nunc, quod per gratiam Dei hos articulos illos omnes, quàm diligentissimè & accuratissimè examinauerim, PER SCRIPTURAM ITERVM ATQUE ITERVM pertraxerim, & TAM CERTO illos defendere & propugnare voluerim, QUAM NVNC SACRAMENTVM ALTARIS, PROPVGNAVI. Non sum nunc Ebrius, nec INCONSIDERATE ago, scio quid loquar, & sentio quoq, quid mihi in aduentu Domini nostri Iesu Christi, in nouissimo iudicio, incumbat: quapropter nemo hic mecum ludat, aut verba mea in iocum rapiat. Serio ago. Quoniam Diabolum per gratiam Dei magna ex parte noui. Si verbū Dei, & Scripturā Sacram peruertere & perturbare posset, quid in meis, & aliorum verbis, non face-

Luth. Propheta.

NE.

Grynæ, cū vitula tua centosia.

Certitudo doctrinæ Lutheri de cœna Domini,

„ *res? Et in fine huius Confessionis: Hæc, inquit, est fides mea,*
 „ *nam sic omnes verè Christiani credunt, & sic Scriptura Sacra do-*
 „ *ceat. Si verò in quibusdam breuior fui, & quadam omisi, sufficien-*
 „ *ter mei libri tibi testimonium perhibebunt, præsertim qui postre-*
 „ *mis QUATVOR AVT QVINQVE ANNIS, in lucem prodie-*
 „ *runt. Huius rei oro, vt omnes pij testimonium dicant, & pro me*
 „ *orent, vt in hac fide constanter perseuerare, & consistere, ac vi-*
 „ *tæ meâ finire queam. Nam (quod Deus auertat) si ex tentatio-*
 „ *ne, vel in agone moris, aliud dicturus essem, cassum esse pronun-*
 „ *cio. Et hoc ipso restatum volo, quòd falsum, & A DIABOLO*
 „ *INSPIRATVM SIT, Dominus & saluator meus Iesus Chri-*
 „ *stus, in hoc me iuuet, qui cum Patre, & Spiritu sancto, Deus be-*
 „ *nedictus in secula, Amen. Hactenus Lutheri verba, bona fide,*
 „ *latine, ex ipsius Germanicis scriptis, reddita.*

Attende Hypo-
crita.

Temeritas & im-
pudentia Grynæi,
in scriptis Lutheri
damnandis.

Quæ cum ita se habeant, qui temeritatem, & impudentiam
 Hypocritæ nostri, eiusq; extremam vanitatem, & Zvingliano
 Theologo non indignam, non deestetur? qui in fine disputationis
 huius, restatur, se in aliena scripta, censoriam virgulam temere
 non sumpturû: hic verò, tam superbo, & arroganti spiritu, tanta
 temeritate, de Lutheri scriptis pronunciare audeat, quæ fors asis
 aut nunquam vidit, aut oscitanter, aut sine iudicio, eo forte
 tempore legit, quando ne ad discendum, sed DVNTAXAT AD
 STVDIA SVA CONFIRMANDA, ad nos accessit. Increpet
 re Satan.

Certitudo doctrinæ
Lutheri de cœ-
na Domini, contra
Zvinglianos.

Lutherus non maiore certitudine, omnes articulos, & par-
 tes doctrinæ Christianæ, à se explicatos, & verbo Dei confirma-
 tos, suos discipulos recipere voluit, quàm EA CERTITVDI-
 NE, qua doctrinam suam de cœna Domini, contra Zvingli-
 nos propugnauerit. Diligenter quoq; monet, ne quis vel ipso viuo,
 aut mortuo, persuaderi sibi à quoquam patiatur, Lutherum hunc
 articulû non rectè, aut sufficienter examinasse: & si nunc viueret,
 aliter explicaturû esse: Item, prædixit, quòd Zvingliani, ipsius
 scriptis,

scriptis, suos errores sine confirmaturi. Quapropter omnes pios, tanquã testes veritatis, orat, ut huius confessionis, ipsi testimoniũ perhibere velint, si vel in tentatione, vel agone mortis, aliud esse dicturus, quã hęc ipsius proluxa Confessio docet, se nũc hoc ipsum, tanquam falsum, & à Diabolo inspiratum, aperte damnare: in qua Confessione etiam sine omni metu, & trepidatione spiritus, π Anagorizæ maxima, se coram tribunalì Christi compariturum, pronunciat. In qua attestacione vsq; ad extremũ vitæ spiritũ permansit, & paulò ante obitum, in postremis suis concionib. habitis, non minus à Zvingl. errore, quã à Papatu Idolatria, cauendam, auditores piè, & seueriter monuit. Quod nequaquã factũ fuisset, si aliter extra calorẽ contentionis, de Mysterio cœnæ Domini pronunciaisset, quã in æstu & paroxysmo disputacionum factum, hęc noster Hypocrita, vanissimè nugatur.

Quod verò ad testimonia attinet, ex scriptis Lutheri passim corrasa, & descripta, quibus demonstrare conantur Zvingliani, Lutherum in didacticis suis scriptis, extra calorem contentionis, EANDEM CVM ZVINGLIANIS OPINIONEM PROFESSVM ESSE, & longè rectiùs, quã in polemicis scriptis, sensisse & scripsisse: quã id vanum sit, eiusq; dicta malitiosè deprauata, corrupta, & in alienũ sensum, non modò contra mentẽ, & voluntatẽ Lutheri, sed etiã contra aperta, & expressa eius verba detorta, in Refutat. Cacod. Conf. ipsorum, ad oculũ demonstratũ est.

Ex quo vno, pius lector iudicium facere potest, qua fide veterum Orthodoxorum Patrum dicta & testimonia allegauerint, cum ea impudentia sine, ut Lutheri testimonijs, suam opinionem confirmare conentur, qui ab exordio huius infelicissimæ controuersiæ, ad æternum vsq; spiritum, ipsorum hærësin oppugnauit, deestatus est, & ipsorum fraternitati in æternum renunciauit, imò eos nunquam pro fratribus agnoscere voluit, quãndiu hunc impium errorem, contra expressa verba Testamenti Christi, profiterentur, quod Zvingliani vehementer doluit.

Mendaciũ Zvingl. Luth. in didacticis scriptis cũ Zvingliani sensisse.

Veterum Orthod. Patrũ testur onia, qua fide à Comp Cacod. Confensus, producta.

Mala fides Zving.
in Brentij scriptis,
producendis.

Eandem impudentiam, quoq; in producendis D. Ioan. Brentij scriptis, testatè fecerunt. Cuius verba & testimonia passim in suis scriptis allegarunt, maximè verò in Cacodoxo Consensu, quæ in Exegesi in Ioannem, & in Syngrammate continentur. In quibus scriptis duobus, ex professo, contra Zvinglianum errorem, pugnavit. Vbi similiter criminis falsi eos non pudet, quod foras is Iurista Compiler, qui Orthodoxũ Consensum ipsorũ conscripssisse perhibetur, sibi propter intermissum, seu remissum iuramentũ calumniæ, licere arbitratu est, modò pessimã causam, suis malis artibus pingat. De quo in Refutatione Cacodoxi huius Consensus, satis sufficienterq; dictum est, quòd lectorem denuò remittimus.

12.

De Concordia Lu-
theri, cum Zving-
lianis inita.

Quod verò de Concordia nugatur Hypocrita, quam Lutherus cum Zvinglianis iniuerit, in qua, tanquam curis posterioribus, quæ meliores esse consueverunt, longè aliter senserit, & suam priorem sententiam mutauerit, ipsorum errori accesserit, atq; consenserit, longè putidissimum & flagitiosissimũ mendacium esse, in Refutatione Cacodoxi Consensus, copiosè demonstratũ est.

Heluetici ministri
Concordiæ Anno
1536, factã, nunquã
subscriperunt.

Quam enim cum quibusdam Suevicis Ecclesijs Lutherus iniuit Concordiam, eam Heluetici ministri, maximè, qui Tyguri erant, tanquam AD CONCORDIAM MALE DISPOSITI (vt Bucerus loquitur) & qui suos auditores meuebant, nunquam receperunt, aut subscriperunt: Nec syllabam Hypocrita noster ostendere potest, id unquam ab Heluetijs factum esse, quamuis magno studio & conatu Bucerus cum Capitone in hoc elaborarent, vt ad tantum offendiculum tollendam, in Formulam Concordiæ VVitembergæ conscriptam, ipsi quoq; consentirent.

NB.

Tantum verò abest, vt Lutherus, vel VNVM APICEM, in sua doctrina de cœna Domini, per hanc Concordiam mutauerit, quin Theologi, ex superiore Germania, VVitembergam missi, ingenuè confessi sint, Luthero iniuriam ab ipsis factam, quòd Capernaicitam manducationem ei imputauerint, cuius scripta

scripta non rectè intellexerint, sicut hoc ipsum Zyuinglianus Bucerus, tanquam crimen falsi testimonij obiecit, de quo Deo sint responsuri.

Esi verò deinceps Luberus, pacificum animum, erga Tygurinos & Helueticos alios Theologos, quadam Epistola declarauit, id tamen inchoata duntaxat, non perfecta, aut confirmata concordia fuit. Cui causam dederunt Heluetij, confessione transmissa, in qua errori Zyuinglij renunciare, & veram atq; realem presentiam corporis & sanguinis Christi, quoq; cum Luthero, asserere videbantur. Eam, cum candidè, non in perus, sed in meliorem partem & sensum interpretaretur Luberus, ad Helueticos, pius, & amantes literas scripsit, & hortatus est, vt inchoatam concordiam prosequantur, & eorum clamores prohibeant, qui eam impedire conentur, donec, quicquid adhuc perturbata aque reliquum erat, subsidat, & tandem firma concordia stabiliat.

Causa Epistolæ amicæ Lutheri ad Helueticos scriptæ.

Postquam verò Luberus resciiuit, Tygurinos pertinaciter errori Zyuinglij adhuc adherere, & sub nomine concordia, cum Luthero factæ, eum latius propagare, quàm antea nunquam factum esset, eo videlicet pretextu, quod Luberus etiam eum approbasset, sancto, pio, & ardenti zelo, illorum amicitia renunciauit, edita breui, sed grauissima confessione, de Sacramento Altaris, & vt omnes sibi ab impia doctrina Tygurinorum, & eorundem sociorum, diligenter caueant, sub periculo amissionis vitæ æternæ, & salutis, seueriter monuit.

Cur Luberus inchoatæ concordia & amicitia Helueticorum ministros renunciauerit.

Quemadmodum etiam paulò post factam concordiam cum Ecclesijs superioris Germaniæ, cum quidam gloriarentur, Lutherum suam doctrinam mutasse, ad Rempubl. Isnensem scripsit, ne huic vano rumori fidem habeant. Sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus, integra Epistola Lutheri inserta est.

12.

Lutherus non per-
turbationibus, sed
veritati locum de-
dit.

Lutherus non in-
dignit instigato-
re.

*Vanissimum ergo est, quod Hypocrita hoc loco addit, Lu-
therum, perturbationibus quibusdam indulgentem, & à nonnullis
instigatum, à vero aberrasse. Nulla enim hinc animi perturbatio
alia, quam zelus sanctus, quod vidit, Tyguri nos astute & dolose
concordia inchoata, & à Tygurinis, sicut exitus probavit, simu-
lata, propagationem sui erroris, & veritatis oppressionem, abusos
esse, quibus iure iratus est, & in hoc minime peccavit. Nec opus
fuit sancto pectori instigatore, sed Spiritu Domini accensus, veri-
tatis doctrinæ celestis assertionem, & propugnationem, contra
Spiritus tenebrarum, necessariam esse vidit. Ideoq; illis non pe-
percit, sed quibuscunq; oblatis occasionibus, Ecclesiam Dei gravi-
ter & severiter monuit, ut sibi A SPIRITV, A SPIRITV in-
quam, Zyunglianorum, causant, ex cuius reuelatione, in som-
nio facta, Zyunglius gloriatus est, se interpretatione verborum
Testamenti Christi, à se confictam, didicisse, neq; tamen meminisse
ait: ATER AN ALBVS fuerit. De quo Lutherus prædixit, quod
non minores turbas Ecclesie & Reipublice sit daturus, quam
Spiritus Anabaptistarum, quo in Vuestphalia agitati fuerunt:
Senatores, inquit, qui Basilea, & Argentorati estis, & reliqui
omnes, qui eiusmodi Sacramentarios vobiscum habetis, patiami-
ni vos per illorum sermones moneri, ne oculos vestros in loculum
recondatis, sed diligentes excubias agatis. Monetarius quidem,
mortuus est: spiritus autem eius nondum eradicatus est: quid
enim de hoc Spiritu sentiendum sit, qui seditiosos adhuc rusticos
consolatur, & excusat, & me condemnat, quod contra ipsos
scripserim, facile est videre. Diabolus non dormit: sed adhuc
inquietus est: ideo supra dixi: Hic Spiritus NON EST RO-
NVS, nec quidquam boni per hos Suermeros meditatur:
QVAMVIS EXISTIMO, quod concionatores, contra
quos scribo, adhuc nihil mali propositum habeant, aut mediten-
tur.*

In lib. cui titulus: „
Das dise Wort: „
Das ist mein „
Leib/ noch vest „
stehn. „
Monetarius, dux „
Anabaptistarū. „

Spiritus Zyuin-
ghianorum, non
est bonus.

zur. Sed, bone Deus, non sunt sui ipsorum composites, Spiritus illos
 excacavit, & captivos tenet: ideoq; ipsis NON EST FIDEN-
 DVM. Nam quicumque Spiritus Christi carnem soluit, non est
 ex Deo, inquit Ioannes, & addit, hoc ipso probari Spiritus: hic
 autem Spiritus soluit carnem Christi, quoniam ex ea inuilem
 carnem facit: IDEOQVE NON POTEST ESSE
 BONVS SPIRITVS. Ego moneo, & consulo, caue tibi, di-
 ligenter prospicias: SATAN INTER FILIOS DEI VE-
 NIT. Hactenus Lutheri verba.

Hanc grauissimam admonitionem Lutheri, vicinam Pa-
 troni Zvinglianorum, & Calvinianorum Doctorum, non con-
 temnerent: sic enim & sibi, Republicæ, & Ecclesiæ, melius con-
 sulerent, quando intelligerent, non Spiritum sanctum, sed Sata-
 nam esse, qui inter filios Dei, hoc est, synceros Euangelij Docto-
 res venerunt, & plurimis in locis, subditorum animos, aut extra-
 neum militem hortati sunt, instar Spiritus Monetarij in Vuest-
 phalia, vt arma, contra ordinarium Magistratum, ad defensionẽ
 impie doctrine sue, sumerent, quod in Gallijs & Belgico factum
 esse, Hypocrita nosster negare non potest. Atq; idem in Germania
 meditatur, & nisi Dominus auertat, perficiet. Est enim timidus,
 & proceruus Spiritus, qui non Deo, sed brachio humano confidit:
 In rebus enim aduersis, simulare & dissimulare potest, si humana
 præsidia desint. Sed cum auxiliij humani spes affulget, confiden-
 tes, & procerui sunt, & ad motus excitandos alacres, quod exem-
 pla docent.

Quisquis ergo his notis hunc Spiritum cognoscere non po-
 test, aut non vult, frustra admonitiones aliæ instituantur, qui-
 bus se errantes doceri patiantur. Pijs verò sufficit hoc vnum,
 quod à verbis Testamenti Christi apertis recedant, & se ad hu-
 mana somnia conuertant, Zvingliani. Ideoq; ipsorum opinio-
 nem sibi nunquam persuaderi patiuntur.

Appro-

14.

Approbatio Palino-
dix Berengariae
manæ.

Approbationem Palinodix, Papa Nicolai iussu Berengario præscriptam, quòd dicit Opinator etiam inter errores Lutheri numerandam esse, (quam Scholiasta Iuris Canonici displicuisse affirmant, quia asserat, corpus Christi dentibus teri) quòd Lutherus perturbationibus indulgens confirmauerit, de eo simpliciter quoq; in Refutatione Cacodoxi Consensus Quinglianorum, & Caluimianorum, copiosè dictum est.

Apologia Palino-
dix Berengarianæ.

Nihil enim hæc Palinodia Berengarij continet, quod non in scriptis Orthodoxorum Patrum passim inueniatur: quæ sic sonant: Ego Berengarius &c. cognoscens veram, Catholicam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresin, præcipuè eam, de qua ego hæctenus infamatus sum, quæ astruere conatur, panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramenta, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & non posse sensualiter, nisi in solo Sacramento, manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem S. Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ sedi, & ore, & corde confiteor, de Sacramento Dominica mensæ, eandem fidem me tenere, quam Dominus, & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus, auctoritate Euangelica, & Apostolica, tenendam tradidit, mihiq; confirmauit, scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum Sacramentum, sed in veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, &c. qui nequaquam in gratiam Romani Antichristi locuti sunt, aut scripserunt quidquam, sed verba Testamenti Christi, oculis fidei intuentes, Mysterij huius altitudinem & sublimitatem, pia & sancta confessione celebrarunt, qui corpus Christi videri, manibus palpari, labijs & denticibus attingi, & in os ingredi, deniq; ei dentes insigi dixerunt. Quod cum in Patribus

impro-

improbare non audeat Hypocrita, deprauare tamen, & calumniosè ac falsò interpretari studet.

Cum igitur, neq; à verbis Testamenti Christi, neq; à verbis & sententia orthodoxorum Patrum, quidquam alienum, aut nouum contineat hæc Palinodia, Lutherus eam non solum approbavit, sed etiam factum Nicolai Papæ, piè & rectè commendauit. Cuius exemplum, si omnes Romani Episcopi, in omnibus doctrinæ partibus syncerè conseruandis, secuti fuissent, Antichristus sedem suam Romæ nunquam stabilire potuisset.

Commendatione facti Papæ Nicolai Lutherus nõ peccauit.

Nullò enim modo hæc Palinodiã transsubstantiatio pontificia stabilietur, sicut quidam falsò putant: multò minùs etiam Capernaitica laniena carnis Christi asseritur, quam Scholiastes Iuris Canonici, huius Mysterij, & scriptorum Ecclesiasticorum primitiuæ Ecclesiæ ignarus, metuebat fieri: Sed vniõis Sacramentalis cognatum explicatur, qua signato tribuitur, quod signi proprium est, & simul realis præsentia corporis & sanguinis Christi, in Sacramento, asseritur.

Palinodia Berengariana transsubstantiatio non confirmatur.

Vt autem speciem aliquam haberent, Compilatores Cacodoxi Consensus, reprehendendi Lutherum, quòd hanc Palinodiam confirmasset, crimen falsi, in Palinodia Berengarij recitanda, committere non sunt veriti, vbi casu vocabuli Sacramenti accusatio, in ablatiuum mutato, (Sacramento, pro Sacramentum) posuerunt, & hac permutatione casuum, etiam sententiam Palinodiæ peruerterunt, quasi contineat, & asserat: Corpus Christi sensualiter dentibus teri, quod à sententia Palinodiæ alienissimum est, sicut in Refutatione Cacodoxi Consensus demonstratum est.

Crimen falsi, in Palinodia Berengarij recitanda.

Nequaquam igitur errauit Lutherus, approbando Palinodiam Berengarij, cum nihil absurdi, aut impij contineat, sed

Lutherus approbatione Palinodiæ Berengarij non errauit.

veritatem *Mysterij* explicet, cum dicit: *Non solum Sacramentum sensualiter, sed etiam in veritate* CORPVS CHRISTI, manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus acceri: quod de presentia CORPORIS CHRISTI non *Physica*, aut manducatione *Capernaïtica*, sed quæ sit in *Mysterio*, intelligitur: ubi propria signi, rei signatæ, propter unionem Sacramentalem tribuuntur, cum propriè panem TANTVM COMPETANT. Sicut in VERITATE de Spiritu sancto prædicatur, quod visibiliter de cælo descenderit, quorum neutrum illi, proprietate natura conuenit: qui neque videri potest, neque de loco in locum mouetur: cum sic Spiritus, qui orbem terrarum replet.

16.
Sacramentalis
manducatio carnis
Christi, pijs & im-
pijs communis,

Sic quoq; res manifesta est, & apertis verbis Apostoli confirmata, non modo fidelibus & dignis, sed etiam infidelibus & indignis, carnis CHRISTI manducationem communem esse. NON AVTEM illam, de qua Ioannis sexto, quæ nihil aliud est, quàm verè in CHRISTVM credere, quod corpus suum pro nobis in mortem tradiderit (id enim tam absurdum esse asserere, quàm absurdum esset, si quis diceret: infidelem esse fidelem, aut, non credentem verè credere) sed Sacramentalem, quæ ore fit, & tam ab indignis, quàm dignis fieri potest, non tamen eodem effectu, sed ab his ad vitam, ab illis ad iudicium, sicut Apostolus testatur. De qua, cum suprâ, & in Refutatione octaui & noni capituli *Cædodoxi Consensus dictum sit*, lectorem prolixiore tractatione non detinebimus.

Explicatio iudicij,
quod sibipsum mā-
ducant indigni.
Ioan. 5.

Cum enim CHRISTVS non modò Saluator sit, sed etiam iudex, cui Pater omne iudicium dedit, apertè testatur Paulus, indignos iudicium manducare, quia non dijudicent CORPVS DOMINI: sicut pij vitam & salutem, quorum verumq;

utrumque efficaciter operatur Christus, in Mysterio realiter præsens: iudicium in illis per incredulitatem, in his autem vitam & salutem per fidem: iuxta illud Prophetæ: Iustus ex fide viuet. Neque in hac manducatione indignorum in se polluitur Deus, sicut neq; impij & infideles sanctificantur: sed exercee CHRISTVS in his iustitiam suam, eos propter impietatem puniendo, sicut misericordiam & bonitatem suam erga fideles, eos sanctificando: quorum utrumque in Christo laudandum & celebrandum, cum omnium virtutum in DEO, vna & eadem laus & commendatio sit, quia non sunt accidentia in Deo, sed ipse Deus.

Quod porrò ait: usum vnius speciei, inter adiaphora Lutherum numerasse, apertum quoque esse, & impudentissimum mendacium. Nam etsi in institutione de visitatione Ecclesiarum consuluit, infirmos non esse ad communionem sub vtraque specie, intempestiuè vrgendos, multò minùs cogendos, non tamen docuit, usum vnius speciei esse Adiaphoron. Quin potius in conuentu Augustano, anno 1530. cum tanquam adiaphoron flagitassent sibi concedi Pontificij, Lutherus admodum seriam Epistolam ad Philippum Melanthonem scripsit, usum vtriusque speciei NE QVAQVAM ADIAPHORON, sed expressum mandatum CHRISTI esse: ideoque illos neque posse, neque debere largiri Pontificijs. Vbi etiam grauitè monet, ne plus largiantur pacis causà aduersarijs, quàm in ipsorum potestate sit largiri: inter quæ minimè numeranda sunt, quæ expressum Dei mandatum habent, cuiusmodi est, communiò sub vtraq; specie. Ideoq; Papietas posse remittere communionem sub vna specie, quæ sit mera traditio humana: communionem autem sub vtraque specie, cum sit à Christo mandata, ideo in nullius hominis gratiam mutari posse, aut debere.

17.

Vfus vnius speciei non est adiaphoron,

Consilium de usu vnius speciei, infirmis à Luthero datum,

Hæc Lutherus tam accuratè, tam circumspèctè scripsit, nec tamen morsum Sycophantæ nostri effugere potuit, nulla ratione habita eius, quòd testatur, se virgulam censoriam non temerè in aliena scripta sumpturum. Sed quæ temeritas est, si hæc non est? cum insigni malicia & ignorantia coniuncta.

Lutherus non bipenni Zvingliana reformauit Ecclesias.

Sed dolet fortassis Hypocrita, quòd instar Zvinglianorum, Lutherus bipenni non reformauerit Ecclesias, sed exemplo Pauli infirmis infirmus, & omnibus omnia factus, ut multos lucrificeret DOMINO. Ideoque sub initium renati Euangelij, ad tempus tolerauit plurima, quæ non probauit, donec animis in veritate confirmatis, & cum nihil scandali amplius metuendum esset, ad normam veritatis omnia accuratissime reduxit.

18. Eleuatio Sacramenti verè adiphorò.

Longè verò aliud est, eleuatio Sacramenti, quam rectè inter adiaphora numerauit Lutherus, quòd neque mandata, neque prohibita sit à Christo. Eam cum Carolstadius in tempestiue abrogaret, sicut & imagines, priusquam animi auditorum in doctrina Euangelij confirmati essent, acriter se illi opposuit Lutherus, & eam tantisper in sua Ecclesia retinuit, donec sine offensiculo, ut alia non necessaria, omitteretur. Adiaphoron tamen esse, Hypocrita nunquam negare poterit: cum in verbis Testamenti Christi, neque mandata, neque prohibita sit. Ideoque tanquam peccatum, in nulla Ecclesia damnanda, in qua rectè de cæna Domini docetur, & eius usus in Idolatriam non permutatur.

19.

Idem iudicium de reliquis quoque scriptis Lutheri, quæ Hypocrita noster ἐπιείκτως δοξάζεται appellat, quæ in nullius, quantumvis clari emeritiq; hominis gratiam, sanis homini-

hominibus, qui naso se duci non ferunt, recipienda sint, non tamen quæ illa sint, enumerat: eorum verò mentionem generalem ideo facit, ut non modò Lutherum in suspicionem errorum plurimorum adducat, & lectori nauseam moueat, quò minùs, tanquam adhuc pontificijs addicti, scripta legat, aut magnificiat, quorum lectione nouit, opinionem hanc ipsorum vanissimam, de cœna Domini, hominibus facile eximi posse: sed simul nos quoque grauare voluit Hypocrita, quasi absurda dogmata, dumtaxat in gratiam Lutheri probemus, tanquam clari & emeriti, à quo vel tantillum dissentire nobis religio sit, nostrosq; auditores quasi naso ducamus, ne aliter propter Lutheri auctoritatem hiscere audeant. Quorum verumq; vassimum, commentum, & turpissimum mendacium est.

Etsi enim minimè negamus, quin ipse Lutherus, in præfatione super Tomos sacrum librorum (in quos redacti, pro dolor sepulti, & ex manibus hominum ablati sunt) fateatur, in suis scriptis multa & magna contineri, quæ Papa concesserit: posterioribus tamen temporibus ea, pro summa blasphemia, & abominatione se habuisse, & execrari, testatus est. Antè omnia, inquit, oro pium lectorem, & oro propter ipsum DOMINUM nostrum Iesum Christum, ut ista legat cum iudicio, imò cum multa miseratione, & sciat, me fuisse aliquando Monachum, & Papistam insanissimum: cum istam causam aggressus sum, ita elurium, imò submersum in dogmatibus Papa, ut paratissimus fuerim, omnes, si potuissim, occidere, aut occidentibus cooperari & consentire, qui Papa vel vna syllabâ obedientiam detrectarent. Tantus eram Saulus, ut sunt adhuc multi. Non eram ita glacies & frigus ipsum, in defendendo Papatu, sicut fuit Eccius, & sui similes, qui mihi verius propter suum ventrem Papam defendere videbantur, velut Epicuræi. Ego seriò rem agebam,

VT QVI DIEM EXTREMVM HORRIBILITER TIMVI,

Lutheri ingenua confessio, quom. in cognitione veritatis profecerit.

In præfat Tom. i. scriptorū suorum.

& tamen saluus fieri, ex intimis medullis cupiebam. Ita inuenies IN ISTIS MEIS SCRIPTIS PRIORIBVS, QUAM MVLT A, ET MAGNA, HVMI LIME Pape CONCESSERIM, QUÆ POSTERIORIBVS, ET ISTIS TEMPORIBVS, PRO SVMM A BLASPHEMIA ET ABOMINATIONE HABEO, ET EXECROR. Dabis ergo hunc errorem, pie lector, vel, (VT IPSI CALVMNIANTVR) antilogiam temporis, & imperitiæ meæ. SOLVS primò eram, & certè ad tantas res tractandas ineptissimus & indoctissimus: casu enim, non voluntate, nec studio, in has turbas incidi, Deum ipsum rector. Hactenus verba Lutberi, quibus ad Δόγματα ἐπιμαίωσθαι responderet, quæ Sycophaneæ noster sua censoria virgula notat, & nobis in Luthero obijcit. Ea si legit, & reprehendit, à malitia excusari non potest: sin verò non legit, censoria eius virga temeritatis notam non effugiet. Ingenuè enim & aperte egit Lutherus, quod ad confessionem veritatis attinet, nihil simulans aut dissimulans. Quapropter calumnias appellat antilogias, in scriptis ipsius per Pontificios collectas, cum ipse errores primorum annorum fateatur, quos in posterioribus, tanquam blasphemos damnauerit, & execratus sit.

Quàm humiliter de seipso senserit Lutherus.

Responsio ad Δόγματα ἐπιμαίωσθαι.

Caluiniani, in fingendis antilogijs in scriptis Lutheri, papistis longè deteriores.

Quibus calumniatoribus longè peiores sunt, & magis malitiosi, Calvinistæ & Zuingliani, qui ex Lutheri scriptis non errores colligunt, quos aliquando, cum adhuc Papista esses, pro veritate defenderit, sicut à Pontificijs factum est: sed rectè, piè & sanctè dicta, & scripta, per Satanicam calumniam deprauant, corrumpunt, & in alienum sensum derorquent, vt suis auditoribus confictis antilogijs fucum faciant, quasi Lutherus à se ipso dissentiat, & extra calorem contentionis, & illius astum atq; paroxysmum, multò rectius de cæna Domini scripserit, quàm in Polemicis scriptis eius factum sit.

Quàm

Quam verò id vanum sit, in Refutatione appendicis Cæcodoxi ipsorum Consensus demonstrauimus: vbi magno numero Lutheri, de Sacra Eucharistia negotio, sententias recitarunt, quæ, ipsorum opinione, cum veritate, & ijs, quæ Lutherus alibi rectius senserit & docuerit, conciliari nullo modo possunt.

Adeo verum est, quod Christus ait: Cum immundus spiritus exierit à quopiam, transite per arida loca, quarens requiem, & non inueniens, dicit, reuertar domum, vnde exiui. Veniens igitur, inuenit eam versam & ornatam: tunc proficiscitur, & assumit septem alios spiritus peiores, quam ipse sit, & ingressi, habitant illic, fitque vltima conditio hominis illius deterior, priore. Id quod in Calvinistis & Zvinglianis CALUMNIATORIBVS, aperte videre licet: qui in calumnijs excogitandis, Papistas longè superant.

Luc. 11.

Quapropter, non inconuenienter etiam illud Christi in ipsos, sed verè, dici potest: *Væ vobis Zvingliani & Caluinista, Hypocrita, quoniam circumitis mare, & aridam, & faciatis vnum profelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ, duplo magis, quam vos sitis.*

Matth. 23.
Papista conuersus ad Calvinistas quo loco habeatur.

Sive enim blasphemias in Christum, sive calumnias species, Zvingliani & Caluiniani Papistas longè superant, quibus in blasphemijs se Iesuitæ Nestoriani nunc coniungunt, de quibus Lutherus in libro de Concilijs prophetauit, quòd in pontificio regno latitent suo tempore erupturi, qui nunquam in corde suo vere crediderint: hominem esse deum. Quibus Filius Dei modum statuet, & illustri suo aduentu, ipsorum blasphemijs finem faciet.

Tom. 7 fol. 251.
Prophetia Lutheri de Nestorianis in PAPATV.
In Postilla maiore in dominica Iudica.

Et hæc quidem hæctenus de Luthero, contra Hypocrita nostri ca-

stri calumnias & mendacia : qui non modò temerè, sed improbè, flagitiosè ac sceleratè, superbo & Hypocritico spiritu, de Luthero & scriptis eius iudicat, cuius umbram, si viueret, vix aspiciere ausus fuisset. Nihil enim scripsit Lutherus, quod non prius diligentissimè expenderit, & an verbo Dei Analogon sit, & coram Deo consistere possit, ad Scripturæ Sacrae examen accuratissimum reuocauerit. Id scripta eius loquuntur, & piamentes testantur, qui ea legunt. Quorum respectu, Scriptorum nostrorum nouitiorum, Caluianorum & Zvinglianorum in primis, frigent, in quibus nullus spiritus est. Lutherus verò in scriptis suis vivit, quæ spiritum Domini spirant, qui non admittit tepidum lectorem, sed quisquis eius scripta legerit, aut amat, aut irascitur : vsq; adeo nihil dixit aut scripsit Lutherus frigidè. Sed de his satis.

Confutantia principia,

I.

Contemptus rationis humanæ.

Vnum principium confirmans nostrâ, & refutans aduersariorû doctrinâ, verbum Dei.

Nunc quoque examen principiorum suscipiamus, quibus Hypocrita nos ad confutationem ipsorum erroris rei affirmat.

Primum dicit esse, CONTEMPTVM RATIONIS HUMANÆ, quod manifestè falsum est. Nobis enim confutantia & confirmantia principia eadem sunt, videlicet, VERBA TESTAMENTI CHRISTI, quibus fidem & confessionem nostram nostram de cœna DOMINI confirmamus, & falsam opinionem Zvinglianorum refutamus.

Nam sicut ideo credimus veram & realem præsentiam corporis & sanguinis Christi, quia Christus dixit : Hoc est corpus meum : Hic est sanguis meus : sic non credimus, panem & vinum duntaxat significare corpus Christi, & sanguinem eius, quia Christus non dixit : Hoc significat corpus meum : Hoc significat sanguinem meum. Hoc inquam institutionis verbum, est primum, medium, & vltimum, adeoq; vnicum principium, confutans errorem Zvinglianorum & Caluianorum. Ab hoc verbo & textu non recedimus ad glossam humanam, quæ huic verbo

contra-

contrariatur, & corpus in umbram conuertit, & Ecclesiæ Dei puramina pro nucleo offert.

Huic verbo insistimus, & rationem humanam, adeoq̄ omnem intellectum eius subijcimus, captiuum ducimus in obsequium Christi, ET OMNES EIVS RATIONES CONTEMNIMVS, quas contra SCRIPTVM verborum Testamenti Christi suggerit, videlicet, QVOMODO panis possit esse corpus Christi? Quomodo possit adesse, cum sit in cælo? quomodo possit ore manducari? Has, inquam, cogitationes rationis humanæ CONTEMNIMVS, tanquam Deo inimicas, & verbis Testamenti contrarias.

Quapropter, sicut contemptum rationis humanæ nequaquã inter principia numeramus, sed eorum consequens esse dicimus: (id enim credere dicimur, quod non intelligimus, cum fides sit hypostasis, seu substantia rerum sperandarum, & ἔλεγχος rerum non apparentium:) ita ingenuè etiam fatemur, in huius Mysteriorum consideratione, nos IUDICIUM RATIONIS HUMANÆ prorsus abijcere, captiuum ducere, & tanquam Deo inimicum damnare. Id cum in nobis improbet Opinatio noster, quò Diabolus per illum, & in illo, tendat, & quid sibi velit, facile intelligi potest. Sed priusquam hoc ostendamus, videbimus, quare ratione contemptum rationis in nobis reprehendat.

Quia (inquit) est radius diuinæ sapientiæ, post lapsum primorum parentum nostrorum quidem obscurata, postea tamen rationis efficacitate fit πνευματικὴ seu spiritalis, quo nomine ingrati hominis esset, eximum Dei donum vilipendere, & tragice exagitare. Hactenus Hypocritæ verba.

Sed quid tibi videatur pie lector, de nouo homine, seraphico hoc Doctore, Academia Heidelbergensis desformatore (reformatore dicere volui) sine vera & legitima vocatione, contra vltimã voluntatem & Testamentum, optimi & pijsimi Electoris Ludouici Palatini, eiusq̄, legitimorum executorum, viuente relicto filio

Rr regni

1.

2.

3.

Contemptus rationis nõ interpretari principia numerandus.

Commendatio Zuingliana rationis humanæ.

Grynzi commendatio.

regni successore, expulsis passim synceris doctoribus, irrupente, qui subinde in hac Disputatione INGENIOSAM IUVENTUTEM alloquitur, cuius regenerata ratio, hæc mysteria non credat, sicuti crassi Lutherani docent, qui suos auditores naso circumducunt, & eis credenda proponunt, quæ regeneratum rationem non intelligat, sed beneficio rationis humanæ utatur, & ex principijs philosophicis veris, de vero & naturali corpore INTELLIGAT, INTELLIGAT inquam Mysteria hæc, nec contra iudicium huius rationis regeneratæ, sibi ea persuaderi patietur, quæ cum regeneratæ rationis intelligentia pugnant. Hæc doctrina INGENIOSÆ, ET OPINIONE ERUDITIONIS TVRGENTI iuuentuti, grata est, hanc autem amplectitur: ea enim supra vulgus sapit, & se intelligere somniat, quæ imperitum vulgus dumtaxat credat. Quæ etiam unica causa est, quod passim in quàm plurimis locis, opinio hæc illi in mento verbi Dei fucata, tantum applausum, præsertim apud ingeniosam iuventutem in Scholis habet, quæ illam admiratur, & semel hausto veneno, non facile amplius antidotum admittit.

Ingeniosæ, & opinione eruditionis inflatæ iuventuti, grata Grynæi oratio.

Declamationes pro cōmendatione rationis humanæ regeneratæ.

Deinde, contra contemptores rationis humanæ declamant, tanquam contemptores singularis doni Dei, & radij diuinæ sapientiæ, qui hoc, de rationis humanæ contemptu, principio posito, nihil non hominibus, tanquam bardis & stultis, persuadere possint. Longè verò alia (inquiunt) est nunc rationis humanæ conditio, postquàm homo regeneratus, & ratio eius quoque renouata est, ut post regenerationem intelligat, quæ ante regenerationem intelligere non potuit. Quapropter quisquis regeneratus fuerit, eam Mysteria Regni Dei intelligere, minimè dubium sit.

1. Id quomodo in Mysterio cœnæ, de sententia Zuinglianorū, fiat, supra in refutatione Thesis 25. ostensum est. Nam primùm omnium, regenerata ratio intelligit proprietates humani corporis essentielles, & huic principio, tanquàm in Theologia etiã vero, fides non derogat. Quod cum sit locale, & nostris corporibus conforme, intelli-
- 2.

Quomodo regenerata ratio humana intelligat Mysterium Eucharistiæ.

intelligit quoq; quòd non simul in cælo & in terra esse possit. Quo
 posito, etiam intelligit, in verbis cœnæ Domini necessariò Meio-
 nymiam statui, qua signo NOMEN DVNTAXAT REI SI-
 GNATÆ eribuitur, ipsa verò res, NVLLO MODO REALI-
 TER ADEST. Vnde colligit, quòd Sacramentum Eucharistiæ
 sit panis & vinum, cum relatione ad corpus & sanguinem Chri-
 sti, quod significat & representat, ad memoriam mortis Christi ce-
 lebrandam, & confèruandam.

Hæc, scilicet, est regenerata rationis collectio, quam nullus ho-
 minum extruere, aut intelligere posset, cuius ratio non est regene-
 rata. Mirum, si hypocrita ipse quoq; non rideat, talia INGE-
 NIOSÆ IUVENTVTI PERSVADENS. Quid enim hoc est
 aliud, quàm in diuinis rebus cœca rationis humanæ argumenta-
 tio? quam Aristoteles, & Plato, ceteriq; Philosophi, hoc posito
 principio, tam conficere potuissent, quàm Hypocrita noster, &
 Zvingliani possunt, qui de regenerata ratione gloriantur, quum
 ipsis non regeneratis Philosophis, magis ceci sint. Quid. n. in hæc
 tota collectione est, quod rationis humanæ non regeneratæ iudicium
 excedat? Et ea fuit Aristotelis & Platonis intelligentia, si vnquã
 verbum aliquod saltem, de corpore Deifica: o. seu cum Diuinitate
 vnico, audiuisent, tanquam sophisticũ hoc rationis Grynæi regene-
 ratæ argumentũ, aperte damnassent, videlicet, si quis à proprijs
 corporis, vel etiã corporis animari, ad corpus Deificatũ argumẽ-
 tatus fuisset, ad deroganda ei, respectu aliorũ corporum, propria,
 quæ illi à diuinitate infinita, & supra naturã humanã accesserunt.

Refutatio figmen-
 ti de regenerata ra-
 tionẽ humana.

Sed heus, bone vir, in qua Theologica Schola ITA TVA
 CONFIRMASTI STVDIA, vt ea, quæ Spiritus sanctus no-
 bis CREDENDA proposuit Mystèria, tu ratione regenerata IN-
 TELLIGENDA propenas? In qua Schola Theologica, quaeso, hæc
 didicisti? Tubingæ non: eò. n. non ad discendum, sed ad confirmãda
 tua studia solum accessisti. Sed ne quidem hæc opinio tua, vel in

Apostrophe ad
 Grynæum.

Quæ Deus creden-
 da, Grynæus in-
 telligenda propos-
 nit.

Schola Philosophica apud nos CONFIRMATA EST: philosophia enim naturalis Professor, M. Georgius Lieblerus, cuius ratio & mens quoque regenerata est, tibi id nunquam largitus fuisset. In Schola autem nostra Theologica, non modo improbari, sed contemni, & damnari, non ignoras.

Quis igitur te hoc ab initio docuerit, & idem in te CONFIRMAVERIT, non sine causa miraremur, nisi nobis notum esset, TE HÆC IN SCHOLA Zwingliana didicisse, IN QUA Professorē Theologū agit spiritus, de quo Zwinglius ATER AN ALBUS FVERIT, non meminit. Is mentem tuā superbam excacavit, ut cæcum rationis humane iudicium, tanquam divinae sapientiæ radium predicares, quæ etsi lapsu primorū parentum OBSERVATA sit, non tamen prorsus extinctam esse, sed post regenerationē factam, ita illuminatā divinitate, ut ex naturalibus principijs INTELLIGAT, quæ sicut Mysteriorum Eucharistia ratio. Quod ut intelligas, quæso patienter me, nō te docentē, sed duntaxat STUDIA TVA NONNIHIL CONFIRMANTEM, feras.

Confutatio ab exemplo Pauli regenerati.

2. Cor. 10.

Discrimē inter credere & intelligere.

Cap. 11.

Principiō enim ex te quæro, an D. Paulum etiam regeneratum, & mentē eius quoque regeneratam, πνευματικὸν & spiritualem fuisse credas, cum suas Epistolas scriberet? quod forte assis non negabis: cum. n. raptus fuerit in cœlū, & audierit ineffabilia præ alijs hominibus, intellectus eius regeneratus & illuminatus fuit. Id si verum est, amplius quæro: an de renatis, vel non renatis, adeo quoque etiam de seipso loquatur, cum inquit: Captivum ducentes omnē intellectum nostrū in obsequiū Christi? Quod si concesseris, concidit tuū cressphygeton, de regenerata ratione: sin verò negaueris, facearis necesse est, Paulum ea intellexisse, quæ alij duntaxat crediderunt, quod æquē absurdū est. Aut ubi quæso Paulus docuit. Credere idem esse, quod ex principijs Philosophicis INTELLIGERE? Fide (inquit Epist. ad Heb.) intelligimus, constructū esse mundū Verbo Dei, ut quæcernimus, non sint ex apparentibus

rentibus facta. Hic intelligentiæ fidei obiectum ponitur, verbum Dei, quod non intelligitur, nisi credatur, ut hoc ipsum intelligere nihil aliud sit, QUAM CREDERE HVIC VERBO, cui ratio in nobis perpetuò reclarat, & eius νόμος, seu cogitatio extra verbum, & in res ipsas intentæ, SEMPER, OMNI TEMPORE ET LOCO, est captiua ducenda in obsequium fidei & Christi.

Sic fide intelligimus carnis resurrectionem, in verba promissionis respiciendo. Ratio autem nunquam intelligit, quæ etiam captiua semper reluctatur, ideoq; perpetua pugna carnis & spiritus est, non in non regeneratis, in quibus non est spiritus gratiæ, ideoq; etiam illam pugnam carnis & spiritus ignorant: sed in regeneratis: nec de crassa concupiscentia carnis tantum intelligenda est hæc lucta: ea enim minima huius pugna pars est, sed intelligenda est maxime, DE PVGNA FIDEI ET RATIONIS HUMANÆ, ubi ratio semper repugnat: ideo etiam semper MORTIFICANDA, reprimenda, & repellenda est, cum suis splendidis cogitationibus, & in obsequium verbi Dei captiua ducenda. Quod per fidem simplex Christianus MAGIS INTELLIGIT, quàm ingeniosus homo, qui NON SOLVM CREDERE, sed etiam supra vulgus SE INTELLIGERE, putat.

Quod si verò semel apud te decretum factum est, quod nihil velis à nobis discere, vel saltem virum doctissimum, Iacobum Scapulensem audire non graueris, cuius hæc sunt verba: Qui fide capit, Patrem esse Deum, & Filium Dei esse Deum, verè cognoscit, quod Filius est in Patre, & Pater in Filio, ET QVOD ALITER ESSE NON POTEST: & gaudet, quod eius rei cognoscendæ NON EST MODVS, ET RATIONEM CEV STVLTAM admodum & DELIRAM RIDET, quæ semper MODVM earum rerum, quarum non est modus, quarere vult,

ET ID CIRCO IN VANVM LABORAT: *Perinde ac si oculus contenderet videre sonum, qui est inuisibilis. Diuina hæc & sublimia Mystheria: Sonus, auditus, ratio, oculus: VT AD SONOS AVRIS VIDET, ET CÆCVS EST OCVLVS: sic & AD DIVINA FIDES VIDET: ET RATIO CÆCA EST. Hactenus Scapulensis verba. Sed num is quoq; tibi videbitur de non regeneratorum ratione loqui? Hæc si non vides, cæcus es, vt maximè te ducem cæcorum esse glorieris. Cum regeneratis Scapulensis (sicut Apostolus Paulus quoq;) loquitur, horum ratio in hoc seculo cæca est, & manet cæca, quæ Mystheria non intelligit, sed fides intelligit, & rationem captiuam tenet, quæ etiam in electis & regeneratis faceret, se Mystheria hæc intelligere non posse, DONEC FIDES ABOLEBITVR, tum intelliget.*

Ex quibus omnibus constat, INTELLIGENTIAM diuinorum Mystheriorum omnem, in fide collocatam esse, qua intelligimus, quæ ratio non intelligit, imò quisquis rationi suæ indulget, eo ipso iam à verbo Dei recedit, & in fide deficit. Cuius rei illustre exemplum nobis in Nicodemo proponitur, cum Christum de regeneratione differentem audiret. Fides autem SOLVM VERBUM DEI INTVETVR: Cui contra iudicium rationis assentitur, & quam fides CAPTIVAM DVCIT, neque liberam amplius dimittit, & ADVERSVS illam, vsque ad mortis articulum pugnat. Hæc vera esse, nemo pius ignorat: Ea quomodo cum encomio rationis regeneratæ consentiant, quod ei Hypocrita in rebus diuinis tribuit, ipse videat.

Pugna fidei & rationis in renatis perpetua.

20. Ineptæ accommodatio t. stimonij ex Psalmo de intellectu.

Admodum verò ineptè, ad hunc suum errorem confirmandum, testimonium Dauidis, ex Psalmo, accommodat. Scriptum enim est (inquit) ne sitis sicut mulus, & sicut equus, in quibus non est intellectus: capistro & frano, maxillam illorum constringis, ne accedant ad te. Psal. 32. 9. Loquitur enim Psalter de intellectu-

intellectu fidei, quo homo verbum Dei amplectitur, non ratione humana intelligit, sicut proximè præcedens versus ostendit, cum inquit: INTELLIGERE faciam te, & docebo te, viam, per quam gradieris, consulam tibi oculo meo. Quomodo autem facit nos intelligere? Addit, docebo te viam. Verbo (inquam) docet nos intelligere. Verbum autem non nisi per fidem intelligitur, cui ratio semper reclamat.

Quod maximè in Mysterio Eucharistiæ manifestum est, ubi ratio humana, siue regenerata sit, siue non renata, in hoc seculonunquam intelligit, quomodo panis sit corpus Christi, vinum Eucharistiæ sit sanguis Christi. Fides autem, rationem captiuam ducens in obsequium fidei & Christi, intelligit. De quo Chrysostomus ait: Credamus VBIQUE DEO, nec repugnemus ei, etiamsi SENSUI & RATIONI nostræ absurdum esse videatur, quod dicitur, superet & SENSUM & RATIONEM nostram, &c. Hic fortassis, iudicio Hypocrite nostræ, etiam Chrysostomo opus fuisse, ut melius sua studia Basileæ in Schola Grynciana confirmasset, qui de Christianis & ipsorum ratione loquitur, tanquam non regenerati essent: ideoq; iudicio Grynci, ingratus Deo, qui tam eximium Dei donum vilipendit, & tragicè exagitat. Nam de non regeneratis quidem verum esse, quod illorum rationem superet Mysterium Eucharistiæ, nequaquam verò de ratione regenerata idem asserendum, neq; eius iudicium conremnendum esse, ne Deo pro radio suæ sapientiæ ingrati reperiamur. Idem reliquis quoq; accidet orthodoxis antiquitatis Doctoribus, quos in Scholam suam reuocabit deformatur hic Ecclesiarum & Scholarum, ut desinant rationem humanam conremnere, & Dei donum tam vilipendere, & tragicè exagitare.

Nos verò cum Paulo Apostolo, Chrysostomo, Luthero, & omnibus sinceris & orthodoxis scriptoribus Ecclesiasticis, pergemus, quoad vixerimus, ratione, & iudiciū eius, in rebus diuinis, & Mysterijs regni Dei, etiā in regeneratis, non modò conremnere,

sed

“ Cœna Domini
“ Mysteriū, quod
“ creditur, non
“ intelligitur.

Ratio humana etiā in regeneratis conremnenda & exagitanda.

sed etiã detestari & execrari, quòd à verbo Dei expresso, nos ad phycas considerationes corporis humani, perpetuò reuocet, & Mysterium euacuet: quòd ratio humana, siue regenerata, siue non regenerata, NVNQVAM INTELLIGIT, quamdiu per fidem incedimus, & à Domino peregrinamur.

2. Cor. 5.

21.

Secundum principium.
Irrisio veræ Philosophiæ.

Sed videamus quoq; secundum principium, quòd inter nostra confutantia principia numerat Hypocrita: videlicet, irrisionem veræ Philosophiæ: ex quo iterum pins lector facillè intelligit, quid, & quòd velit Satan, & quid in Zyuinglianis meditecur.

Coloss. 2.
Admonitio Pauli de Philosophia.

D. Paulus diligenter monet, vt nobis caueamus, ne quis nos decipiat PER INANEM PHILOSOPHIAM. Opinatore autem noster nos reprehendit, quòd Philosophiam contemnamus. Sed ait, Paulus scribit de inani Philosophia, sed Grynaeus loquitur de vera Philosophia. Cui ego vicissim, num verò Paulus de illa vera Philosophia non locutus esset? Cui & Philosophia, quam hinc predicat Hypocrita, & Philosophi non ignoti fuerunt, cum quibus Athenis contulit, cum ex secta Epicureorum & Stoicorum, cum illo conflictati sunt.

Act. 17.

Paulus cum Philosophis disputauit.

Neq; enim D. Paulus cum illis, neq; illi cum Paulo de ijs litigabant, quo nomine Philosophi potissimum appellabantur, sed quòd Philosophica sua dogmata, doctrina de Christo opponebant. Sic nos quoq; Philosophiam, & eius studia de rerum Natura, & moribus, nequaquam irridemus, si intra fines suos consistant.

Verum non satis est, neq; ab omni errori, atq; Philosophiæ abusu, se vindicauit Opinatore noster, si dicat, se Philosophiam in eo non probare, quòd de æternitate mundi, de viribus humanis, de particulari prouidentia, falsò statuerit, & à vero aberrauerit. Multipliciter enim contra doctrinam Ecclesiæ abusus Philosophiæ committi potest.

²² *Vtinam verè, & seriò diceret, & re ipsa præstaret, quòd ait:*

²² *de ijs, QVÆ FIDEI PROPRIA SVNT, Philosophiam minime*

me

mè consulendam esse. Si enim philosophicas suas imaginationes, in doctrina de cœna Domini, abijcerent, facilis & expedita ad concordiam via esset, sicut paulò post ostendemus. Nisi forte dicat Grynaus: Eucharistiam non inter ea, qua fidei sunt propria, numerandam esse. Quod equidem sentire videtur, cum Mysterium omne, per Meconymiam explicet, ad quam illi fide Theologica non opus est.

Verùm controuersia non est de illis rebus, de quibus in Philosophia exeant vera testimonia, sed certamen est de ijs, qua Philosophia planè ignota sunt. Sic non controueritur inter nos, an Christus habuerit verum & naturale corpus, nostris corporibus, excepto peccato, ratione substantiæ & essentiæ suæ, per omnia simile, sed ab utraq; parte consensus est aduersus Martionem, & omnes hereticos, qui veritatem naturæ humanæ in Christo negarunt.

Quæstio autem est, de eodem corpore Christi, cum diuinæ naturæ personaliter unicum sit, quod nulli creaturæ accidit, & in Deum assumptum, & ad celsitudinem Dei propriam exaltatum: an Deus modum aliquem nouerit, quo, ad verificanda verba Testamenti Christi, verè & realiter adsit, ubicunq; cœna Domini, iuxta ipsius mandatum celebratur, quia dixit: HOC EST CORPUS MEVM.

Quæstio de cœna Domini, non est Philosophica, sed Theologica.

Hic verò Hypocrita (ne ad rem respondere cogereetur) si diceret: verba Testamenti Christi non esse articulum fidei, responderemus: Omne verbum Christi, quo nobis aliquid promittit, esse fidei articulum, & qui Christum in eo mendacij arguat, eum nullum articulum fidei rectè credere: imprimis verò de ijs rebus, quas nobis in Mysterijs Sacramentorum pollicitus est. Sic in Baptismo, ratio & sensus non percipiunt, quomodo Baptismus sit lauacrum regenerationis & renouationis in spiritu: sed fides hoc intelligit, in verbo Christi. Sic in cœna Domini: quomodo panis sit corpus

Omne verbum Christi est articulus fidei.

Cœna Dominica,

Domini, ratio & sensus non percipiunt, sed fides in verba Testamenti respiciens, hoc capit & intelligit in verbo, quod Christus locutus est.

Sin verò dicat aduersarius noster: Deum multa facere posse, quæ tamen non faciat: sicut posset plures mundos creare, quos tamen non creat. Respondeo, verum esse; quia nusquam extat Dei verbum, quòd plures mundos creare velit: Ideo etiam fides à nobis non requiritur, vt credamus: sed de ipsius corpore, eiusque præsentia, extat verbum Christi, & quidem verbum Testamenti: HOC EST CORPVS MEVM: quæ Euangelistæ prorsus ijsdem literis scripserunt: in quibus sensus & ratio hoc vnum desiderant, quòd comprehendere non possint, quemodo verum corpus esse & permanere, & simul ac semel in pluribus locis adesse possit, vbi cæna Domini celebratur. Si enim eadem humanitatis ratio esset, quæ est diuinitatis: fortassis crederet: sed quia CORPVS CHRISTI manet creatura, id fieri posse, vel dubitat, vel prorsus negat. Hic ad omnipotentiam Dei recurrendum quando docemus, categoricum responsum Zvingliani difficultè extorquetur: cum videant, socium erroris, Petrum Martyrem, turpiter impigisse, qui scripsit: nulla vi diuina fieri posse, vt corpus simul & semel in duobus aut pluribus locis sit: quibus verbis, cum apertè omnipotentiam Dei negauerit, quod malè in auribus piorum sonare videbant, vt suos auditores in errore retineant, ipsi ad hanc questionem categoricè non respondent, sed tergiversantur quàm diu possunt, ne omnipotentiam Dei negare videantur, quod tamen faciunt. Si enim crederent, Deum hoc efficere posse, quid quæso obstaret, quò minus etiam verbis Testamenti simplicissimis crederent? cum ait: HOC EST CORPVS MEVM. Nam si potest esse, & CHRISTVS dicit, hoc esse suum corpus: quæ impietas esset contradicere? Quia verò non credunt, Deum hoc præstare posse, ideo

De omnipotentia
Dei, Zvingliani &
Caluiniani non in-
genuè & categori-
cè respondent.

ideo in verbis Testamenti CHRISTI Metonymiam fingunt, qua nomen pro nomine ponitur, ut panis CORPVS CHRISTI quidem appelletur, sed neque sit, neque esse possit. Hæc, scilicet, est præclara illa Philosophia, cuius nos contempores, & irrisores esse, dicit Hypocrita.

Deinde hoc admodum crassum, & in Theologo intolerabile est, quod scribit: Omnem veritatem in Logica, Physicis, & Ethicis, à Deo patefactam, ideoq; magni faciendam esse. Quod nos non modo negamus, sed tanquam impium & blasphemum damnamus, & execramur.

22.

Qualis veritas in Logica, Ethicis, & Physica patefacta.

Nam quod ad Logicam attinet, habet illa quidem suas regulas veritatis, sed de ijs rebus duntaxat, quæ rationi humane subiecta sunt. Hisce autem regulis Mystera Sacramentorum subijcere, quanta impietas est? quod hoc loco impudenter facit Hypocrita, ubi simul & inscitiam, & impietatem prodit, cum ait: Irascuntur quidam principio, quod statuit: omne corpus esse loco & tempore circumscriptum, & Philosophicum esse, nec ei locum in schola Theologica concedendum clamitant.

Nam princeps Philosophorum Aristoteles aperte confirmat: ἔξωτερον τῆς ὀρατῆς ἔστι τὸ πᾶν, ἔστι χρόνος ἔστι: extra hoc aspectabile cælum, neque locus, neque tempus est. Cum igitur maximum corpus sit firmamentum, idque de sententia Aristotelis, non est loco circumscriptum, quia extra illud non est locus: quomodo ergo, etiam Philosophicè, verum est hoc principium: Omne corpus est loco circumscriptum?

Extra mundum neque locus, neque tempus.

Deinde certum est, post resurrectionem nos habituros vera corpora, quamvis spiritualia, in altero & futuro seculo: ubi nullum amplius tempus erit: quomodo ergo verificabitur hoc principium: Omne corpus est tempore circumscriptum?

Ex quo manifestum est, hoc principium, non modò in Theologia locum habere non posse, quando de corpore Christi disputatur, ut etiam in Philosophia sine restrictione non sit verum, nisi intelligatur de corpore NATVRALI, quatenus naturale, cui locus & tempus accidunt. Quapropter prodesset, Hypocritam in Philosophia quoque MELIUS SVA STVDIA prius CONFIRMASSE, quàm de ijs rebus ex logica & physica differeret, quas non intelligit, neque vnquam rectè didicit.

Non minus rudis in Ethica præceptis & principijs esse conspicitur, quæ ita simpliciter approbat, quasi eadem de his in sacris literis quoque doceantur. Ac videtur Hypocrita noster, non longè à Iuliani Imperatoris religione abesse, qui Salomoni Phocylidem opponens, disputauit, nihilo maiorem sapientiam eradi in illius scriptis, quàm in Ethnicorum scriptis reperiatur. Ad quod ego respondens, nihil dico de perfectione aut imperfectione Ethicorum doctrinæ, sed duntaxat de veriusq; principijs: cum Ethica præcepta & Theologica de moribus, quoad principia, è diametro inter se pugnent.

Principium Aristotelicum de iustis actionibus.

Scripturæ sacræ sententia de eodem.

Etenim Aristoteles, virtutis habitum crebris actionibus acquiri dicit, ex quo deinceps actiones proueniant, ut quis, non modò iusta, fortia, agat, sed etiam iuste, fortiter, sapiens, prudenter, temperanter agat. Nec aliùs ascendit Aristoteles: quamuis enim in decimo Ethicorum testatur, naturæ eugeniam requiri, & in Heroibus aliquid diuini esse: tamen verum fontem virtutis, & actionum viciosarum ignorauit. Scriptura sacra autem docet, per Baptismum homines regenerari, & renouari, Spiritu sancto donari, & deinceps ab eodem agi, & ad omnes pias & iustas, honestas, sanctas, actiones impelli, cui vni & soli, principia hæc omnia adscribit.

Hic

Hic est habitus infusus, ex quo omnes illa actiones promanant. Ex hoc principio pii Doctores, bona opera, & Deo gratia, tanquam fonte promanare docent: ut illud Psalmi canere queamus: Non nobis, non nobis, sed tuo nomini da gloriam.

Quapropter Lutherus in tractatu de Academicarum reformatione verè scripsit: Ethicam doctrinam Aristotelis, cum doctrina gratiæ, ex diametro pugnare. Quod verum est, siue principium, siue finem spectes. Nam quod ad finem attingit, non minus, quam circa principia, errauit Aristoteles, qui docuit: per habitum, crebris actionibus acquisitum, & actiones ex hoc habitu provenientes, homines Deo gratos, & tandem ad illud, tanquam summum bonum, perueniuros esse. Contrà, Spiritus sanctus in sacris literis docet, quòd per fidem in Christum, ad Deum, tanquam ad summum bonum, perueniamus: & quòd cum fide coniuncta sit charitas, à Deo per Spiritum sanctum infusa, cuius fructus & opus est, quam nullis actionibus acquirimus, ex qua omnium virtutum opera fluant.

Ethicâ doctrinam Aristotelis, cû doctrina gratiæ, ex diametro pugnat.

Quapropter Professores Ethices pii & Christiani, quibus non gentilium, sed Christianorum liberi commendati sunt, diligenter in hoc elaborent, ut studiosam iuuentutem erudiant, quanta differentia sit inter Ethicam, quæ in verbo Dei, in scriptis Prophetarum & Apostolorum, in Proverbijs & Ecclesiaste Salomonis, Syracide, & alijs sacris libris traditur, quæ plurima precepta de moribus continent, & principio & fine ab ijs differunt, quæ ab Aristotele, & alijs Philosophis traduntur.

Ea nisi subalternata Principijs Theologicis (quæ ignota Aristoteli fuerunt) ponantur, piè in Schola Christiana doceri non possunt. Quod hoc modo fit: si admoneantur Ethices studiosi, postquam in Baptesimo Spiritu sancto regenerati sunt, ut propter sanguinem Christi, pro ipsorum peccatis effusum, propitiū Deum habeant, & eiusdem gratia donati, ex fide viuant & operentur,

Principia Aristotelica quomodo subalternata principijs Theologicis.

crebris actionibus habitum illum subinde magis magisque confirmari.

Quapropter cum querit, quid de Doctrina Ethices principijs & praeceptis fiet? quæ & esse Deum, & qualis is sit, & quales nos esse velit, edocent: num illa quoque iuuentuti INGENIOSA irridenda propinabunt?

Respondeo, nisi religionem Christianam, eiusque principia abnegare, & in Ethnicismum conuertere velimus, corrigenda esse dicimus: Cum nulla virtus, nullum opus, bonum, & Deo gratum sit, quod non ex fide est, & Spiritus sanctus per nos, & in nobis operatur, quod principium omnes Philosophi ignorarunt, qui non ad fidem Christi conuersi sunt. Sed mirum non est, quod tantopere rationem humanam commendet Hypocrita, ne forte à Zuinglio Patriarcha suo dissentiat, qui Numam Pompilium, Aristidem, & alios Ethnicos, cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno Dei collocat.

Nos verò doctissimos solide & seuerioris Philosophiæ promos & condos, hostium loco, in hereticorum numero habere, ingenue faremur, quamdiu suis principijs insistent, & actiones virtutum Christianarum, non ex Spiritu sancto, sed bonis operibus acquisito & comparato habitu, proficisci proficerebuntur. Hac enim Philosophorum doctrina de moribus, Christianorum doctrina è diametro opponitur, & δις διὰ πᾶσιν ab ea differt.

Cognitio Dei ex doctrina Ethices gentilium, qualis, & quanta.

Quòd verò addit Opinator noster: Ethicen docere, esse Deum, & qualis is sit, & quales nos esse velit, quia per naturæ lumen, id quod de Deo cognosci potest, proficereatur Philosophia, Deo manifestante, idque D. Pauli testimonio, Ro. 1. probat. Respondeo. Genes per lumē naturæ tantā cognitionem Dei habuisse, ut sine inexcusabiles, videlicet ESSE Deum, & peccatis irasci, quæ contra legem naturæ perpetrata sunt, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Gentiles omnes ἄθεοι.

Sed simul etiam illud eiusdem Pauli addendum erit, quod scribit: Eratis ἄθεοι, sine Deo in mundo. Item: Eratis aliquando tenebrae

nebræ. Nam cognitio Dei, QVALIS SIT DEVS, & quomodo Ephes. 2. 9.
erga genus humanum affectus sit, nō ex scriptis gentilium, aut lu-
mine naturæ discitur, sed IN SOLO VERBO DEI docetur.

Quapropter secundū lumen naturæ de Deo cogitantes, non appro- Deus lumine na-
pinquamus Deo, sed subinde magis magisq̄, ab eo recedimus. In- turæ non agnosci-
habitæ enim lucem inaccessam, quem nemo vidit vnquam, nec tur.
nouit, nisi Filius, & cui Filius vult reuelare. Sic etiam quales nos
esse debeamus, lex naturæ quidem aliquid in secunda tabula mon-
strat, sed in eadem etiam tabula, quod maximum est, videre non
potuit, sicut Apostolus loquitur: Concupiscentiā non nouissem, Rom. 7.
nisi lex diceret: NON CONCVPISCES.

Desinat ergo Hypocrita noster, in explicacione Mysterio-
rum regni Dei, Philosophiam predicare, aut studiose iuuentuti
tantoperè commendare, quoniam inimica est Deo, quæ captiua du-
cenda est in obsequium Christi, & subiicienda fidei, quamdiu in hoc
seculo viuimus: quæ Mysteria regni Dei non illustrat, sed obscu-
rat: non iuuat, sed impedit: cum qua fidei vsq̄, ad mortem perpetua
pugna est. Non. n. solida Philosophia est alia, quàm verbum Dei.
Humana autem Philosophia, est mutila, manca, imperfecta, quæ
in rebus huius seculi suum locum habet, sed in diuinis & celesti-
bus, ad regnum Christi pertinentibus, cæca est.

Neq̄ pios iuuenes moueat Platonis dictum, Certissimum
argumentum inscitie esse, si quis ab eruditissimis viris se alie-
num esse dicat. Longè enim aliter Spiritus sanctus in Propheta
loquitur: Ad legem (inquit) & ad testimonium: quòd si non dixe- Esa. 8.
rint iuxta verba hæc, non erit eis lux matutina, non inquit, ad
Philosophiā, tanquam radiū sapientiæ diuinæ, sed ad verbū Dei.

Quòd si verò inscitia propterea damnabimur, quòd in My-
sterijs regni Dei ab eruditis Philosophis dissentiamus, socios
habemus Esaiam, & Paulum, quorum hic ait: Non misit me
Christus, vt baptizarem, sed vt Euangelizarem: Non tamen
1. Cor. 1.

ἐν σοφίᾳ λόγῳ, hoc est, cum dicendi pericia, NE INANIS
 REDDATUR crux Christi. Nam sermo ille de cruce, ijs quidem
 qui pereunt, stulticia est: nobis autem, qui seruamur, sapientia
 Esa. 33. Dei est: Scriptum est Enim: Abolebo sapientiam sapientum, &
 intelligentiam intelligentium collam e medio. Vbi sapientia?
 vbi scriba? vbi conquisitor seculi istius? Nonne insatuaue
 Deus sapientiam Mundi huius? Nam postquam IN DEI SA-
 PIENTIA, mundus NON COGNOUIT DEVM PER EIVS
 SAPIENTIAM, placuit Deo per stultā predicationem seruare
 Matth. 11. credentes. Idem Christus quoq; confirmat, cū inquit: Confi-
 teor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quod hæc absconderis
 SAPIENTIBVS, ET INTELLIGENTIBVS, & ea reue-
 laueris INFANTIBVS.

Glorietur ergo Opinator noster de societate doctissimorum
 & INGENIOSORVM HOMINVM, qui Mysteria regni
 Dei, ratione humana regenerata se INTELLIGERE prædi-
 cant: nos unā cum Christo & Apostolo eius libenter patiemur,
 nos inter stultos & infantes numerari, ne diuina sapientiæ, & in-
 finita eius potentia modum statuere, & ab eius simplici verbo,
 propter iudicium rationis, & Philosophiæ humanæ, solidioris il-
 lius, & grauissima, scilicet, recedere videamur.

Contra abusum
 Philosophiæ pia
 admonitio.

Interim audicores nostros diligenter monemus, vt sibi à ra-
 tionis humanæ cogitationibus, & cruditis illis hominibus,
 qui his contra SCRIPTVM VERBORVM Testamenti Christi
 indulgent, tanquam ab ipsissimo Diabolo caueant, ac simplici fi-
 de verbis Christi inhæreant, neque ab illis, eorumq; simplici ac
 literalis sensu, ne ad pilum, abduci patiantur. Opinator autem
 noster, doctissimorum virorum societate gaudeat, donec experia-
 tur, quod paulò antè ex D. Paulo & Esaia Propheta recita-
 uimus.

Tercio & postremo loco, inter fundamenta nostra confusan-
 tia numerat, sophisticam multiplicem, ἀποσπαστικὴν, καὶ ἀελο-
 γίαν:

Υλαρ: narrationes falsas de tragico interitu præclarorum Christi seruatorum: audaciam præiudicandi Ecclesijs reformatis, & multis millibus piorum sanctorum, Iesu Christi nomen inuocantium: licentiam contradictorijs in Disputationibus serijs vrendi, IN DESPECTVM RATIONIS HVMANÆ: & alia δὲ ὀφθαλμῶν & tristia, quorum certè seruos Dei magnopere pudere debeat. De quibus etiam omnibus & singulis lectorem breuiter monebimus.

At primùm, quod de multiplici Sophistica ait, putidum Hypocritæ mendaciũ esse, nostrorum, præsertim verò Lutheri, in hoc argumenti genere adita scripta demonstrant. Esi enim in plerisq; omnibus suis scriptis magnus est Lutherus: vix tamen inter omnia, quæ ab ipso adita sunt, aliquod inuenietur magis neruosum, quàm illa, quæ contra Sacramentarios scripsit: in quibus nulla ratione humana, nedum sophistica, sed ARMIS DVNTAXAT VERBI DEI, eiusq; sincera interpretatione, pugnat, & simplici, atq; germana articulorũ fidei nostræ explicatione demonstrat, nullam nobis necessitatem imponi, vt à simplici, germana, & literali sententia verborum Testamenti Christi, recedamus. Cuius vestigijs insistentes discipuli eius, idem quoq; fecerunt. Fides enim nostra non argumentũ humanæ rationis, sed solo verbo Dei nitatur necesse est, si in tentationib. eã succumbere nolimus.

Lutherus solo verbo Dei contra Zuing pugnavit.

Contrà verò, in Refutatione Orthodoxi scilicet, ipsorum consensus, demonstratũ est, Zuinglianos & Calvinianos, A SCRIPTO VERBI DEI APERTE RECEDENTES, erroneã suam opinionem duntaxat sophisticacionibus multiplicibus tegere, & impericis persuadere, quibus aperta mendacia, & impudentissima crimina falsi addunt, vt auditores suos à nostra doctrina, scripro-rumq; nostrorũ lectione deterreant, & nauseã aduersus illa moueant, quod opinator noster negare nõ potest. Quorũ causa tam deplorata est, vt aduocatum & procuratorem artium mentiendi, calumniandi, sophisticandi, & crimina falsi excogitandi, peritiam Iu-

Zuing, sophismatibus & rationibus humanæ Philosophiæ, contra verbum Dei pugnant.

Aduocatus Zuingliano-rũ iurista.

ristam conducere coacti sint, vsq; adeò verbo Dei, & veritatis testimonio, in negotio pessimo destituuntur. Quæ omnia Refutatio Cacodoxi ipsorum Consensus aperte docebit.

Quod verò secundo loco ad ἀποσλώνοισι & ἀειλογία in colloquijs attinet, idem quod de sophistica multiplici obiecta, iudicium est. Cum enim ad seriam disputationem peruentum est, quid quæso in Zvinglianis, quàm perpetua ἀειλογία, hoc est, vana loquacitas, conspicietur? In qua illis rationis reddenda necessitas imponitur, quòd pro veris & concessis assumunt, quæ prius ex verbo Domini demonstranda erant: quam illis quoq; Lutherus sæpe obiecit, quòd videlicet in ijs locis, VBI AD REM RESPONDENDVM ERAT, magis muti sunt, quàm pisces, in alijs verò, de quibus nulla controuersia, loquaces & verbosi, vt vulgus existimet, eos etiam aliquid ad ea, quæ illis obiecta sunt, respondiisse.

Αειλογία
Zvinglianorū.

Nulla deceptio aut
fraus in scriptis
Lutheri.

Sic res ipsa ostendit, in Lutheri scriptis nullam ἀποσλώνοισι, deceptionem aut fraudem inesse. Non enim rationis humana ludit argumentis, sed verbum Christi simpliciter credendum proponit. Et lectoris iudicio committit: vtum Deo potius, & illius verbo, an verò hominibus, & ipsorum verbis, credere velit. Quæ hæc quæso fraus vel deceptio esse potest?

Similiter nos quoq; eius vestigijs insistentes, ab omni errore, fraude, & deceptione, Zvinglianorum (quibus simplices circumueniuntur, & ingeniosi gaudent) auditores nostros ad verba Testamenti Christi reuocamus, nec satis esse dicimus, vt credant, hæc à Christo dicta esse (de hoc enim nulla controuersia est) sed etiam necesse esse, vt credant, vera esse, sicut sonant, etiamsi ratio reclamet, atque id impossibile esse, nobis persuadere conetur: quam non modò contemnendam, sed detestandam, & execrandam esse docemus.

De narrationibus falsis, de tragico interitu præclarorū Christi ser-

ſi ſeruorum, quod obijcit, quibus noſtri ipſorum opinionem gra-
uare, & ſuam commendare ſtudeant: ſciat Opinacor, nos, in
plus quàm tragico interitu quorundam Zvinglianorum, mini-
mè gaudere. Plurisenim vnus hominis ſalus, quàm tota machina
mundi, incendio parata, faciendaeſt.

Tragico interite
Zving nemo gau-
dere debet.

Sed ad vanitatem hominis redarguendam, ſaltem aliquot re-
citabimus, in quibus nos vanitatis arguere non poterit. Nam
vt de Zvinglio nihil dicamus, cuius interitus qualis fuerit,
omnibus notum eſt: neque etiam de Oecolampadio, quem placida
morte ex hoc ſeculo emiſſaſſe dicunt: notus eſt in Palatinatu Ele-
ctorali, Heidelbergæ imprimis, vir doctus D. Ioannes Stöffelius,
qui ſuperioribus annis, cum de Zvingliana ſeu Caluiniſiana hæ-
reſi, in Electoralem Palatinatum introducenda, deliberationes
inſtituerentur, in Diſputatione publica, Caluiniſianos & Zving-
gianos Doctores confudit, & veritatem doctrinæ Eccleſiarum
noſtrarum contra illos, ad quam defendendam, medicos, & Iure-
conſultos, tanquam aduocatos, conduxerunt, cum laude & ad-
miratione omnium propugnauit. Is cum prope aulam Electora-
lem DV CIS SAXONIE malis quorundam artibus
(quorum ſimiliter quoq; tragicus exitus fuit) Birnenſi Ec-
cleſiæ præſectus eſſet, propter ambitionem & auaritiã contra
conſcientiam ſibi perſuaderi paſſus eſt, vt idem, quod in Palati-
nato, poſt Diſputationem illam, cum ſummo totius orbis peri-
culo, & plurimarum animarum æterno exitio, in religione mu-
zata conſtitutum eſt, etiam in Saxonico Electoratu tentaretur, &
ſucceſſu temporis paulatim Caluiniſiana hæreſis introduceretur.
Quæ res, cum plena periculi eſſet, clandestinis conſilijs diu tra-
ctata fuit, cum Illuſtriſſimi Principis Electoris Saxoniæ Ducis
Auguſti, Domini mei Clementiſſimi, voluntas & fides de Myſterio
Cenæ DOMINI, illis ignora non eſſet.

Hiſtoria de tragi-
co interitu D. Ioa-
annis Stöffelij.

Coniunxerunt autè ſua conſilia, qui in Academia VVitiæber-
genſi, & Lyppsienſi erant Caluiniſiani Profeſſores, cū viro ſumma aus

thoricitatis, qui cum Palatini Electoris Zwingliani Consiliarij, D. Ehemio, & alijs quibusdam, colludens, eo tempore in aula Electoris Saxoniae erat. Ad quem finem etiam Doctores Theologi noui creabantur, quorum opera deinceps ad propagationem haeresis Caluinianae uerentur: qui statim, post consecutos summos in Theologia honores, quibus potuerunt fraudibus, & deceptionibus, etiam sub ipsius Lutheri nomine, doctrinam eius in Scholis & Ecclesijs eradicare conabantur. Quod ut pueritia tennerrima statim inspiraretur, nouam Catechesin ex Corpore Doctrinae Philippi, mirabili praetextu, in scholas introduxerunt: in qua, doctrina de caena Domini alijs uerbis tradebatur, quam prius pueritia instituta erat: quae tamen auctores interrogati, pro uoluntate, aliter atq; aliter interpretari potuerunt: donec obliuioni tradita Catechesi Lutheri, deinceps uirus suum effundere possent. Quae tamen consilia, optimo principi Electori Saxoniae Augusto, prorsus ignota erant. Cuius Celsitudo, ut suum officium faceret, cum Philippus Melancthon apud multos in suspicionem Caluinismi uenisset, dum adhuc uiueret, ad se uocauit, nihil dissimulans, ipsum hoc nomine male audire, ideoq; quae illius mens sit, & sententia de caena Domini, cognoscere cupiens, ab eodem ad Catechesin Lutheri, & eius doctrinam ablegatus est: unde nihil mali suspicatus, Catechesis ex ipsius Corpore Doctrinae conscripta, minus suspecta uidebatur.

Accessit deinceps fundamentum (so sie die Grundfest genennet haben) Doctrinae, de persona Christi, ab iisdem nouis Theologis editum, cum approbatione Disputationis Iesuitarum, quam tamen per crimen falsi prius mutauerant Caluinista, quae cum postfatione (praefationem enim praemittere non audebat) auctoritate & iussu Rectoris Academiae VVittenbergensis, ibidem secundo typis excusa, & inuenturi studiosae ac INGENIOSAE, tanquam norma sanorum uerborum, commendata fuit.

Quia

Noua Catechesis
ex Corpore Do-
ctrinae Philippi.

Quia verò se omnia frustra tentaturos existimabant, nisi Catechismus ex aula Electoris sublatus esset, cum ea de re ageretur, & Birnensis Superintendens, Doctor Ioannes Stöffelius, ad concionatorem aulicum, Christianum Sagittarium, Dresdam scriberet, inscriptione eius vxori facta, quasi à muliere scriptæ essent literæ, cum accuratam inquisitionem de toto negotio optimus Elector instituisset, fraus, deceptio, & extrema malitia horum hominum detecta: & alter quidem Consiliarius, summæ auctoritatis vir, tristi morte, à propria conscientia flagellatus: alter verò, Stöffelius, desperabundas voces perpetuò ingeminans, se contra conscientiam, & contra agnitam veritatem peccasse, ideoq; perpetuò damnatum esse, tandem etiam, tristissima desperatione, in arce Sensenberg periit.

Doctor Ioannes Stöffelius desperatione periit.

Socij verò ipsius post reuocationem erroris Caluiniiani factam, D. Vuidebramus, D. Peccelius, & D. Crucigerus, obligatione grauissima data, ex custodia liberati, Electoratu & dirone Iuniorum Principum Saxonie pulsati sunt: D. Müllerus turpius aufugit. Quorum idè hoc loco mentionem facere volui, cum passim Ecclesiæ Dei nocere non desinant, vt quales sint, & quam in asserione erroris sui constantes, omnibus notum sit.

Socij Doctoris Ioannis Stöffelij.

Non dissimile exemplum Deus Palatinatu Electorali, in oppido Eppingen ob oculos posuit. Eo enim loco cum Ecclesiæ præesset Thomas Pistorius, qui prius Euangelium in Comitatu Oettingensi magna fide & constantia docuerat, in hunc errorem, prohodolor, delapsus, cum se in Palatinatum contulisset, & primus eo loco, Caluinianorum & Zuinglianorum errorem sedulo propagare studisset, n: minem tamen, pleno vultu, tanquam sibi malè conscius, toto hoc tempore aspexit: tandem, cum omnibus pijs, eo in loco exosus esset, qui prius à pijs pastoribus in vera doctrina de cæna Domini rectè instituti erant, in horribilem desperationem incidit, perpetuò & cum ingenti clamore desperabundas voces ædens, vt eminus etiam ab omnibus iuxta domum eius in platea

Thomas Pistorius Caluinnista in Palatinatu desperatione periit.

transcūribus, exaudiri potuerit: Ego sum Diaboli corpore & anima: ex quo tempore, nullum cibum & potum admittens, & omnes consolationes respiciens, in tentatione & desperatione illa miserissime periit, & magnis mugitibus animam emisit.

Carmen Iambicū
blasphemum Tho-
mæ Pistorij contra
maiestatē Christi.

Scripterat autem prius hic Pistorius carmen Iambicum, cōtra maiestatem Christi filij hominis, horribiliter blasphemum, in quo ubi quæritatem, hoc est, maiestatem, in qua filius hominis ad dexteram virtutis & maiestatis Dei collocatus, omnibus creaturis, ubiq; cælesti modo præsens esse prædicatur, filiam Diaboli, blasphemus ore appellauit, cuius pater sit D. Brennius, & obsterrix Iacobus Andrea, eiusq; Paranympbus, qui passim in Germania eam despondere volens, ubiq; repulsam passus sit.

Hoc blasphemum carmen, cum in Academiam Tubingensem allatum, & ab ijs, qui in Poësi apud nos excellbant, mihi tãquam indigno Cancellario exhibitum esset, & petiitum, ut vicissim carmine illis liceret, blasphemus homini respondere, pro mei officij ratione & autoritate prohibui, ne facerent: blasphemiam enim hanc tantam esse, quæ non calamo, sed fulmine refutanda sit. Quod paulò post, anno 1569. factum est: idq; à me minime confictum, sed in præsentia Generosi Domini Henrici Comitis ac Domini à Castell &c. à nobili viro Philippo à Gemmingen in Bonfelden, recitatum est, cum secundo in Saxoniam, ad reformationem Ecclesiarum, in Ducatu Brunsvicensi persiciendam, profectus essem.

L. G. Non minus tragicus & horribilis exitus vita, paucis ab hinc annis, cuiusdam ciuis Augustani fuit, qui sexagesimum ætatis annum egressus, Cinglianorum, qui in vrbe sunt, Antesignanus & Patriarcha: Ministerij autem Sacramentorum, & maiestatis Christi, immanis & blasphemus hostis, qui seipsum omnibus, omnium Ecclesiarum eius loci pijs Ministris, opinione doctrinæ turgens, præferebat. Is Sacramento cœna in nostra
Ecclesia

Ecclesia vsos, ἀμαρτοπότας, **Blutsäufer** / appellauit : se-
penumerò etiam, vt sanguine suffocentur, imprecatus est. Et
cum esset quæstor Ecclesiasticorum redituum, qui templi Fran-
ciscani sunt: proprii, cuius officij ratione, expense illi facien-
dæ erant in publicos sacrorum munerum vsus: ex ædieu pecu-
niam pro vino, Mysterijs dicato, flagitare solito, querere con-
suevit, non quantum vim ad sacra adhibendum, sed, quantum
sanguinis exhaustum fuisset: Christum, cæli terræq; Dominum,
atque omnipotentem ab alijs prædicatum, ipse filium Mariæ in
colloquijs nuncupare solitus fuit. Mirificè autem tandem de
blasphemo isto ore, se diuina CHRISTI Maiestas vtea est.
Postquam enim horrendo conscientia læsa æstro concitatus, cum
extrema desperatione ad quadriduum in integrum confligaretur,
quo tempore frequenter ingeminauerat hanc querelam, sibi
tam Ministrorum consolationibus, & sacrosancta cœna pi-
gnore esse opus, quorum præsentiam atque vsu ferre tamen nunc
nullo modo queat: tandem in tempesta nocte, vitam cum ani-
mi cruciatu finiurus, ex lecto se proripiens, cultrum, longo
annorum interuallo à nemine domestico conspectum, arripit,
atque eum in iugulum ipse sibi adigit, vulnere quidem in-
flicto satis magno & lethali, sed ad vitam illicò finiendam,
non satis valido, si absque sanguine fuisset, qui magno pro-
fluuio ad fauces illi affluens, sanguinis CHRISTI vsu in
cœna non credenti, imò horribiliter etiam blasphemanti, a-
nimam desperantem in blasphemio iugulo suffocauit. Cuius
αὐτοχειρία sic Magistratus vteus est, vt flagitio & sceleri,
infamiam coniunxerit: nam cadauer communi sepultura fide-
lium indignum, carnificis ministerio (indignantibus vehemen-
ter reliquis Cinglianis) dolio inferi, atque in profluentem abijci
curauit: vt ad extremas insulas nauigaret, qui Christianorum
consortio nunquam dignus fuit.

An verò hi non tragici interitus videntur? Quæ non ideo recitamus, quòd ex illis aliquam voluptatem capiamus, sed cum nobis hoc nomine insultent aduersarij, quasi à nobis horribilia Dei & iusta iudicia, aduersus Sacramentorum & maiestatis Christi hostes confingantur: veritatem re ipsa omnibus, narratione historiarum quàm plurimis notæ, demonstrare volumus: Haud dubiè .n. cristia hæc exempla toti Germaniæ consideranda Dominus proposuit, vt omnes viderent, & apud se diligenter expendere, quæ merces à Deo expectanda sit ijs, qui post agnitam veritatem, ad rationis suæ regeneratæ, scilicet, iudicium se abduci patiuntur, vt huic magis, quam verbis Testamenti Christi credant.

Apostrophe ad Grynæum.

Apostasia Grynæi.

Excusatio Grynæi.

Veritas doctrinæ nostræ, à Grynæo Tubingæ defensa.

Quod in primis tibi Grynæe considerandum relinquo, qui doctrinæ nostræ in Academia Tubingensi, coram tot clarissimis viris, & eruditis iuuenibus, publicum testimonium perhibuisti, & omnia rationis hominum etiam regeneratores argumenta, vno & solo verbo, etiam cum tui ipsius laude & commendatione, confutasti. Quos omnes contra te, in nouissimo die, grauissimos testes deserionis, apostasiæ, & perfidiæ, habebis. Neq; verò te frustra consoleris, sicut in Heidelbergensi conspectu te fecisse audio, vt dicas, te, cum adhuc puer esses, pueriliter sensisse. Du bist ein grosser Bub gewesen. Et vt maxime per artem tum temporis sapere non potuisses, eò magis tibi expendendum esset, non te, sed Spiritu sanctum per te locutum, vt manifestè confutata sint omnia, quæ ex Philosophia, quantumuis illa Seueriori, & ratione humana, expresso Dei verbo opposuerunt. Quo vno tu eo tempore vicisti & triumphasti, cuius te denuò admono, vt & tuæ & aliorum saluti rectius consulas, & pedem reuoces, nec vltèrius post mortuum tuum Galenum, per Bartolum & Baldum, vanis verbis persuadere tibi patiaris, vt contra stimulum calcitres, quòd tibi non minus durum erit, quàm Paulo fuit. Nec dubites, si in hac impietate perseveraueris, eundè tragicum exitum & interitum, tibi quoq; expectandū fore. Peccatū tuū in foribus dormit, quòd cum euigilauerit, tu videris, vbi sis permanurus.

Au-

Audaciam præiudicandi alijs Ecclesijs reformatis, & multis millibus piorum sanctum Iesu Christi nomen inuocantiū, quod nobis tribuit, & accusat Opinator, qua fide & conscientia hanc causam agat, aperè ostendit. Quæ enim hæc fides aut religio esset, eam tanquam certam & indubitatam profiteri non velle, aut debere, ne alijs præiudicare videaris? Non hæc audacia aut temeritas est, inrepedè suam fidem in verbo Domini fundatam profiteri, sed pietatis officium est, & confessionis necessitas requirit: qua nemini præiudicatur rectè sentienti, & in verbo Domini acquiescenti, sed qui Spiritum Domini habet, & verbo Domini se subijcit, aliquot millibus locorum distans, idem iudicat & sentit, neq; tanquam præiudicium, sed pium consensum habet. In quibus enim vnus est Spiritus, in ijs est etiam consensus, & ut maxime dissensio aliqua incidat, tamen cum Spiritus Prophetarum Prophetis sint subiecti, facile componitur. Qui autem, verbi Dei nulla ratione habita, suas opiniones pertinaciter defendūt, & Prophetis rectè monentibus non obtemperant, hos Paulus, tanquam hæreticos, vitandos, & fugiendos docet, & grauius monet.

Qua fide & conscientia Grynzus causam Zvuinglianorum agat.

Zvuingliani de veritate suæ doctrinæ dubitant.

Hæretici fugiendi, Tit. 3.

Et quod de Ecclesijs vestris, bipenni reformatis, nostrum sit iudicium, quo nomine nostras Ecclesias minimè intelligitis, supra factis dictum est. Sed vae omnibus vobis deformatoibus, cum vestro Galeno, Hippocrate, Baldo, & Bartolo: dignam enim aliquando laborum vestrorum mercedem accepturos, vos minimè dubitare debetis.

Similiter quoq; vanum est, quod de licentia, contradictorijs in disputationibus serijs vtendi, idq; in despectum rationis humanæ, nugatur Hypocrita: non enim adeò plumbei & stipites sumus, ut non intelligamus, quæ contradictionem implicant, minimè vera esse posse. Sed in hoc non modo inscitia, verum etiam malitia vos accusamus, quod contradictoria fingitis, cum præter naturales proprietates, corpori Christi, diuinā maiestatem accessisse, cum Scriptura sacra dicimus: & simul docemus, hoc nequaquã contra-

Figmentū Zvuinglianorum de contradictionibus.

Corpori Christi
quomodo non
contradictoria
tribuuntur.

dictionem implicare, cum alterum per se humanitati, tanquam subiecto insit, alterum verò per, & propter unionem tribuatur. Ex quorum numero sunt, quòd proprietate natura sua, corpus Christi finitum & circumscriptum sit: ratione verò unionis, & per unionem, pariceps factum sit infinita potentia & maiestatis, ratione cuius, nullo loco circumscribitur. Hæc, quoniam non eodem, & eiusdem respectu corpori Christi tribuuntur, ideo etiam nullam contradictionem implicant, sicut supra, & in Refutatione Cæcodoxi Consensus, copiosè explicatum est.

Despectus rationis
humanæ.

Quapropter in despectum rationis humanæ nequaquam contradictoria asserimus, vel propugnamus, sicut hoc loco Hypocrita nugatur, sed corpori Christi, secundum Scripturam sacram, maiestatem tribuimus, quæ supra naturam corporis est, ut maxime ratio humana id non capiat, & huic cum veritate humanæ naturæ pugnare videatur. Fides enim capit, quòd oculus non videt, & ratio nō intelligit. Ideoq; pro gloria & honore Dei, & veritatis eius, in despectū rationis humanæ, verbo Dei, quòd ratio intelligere nō potest, credere docemus, monemus, & diligenter hortamur: ac tãquã Sarana ministrū fugere iubem⁹, qui cōcrariū docet.

Quæ omnia, neq; cristia, neq; d'v'õp'ia sunt, sed aperto Dei verbo confirmata, quorum nos nunquam neq; pœnitet, neq; pudet: sed alacri animo, & bona cōscientia, coram tribunali Domini nostri Iesu Christi comparere, & auditores nostros in hac confessione adducere, parati sumus, quòd videlicet à verbis Testamenti, & simplici eorum intelligentia & sensu, non recesserimus, freti ipsius veritate & potentia, qui non fallere possit, & quæ promisit, præstare queat, rationem, intellectum, sensum, νόημα, omnem cogitationem, ac Philosophiam, captivam ducentes in ipsius obsequium, cum præstare possit supra id quòd intelligimus. Et hanc voluntatem & restificationem, certum est, illi gratam esse, quam etiam in omnibus Mysterijs à nobis requirit.

Contrà verò impossibile est, pari fiducia de novissimo die
L'viii.

Zvuinglianos cogitare, aut coram illius tribunali comparere posse, qui apertè facit: se à scripto verborum Testamenti Christi, ad Grammaticâ figuram recedere, & verba eius aliter, quàm sonant, interpretari, ex quibus cerea sententia depromi non possit, sed aliud cogitandum esse. Quod ne faciamus, aut credamus, D.N. Iesus Christus clementer à nobis auertere velit. Amen.

Zvuinglianos
trepidatio, & mala
conscientia, in ma-
la causa.

GRINÆVS.

Ex his, quæ à nobis hætenus dicta & demonstra-
ta sunt, colligere promptum est, non de tota quidem
doctrina Eucharistica: sed tamè de præsentia, IN, CVM,
SVE PANE, & de manducationis corporis Christi ra-
tione, & de quibusdam circumstantijs & fundamen-
tis, controuersiam esse, seriam quidem illam, sed ta-
men, qua Ecclesiam suam exercere velit Christus, vt
qui probati sunt, manifesti fiant inter nos. 1. Cor. 11. 19.

Hortamur autem in Domino eos, quibus dedit
Christus id ipsum nobiscum sentire, vt adijciant fidei
suæ virtutem, virtuti verò scientiam, scientiæ verò
temperantiam, temperantiæ pietatem, pietati verò
animum in fratres propensum, animo verò in fratres
propenso, charitatem, 1. Pet. 1. 5. 6. 7.

Monemus etiam eos, qui veritatem quidem ag-
noscunt Dei dono, quia tamen multis in locis ex-
osam vident, Polypi mentem obtinent, nec quid sen-
tiant, profitentur: vt ne contra conscientiam agant, ne
videlicet etiam intelligentiæ lumen tandem amit-
tant. Nunquam enim non illis accuratè cogitandum
est id, quod beatus Hieronymus hac commemorabi-
li sententia monuit: Si propter timorem mortis veri-
tatem tacere impietas est, quomodo non est maior
impietas, propter miserum ventrem, & honoris van-
nam spem, tacere veritatem?

8. Eos, qui in hoc negotio nondum per ætatem ver-
fati sunt, amantissimè rogamus, vt soli Christo sese ad-
iungant: ex illius solius verbo, quid de illo statuendum
sit, in timore Dei studiosè discant: & meminerint di-
ctū vetus: Veritatis inuestigatio, peccatis impeditur:
9. Calculi eorū ne præuertant cognitionē tantę rei. De-
niq; hoc sibi persuadeāt, & inuestigationi veritatis, ce-
10. leritatē, iramq; nō minus, quàm consilio, Thucydide
teste, officere plurimū: & sectę alicui per imprudentiā
11. addictos, seruili conditione vti, quādo ab aliorū nutū
& renutu pēdent: & in horum gratiā, diuersā modestē
docentibus, maledicunt, nec eos audire, aut eorū scri-
pta legere volunt: persimilesq; ijs sunt, qui incurabili
12. scabie laborant, vt alicubi Galenus monet. Si verè di-
xit Alcinous ille Platonicus: δὲ ἐλευθέριον εἶναι τῆ γνῶμῃ
τὸν μέλλοντα φιλοσοφῆν: quantò æquius est, eum, qui
θεολογῆν, hoc est, diuinas res inuestigare & cognosce-
re cupiat, liberali mente & sententia esse?
13. Postremò eos, qui fortè absentes dentata charta
prouocare ad triste certamē, quàm coram placidè cō-
ferre sententias, malunt, admonitos volumus, nobis
(quibus persuasum est, per gloriam & ignominiā Chri-
sto Iesu seruire) nec animū, nec otium esse, ad instituendā
πρόρρηθην velitationem vllam: Deū potius pro illis
inuocabimus, & charitate certabimus, non conuitijs:
14. nec in aliena scripta censoriam temerè nobis virgulā
sumemus. Dominus noster Iesus Christus, det piā pa-
15. cem Ecclesię, reducat, quasi postliminij iure, veritatē
in ea loca, è quibus exulat: benedicat studijs florentis-
simæ iuuentutis: extrudat operarios fidos in messem
suam, & sanctificet nos totos ad opus suū, ad quod ille
nos vocauit. Amen. Scripsi Heidelbergę, 26. Martij,
Anno nouissimi temporis, 1584. Da-

David Propheta Psal. 31.

In te Deus speravi, non confundar in æternum.

IACOBVS ANDREÆ.

In hac vltima Thesi Opinator, primùm duplici ratione magnitudinem offendiculi extenuare studet, quod ex controuerſia Sacramentaria natum eſt. Primùm, quòd non de tota doctrina Eucharistica diſceptatio fuerit, ſed duntaxat de quibuſdam eius partibus, videlicet, de præſentia corporis Chriſti, IN, SVB, CVM pane, item de eius manducatione, & de quibuſdam circumſtantijs & fundamentis. Deinde etiam Eccleſie Dei non adeò pernicioſam fuſſe, qua Deus duntaxat ſuos probare voluerit. Quibus verbis, quaſi ſarcaſmo quodam, Satan nos ridet: ſi enim veram præſentiam, veramq; manducationem corporis Chriſti, eiusq; fundamenta ſuſtuleris, quid in Euchariftia reliquumerit? Num tam plumbeos & ſtupidos eſſe nos iudicat Hypocrita, vt non credamus, ſeu potius non ſentiamus, panem & vinum a deſſe? & ore corporis manducari?

Offendiculi extenuatio, quod deſeruat Zvingli.

Præterea, quot millium animarum iactura facta, qua ſedula à ſimplici & germana ſententia verborum Teſtamenti Chriſti, naufragiũ circa fidem fecerunt, & æterno exitio adiudicati ſunt? Hæc omnia rident Zvingliani cum ſuo Hypocrita, nec multum referre exiſtimant, ſiue hoc modo, ſiue aliter de cœna Domini ſentiant: qua etiam omnino carere queamus, iuxta illud Auguſtini, ſed non bona fide allegatum teſtimonium: Crede & manducaſti.

Interitus animarũ, ex dogmate Zvingliano.

Nos verò planè in contraria ſententia ſumus, & nihil dubitamus, Deum ſeucrius, & horribiliter profanatoribus Teſtamenti ſui iraſci, & niſi pœnitentiam agant, igni infernali eos adiudicaturum: eos præferim, qui propter humanæ rationis iudicium, fidem verbis Teſtamenti eius derogant, nec rectè & ènèp̄ intelligenda, & aliunde aliam ſententiam verborum querendam eſſe, contendunt: quòd eſſentiales proprietates corporis naturalis, iuxta

Sacram. profanatoribus Deus horribiliter irafcitur.

Causa erroris
Zvuingl. de cena
Domini.

Philosophiam solidam & seueram, literalem sensum non admittant: quoniam vnum & idem numero corpus, simul & semel in diuersis locis esse non possit. In quem errorem delapsi sunt, quòd apertè fateantur: se de corpore Christi non aliter iudicare posse, quàm CORPORIS NATURA IUBEAT, & admittat.

Diximus autem supra, corpus Christi quidem per omnia nostris corporibus, quò ad essentiam, peccato excepto, simile esse, sed propter personalem vnionem, non modò super omnia corpora humana, verùm etiam supra omnes angelicas naturas exaltatum, & in Deum assumptum esse: qua ratione extra OMNEM LOCVM & TEMPVS constitutum esse, manifestum est, nisi Deum ipsum, certum locũ aut in loco esse dicamus, quod absurdũ, & falsum est.

Corpus Christi
vbique diffusum.

Quemadmodum igitur Deus, non sui ipsius diffusionem, instar humoris, aeris, aut lucis, vbique præsens est, sed IN SEIPSO, sicut Augustinus loquitur: sic nulla quoque corporis Christi, QVOD IN DEVM ASSVMPTVM EST, in omnia loca diffusio fingenda est, propter præsentiam, quæ illi ratione communicationis huius maiestatis, per vnionem personalem, & sessionem ad Dexteram Dei, tribuitur.

Deus quomodo
vbique sit.

Nam sicut Deus non factus est maior post conditam machinam mundi, quàm fuit, antequam hic mundus crearetur, nec ve esset, mundo indigebat, sed IN SEIPSO ERAT: sic cum cælum & terram implere dicitur, non fingenda est aliqua eius diffusio, sed in seipso vbique omnibus creaturis præsens est, absque omni loci & temporis ratione: cui v: nihil præteritum aut futurum, sic nihil quoque ratione locali, prope, aut remotum, sed omnia diuino modo præsentia sunt. Quod D. Augustinus simili declarat: Sicut, inquit, est magna sapientia, etiam in homine, cuius corpus est paruum: & si duosunt sapientes, quorum alter corpore grandior, neuter sapientior: non est illa in maiore maior, minor in minore, aut minor in vno, quàm in duobus, sed tanta in hoc, quanta in illo,

Epistola 57. ad
Dardanum.
Simile de sapientia.

Et tanta in vnoquoq, quanta in vtroque. Neq, enim, si æqualiter sunt omnino sapientes, plus sapiunt ambo, quàm singuli, quemadmodum si ambo sunt immortales, non plus viuunt ambo, quàm singuli.

Hæc de Deo si quis diligenter expendat, quòd videlicet Deus IN SEIPSO sic vbiq, facile se ipsum quoq, expedit, quomodo de Deo sine locali diffusione & extensione intelligi debeant. Nisi enim (inquit Augustinus) cum dicitur, Deus est vbiq, totus, addatur IN SEIPSO, parum distinctè intelligi posset: ideoque diligenter exponendum esse. Quomodo enim (ait) vbiq, SI IN SEIPSO? VBIQVE scilicet, quia nusquam est absens, IN SEIPSO autem, QVIA NON CONTINETVR AB EIS, quibus est præsens, tanquam sine eis esse non possit. Et paulò post: Totus IN SEIPSO EST, nec in quibus est, ita est, vt indigeat eis, TANQVAM NON POSSIT ESSE, NISI IN EIS.

Deus quomodo vbiq.

Quo nomine à corporibus differt Deus: tolle (inquit Augustinus) spacia locorum corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, nec erunt. Loquitur autè Augustinus de corporibus, quatenus sunt corpora per se, & sine respectu alterius considerata. Nam corpus, quatenus corpus, circumscriptionem requirit, siue localem, siue definitiuam, quia creatura est, & finita.

Corpora omnia circumscripita & finita.

Quando autem corpus IN DEVM ASSVMPTVM dicitur, qui vbiq, est IN SEIPSO, corpus assumptum, nouum ESSENDI MODVM & respectum acquirit, quo ex numero creaturarum quidem non eximitur, permanens proprietate sua naturæ finitæ & circumscripiti, sed particeps factum est EIVS MAIESTATIS, cuius participatione, sine diffusione locali, omnibus reb: præsens est. Qui modus (inquit Stapulensis) non modus, & sine modo est. De quo idem August. in eadè Epistola scribit: Noli dubitare, IBI nunc esse hominè Christū Iesum, vnde venturus est: memoriterq, recole, & fideliter tene Christianam confessionem, quoniam resurrexit à mortuis, ascendit in cælum, sedet ad Dextram

Corpus in Deum assumptum.

Patris

Patris, nec aliunde, quam inde venturus est, ad viuos mortuosq; iudicandos: & sic venturus est, illa angelica voce restante, QVEM ADMODVM ire visus est in cælum, id est, IN EADEM CARNIS FORMA & substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. SECVNDVM HANC FORMAM, NON EST PVTANDVS VBIQVE DIFFVSVS. Cauendum enim est, ne ita DIVINITATEM astruamus HOMINIS, vt veritatem corporis auferamus. Non est autem consequens, vt quod in Deo est, ITA SIT VBIQVE, VT DEVS: nam & de nobis veracissima scriptura dicit, quòd in illo viuimus, mouemur & sumus: nec tamen, sicut ille, vbiq; sumus. SED ALITER HOMO ILLE IN DEO, & ALITR EST DEVS ILLE IN HOMINE, PROPRIO QVODAM, ET SINGVLARI MODO. VNA ENIM PERSONA DEVS ET HOMO EST, ET VTRVMQVE VNVS CHRISTVS, EST VBIQVE, PER ID QVOD DEVS EST, IN COELO AVTEM, PER ID, QVOD HOMO EST. Hactenus verba Augustini: quæ ideo hic coronidis vice integra adscribere visum fuit, quòd ea Zuingliani semper in ore habeant, & illis contra Maiestatem Christo homini communitatam, turpiter abutantur.

Qua forma Christus non vbiq; diffusus.

NB.

Nota correctionē præcedentiū verborum Augustini.

Discrimen inter corpus & Deitatē.

Augustinus enim hoc loco collationem instituit Deitatis in corporea, cum corporibus, RATIONE EXISTENTIÆ SVÆ: & docet, Deum vbiq; diffusum esse, corpus non vbiq; diffusum esse. Vtrumq; autem corrigit, quòd de veroq; dixit: nam Deum ita diffusum intelligit & explicat: quòd non PER SPACIA LOCORVM, QVASI MOLE DIFFVSA sit diuinitas, quoniam incorporea est. Nec Pater, Filius & Spiritus Sanctus corpora sunt, quorum amplior sit in tribus, quam in singulis magnitudo. NEC LOCA SVIS MOLIBVS CONTINENT, VT DISTANTIBVS SPACIIS, SIMVL ESSE NON POSSINT. Sic quoq; cum dixisset: Tolle spacia locorum corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, non erunt: quando hoc ad corpus Christi

Christi applicat, idq̄ corporibus nostris probat, qui in Deo sumus, vivimus, & mouemur: non tamen ITA VBIQUE sumus, sicut ille: statim & hoc quoq̄, corrigit, ne diuinitatem homini Christo auferat. Aliter (inquit) homo ille in Deo, quoniam & aliter Deus ille in homine, proprio quodam & singulari modo. Vna enim persona Deus & homo est, & verumq̄ vnus est Christus Iesus, vbiq̄ue per id quod Deus est: in cælo autem per id, quod homo est.

Hæc posteriora verba arripiunt, & perpetuò vrgent aduersarij, Augustinum aperte dicere, Christum PER ID, quod Deus, esse vbiq̄ue, sed per id quod homo, in cælo. Ideoq̄ negare hominem Christum, hoc est, Christum secundum humanitatem suam, in terris nobiscum esse, siue in Sacramento, siue extra Sacramentum consideretur. Sed manifestam esse verborum Augustini deprauationem, ex eo patet, quòd præcedentia verba non considerarunt. Nam inter hos duos scopulos consideratè nauigandum esse docet, ne vel HOMINIS Christi DIVINITATEM ne-

Explicatio verborum Augustini,

Christus quomodo vbiq̄ue.

Ac ne quid hîc conera mentem Augustini fingere videar, vi-
 sum est, ex alio loco verba eius recitare, quibus aduersus hanc
 Zvinglianorum deprauationem, sui ipsius optimus interpres
 est: sic autem sonant eius verba: Quamuis, inquit, in terra
 factus sit filius hominis, diuinitatem carnem suam, qua in celo
 manens, descendit ad terram, non indignam censuit nomine filij
 hominis, sicut carnem suam dignatus est nomine Filij Dei, non
 quasi duo Christi accipiantur, vnus Deus, & alter homo, sed
 vnus atq; idem, Deus & homo: Deus, quia in principio erat Ver-
 bum, & Deus erat Verbum: Homo, quia Verbum caro factum
 est, & habitauit in nobis. Ac per hoc, PER DISTANTI-
 AM DIVINITATIS ET INFIRMITATIS, Filius Dei
 manebat in celo, filius hominis ambulabat in terris, per vnitatem
 vero personæ, qua vtraq; substantia vnus Christus est, &
 Filius Dei ambulabat in terra, & idem ipse FILIUS HOMI-
 NIS MANEBAT IN COELO. Fit ergo credibilior fides, ex
 incredibilibus creditis. Si enim Diuina substantia longè di-
 stantior, & incomparabili diuersitate sublimior, POTUIT
 propter nos ita suscipere humanam substantiam, vt vna persona
 fieret, ac sic filius hominis, qui erat in terra, PER CARNIS IN-
 FIRMITATEM, idem ipse esset in celo PER PARTICIPA-
 TAM CARNI DIVINITATEM: quanto credibilis alij ho-
 mines sancti, & fideles eius, fiunt cum homine Christo vnus Chri-
 stus, & c. Hactenus Augustini verba.

Tom. 7. De peccatoru meritis & remissione lib. 1. c. p. 31.

Quom. filius hominis in celo fuerit, cum esset in terra.

NB.

Hic quaeso gradum siste Hypocrita, & de Augustini sententia paululum colloquamur: vbi filio hominis, filio, inquam, hominis, propter vnitatem personæ duarum naturarum in Christo, duo tribuit: alterum carnis infirmitatem, qua ambulauit in terra: alterum, diuinitatem carni participatam, participatam dicit, non absolutam diuinitatem, qua caro assumpta ad plenitudinem Deitatis est exaltata, SIMVL IN COELO ET TERRA FV-
 ISSE dicitur.

Qua-

Quapropter categoricè respondeas, à me interrogatus: num
D. Augustinus de sola Diuinitate loquatur, cum inquit, filium
 hominis per participatam diuinitatem in cælo esse, cum in terris
 ambularet, ut idem sit, ac si dixisset: SOLA DIVINITAS
 EST IN COELO? Quid taces? Cur non respondes Opinacor?
 Num idem Augustino est: Diuinitas est in cælo, & filius homi-
 nis per participatam Deitatem est in cælo? Responde inquam?
 cur files Hypocrita? Diuinitas ne participat Diuinitatem? An
 verò caro? Hic scio conscientiam tuam constriictam esse, ut nus-
 quàm euadere aut elabi possis. Nā propter incredibilem assumptionē
 humanæ substantiæ à substantia diuinitatis factā (inter quæ longè
 maior diuersitas est atq; distantia, quàm cæli à terra) dicit fili-
 um hominis esse in cælo, dum ambulabat in terra, & cum Nico-
 demo loqueretur. Quo significare voluit, quòd nisi carnis assump-
 ptæ & Filij Dei vno facta esset personalis, caro ad illam subli-
 mitatem ascendere non potuisset: sed cum vnus sit Christus, non
 duo, & totus Christus in cælo, & in terra est: ideo non solum di-
 uinitas in cælo est, sed etiam caro, per participatam hanc diui-
 nitatem.

NB.

Hec mens & sententia est Augustini, nec aliam totus
 grex Zuinglianorum ex Augustini verbis euincere, aut demon-
 strare poterit. Quæ verba, si cum ijs conferas, quæ ad Darda-
 num scripta extant, res ipsa ostendet, quòd non modò inter se non
 pugnent, sed etiam se inuicem, & secundum Analogiam fidei
 nostræ, interpretentur.

Nam quòd illic, Christum secundum id quod homo, esse in cæ-
 lo ait: naturam ipsam humanam, in sua essentiali proprietate
 consideratā intelligit, (qua ratione sola, eo in loco illam cum diui-
 nitate confert) idem hic per carnis INFIRMITATEM,
 videlicet, hanc ipsam naturam, per se, sine RESPECTV
 VNIONIS, ad verbum intelligit: sicut expressè, distantiam
 diuini-

diuinitatis & INFIRMITATIS nominat: cui INFIRMITATI deinceps vnitatem personæ, & PARTICIPATIONEM diuinitatis opponit, vnde humana natura habet, vt in cælo sit, quando cū Nicodemo Christus in terris loqueretur. Quod igitur hūc scribit Augustinus, nos quoq; dicimus, & libenter fatemur, videlicet, per distantia diuinitatis, & infirmitatis, hoc est, si diuinitatē cum humanitate cōparaueris, Filius Dei manebat in cælo, & Filius hominis ambulabat in terra. Nā singulæ substantiæ, diuina et humana, hoc modo, per se, in proprietate sua naturæ, considerantur, & quid cuiusq; proprium sit, ostenditur. Sed alia ratio humanitatis Christi est, si in vnitatem personæ Verbi Dei cōsideretur, qua Filius Dei verè ambulabat in terris, & Filius hominis erat in cælis, cum Nicodemē absideret. Hæc non est nominis duntaxat communicatio, aut nominum permutatio, sed Realis communicatio. Tu es (inquit Petrus, in terris Christo existente) Filius Dei viui, nec solus homo, sed verè Filius Dei, in terris ambulauit, quod tam Iudæi credere non poterant, neque adhuc credunt, quàm Zvingliani credere non possunt, filium hominis in cælo fuisse, quando cum Nicodemo colloquebatur.

Causa erroris
Zvinglianorum.

Carnalis imaginatio
de descensu &
ascensu Christi in
cælum.

Erroris autem huius vnica causa est, LOCI IMAGINATIO: quasi localis sit Filij Dei descensus E COELO in vterum D. virginis Mariæ, & localis ascensus necessarius, vt ad hoc cælū redeat Christus, ex quo Filius Dei descendit. Nisi enim hac carnali cogitatione de loco occupati essent, facile viderent, Filium hominis in cælo fuisse, quum loqueretur cum Nicodemo, cū longè sublimius & altius sit, esse vnā cum Deo personam, quā simul in cælo esse, quod extra omnem loci rationem sit, diuino & cælesti modo. Idque non aliter intelligi posse, ipsa CHRISTI verba aperte demonstrant, qui Filium Dei non nominat, sed de Filio hominis loquitur: Nemo, inquit, ascendit in cælum, nisi qui descendit, filius hominis, qui est in cælo.

lo. Nam Filius Dei non descendit e cælis locali descensu, qui prius præsens est semper, sed descensus eius est, natura humana assumptio, in inferioribus terra, hoc est, in utero matris, sicut Psal. 139. scriptum est: Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto, & substantia mea in inferioribus terra.

Quomodo Filius Dei e cælo descendit.

Hæc omnia cum ignorent Zyuingliani, occupati & fascinati cogitationibus, & imaginationibus de loco: idò, quum de sententia & verbis orthodoxorum Patrum dicitur: Corpus Christi in Eucharistia, SVB PANE, IN, ET CVM PANE præsens esse, statim loci imaginatio illis occurrit, quasi corpusculum contractis manibus & pedibus, IN, vel, SVB pane latitare doceamus. Eiusmodi præsentiam dum oppugnant aduersarij nostri, non contra nostram doctrinam, fidem, aut confessionem, sed contra suum ipsorum figmentum pugnant. Nos enim nihil horum fingimus, credimus, aut docemus, sed ab omni carnali cogitatione & imaginatione, ad personam Christi testatoris, & eius verbum, auditores nostros reuocamus, & docemus, quemadmodum, quum de ipsius diuinitatis præsentia cogitamus, IN OMNIBVS CREATURIS, quibus verè, realiter, & essentialiter præsens est, omnem loci cogitationem remoueri necesse est: vt non sit in creaturis, sicut vinum in cantharo, vel aqua in vitro: ita quoque, cum de præsentia CORPORIS ET SANGVINIS CHRISTI in Eucharistia queritur, docemus, nihil carnale imaginandum, sed hanc præsentiam à Mysterio vnionis personalis repetimus, qua humana Christi natura, in Deum assumpta est, sicut supra verbis Augustini expositum est. Quam imaginationem de loco, si abijcere possent aduersarij nostri, non modò verba Testamenti Christi, verum etiam omnes promissiones, de præsentia totius Christi, in sua simplici, germana, genuina, & literali sententia, sine omni humana glossa, retinerentur, quum inquit Christus:

Vbi sunt duo vel tres in meo nomine congregati, EGO SUM IN MEDIO IPSORVM. Item: Ego sum vobiscum semper omnibus diebus, vsq; ad consumationem seculi. Nam quod Pronomen (EGO) pro diuinitate interpretantur, quæ non est totus Christus, glossa textui aperitè repugnat. Hinc, cum inter cælum, in quo sit corpus Christi, & inter terram, ingens diuisura & interuallum sit, nullo modo fieri posse, ratiocinantur, vt Christus etiam secundum humanam naturam, simul in cælo & in terra adesse possit. Quasi verò non sublimior modus sit maiestatis diuinæ, quo Deus omnibus rebus præsens est, & in quam maiestatem humana natura assumpta est, quàm localis dumtaxat modus, quo corpora hominum se inuicem attingunt, qui corde & animis à se inuicem disiunctissimi sunt.

Cœlestis modus
præsentiae locali
præstantior.

Et sic in aduersarijs impletur illud Irenæi, quodlibenter in nos torqueret: MULTA MALE INTERPRETARI OPORTERE EOS, QUI VNVM NON VOLVNT RECTE INTELLIGERE.

Incertitudo glossæ
Zvingliatorum
de Christo.

Quis enim vnquam me certum reddet, cum inquit Christus: Ego sum vobiscum, vt idem significet, quod, diuinitas mea erit semper vobiscum, cum summa consolatio nobis in eo reposita sit, quod sciamus, hominem istum, carnem & sanguinem, & fratrem nostrum, vobiscum esse? Qui cum sit Deus, & exaltatus ad celsitudinem Deitatis propriam, nobis non modò possit, sed etiam velit opitulari, in omnibus necessitatibus nostris. Quapropter curiosum est, abiecta hac glossa, quam falsa imaginatio loci peperit, textu nitè, qui nobis integrum Christum præsentem sistit, in seipso, non localiter vbique præsentem, quæ præsentia consolatione plenissima est.

Et si enim nobis satis fortis est Deitas omnipotens & omnipræsens, vt nos ex omnibus periculis eripiat & conseruet: tamen, quia sine mediatore nobis semper formidabilis est, ideo humanizatis Christi certa & indubitata præsentia, dulcissimam consolationem

tionem afferre, qua perturbata conscientia eriguntur. Quapropter nunquam nos à textu verborum Dei, ad eiusmodi glossas abduci patiamur, siue veteres sint, siue recentes.

Et huc pertinet illud vulgare, sed graue, verum, & piissimum dictum: Texta, non glossa nitendum,

Multos speciosa fefellit

glossa, verbo nitere, T V T V S B R I S.

Idem iudicium est de manducatione carnis Christi, & eius ratione Sacramentali, quam Zvingliani contra aperta verba Testamenti Christi, ab orthodoxa Ecclesia veteri, iam inde à temporibus Apostolorum assertam, manifestè negant.

Nullam enim corporis Christi manducationem aliam nouerunt, neq; nouisse, vel admittere volunt, quàm eam solam, de qua Iob. 6. cap. differitur: quam dicunt nihil aliud esse, quàm credere, corpus Christi pro nobis traditum. Id cum in omnibus conuiujs, prandijs, & cœnis fieri possit, imò, si Christiana conuiuia celebrare volunt, fieri debeat, cum manducatio hæc fidei sit perpetua, nullis locis aut temporibus alligata: certum est, Zvinglianorū cœnā Dominicā, ab alijs piorum cœuiujs, ratione manducationis carnis Christi, nihil differre. Nec memoria mortis Christi ad eò insigne discrimen facere potest, cum omnibus momentis horarū, memoria mortis Christi, apud Christianos omnes, recentissima esse debeat.

Discrimen aut hoc facit, realis presentia & dispensatio corporis & sanguinis Christi in Mysterio, ad quam hoc sacrū conuiuū institutū est: in quo, (in Mysterio, supra naturam, & omnē humanū intellectū posito) ad confirmationē manducationis illius per fidem perpetua, corpus Christi verè & realiter cum pane manducatur, & sanguis eius cum vino bibitur. De quo cum suprā sufficienter dictum sit, lectorem hęc diutius non detinebimus.

Sicut de circumstantijs quoque satis dictum est, quas affeata ignorantia ordinis primæ cœnæ Domini, ad errorem suum confirmandum, peruersè accommodare studet, quasi Christus Infirmum fundamentum Zvinglianorum.

panem

panem & vinum cæna Domini discipulis distribuerit, ipsiq; manducauerint, & biberint, priusquam diceret: Hoc est corpus meum, &c. hic est sanguis meus, &c. quod ex Marco Euangelista probare conantur, cum ordinis ratio à Luca potius petenda sit, qui eam quoq; in historia Euangelica conscribenda promisit.

5.

Pœna offendiculi.

Quis causa huius offendiculi.

Qui probati Christiani sint in controversia Sacramentaria.

Ad mitigationem offendiculi quod attinet, quo Ecclesia Dei nunc multis annis infelici controuersia hac percurbata fuit, nec turbarum istarum adhuc finis est, verè hoc dicit, quod Christus hac ipsa Ecclesiam suam exercuerit. Interim tamen auctores, & qui causam huic malo dederunt, minimè excusati sunt, sed iuxta illud Christi, ve maximè oporteat venire offendicula, vè tamen, atque iterum vè, inquit, homini, per quem veniunt. Culpam sanè & causam in nos reijcere non possunt, qui constanter verbis Testamenti Christi insistimus, his nitimur, nec patimur nos ab illis, ad glossam humanam incertam abduci, quæ ex verbis Christi probari non potest, neq; eis consensanea est.

Rectè ergo eos probatos & manifestos Christi milites esse dicimus, qui vera & simplici fide his verbis adherent, sine omni humana glossa, quos etiam suo tempore Dominus coronabit, si vsq; in finem perseuerauerint. Qui verò relicto verbo Christi, ad humanam glossam se conuertit: vsq; sciat se Christo nullum cultum præstare, nec veram fidem retinere, sed incerta opinione niti, qua tandem confunderur. Non enim super petram, sed super arenam edificata est eiusmodi opinio, idè leuissimo vento teneationum concussa, corruiet, & consistere non potest.

6.

Deus non est auctor consensus Zvinglianorum.

Huic cognata est adhortatio ad virtutes Christianis dignas, in qua suæ opinionis socios alloquitur, & duo præsupponit, alterum, quòd Dominus & Saluator Christus dederit illis id ipsum cum Hypocrita sentire, cum non ignoret, erroris huius auctorem vnicum esse spiritum tenebrarum, de quo Zvinglius dicit: Ater an albus fuerit, se non meminisse, sicut suprà docuimus.

Dein-

Deinde præsupponit etiam, quod ipse & sui erroris propugnato-
res habeant fidem, cui pijs reliquas virtutes adijcere debeant, cum
nihil aliud quam incerta, imò manifestè falsa sit opinio, SCRIPTO
verborum Cœnæ Domini planè contraria, qua corpus novi Testa-
menti abolent, & umbras atq; typos Moisaicos in Ecclesiam re-
uocant, atque hoc modo Sacramenta noui Testamenti euacuant.
Quapropter, si maxime reliquis virtutibus ornati essent, Hypo-
critas tamen, non verè Christi fideles, repræsenterent. Quicquid
enim non ex fide est, peccatum est: fidem autem in Christum veram
non habet, qui ipsum in verbis Testamenti eius mendacij arguit,
& propter cacum rationis humanae iudicium (quod *Mysterium
Regni Dei non capit*) scriptum verborum institutionis non reci-
pit, sed in Meconymiam, & inanem figuram Grammaticam per-
uertit, quæ in permutatione nominum duntaxat consistit, quod ve-
rè fideles non faciunt, sed verbis Testamenti Christi simpliciter fi-
dem habent, qui neq; fallere, neq; mentiri potest.

Zvvingliani vera
fide carent.

Hypocritæ Zving-
liani.

In altera admonitione, eos alloquitur, qui clam cum ipso eiusq;
errore faciunt, sed propter odium aut periculum declinandum, non
profiteeri audent. Quæ sanè minimè reprehendenda esset, si doctri-
na, quam profiteantur, verbo DOMINI consentanea esset. Nam
veritati, & eius ingenuæ confessioni, nihil anteponi, ac ne quidem
ipsa vitæ præferri debet: iuxta illud Christi: Nolite metuerе eos,
qui corpus occidunt, &c. Item: Quisquis me confitebitur coram
hominibus, illum confitebor coram Patre meo cœlesti.

Admonitio ad
claudicinos tras
tues.

7.

Sed quoniam in maximo, & quidem non vno, sed multiplici er-
rore versantur, inde fit, ve conscientia eorum sit caueriata, nec
profiteeri cū fiducia possint, quod sentiunt, cum verbo Christi ad-
uersentur, & humana duntaxat auctoritate & interpretatione ni-
rantur. Quapropter cum in periculo versantur, simulant & dissi-
mulant, & sibi silentium imponi patiuntur, donec melior aura aspi-
rauerit, & brachium seculare nacti fuerint, t. ne erumpunt,

Conscientia
Zvving cauteria-
ta.

Yy & in-

& inhumanitate & crudelitate Papistas, si non superant, saltem aquant.

Lumen intelligentiæ Zyuinglianæ.

Diligenter verò notandum, quod illis minatur, videlicet, ne forè INTELLIGENTIÆ LUMEN AMITTANT, si contra conscientiam agant. Lumen autem intelligentiæ appellat, quòd quis iudicio rationis & intellectus humani intelligit, panem esse panem, & vinum esse vinum: Item, panem & vinum habere nomen corporis & sanguinis Christi: Item, corpus & sanguinem Christi per hæc significari. Hoc tanquam singulare lumen Spiritus sancti prædicat, quasi verò homo non regeneratus illa doceri, & capere non possit?

8.

In tertia admonitione eos alloquitur, qui per atatem, hanc controuersiam nondum cognoscendam susceperunt, aut iudicare potuerunt: quibus præceptum tradit, & regulam præscribit, quam si Opinator ipse sequeretur, has turbas in Academia Heidelbergensi nunquam dedisset.

Regula pia iuuentutis studiosæ tradita: Ex solius Christi verbo in cœna Domini statuendam.

Rectè enim monet eos, Tyrones in primis, VT SOLI CHRISTO SE ADIVNGANT, EX ILLIVS SOLIVS VERBO, quid de illo statuendum sit, in timore Dei studiosè discant. Nam extra institutionem Cœna DOMINI, & eius explicationem, quæ in Paulina Epistola extat, in tota Scriptura sacra, nihil de hoc Mysterio extat: Ideo ex solius Christi verbis de hoc Mysterio iudicandum & credendum est, quod Euangelista & Apostoli nobis tradiderunt. His si iuuentus vera & indubitata fide adhareat, nulla prorsus disputatione, aut curiosa, aut proluxa inquisitione opus est: nam verba Christi sunt plana, perspicua, quamvis sensus & ratio non capiant: tamen fides, in verbum omnipotentis & veracis Filij Dei respiciens, intelligit & capit.

9.

Omniem verò curam & sollicitudinem eò intendant, ve se à peccatis mundent, & dignos conuiuas, vera fiducia, solius innocentie Christi, præbeant. Hoc enim Apostolus exigit, cum diligenter mo-

ter mo-

ter monet, ut quisq; seipsum prius prober, quàm de pane illo edat, & poculo Domini bibat.

Facile autem cauere possunt, ne calculi eorum cognitionem tantæ rei prauertant, si oculos mentis perpetuò in verba Testamenti Christi, diligenter intentos habeant. *Mysterium enim hoc, sicut nunc aliquoties dictum est, non intelligitur, sed creditur. Ideoq; tutissimi sunt, qui nihil prorsus disputant, sed verbo credunt, & Christo laudem veritatis & omnipotentiae vera fide tribuunt, & hoc Mysterio corde fideli pœnitenti vtuntur.* 10.

De celeritate quod dicit, quàm inuestigationi veritatis nocet, illud psalmi opponimus: *Hodie cū audiueritis vocē Domini, nolite obdurare corda vestra. Nihil hīc obscurum, dubium, ambiguum, verba Testamenti Christi sunt clara, perspicua, adeoq; veritas ipsa. Ideoq; eius inuestigatio est, de eorum veritate non dubitare, sed firmiter credere, hoc esse, quod Christus affirmat, suum corpus, & suum sanguinem.* II. Celeritas in assensu. Psalm. 95.

Hīc nulla opus est Philosophia, nullo rationis humanæ acumine, quibus hæc Mysteria abscondita sunt, neq; hīs instrumentis comprehendi possunt, sed SOLA FIDE OPVS est, quæ capit & intelligit. 12.

Iure autem irascuntur verè pij omnibus illis, qui, quum modulo rationis suæ mysteria hæc comprehendere non possunt, à scripto verborum institutionis Christi, homines simplices, ad cogitationes humanas, philosophiæ et rationis humanæ, abducunt, & loco corporis & sanguinis Christi, eos figura Grāmatica, Metonymia, pascere volunt: de quo Domino rationem reddituri sunt. 13.

Damnamus autem nos quoq; seruilem conditionem, qua se. 14. Scruilis conditio, qui in rebus diuitiis ab aliorum nutu pendet, & semper illud Apostoli in ore nostro sit: Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum. Hoc verò accidit illis, qui scripto verborum Testamenti Christi relicto, se ad glossam huma. 1. Corinth. 6.

nam abduci patiuntur, in qua tamdiu consistunt, quamdiu glossarum autores in ea perseverant: ab ijs autem deserti, in tentationibus miserè succumbunt, cuius rei, si opus esset, plurima exempla commemorare possem.

Nihil verò horum metuendum est illis, minimeq; servilis eorū condicio est: qui SCRIPTVM VERBORVM Christi, eiusq; germanum, literalem, & non ab homine excogitatum, & aliunde allatum sensum, retinent, qui in libertatem à Christo asserti, & EIVS SOLIVS SERVI, ab ipsius ore & nutu pendunt, qui dixit, & facta sunt, qui est firma petra, & eius verbum veritas, quod fallere non potest. Qui etiam in tentationibus consistunt, & non confunduntur in æternum. Hæc (inquiunt) Christus dixit: his verbis ego firma fide assentior, in his per gratiam ipsius persisto; nulla mihi hæc opus est humana interpretatione, nulla Grammatica figura: verba sunt perspicua & clara, et quamvis non intelligā, quomodo id fiat, quod promittit, de eius tamen veritate & potentia nihil dubito, qui, quod promissit, potest quoque præstare. Hoc firmiter credo.

Lutherani ab ore & nutu Christi pendunt.

Certitudo fidei Lutheranorum;

Eiusmodi securitatem & certitudinem, adeoq; animi πλῆθος φρονιμῶν, scio, Hypocrita noster, suæ opinionis socijs & discipulis, nunquam promittere potest SVA METONYMIA: quin eos in perpetua dubitatione, de voluntate & sententia verborum Christi, relinquit, & tandem in desperationem præcipitat, nisi Deus mirabiliter eos liberaverit.

15. Quod sequentia eius verba manifestè docent, quibus nostros auditores accusat, quod à nutu & renutu nostro pendentes, in NOTSTRAM GRATIAM, diuersa modestè docentibus, maledicant, nec eos audire, nec eorum scripta legere velint.

In fidei negotio nemo ab alterius nutu pendeat.

Sed heus, bone vir, vnde demonstrabis, nostros auditores à nostro nutu, & renutu pendere? quis ex nostris hæc vnquam docuit, ve facerent? Quin sedulò monemus semper: VT AD SOLVM

CHRISTO

CHRISTI VERBUM respiciant, huic nihil addant, nihil detra-
hant, eius verba non mutent, illis nullum alium sensum affingant,
quàm litera ipsa ostendit. Cuius rei etiam aduersarios nostros testes
habemus, & in primis Hypocritam nostrum, qui FATETUR,
nos scriptum verborum Christi retinere in verbis Cæna DOMI-
NI, & eò, tanquam ad fundamentum suæ fidei, auditores nostros
deducere. Hoc ne est à NVTV BT RENVTV NOSTRO
pendere?

Deinde quis vnquam docuit, VT IN GRATIAM NO-
STRAM, alijs, diuersa & contraria docentibus, maledicant, eo-
rum libros non legant, eos non audiant?

Non enim vllius fidei dominamur, ideoq; in gratiam nostram In gratiam nostrâ
aliquid credere vel non credere, tanta seueritate prohibemus, Z vving. non fu-
quanta singulis æterna salus animæ curæ est: Maledictus, inquit giendi.
DOMINVS per Prophetam, vir, qui confidit in homine, & ponit 1er. 17.
carnem brachium suum. Id cum de rebus huius seculi dictum sit,
quanto magis locum habebit in spiritualibus, vbi IN SOLVM
DEVM, & verbum eius, respiciendum est, ne ad Idola, & huma-
norum cordium inuentiones, (vt Scriptura appellat) conuertamur.

Interim officij nostri esse scimus, si quis SCRIPTO verborum Autores falsorum
Christi diuersam, & contrariam doctrinam afferat, vt illud Apo dogmatum male
stoli auditoribus nostris commendemus: Si quis aliud Euangelium dicit.
Euangelizauerit vobis, etiamsi Angelus è cælo esset, Anathema sit. Gal. 1.
Et Paulus ipse tales doctores execratur, qui fidem simplicium per-
uertunt: Vtinam, inquit, excindantur, QUI VOS CONTVR Gal. 5.
BANT. Item: Hæreticum hominem, post vnâ & alteram ad Tit 3.
monitione deuota, sciens quòd peruersus sit, & proprio iudicio dam-
natus. Non iubet eos audire, eorum libros legere, sed iubet eos
fugere, vitare. Quid enim librorum eorum lectio ipsos inuaret, aut
quid prodesset, vt eos audiant?

1. Theſs.

Zvvingliani ſuffi-
cienter auditi.

*Sed obijcit hypocrita: Omnia probate, & quod bonum eſt ce-
nere: Nemo inauditus damnandus. Cui reſpondeo. An verò in
Eccleſia non ſatis ſufficienterq̄ auditi ſunt doctores Zvvinglia-
ni & Caluiniiani? Nam v̄ de publicis ſolemnioribus colloquijs
nihil dicamus, in quibus Marpurgi Zvvinglius & Oecolampa-
dius, Maulbrunnæ eorū discipuli, in præſentia Illuſt: Principum
auditi ſunt, an verò non orbem terræ repleuerunt ſuis libris? qui
nunc ad annos quinquaginta ab omnibus lecti ſunt? Num adeò
indocti ſunt, v̄ ita ſcripſerint, ne à quoquam intelligi poſſint?
Aut nos tam bardos & ſtupidos eſſe arbitrantur, v̄ non intelliga-
mus, quæ ſit eorum ſententia? Qui in hoc ſolum elaborant, v̄ nobis
demonſtrent, panē eſſe panem, vinum eſſe vinum. Quid quaſo opus
eſt ſermone vel ſcripto, v̄ id nobis perſuadeant? Oculi, manus,
lingua, nares, adeoq̄ omnes ſenſus noſtri hoc docent.*

Zvvingliani fugi-
endi & eorum li-
bri non legendi.

*Rectè ergo auditores noſtri faciunt, & præcepto Apoſtoli ob-
temperant, quòd eiſmodi doctores perverſos fugiunt, & eorū libros
non legunt, de quorum impia doctrina conſtat, quòd auditores &
lectores, A SCRIPTO verborum Teſtamenti Chriſti, ad ratio-
nis & Philoſophiæ (quam tanquam radium diuinæ ſapientiæ com-
mendant) cogitationes & iudicium abducant, v̄ myſteria hæc nō
credant, SED INTELLIGANT. Qua in re, pia corda nobis
monitoribus non indigent.*

Synodo propter
controuerſiam
Sacramentariam
non opus eſt.

*Mulcò minùs Synodo, vel vniuerſali, vel particulari, ad hanc
controuerſiam dijudicandam opus eſt: Sicut etiam ad reprimen-
das hæreſes pullulantes, non ſemper celebratæ ſunt: ſed verbo Do-
mini ſtatim eo loco damnatæ & repreſſæ ſunt, vbi natæ fuerunt,
quod Auguſtinus reſtat.*

*Sic in hac quoq̄ controuerſia planè opus non eſt, quoniam cō-
trouerſia non eſt ignota: partes litigantes ſe inuicem, quæ cuiusq̄
ſententiæ ſit, probè intelligunt. Nos Scriptum verborum Teſta-
menti Chriſti retinemus, & ſecundum liceram accipimus ac credi-
mus,*

mus, & auditores nostros idem credere docemus. Id si nobiscum sentiunt Zvingliani & Calviniani, controuersia composita est: Si facere recusant, NVNQVAM illis cedemus, si mille Synodi cogereentur. Non.n. possumus, neq; volumus, A SCRIPTO verborum Testamenti Christi recedere: sicut neq; illi à somnio sue rationis, & Philosophia humana recedunt. Ideo frustra Synodus cogereetur, cum neutra pars alteri sit cessura. Interim pia corda nequaquam in suspensio tenentur, sed electio est penes ipsum lectorem, vel auditorem, an velit cum textu verborum Christi, & Scripto perseverare, an verò contra Scriptum, glossam Zvinglianorum amplecti.

Quam verò vulnerata sit in hac causa hypocrisis nostri cōscientia, vel hac pauca eius verba docent, cum ait: Quosdam in aliorū gratiam, DIVERSA MODESTE DOCENTIBVS, maledicere. Intelligit enim se, suaq; opinioni erronea socios, quib. nostri iniuste maledicant, quòd diuersa quidem à nostra doctrina, sed modeste, doceant: ideoq; non tam inclementer tractandos esse. Nec tantum animi aut spiritus habet, vt audeat dicere, se contraria, imò contradictoria docere, vt auditoribus suis falso persuadeat, non tanti momenti controuersiam esse, vt propter illam odio digni iudicandi sint, qui nobiscum non sentiunt. Interim tamen principi Palatino persuadere non desinunt, bona conscientia eis animarum curam committi non posse, qui DIVERSVM ab ipsis docent. Quos si audiret, & illorum monitis obtemperaret, omnes Ministros fidos & synceros, ex vniuerso Palatinatu, contra Filij Dei, & Elektoris Palatini Testamentum, & ultimam voluntatem scripto declaratam, iuniori Principi, Consiliarijs, Schola & Ecclesijs commendatam, in exilium eijceret.

Hæc scil. est illa Hypocrita nostri, sociorumq; eius MODESTIA, sub qua mendax, crudelis, & sanguinarius spiritus latet, quotidie erumpens tanta vanitate & impudentia, vt quos hæctenus demen-

dementatos, sibiq; obnoxios habuerunt, ab illis deficient, & ad ouile Christi, ex spelunca rapacissimorum hostium, redeant.

Et quanta in scriptis ipsorum modestia sit, lectio eorum docet, in quibus nullum conuictorum genus omittunt, quod non in Synce-ros Ecclesiarum nostrarum Ministros euouerint, ut de apercis mendacis, calumnijs, & criminibus falsi, nihil dicamus, de quibus in Resutatione cacodoxi Consensus pius lector sacis admonitus est, ut hypocriticum hunc spiritum, suis notis descriptum, cognoscere, & ab eo sibi cauere possit.

18.

Quod verò nostris ex Galeno incurabilem scabiem obijcit, ut quasi, ipsius opinione, ijs similes sint, qui e a laborat, quid magis aper-
te in Zvinglianos & Caluiniatos dici possit? Scabie enim illos, propemodum incurabili, laborare, inde patet, quòd neq; apud se ipsos, neq; apud alios quiescere possunt. Minatur DOMINVS populo Israel, si ab ipsius verbo recesserint: Percutiet, inquit Moysè, DO-
MINVS, te scabie & prurigine, ut non possis curari. Sed longè ma-
ior plaga, spiritualis est prurigo, de qua Apostolus: Erit, inquit
Apostolus, tempus, quum sanam doctrinam non tolerabunt, SED
AVRIBVS PRURIENTES, ipsi sibi PRO CVPIDITATI-
BUS SVIS coaceruabunt doctores, & à veritate quidem aures
auercent, ad fabulas verò conuertentur.

Deut. 28.

Hac scabie correptos esse Zvinglianos & Caluiniatos, vel
hac vna pars doctrina Christiana, de cæna Domini, docet. Ipsi
enim fatentur, se A SCRIPTO VERBORVM Testamenti
Christi recedere, atq; illud, quibus possunt modis, oppugnare, at-
que nos accusare non desinunt, quòd SCRIPTVM hoc, eanquam
fundamentum fidei, & confessionis nostræ, asseramus, neque ab
eo per figuram Grammaticam, Metonymiam, abduci patia-
mur. An verò hoc non est sanam doctrinam auersari, & eam
non tolerare?

Deinde

Deinde scabie Zyuingliana correpti, & auribus prurientes, coaceruane sibi doctores, ex omnibus partibus mundi collectos, Parthos, Medos, Elamitas, Iudæos, & Profelytos, Gallos, Belgas, Silesios, Helueticos, Rhetos, Anglos, Polonos, Hungaros, &c. qui pruritus ipsorum fricationibus satisfaciunt, & quibus possunt coloribus, pessimam causam orrent.

Ingens verò damnum, in hoc periculo sissimo morbo acceperunt, quoddam pericissimum medicum amiserunt, Doctorem Erasum, Hypocrita nostri affinem, qui & auctor, & hortator fuisse perhibetur, ut voluptatem huius pruritus etiam experiatur. Sed ehem, eius vices Iurista supplere potest, quem Maulbronnæ ad laurus assidentem habuerunt: quandoquidem hi per alembicum Theologis inspirauerunt, quid ad erroris ipsorum defensionem veritati opponere, & ad quesita respondere, debeant. Et verumq̃, non solum coram Deo, sed etiam coram Illustrissimis Principibus pudere debuisset, æquam ἀμοιβήν ἰσχυρόντες, falcem in alienam messem mittere, & Theologis professione præscribere, quomodo suam causam contra aduersarios eueri possint, aut debeant. Sed afflicta valetudo perico medico, & mala causa astuto Iurista, aduocato & patrono opus habet: qui Oxæ mercedem, suo tempore, pro sua opera 2. Sam 6. in arca Domini sustinenda, dignam & meritam accipient, de quo Iurista minime dubitare debet.

Sed quis, quæso, intelligere potuisset, quanta eruditio polyhistoris nostri, & quàm multa lectiois esset, nisi nos per A'ncinum Platonicum docuisset, quomodo res diuinas inuestigare, & cognoscere debeamus: δὲ, inquit, ἐλευθερίον εἶναι, τῆ γνώμῃ τ' μέλλοντα φιλοσοφῆν. Cui iure Paulus Apostolus, tanquam barbarus Iudæus, cedere debet, qui ad inuestigationem veritatis, ante omnia intellectum humanum in obsequium Christi CAPTIVVM ducere iubet. Sicue Esaias quoq̃: Si credideritis, inquit, intelligetis.

Hæc paradoxa, & dīvina sunt, in oculis & auribus doctissimi, celeberrimi, & in omni scibili, excellentissimi domini Doctoris Ioan. Iacobi Grynaei, Hypocritæ nostri, si tamen illum nominis D. Horis, quod hypocrysi sua perfida redemit, non pudet. Is enim rationem humanam, tanquam radium diuinæ sapientiæ magnificat, ne Deo pro tanto dono ingratus esse videatur.

In rebus humanis licet ludere, & liberè in veram partem disputare: sed in rebus diuinis, oportet pium disputatorem ESSE SERVVM DOMINI, EIVSQVE CAPTIVVM: nec licet liberè a SCRIPTO verborum eius recedere, quasi histrianis verba essent, in quibus non magnoperè situm esset, hoc vel alio modo intelligere: sed oportet ea in vero timore, ac fide non simulata, amplecti, honorare, & ab illis ad pilum non recedere, quod Alcincus Platonicus Hypocritæ ignoravit.

Sed valeant Platonici, Aristotelici, Alcincus, Galenus, Hypocrates, Baldus & Bartolus, qui sua libertate in sua professione uti possunt pro voluntate. Nos in seruitutem Iesu Christi redacti, cum libertate summa gaudemus, quando SCRIPTO verbi ipsius nos humili & simplici fide subijcientes, omnibus omnium hominum, quantumvis sapientissimorum & eruditissimorum, glossis, & commentis, renunciamus.

Postremò, cum intelligeret Hypocrita non defuturos absentes, qui scripto impiam hanc & hereticam Disputationem essent confutaturi, sibi post principia cauere voluit, protestatione facta, sibi neq; ANIMVM, NEQVE OTIVM ESSE, ad instituendam πρὸς τὸν θεὸν velitationem VLLAM.

Sed, heus bone vir, qua conscientia tuam Disputationem in exteris regnis legi cupis, & scripro petitus, nihil respondere cogitas? Cur non tacuisti, & Disputationem tuam tecum retinuisi, si omnem velitationem detrectas? An ignoras illud Petri: ESTOTE SEMPER PARATI ad respondendum CIVILIBET petenti rationem eius spei, quæ in vobis est, cum

LENITATE ET REVERENTIA? *Quam lenitatem & reverentiam, plerumq; omnes de te, tanquam insigni Hypocrita sibi pollebantur: ut qui non convitijs pugnare, sed PATIENTIA animi confirmatus, per gloriam & ignominiam Christo servire cupias.*

Sed quomodo ad velitationem cum absentibus scripto susceptam descenderes, cum tanta patientia tua, tuorumq; patronorum, Bartoli & Baldi, non fuerit, ut Dominum Doctorem PATIENTEM, virum optimum & Doctissimum (sanctæ voluntate Electoris palatini Ludouici Superintendentem generalis, quem prius ejci curavisti, quàm hæc tua Disputatio: institueretur) in hac publica Disputatione audires, eiq; locum opponendi dares? Qui ad reddendam rationem suæ fidei aduenerat, quam in vniuerso Electorali Palatinatu, tanquam pius & fidus Episcopus, plantari, & subditis proponi curauit. Hic, inquam, vir excellentissimus, etiam Collegæ eius pro ipso intercedentibus, impetrare non potuit, ut in Disputatione audiretur, à quo nullæ turbæ vobis meruendæ fuerunt, cum homo sit ingenio placidissimo, adeoq; verè, nomine, & RE PATIENS. Idem quoque reliquis opponentibus, magna ex parte accidisse audimus, cum nihil amplius respondere posses, silentium illis impostum est. Quemadmodum & respondentem habuisti, Marcum Beumlerum, qui non tanta eruditione fuit, ut opponentium argumenta assumere potuisset. Cui in Academia nostra, per integram diem, in celeberrimo confesso omnium Professorum, & totius studiosæ iuuentutis, locum dedi: cuius inscitia & ineptia in disputando tantæ fuerunt, ut pleriq; oēs mirarentur, quòd tam diu eas patienter audire potuerim, cui tamen nullū silentiū impostum est, ne forte conqueri posset, se non satis sufficienterq; auditū esse. Quod ipse quoq; nisi vanissimus esse, & haberi velie, publicè se confessum negare non potest: seq; apud suos hæc patientiā predicaturum, publicè etiam promisit: in qua Diss: adeò confusus fuit, eam suæ opinionē amplius descendere non posset, ad suos Tigurinos se

per scripturum affirmabat, si forte pia concordia sanciri inter nos
posset.

Quia verò contrarium illum nunc dicere, & quàm graui-
ter doctrinam nostram confuauerit, & me publicè, coram toto cœtu
Scholastico confuderit, gloriari eum audio: quanta vanitas eius
sit, confessus celebris doctissimorum virorum, & studiosæ iuuentu-
tis, testari potest. Sed dignum patellâ operculum, & dignus præ-
ses excellentissimus tali respondence. Quem, mirum est, si tua,
qua apud principem autoritate vales, electis optimis, doctissimis,
& sinceris doctoribus ac præceptoribus, DOMO SAPIEN-
TIÆ non præfeceris: QUE OMNES, quotquot ferè in schola no-
stra sunt, PRO STULTO habuerunt, homine ineptissimo: qui
quouis loco & tempore, de rebus grauissimis, quas neque didicit, ne-
que intelligit, disputare præsumit.

Qui instar vadere assurgere ve posset, sub ipsius ementito no-
mine, passus est breue scriptum, aduersus meam, de vera Domini
nostri Iesu Christi inuocatione, in Academia Tubingensi habitam
disputationem, in lucem ædi: cuius ipsam authorem non esse, non
modò omnes nouerunt, quibus hic ineptus, & STULTVS homo
non ignotus est: Sed res ipsa docet, in re Theologica exercitatum
hominem esse, qui artes palliandi errores compertas, & benè notas
habet.

Quod argumenti genus, cum potissimum ad Rabulam Foren-
sem, Lambertum Danaum, ex Iurista nuper Theologum factum,
pertineat, ad cuius impietate satis responsum, & plerumq; à me, in vl-
timo contra ipsum edito Scripso, confutata sunt, qua hic personatus
Bemlerus affert, responsum amplius tantisper differam, donec ipse
respondeat Rabula, & sic vna fidelia ambos parietes simul deal-
bare queam. Interea temporis, mihi quoque V S V M L A-
TINÆ LINGVÆ (quem ille mendacissimo ore in fuga
ex Saxo-

ex Saxonia, metus & periculi plena, me amisisse scripsit) sicut tibi studia tua apud nos Tubingæ, CONFIRMARE licebit, ne barbaries orationis meæ, teneras & delicatas aures Calvinianorum & Zyuinglianorum, amplius offendat. In qua tamen, malo Grammatica, quàm Theologica errata, mihi monstrari: quòd illa laudem eruditionis decribere, hæc verò, nisi respicerem, in infernum præcipitare possent.

Quòd charitate, non conuitijs se pugnaturum iactat Hypocrita: haud obscure Lutherum, & Ecclesiarum nostrarum Doctores, notat: Qui cùm in scriptis suis, Zyuingianos & Calvinianos seductores (Doctores dicere volebam) dignis suis elogijs ornant, conuitia esse dicunt, Theologis indigna, quos lenitate & mansuetudine Spiritus commendari oporteat.

Sed maledicta charitas, quæ falsis Doctoribus parcat, quos Christus ex patre Diabolo esse dicit, & progeniem viperarum appellat: Similiter quoque Paulus ventres. Quæ non sunt conuitia, sed nomina, quæ falsis Doctoribus competunt, & TRIBUIDEBENT, ut omnes pij sibi ab illis caueant. Sicut in Diabolum non conuitiatur, quisquis eius malitiam exagitat: sic neque in Deum, neque in legem charitatis peccat, qui falsos Doctores, & animarum seductores, vituperat, & suis dignis elogijs ornat.

Longè verò mendacissimum, & Spiritus vertiginis certissimum argumentum, in Hypocrita nostro esse, quòd hîc ait: sicut in aliena scripta virgulam censoriam non sumpturum, supra copiosè demonstrasse nos, confidimus.

Hanc enim virgulam censoriam in Scripta Lutheri gravissimam, & TEMERE sine iudicio, sumpsisse, ostendimus: quem non ignorantia simplici, sed affectata (nisi forè scripta superbus Spiritus non legerit, de quo cum quoquam litigare nolo) & extrema malitia fingit, de Cæna Domini contraria &

contradictoria scripſiſſe, idq̄, aſtu, calore, & paroxiſmo contentionis, extra quem longè aliter ſcripſerit. Cuius contrarium pio lectori ad oculum demonſtrauimus. Et hæc vanitas & Zuinglianorum in cacodoxi ipſorum conſenſus Refutatione, plurimis in locis, potiſſimum verò in fine eius, oſtenſum eſt, quò lectorem etiam breuitatis cauſa remittimus.

Et hæc quidem, qua potui breuitate, contra Diſputationem Hypocritæ Grynæi Heidelbergæ propoſitam. De qua, quid & quantum gloriatur, mihi ignotum eſt. Sed cum aliquoties ad iudicium auditorum prouocauerit, viſum fuit in fine adijcere, quod nomine ſtudioſe iuuentutis, Diſputatione abſoluta, publica ſcheda omnibus ſignificatum fuit. De qua Hypocritæ cum autoribus litigare licebit. Ego meam ſententiam ſcripſi, quam non dubito eſſe veram, inuictam, verbo Teſtamenti, tanquam fundamento, & Orthodoxæ quoq̄, Eccleſiæ perpetuo conſenſu confirmata. Hypocritæ verò noſtri, & Zuinglianorum & Caluinianorum opinionem, in hac eius Diſputatione comprehenſam, erroneam, falſam, hæreticam, verbo Domini, & erudita antiquitatis Orthodoxæ Doctrinæ contrariam.

Quapropter cum omnibus manifeſtum ſit, quàm turpiter præſes cum ſuo Reſpondente ſtulco in hac Diſputatione ſe dederit, in qua, pro fundamentis ſuæ opinionis, nihil niſi rationis humanæ, tanquam radij diuinæ ſapientiæ, & Philoſophiæ, ſtulta argumenta attulerunt. DOMINVM DEVM SALVATOREM NOSTRVM IEſVM CHRISTVM, tanquam ſecuriſſimum iudicem, vel tandem timere incipiant, qui Principi Palatino autores & ſtrenui hortatores perpetuò ſunt, vt, quibus poſſint fraudibus & dolis, multipliciſque prætextu (Iuliani Imperatoris Apoſtata artibus non diſſimiles) eiectis pijs Doctõribus, quaſi non propter

pter Doctrinam quam professi sunt , suo loco mori , sed alias ob causas ab officio dimissi sint , huius impietatis assertores, homines indoctissimi, contra præceptum Dei, contra Testamentum Christi, contra Testamentum Optimi Electoris Palatini Ludouici, & heredibus Regni filij relictæ voluntatem, Ecclesijs præficiantur.

Cogitent etiam illud Syracide, *Lachrima viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas: à maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis: Item, Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur, ET NON DISCEDET, donec altissimus aspiciat. Et illud Psalmista: Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit DOMINVS. Quomodo enim non ingemiscerent subditi Electoralis Palatinatus, qui intra annos quadraginta, nunc quartam Religionis publicam mutationem, cum dolore maximo aspicere coacti sunt. Primùm enim Otto Heinricus, Ecclesias Palatinatus piè instaurari curauit, quam primùm ad Electoratus dignitatem ascendit. Hunc postquam secutus est Fridericus III abolita Religione, quæ synceram confessionem Augustanam proficetur, Zyuingliana & Caluiniana heresis, eũ summo totius Romani Imperij scandalo, & cum summo gemitu subditorum, in Palatinatum inuecta est. Cui cum succederet in patrio Regno, Dux Ludouicus Elector, denuò veram Religionem instaurari curauit, & ut non tam Regni, quàm etiam pietatis paternæ heredem haberet filium, Testamento cauit, executione quatuor Imperij Principibus commendata, ut Religio hæc, post mortem ipsius sacra rellaque conseruetur, & filius in ea piè, sancteque educetur.*

Eccles 31.

Ibidem.

Quorum

Quorum omnium nulla ratione habita, Theologi Calviniani, cum consiliarijs, ab ipsis iusto Dei iudicio dementatis, à Diabolo excæcatis, Duci Ioanni Casimiro Palatino persuadere conantur, ut fratris Electoris Ludouici sancto Testamento abolito, veram hanc ab illo postliminio reductam Religionem denudò aboleat, & filium relictum vi ad conciones Calvinistarum blasphemias audiendas adigat: adeoque omnia eò dirigat, ut Zyuingliana hæresis ab omnibus & singulis, ab infimo ad maximum recipiatur, probetur, confirmetur, & ad posteritatem quoq; transmittatur.

Hæc videns & audiens pium pectus, quomodo non ingemisceret? Quis enim magnitudinem huius horribilis offendiculi cogitare, ne dum eloqui potest? quòd si prestaret, ut in collo suspensa mola asinaria, in profundum maris demergatur, QUI VNUM duntaxat offenderit, qui in Christum credit: Quid igitur ei expectandum, qui tot millia animarum in Palatinatu, hac Religionis quare mutatione horribiliter offendunt, & Spiritum sanctum in eis conturbant: Caveant ergo sibi ab istis piorum gemitibus, qui iudicium Dei aduersus pessimos istos homines maturabunt, & Ducem Ioannem Casimirum Palatinum liberabunt, ut Zyuinglianorum & Calvinianorum malitiam, astutiam, fraudes & imposturas, tandem cognoscat, & digna illis mercede numerata, locus concedatur ijs, qui Testamēti filij Dei, & fratris defuncti, satisfaciant, sicut pium & iustum est, ut offendiculum maximum tollatur. Id nisi fiat, horribile Dei iudicium sentient, quod fortassis DOMINVS etiam in hac vita in illis exercebit, ut doceat, se ad dextram virtutis & Maiestatis Dei sedere, & impios hos conatus ipsi displicere.

Quòd vltimo loco votum suæ Disputationi adiecit, hypocrisis ipsius pallium est. Quo primum optat, ut D. N. Iesus Christus Ecclesie suæ piam pacem concedat, quam ipse cum socijs

socijs in Palatinatu, nunc cum tanto scandalo percurbat, & porro perturbare non desinit. Item, ut postliminij iure, veritatem in ea loca, quibus exulat, reducat: quam ipsi ex vniuerso Palatinatu, non solum temerario, sed impio quoq; conatu, expellere conantur, & maledictionem studijs florentissimæ iuuentuti afferūt, si eorum impia doctrina se patientur seduci. Item, ut extrudat operarios fidos in messem suam, quos, illi recens aduenientes homines turbulenti, seditiosi, factiosi, passim ex Palatinatu ei jecere tentant: & fortassis hoc vnum illis sibi obstare putant, quod successores non habere queant, factioni ipsorum fauentes, quos in illorum locum substituunt.

Quod idem petit: ut sanctificet ipsos totos, ad opus suum, ad quod Deus illos vocauerit: certum est, inane votum esse.

Non enim Dei, sed Diaboli opus est, quod propositum habent, ut hæresin Zvinglianam & Calvinianam, aboliã sincerã doctrinã de Sacramentis, & alijs cœlestis doctrinæ partibus quàm plurimis, in Ecclesias Palatinatus introducant. Sicut etiã de nulla legitima vocatione, vel coram Deo, vel coram hominibus, verè gloriari possunt: cum contra Testamentum & ultimam voluntatem Electoris defuncti, conera voluntatem filij hæredis relictæ, conera voluntatem tutorum, & executorum trium, Testamenti optimi principis in Domino defuncti, sese ingerant, ad opus Diaboli perficiendũ, à quo toti obsessi eiusmodi agunt, donec mensura iræ Dei completa, tandem suam dignam mercedem accipiant.

Interim Dominus noster Iesus Christus, piorũ corda in Palatinatu, suo sancto Spiritu corroboret, atq; confirmeet, ut horum Pseudodoctorum impijs conatibus, se suis pijs precibus opponant, & exauditionem clementem suarum precum, & iudicium Domini aduersus eiusmodi rerum machinatores, patienter expectent. Dubium enim non est, Deum piorum preces exauditurum, & præstiturum, quod in Psalmo 5. scriptum: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, Amen.

STVDIOSA IVENTVS HEIDELBER-
gensis, omnibus Lecturis salutem.

CUM D. Ioannes Iacobus Grynaeus, per integrum hoc
coetivum, in Disputatione extraneagante, toties ad iudi-
cium nostrum prouocârit: agnoscimus sanè, nos veritati debe-
re testimonium, & rogatos dissimulare non posse, quæ nostra sūt
de eius dicerijs sententia. Et quanquam in ipso disputationis
progressu, cum aliter non liceret, nutibus, & pedum strepitu,
hoc ipsum testati sumus: tamen, cum crebris suis ἀποστολαῖς
censuram nostram efflagitârit, hoc etiam scripto testatum faci-
mus: Ioannem Iacobum Grynaeum, non disputatoris, sed ca-
lumniatoris, non Theologi, sed sophistæ partes egregiè sustinisse,
principia Philosophica & Theologica impudenter negasse:
scopum controuersiae dedita opera declinasse: nihil ad rem re-
spondisse: semel concessa & data mox reuocasse: cælum & ter-
ram miscuisse, vt elaberetur: & nihil non tentasse, vt nuper
nata Sacramentariam opinionem tueretur: præceptores no-
stros, & ministros Ecclesiae nostræ Heidelbergensium synceros
& constantes, suo præiudicio grauaret: & bleſa eloquentia, in-
firmiores in suam sententiam pertraheret. Tantum autē abesse,
vt nos à pia confessione rancidis suis declamationibus dimoue-
rit, vt etiam amplius in veritate cōfirmârit. Miramur etiam,
hominem, aliàs non indoctum, tam leuiter linguam suam venale-
m proſtituisse, nouo exemplo se in nostram Academiam intru-
sisse, & quantum in ipso fuit, priuilegia, non tantum Theologi-
cæ, sed etiam Philosophicæ facultatis, labefactasse. Sed mirum
non est, Apostatam sui ordinis fieri persecutorem. Nostrum hoc
breue, sed verum illi testimonium nunc sufficiat. Quod restat,
aliàs publico scripto explicabimus, vt intelligat, nostram illi
censuram non defuisse. Heidelbergæ vi. April. Anno, &c. 84.

Ex ἀυτογράφο.

T. I. M.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

Pag. 18, in thesi 43. ab initio desunt sequentia verba. Neminem autem moueat, quod modus presentiae, quem Maiestate definimus dextrae Dei, diffusionem corporis non exigat. Corpus enim, ut maximè extendatur, ubique tamen nunquam esset totum, nisi ratione partium, hic, scilicet, pedes, alibi caput, hic manus dextera, alibi sinistra esset, nullibi verò totum. Atque hoc modo, nisi se inuenteret, &c. Pag. 38. lin. 16. promississe. 39. 9. ore 60. 20. andabatismum. 61. 1. πληροφορία, 79. 10. durissimas. 81. 23. panes 87. 3 vini 103. 15. praescripti 126 27. post eius, ad de, non, 136. 22. *νοητα*. 159 9. significat. 166. 9. offerunt 183. 15. hæc. 186. 12. exteras nationes. 190. 22. pro facti, dispensata. 195. vlt. verbo. 197. 1. IL LVD. 2. quid. 218. 28. separatas actiones. 225 17. Si. 240. 12. quam. 249 26. sociorumque. 269 vlt. abijcere. 282. 6. *αίλογία*. 288. 24. ostendit. 299. 14. flagitiosè 299. 22. dele, illos. L. vlt. potest 300. 22. non. 301. 28. extremum. 305. 15. venit, 306. 5. similiter. 9. sonar. 315. 24. gratia regenerationis efficacitate. 316. 5. circumducant, proponant. 318. 19. *πνευμαλήμ*. 322, 24. errore,

